

รายงานการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้ง สถาบันอุดมศึกษา

UNIVERSITY MAPPING

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

378.107
ส 691 ร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้ง
สถาบันอุดมศึกษา (University Mapping)/
มนัส สุวรรณ และคณะ กรุงเทพฯ :
กลุ่มงานปฏิรูปอุดมศึกษา สกศ.,2546
395 หน้า

ISBN 974-241-717-2

1. การศึกษาชั้นอุดมศึกษา-วิจัย
2. สถานศึกษา-การอุดมศึกษา
3. มนัส สุวรรณและคณะ 4. ชื่อเรื่อง

**รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา
(University Mapping) โดย มนัส สุวรรณและคณะ**

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ 33/2546

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2546

จำนวน

1,500 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่

กลุ่มงานปฏิรูปอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุวิท กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 668-7123 ต่อ 2412

Web Site : <http://WWW.onec.go.th>

สำนักพิมพ์

บริษัท เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด

ที่อยู่ 555 ซอยส.ธรณินทร์ 5 ถ.ประชาอุทิศ ห้วยขวาง

แขวงสามเสนนอก กทม. 10320

โทรศัพท์ 02 274 4030-5

โทรสาร 02 274 4181

รายงานการวิจัย

เรื่อง

โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้ง
สถาบันอุดมศึกษา
(UNIVERSITY MAPPING)

โดย

ศ.ดร.มนัส สุวรรณ และคณะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

คำนำ

การขยายตัวของปริมาณนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้นทั่วโลกกว่า 6 เท่า ในรอบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประกอบกับกระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นทั่วโลก บ่งบอกได้ถึงความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้นควบคู่กับความคาดหวังของสังคมที่มีต่ออุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ในฐานะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับนานาชาติ

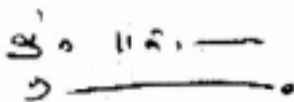
สำหรับประเทศไทยมีการขยายตัวเชิงปริมาณของอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับมา นับจากการผลิตกำลังคนเพื่อเข้ารับราชการและเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะแรก เป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรและแรงผลักดันทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ในระยะต่อมา อันส่งผลให้จำนวนสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 532 แห่ง ในปี 2530 เป็น 859 แห่ง ในปี 2544 และปริมาณนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศเพิ่มขึ้นจากประมาณ 8.9 แสนคน เป็น 1.8 ล้านคนในช่วงเวลาเดียวกัน การเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณอย่างรวดเร็วดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพบัณฑิต และการมีงานทำตามมา รวมทั้งปัญหาการผลิตกำลังคนในสาขาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและทิศทางการพัฒนาประเทศ สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง เพราะการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐนั้น ไม่มีเกณฑ์หรือหลักการในการพิจารณาที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินการเป็นไปตามแรงผลักดันทางการเมืองและความต้องการของประชาชนแต่ละพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ มากกว่าที่จะคำนึงถึงแผนหรือทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาโดยรวมของประเทศ เมื่อประเทศประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ความตระหนักถึงคุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงเริ่มมีมากขึ้น

จากการประชุมปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ประชุมได้ลงมติร่วมกันว่า ควรเร่งดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ (University Mapping) และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักดำเนินการ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้เริ่มดำเนินการโครงการดังกล่าวตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2544 เป็นต้นมา โดยได้ขอให้ ศ. ดร.มนัส สุวรรณ และคณะจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้ดำเนินการวิจัย และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยและกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันจำนวน 859 แห่ง กระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพียงพอที่จะรองรับนักศึกษาอุดมศึกษาได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยหากพัฒนาระบบบริหารจัดการสถาบันดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะยิ่งรองรับนักศึกษาได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังได้พบปัญหาในด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษาหลายประการ รวมทั้งความซ้ำซ้อนในการผลิตบัณฑิต ซึ่งนักวิจัยได้เสนอรูปแบบของการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต และการบริหารจัดการสถาบันที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ขอขอบคุณ ศ. ดร.มนัส สุวรรณ และคณะที่ได้ดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ รศ. ดร.ทองอินทร์ วงศ์โสธร อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในฐานะประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการดังกล่าว ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้ สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต และการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศต่อไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ศึกษาวิจัย เรื่อง การกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา (University Mapping) ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2544 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการ และโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประชากรทั้งในปัจจุบันและอนาคต และเสนอแผนที่ตั้งสถาบัน อุดมศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเอื้อต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผลจากการศึกษาพบว่า

1. สถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันกว่า 859 แห่ง มีศักยภาพเพียงพอที่จะ รองรับนักศึกษาได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยเฉพาะหากได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มี ประสิทธิภาพ จะยังสามารถรองรับนักศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น

2. การผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ยังไม่เพียงพอ ส่วนด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยรวมผลิตได้เกินความต้องการ

3. การกระจายของสถาบันเชิงปริมาณ พบว่า ทุกจังหวัดของประเทศมีสถาบัน อุดมศึกษา (รวมระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา)

4. ในด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา พบว่า ยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจาก มีหลาย หน่วยงานรับผิดชอบ แต่ละสังกัดต่างบริหารจัดการตามนโยบายของตนเอง ทำให้ ขาดเอกภาพการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการมองเป้าหมายในภาพรวม

5. การกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษายังขาดความเป็นธรรม ผู้มีฐานะ ต่ำกว่าทางเศรษฐกิจและสังคมมีโอกาสทางการศึกษาดีกว่าผู้ที่ด้อยกว่าด้านฐานะและ การตั้งถิ่นฐาน

6. การดำเนินการกิจของสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การเรียน การสอนมากกว่าการทำวิจัย

7. การลงทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังมาจากการสนับสนุนของรัฐ (กว่าร้อยละ 90.0) ทั้งๆ ที่ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์ ภาคเอกชนและผู้เรียน ร่วมรับภาระมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

นักวิจัยได้เสนอแนะทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ดังนี้

1. ไม่ควรเน้นการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่เต็มรูปแบบ เพราะจะต้องใช้

งบประมาณจำนวนมากสำหรับการก่อสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน รวมทั้งการสรรหาบุคลากร แต่ควรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ควรเน้นการบูรณาการระหว่างรูปแบบการหลอมรวม (Amalgamation) การยุบรวม (Unification) การยกฐานะ (Upgrading) รวมทั้งจัดระบบย่อยหรือเครือข่าย (Networking) ระหว่างสถาบัน

3. จัดระบบหรือจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเป็น 3 กลุ่ม ตามภารกิจและพันธกิจหลักของแต่ละสถาบัน และให้มีการแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ มิให้เกิดความซ้ำซ้อน โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณตามพันธกิจ (mission oriented) ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (Research University) กลุ่มมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University) และกลุ่มวิทยาลัยชุมชน (Community College)

4. การลงทุนเพื่ออุดมศึกษาในอนาคต ต้องให้ผู้ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมลงทุนด้วย

5. สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็น Comprehensive University คือ สอนในหลากหลายสาขาวิชา รัฐต้องมีมาตรการให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความเด่นเฉพาะมากขึ้น

6. ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคสามารถกำหนดโควตาพิเศษ การรับเข้าศึกษาต่ออย่างอิสระ

7. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

8. ต้องมีการจัดทำแผนแม่บทอุดมศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

9. รัฐต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาให้สูงขึ้น ทั้งในด้านการเรียนการสอน การวิจัย เพื่อให้สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้มากกว่าการเน้นขยายในเชิงปริมาณเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

เมื่อดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดสัมมนา เรื่อง การกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ในวันพฤหัสบดีที่ 15 สิงหาคม 2545 ณ ห้อง ปรีณช็บอลรูม 3 ชั้น 11 โรงแรมปรีณช็พาลเลซ กรุงเทพมหานคร โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้สนใจเข้าร่วมสัมมนา มากกว่า 240 คน ผลจากการสัมมนาได้นำไปสู่การ ปรับปรุงรายงานการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปพิจารณาประกอบการจัดทำข้อเสนอนโยบายการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคตต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา	1
1.1	ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2	ประเด็นปัญหาสำหรับการศึกษาวิจัย	3
1.3	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4	ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5	ข้อมูลที่จำเป็น	5
1.6	ระเบียบวิธีการศึกษา	7
1.7	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	12
บทที่ 2	หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	13
2.1	ความนำ	13
2.2	แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย	14
2.3	แนวคิดการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา	15
2.4	แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน	21
2.5	แนวคิดเรื่องทำเลและที่ตั้ง	23
2.6	แนวคิดพฤติกรรมเชิงสถานที่	24
2.7	แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์	26
2.8	แนวคิดการใช้อุปทานเป็นหลักอุปสงค์เป็นรอง	28
2.9	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแหล่งกลาง	30
2.10	บทสรุป	33
บทที่ 3	จากแผนงานสู่บูรณาการอุดมศึกษาเพื่อปวงชน	34
3.1	การใช้เกณฑ์เพื่อการพัฒนาโครงการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา	34
3.2	ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตกับการอุดมศึกษา	41
3.3	ระบบการจัดการอุดมศึกษาแบบองค์รวม	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา	50
4.1 ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน	50
4.2 แนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต	61
4.3 ความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน	66
บทที่ 5 วิทยาเขตสารสนเทศ 10 แห่ง	72
5.1 นโยบายและเป้าหมายโดยรวมของแต่ละสถาบัน ในการเปิด/ขยายวิทยาเขตสารสนเทศ	72
5.2 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิทยาเขตสารสนเทศ	75
5.3 ผลการวิเคราะห์เบื้องต้นวิทยาเขตสารสนเทศ 10 แห่ง	83
● วิทยาเขตสารสนเทศลพบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	83
● วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว มหาวิทยาลัยบูรพา	85
● วิทยาเขตสารสนเทศราชบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	86
● วิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล	87
● วิทยาเขตสารสนเทศอุดรธานี มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี	88
● วิทยาเขตสารสนเทศนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	91
● วิทยาเขตสารสนเทศบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	93
● วิทยาเขตสารสนเทศกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยนเรศวร	94
● วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	96
● วิทยาเขตสารสนเทศกระบี่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	98
5.4 บทสรุป	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สถานภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษา	103
6.1 เขตที่กำหนดศึกษา และจำนวนประชากร	103
6.2 ประเภทและจำนวนสถาบันอุดมศึกษา	107
6.3 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	116
6.4 สัดส่วนและอัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา	118
6.5 หลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา	122
บทที่ 7 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และของโลก กับการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย	129
7.1 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโลก	129
7.2 สภาพปัจจุบันและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียน การสอน	136
7.3 โครงสร้างพื้นฐาน	144
7.4 ทิศทางการพัฒนาและแนวโน้มความต้องการกำลังคน ระดับอุดมศึกษา	160
7.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษา	163
7.6 การพัฒนานโยบายและการจัดการอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่	167

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 8 หลักการในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา	172
8.1 ความนำ	172
8.2 สรุปข้อค้นพบ	172
8.3 อุปสรรค ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาอุดมศึกษา	175
8.4 หลักการในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต	179
8.5 รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาที่จะมีการกำหนดจุดที่ตั้ง ในอนาคต	180
8.6 การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา	181
8.7 สาขาวิชาที่ควรเปิดสอน	182
บทที่ 9 การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา	183
9.1 การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา	183
● เขตศึกษาที่ 1	183
● เขตศึกษาที่ 2	196
● เขตศึกษาที่ 3	208
● เขตศึกษาที่ 4	219
● เขตศึกษาที่ 5	234
● เขตศึกษาที่ 6	257
● เขตศึกษาที่ 7	281
● เขตศึกษาที่ 8	293
● เขตศึกษาที่ 9	306
● เขตศึกษาที่ 10	326
9.2 สรุปสถาบันอุดมศึกษาตามข้อเสนอ	331
9.3 ข้อดี ข้อเสีย ของข้อเสนอการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา	337
9.4 มาตรการ/แนวทางในการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา	338
9.5 ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและความคุ้มทุน	339
9.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษา ในอนาคต	343

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	347
ภาคผนวก	
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 1	185
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 1	187
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 1	195
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 2	199
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 2	201
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 2	207
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 3	211
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 3	213
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 3	218
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 4	221
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 4	223
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 4	233
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 5	237
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 5	241
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 5	256
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 6	263
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 6	265
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 6	280
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 7	283
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 7	285
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 7	292

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 8	295
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 8	298
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 8	305
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 9	309
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 9	311
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 9	316
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 10 กรุงเทพมหานคร	329
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ. 2545 เขต 10 กรุงเทพมหานคร	330
- แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย (ระดับประเทศ)	336
- แผนที่แสดงความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.) พ.ศ. 2543	351
- แผนที่การกระจายของประชากร พ.ศ. 2543	352
- แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม	353
- แผนที่แสดงจำนวนมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2544	354
- แผนที่แสดงจำนวนสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2544	355
- จำนวน ว.เทคนิค ว.อาชีวศึกษา เทคโนโลยี และอาชีวศึกษา พ.ศ. 2544	356
- แผนที่จำนวนสถาบันราชชมงคลและวิทยาลัยพยาบาล พ.ศ. 2544	357
- แผนที่จำนวนสถาบันการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. 2544	358

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- ตารางที่ 1 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จ การศึกษาระดับ ม.ต้น จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559	359
- ตารางที่ 2 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จ การศึกษาระดับ ม.ปลาย (รวมสามัญและอาชีพ) จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559	360
- ตารางที่ 3 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จ การศึกษาระดับ ม.ปลาย สายสามัญ จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559	361
- ตารางที่ 4 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จ การศึกษาระดับ ม.ปลาย สายอาชีพ จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559	362
- ตารางที่ 5 การคาดประมาณประชากรอายุ 18 ปี และจำนวนผู้จะสำเร็จการศึกษาชั้น ม.6 ปี พ.ศ. 2544-2559	363
- ตารางที่ 6 จำนวนนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ปีการศึกษา 2544	364
- ตารางที่ 7 จำนวนนิสิต/นักศึกษาใหม่ จำแนกตามประเภทของสถาบัน และระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543	367
- ตารางที่ 8 จำนวนนิสิต/นักศึกษาใหม่ จำแนกตามประเภทของสถาบัน และระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543	371
- ตารางที่ 9 จำนวนผู้สมัคร แผนรับ และจำนวนนักศึกษาที่รับจริง ของสถาบันราชภัฏ ในปีการศึกษา 2540-2543	372
- ตารางที่ 10 จำนวนผู้สมัคร และรับไว้ในระดับต่ำกว่าปริญญา ของสถาบันสังกัดกรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2543	375

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- ตารางที่ 11 จำนวนนักศึกษาที่มาสมัครและรับไว้ของ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำแนกตามสถานศึกษา และหลักสูตร ปีการศึกษา 2543	376
- ตารางที่ 12 จำนวนนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) จำแนกตามสังกัด หลักสูตร และชั้น ปีการศึกษา 2542	379
- ตารางที่ 13 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อนุปริญญา) ประเภทสาขาวิชาอื่น จำแนกตามสังกัด หลักสูตรและชั้น ปีการศึกษา 2542	381
- ตารางที่ 14 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อนุปริญญา) ประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามสังกัด ประเภทวิชาและชั้น ปีการศึกษา 2542	383
- วิทยาเขตสารสนเทศกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยนเรศวร	385
- วิทยาเขตสารสนเทศลพบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	386
- วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	387
- วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว มหาวิทยาลัยบูรพา	388
- วิทยาเขตสารสนเทศราชบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี	389
- วิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล	390
- วิทยาเขตสารสนเทศอุดรธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	391
- วิทยาเขตสารสนเทศนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	392
- วิทยาเขตสารสนเทศบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	393
- วิทยาเขตสารสนเทศกระบี่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	394
- ตารางที่ 16 การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ความสัมพันธ์กับรัฐ และรูปแบบการบริหารจัดการ	395

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และจำนวนนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถรองรับได้ (2535-2543)	2
4.1	การคาดประมาณแรงงานแยกตามภาคเศรษฐกิจระหว่างปี พ.ศ. 2537-2549 (หน่วย : 1,000 คน)	52
4.2	ส่วนประกอบของแรงงานและอัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	52
4.3	การคาดประมาณความต้องการแรงงานในประเทศไทย แยกตามภาคเศรษฐกิจจนถึงปี พ.ศ. 2563 (หน่วย : 1,000 คน)	53
4.4	ความต้องการแรงงานแยกตามระดับฝีมือ ระหว่าง พ.ศ. 2540-2544	59
4.5	ความต้องการแรงงานฝีมือเฉลี่ยต่อปี แยกตามระดับฝีมือ เป็นรายภาค (ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544)	60
4.6	ข้อมูลการคาดประมาณจำนวนนักเรียนทั่วประเทศที่สมัครสอบเข้า เรียนต่อผ่านทบวงมหาวิทยาลัย และจำนวนที่สอบผ่าน ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2563	63
4.7	จำนวนนักเรียนในเขตการศึกษา 7 และ 8 ที่สมัครเข้าเรียนต่อ โดยผ่านระบบของทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2563	64
4.8	ความสนใจและระดับการศึกษาที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา	67
4.9	ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนต้องการศึกษาต่อ	69
4.10	สถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนต้องการ เลือกเข้าศึกษาต่อ	70
4.11	อุปสรรคในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.1	ลำดับความเหมาะสมของการเปิดดำเนินการของวิทยาเขต สารสนเทศ 10 แห่ง	100
6.1	จำนวนประชากรทั้งหมดและประชากรอายุ 18-21 ปี จำแนกตามรายเขตและจังหวัดที่กำหนดศึกษา	104
6.2	โครงการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค (วิทยาเขตสารสนเทศ)	109
6.3	การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและสังกัดภายใต้เขตต่างๆ	111
6.4	จำนวนสถาบันอุดมศึกษา (รวมวิทยาเขต) จำแนกตาม ระดับการศึกษาและเขตพัฒนา ปี พ.ศ. 2543	112
6.5	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรทั้งหมด และสัดส่วน สถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี สังกัดทบวง มหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2543 แยกตามรายภาค	114
6.6	จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา และต้นสังกัด ปีการศึกษา 2543	117
6.7	จำนวนและสัดส่วนของนักศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี และ 18-24 ปี ปีการศึกษา 2542 และ 2543	119
6.8	อัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกเป็นรายเขต	120
6.9	จำนวนนิสิต/นักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543	124
6.10	จำนวนสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามเขต และสัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปี พ.ศ. 2543	127
6.11	จำนวนหน่วยงานที่เปิดสอน จำแนกตามสาขาวิชา	127

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
7.1	สภาพปัญหาในภาพรวมทั้งประเทศ จำแนกตามเครื่องชี้วัดข้อมูล กชช. 2ค. 2542 จำนวน 63,239 หมู่บ้าน	138
7.2	โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมรายภาค และรายจังหวัด พ.ศ. 2542	152
9.1	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 1	192
9.2	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 2	204
9.3	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 3	216
9.4	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 4	229
9.5	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 5	249
9.6	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 6	273
9.7	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 7	289
9.8	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 8	301
9.9	ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 9	313
9.10	เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และมาตรการในการรวมกลุ่ม สถาบันอุดมศึกษา	322
9.11	สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย จำแนกเป็นรายเขต	331
9.12	สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการสอน จำแนกเป็นรายเขต	332
9.13	สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มวิทยาลัยชุมชน จำแนกเป็นรายเขต	333
9.14	รายการผลประโยชน์จากการจัดระบบและการกำหนดที่ตั้ง ของมหาวิทยาลัย	340
9.15	รายการค่าใช้จ่ายและต้นทุนของการจัดระบบ และกำหนดจุดที่ตั้งของมหาวิทยาลัย	341

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	แสดงกระบวนการของพฤติกรรมเชิงสถานที่	25
3.1	ความเชื่อมโยงระหว่างเกณฑ์หลักๆ ของกรอบแนวความคิดการพัฒนา โครงการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา	37
3.2	ความเชื่อมโยงของเกณฑ์ด้านต่างๆ ประกอบการตัดสินประสิทธิภาพ ภายนอกของโครงการ	39
3.3	ความเชื่อมโยงของเกณฑ์ด้านต่างๆ ประกอบการตัดสิน ประสิทธิภาพภายในของโครงการ	40
5.1	แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยอาศัย สถาบันราชภัฏเป็นแกนกลาง	77
5.2	แนวทางการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะทางเพิ่มควบคู่ไปกับ การหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว	77
5.3	แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยจัดตั้งองค์แกนกลาง การบริหารขึ้นใหม่	78
5.4	แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยให้เป็นวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยแม่	79
6.1	การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและสังกัดภายใต้เขตต่างๆ	112
6.2	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี ปีการศึกษา 2543 แยกตามรายภาค	115
6.3	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี ปีการศึกษา 2543 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	115
6.4	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2543 แยกตามรายภาค	116
6.5	อัตราส่วนการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา จำแนกตามเขต ปี พ.ศ. 2543	121

บทที่ 1

โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้ง สถาบันอุดมศึกษา (UNIVERSITY MAPPING)

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันกันทุกรูปแบบ ประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งยุคโลกาภิวัตน์ที่สมาชิกของประชาคมโลก เกือบทุกหนแห่งสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของกันและกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้แต่ละประเทศพยายามทุกวิถีทางในการพัฒนาตัวเองเพื่อให้เป็นผู้ได้เปรียบจากการ แข่งขันหรือถ้าจะเสียเปรียบก็ให้เป็นไปได้น้อยที่สุด สิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือ พื้นฐาน ของการพัฒนาทั้งปวง อันมีเป้าหมายจะให้ประชาชนมีความอยู่ดีและกินดี และ ประเทศชาติมีความมั่นคงยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากร มนุษย์ นี่เองที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการปฏิรูปอุดมศึกษาขึ้นในประเทศต่างๆ ตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา จนทำให้จำนวนและความต้องการ ศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นทั่วโลกถึงกว่า 6 เท่าตัวในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, TOR)

กรณีประเทศไทยแม้จะดูว่าเข้าไปสักระยะสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ก็ไม่ได้ถือว่าสายเกินไป การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของรัฐบาลในช่วง ต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 (2530-2534) โดยลดความ สำคัญของภาคเกษตรกรรมลงแต่เพิ่มสัดส่วนความสำคัญของภาคอุตสาหกรรม และบริการมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพมากขึ้นเพื่อตอบสนอง การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าว การขยายโอกาสทางการศึกษาจนถึงระดับมัธยม ศึกษาดอนต้นในท้องถิ่นชนบทเพื่อยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น ถูกกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษาที่สำคัญของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จากนั้นก็ตามมาด้วยนโยบายการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ภาคบังคับ)

ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) และขยายต่อไปให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในหลายแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) นี้เองคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความต้องการเข้าศึกษา ต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษาในสายสามัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จากจำนวน ผู้สำเร็จการศึกษา 237,679 คน เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้เพิ่มจำนวนเป็น 384,928 คน ในปี พ.ศ. 2539 ในปี พ.ศ. 2540 และ 2541 จำนวนผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย เพิ่มเป็น 429,779 คน และ 468,847 คน ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, TOR) หากยังคงอัตราการเพิ่มขึ้นนี้คาดว่าสิ้นปีการศึกษา 2543 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกว่า 550,000 คน จำนวนผู้สำเร็จ การศึกษาดังกล่าวเมื่อนำมาเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชนสามารถรับได้มีสัดส่วนโดยเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 70 (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และจำนวนนักศึกษา ที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถรองรับได้ (2535-2543)

ปี พ.ศ.	ผู้สำเร็จ ม.ปลาย	จำนวนที่สามารถรับได้			% ของผู้สำเร็จ ม.ปลาย
		สถาบันของรัฐ	เอกชน	รวม	
2535	237,679	204,387	na	204,387	86.0
2538	353,099	240,664	na	240,664	68.2
2539	384,928	247,761	na	247,761	64.4
2540	429,779	254,721	59,525	314,246	73.1
2541	468,847	282,264	61,122	343,386	73.2
2542	~510,000*	289,563	63,401	352,946	69.2
2543	~550,000*	282,048	66,178	348,226	63.3

หมายเหตุ na : ไม่มีข้อมูล

* : คาดประมาณ

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สถิติการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2540.

: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. รายงานการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542.

: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 (2540-2544) ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539.

ข้อสังเกตในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันซึ่งหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือ (1) นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ (2) การกระจายของสถาบันอุดมศึกษายังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรม กว่าร้อยละ 44 ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร จากข้อสังเกต 2 ประการดังกล่าวแล้วข้างต้นจะก่อให้เกิดผลพวงตามมาคือ จำนวนผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนักเรียนที่ออกกลางคันเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะลดลง ยิ่งไปกว่านี้คือ ผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่อยู่ในส่วนภูมิภาคจะเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครหรือเมืองใหญ่ เพื่อแสวงหาโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่ามากขึ้น สมควรที่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจะได้พิจารณาและเตรียมการเพื่อรองรับความต้องการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น กำหนดทิศทางความต้องการกำลังคนในอนาคตทั้งปริมาณและคุณภาพรวมถึงการขยายโอกาสอุดมศึกษาสู่ภูมิภาคเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการอุดมศึกษาของรัฐสามารถดำเนินการ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม จึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ (University Mapping) เป็นการแข่งขัน

1.2 ประเด็นปัญหาสำหรับการศึกษาวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยนี้มีประเด็นปัญหาการวิจัยที่สำคัญและต้องการคำตอบอยู่ 4 ประเด็นปัญหาดังนี้

1) การกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา ควรเลือกรูปแบบการดำเนินการอย่างไร วิธีการบูรรวม (Amalgamation) หรือวิธีการยกฐานะ (Upgrading) หรือการรวมกลุ่มสถาบัน (Unified system) มีความเหมาะสมหรือไม่ และถ้าจำเป็นต้องตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาคควรจะเป็นที่ใดบ้าง จึงจะเป็นการสร้าง ความเท่าเทียมกันหรือความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น

2) สาขาวิชา (Disciplines) ที่จะเปิดสอนในสถาบันใหม่ควรประกอบด้วยสาขาวิชาอะไรจึงจะตอบสนองบริบทการพัฒนาประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

3) ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Feasibility) และความคุ้มค่า (Cost-effectiveness) ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ที่จะจัดตั้งมีมากน้อยเพียงไร

4) รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสถาบันที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ควรเป็นอย่างไร

5) มีความพร้อมมากน้อยเพียงไรในการพัฒนาอุดมศึกษาของไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาค

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาความต้องการ และโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประชากร ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

2) เพื่อเสนอกรอบแนวทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา และแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของประเทศ และภูมิภาค รวมทั้งเอื้อต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1) ศึกษาความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เปรียบเทียบกับศักยภาพในการรองรับและการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในภาพรวมระดับประเทศ ภูมิภาค/จังหวัด และโอกาสการได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2) ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษาทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันเฉพาะทางในสังกัดกระทรวงอื่นๆ ทั่วประเทศ

3) ศึกษาสถานภาพปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษา วิทยาเขต/ศูนย์การเรียน ฯลฯ ทั้งของรัฐและเอกชนทุกสังกัดและที่ตั้งของแต่ละสถาบัน วิทยาเขต/ศูนย์การเรียน ฯลฯ รวมทั้งหลักสูตร/ระดับการศึกษาที่เปิดสอน และจำนวนนักศึกษาที่ได้รับ

4) ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ประชากร โครงสร้างพื้นฐาน อาชีพหลัก/รายได้เฉลี่ย รวมทั้งทิศทางการพัฒนา และแนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาค/จังหวัด

5) เสนอทางเลือกแนวทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา และแผนที่ตั้งสถาบัน อุดมศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในอนาคต และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาของประเทศ ภูมิภาค จังหวัด รวมทั้งเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

6) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในอนาคต ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การเปิดหรือขยายวิทยาเขตสารสนเทศ รูปแบบของสถาบัน อุดมศึกษาเฉพาะทาง และความเป็นสถาบันนานาชาติในภูมิภาค

7) จัดทำฐานข้อมูลสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและ ระดับปริญญาโทในระบบคอมพิวเตอร์

8) วิเคราะห์ความจำเป็นและความเหมาะสมในการเปิดวิทยาเขตสารสนเทศ ใน 10 จังหวัด ตามแผนพัฒนาอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย

1.5 ข้อมูลที่จำเป็น

เพื่อให้สามารถตอบประเด็นปัญหาการวิจัยและเพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตการ วิจัยที่ได้กำหนดแล้วข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลค่อนข้างหลากหลาย เพื่อนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในเบื้องต้นคาดว่าจะต้องใช้ข้อมูล พื้นฐานที่จำเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ :

1.5.1 ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด/ภูมิภาค ทั่วประเทศ

- 1) ลักษณะทางกายภาพ
- 2) โครงสร้างพื้นฐาน
- 3) ประชากร
- 4) สภาพสังคม-เศรษฐกิจของประชากร

1.5.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา

- 1) สถานภาพอุดมศึกษาในปัจจุบัน
 - ประเภท และจำนวนสถาบัน
 - ที่ตั้ง

- การรับนักศึกษา (สาขา และจำนวน)
 - บุคลากร
 - ปัญหา/อุปสรรค รวมทั้งความสำเร็จในการดำเนินงาน
- 2) ลักษณะของนักเรียน
- จำนวนนักเรียนที่จะจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
 - ความต้องการและความสนใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
 - เป้าหมายในการศึกษา
 - ปัญหา/อุปสรรคในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

1.5.3 ข้อมูลองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

- 1) สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (และ 10)
- 2) ความต้องการของตลาดแรงงานในภาคเศรษฐกิจต่างๆ
- 3) แนวนโยบายทางการศึกษาของรัฐ
- 4) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 5) ทัศนคติและความคาดหวังของผู้ปกครองและครูในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน
- 6) โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายแห่ง พ.ร.บ. การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542
- 7) ความเป็นไปได้และแนวทางในการร่วมมือช่วยเหลือระหว่างประเทศ
- 8) ข้อมูลอื่น เช่น ภาวะเศรษฐกิจของประเทศและของโลก นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.6 ระเบียบวิธีการศึกษา

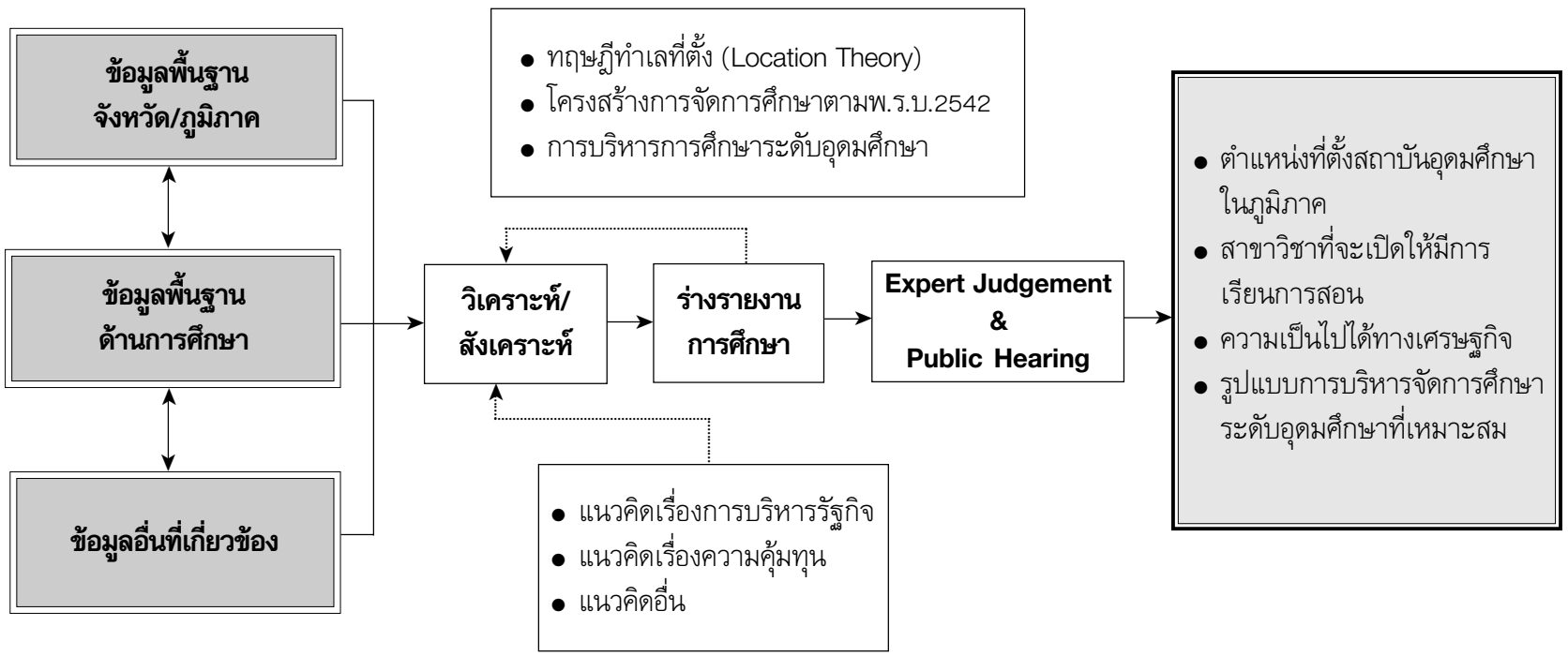
ขอบเขตการศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการรวบรวม	วิธีการวิเคราะห์	หมายเหตุ
1. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด/ภูมิภาค 1) ลักษณะทางกายภาพ 2) โครงสร้างพื้นฐาน 3) ประชากร 4) สภาพสังคม-เศรษฐกิจ	1. เอกสาร/สิ่งพิมพ์ <ul style="list-style-type: none"> • รายงานจังหวัด • ข้อมูลการตลาด • ข้อมูลสถิติจังหวัด 2. หน่วยงานราชการ <ul style="list-style-type: none"> • สำนักงานจังหวัด • เขต/ภาคของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ • สถาบันการศึกษาและนักวิชาการในท้องถิ่น 	1. รวบรวมเอกสาร 2. สัมภาษณ์ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น 3. การสุ่มสำรวจภาคสนาม	1. วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 2. วิเคราะห์โครงสร้างและเนื้อหา (Structural & Content Analysis) 3. วิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างพื้นฐาน (Network Analysis) 4. วิเคราะห์เส้นทางและการเข้าถึง (Route & Accessibility Analysis)	<ul style="list-style-type: none"> • เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการเสนอแนะที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมในภูมิภาค
1. ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา 1) สถานภาพอุดมศึกษาปัจจุบัน <ul style="list-style-type: none"> • ประเภทและจำนวนที่ตั้ง • การรับนักศึกษา (จำนวน และสาขา) • บุคลากร 	1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง <ul style="list-style-type: none"> • สป.กระทรวงศึกษาธิการ • สป.ทบวงมหาวิทยาลัย • สป.กระทรวงที่มีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา • สถาบันอุดมศึกษาทุกจังหวัด/ภูมิภาค 	1. รวบรวมเอกสาร 2. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก	1. วิเคราะห์ด้วยสถิติและวิธีการเชิงพรรณนา 2. วิเคราะห์เนื้อหา 3. วิเคราะห์การกระจุกและการกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษา (Analysis of Dispersion)	<ul style="list-style-type: none"> • ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาในข้อที่ 1, 2 และ 3

ขอบเขตการศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการรวบรวม	วิธีการวิเคราะห์	หมายเหตุ
<ul style="list-style-type: none"> ● ปัญหา/อุปสรรค/ความสำเร็จในการดำเนินงาน <p>2) ลักษณะของนักเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนนักเรียนที่จบ ม.ปลาย และแนวโน้ม ● ความต้องการและความสนใจเรียนต่อระดับอุดมศึกษา ● เป้าหมายการศึกษา ● ปัญหา/อุปสรรคในการศึกษาต่อ 	<p>2. แหล่งบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริหารหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานข้างต้น <p>1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สป.กระทรวงศึกษาธิการ ● กรมสามัญศึกษา ● กรมการศึกษานอกโรงเรียน <p>2. แหล่งบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตัวนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมาย 	<p>1. รวบรวมเอกสาร</p> <p>2. ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล</p> <p>3. สุ่มสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อยืนยันข้อมูล</p>	<p>1. วิเคราะห์ด้วยสถิติและวิธีการเชิงพรรณนา</p> <p>2. วิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)</p>	
<p>3. ข้อมูลองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง</p> <p>1) สารระของแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (และ 10)</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p>	<p>1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จัดทำแผนฯ</p>	<p>1. วิเคราะห์เอกสาร</p> <p>2. วิเคราะห์เนื้อหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการศึกษาข้อที่ 4, 5 และ 6

ขอบเขตการศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการรวบรวม	วิธีการวิเคราะห์	หมายเหตุ
4) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	1. เอกสาร/สิ่งพิมพ์ <ul style="list-style-type: none"> ● รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ● พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ● พ.ร.บ.การศึกษาอื่นๆ 			
5) ทักษะและความคาดหวังของผู้ปกครองและครูในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน	1. ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. ครู/อาจารย์ผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1. ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลของจากกลุ่มตัวอย่าง 2. สุ่ม/เลือกตัวอย่างจำนวนหนึ่งเพื่อสัมภาษณ์ทางลึก	1. วิเคราะห์ด้วยสถิติและวิธีการเชิงพรรณนา 2. วิเคราะห์เนื้อหา 3. วิเคราะห์เชิงเหตุและผล	
6) โครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	1. โครงสร้างของหน่วยราชการใหม่ตาม พ.ร.บ. ปฏิรูปการศึกษา 2542 2. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานก่อนหน้าทั้งหมด	1. ทบทวนเอกสาร 2. รวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดข้างต้น	1. วิเคราะห์เอกสาร 2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาเทียบกับโครงสร้างการแบ่งหน่วยงานของราชการตาม พ.ร.บ.ปฏิรูปการศึกษา 2542	

ขอบเขตการศึกษา	แหล่งข้อมูล	วิธีการรวบรวม	วิธีการวิเคราะห์	หมายเหตุ
7) ความเป็นไปได้และแนวทางในการร่วมมือช่วยเหลือระหว่างประเทศ	1. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง <ul style="list-style-type: none"> ● กระทรวงศึกษาธิการ ● ทบวงมหาวิทยาลัย ● กระทรวงการต่างประเทศ ● กรมวิเทศสหการ ● มุขนิธิต่างๆ ● องค์กรความช่วยเหลือระหว่างประเทศ 2. ข้อมูลบุคคล	1. รวบรวมเอกสาร 2. สัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ	1. วิเคราะห์เอกสาร 2. ประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลผู้เกี่ยวข้อง	

6. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความนำ

การจัดทำแผนกำหนดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่สำหรับการศึกษานี้ มิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อหาตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันว่าควรจะอยู่ ณ จังหวัดใด หรือภูมิภาคใดของประเทศเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายครอบคลุมถึงรูปแบบของการจัดตั้งที่น่าจะมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศและภูมิภาค รวมถึงรูปแบบของการบริหารจัดการอุดมศึกษาโดยรวม ทั้งในแง่ของงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตรการเรียนการสอนตาม กรอบแนวคิดของการศึกษา การกำหนดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องเป็นการตั้งสถาบันใหม่ แต่อาจเป็นการยกฐานะ การยุบรวม หรือการรวมกลุ่มสถาบันเข้าด้วยกันก็ได้ ยิ่งไปกว่านี้คือ การบริหารจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไปในอนาคตจำเป็นต้องพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด จากที่รัฐเคยสนับสนุนตลอดมา นี้หมายความว่า สถาบันอุดมศึกษาที่จะเกิดขึ้นใหม่ต้องพิจารณาผลของการบริหารจัดการในเชิงเศรษฐศาสตร์ด้วยว่า ทำอย่างไรจึงจะให้การดำเนินการมีสภาพที่คุ้มทุนเป็นอย่างน้อย

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้ได้ถูกใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อกำหนดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาให้มีความถูกต้องและเหมาะสม

- 1) แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย
- 2) แนวคิดการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 3) แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 4) แนวคิดเชิงทำเลและที่ตั้ง
- 5) แนวคิดพฤติกรรมเชิงสถานที่
- 6) แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์
- 7) แนวคิดการใช้อุทยานเป็นหลักอุปสงค์เป็นรอง
- 8) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแหล่งกลาง

2.2 แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย

ในกระแสของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการใหม่ๆ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สมาชิกของประชาคมโลกต้องเร่งพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถสนองต่อการพัฒนาประเทศและเพื่อให้สามารถดำรงประเทศอยู่ได้ในภาวะที่ทุกสิ่งทุกอย่างเต็มไปด้วยการแข่งขันอย่างเสรี (มติชนรายวัน, 18 ธันวาคม 2543, หน้า 10)

ระดับการศึกษาของประชากรในประเทศรวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้ของประชากรในประเทศ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ประเทศได้เปรียบในเชิงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นจะเป็นปัจจัยเพิ่มศักยภาพและความสามารถให้บุคลากรของประเทศในการแข่งขันและตอบรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม กรณีของประเทศไทย การปรับตัวทางด้านการศึกษาเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดำเนินไปค่อนข้างช้า ด้วยปัจจัยสาเหตุหลายประการที่สำคัญคือ

1) ความครอบคลุมและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษายังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร

2) คุณภาพทางการศึกษาของประชาชนยังเป็นประเด็นปัญหาสำคัญ นักเรียน/นักศึกษาถูกสอนให้ท่องจำมากกว่าถูกสอนให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง

3) การบริหารและการจัดการด้านการศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพ มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบแต่ทำงานโดยขาดการประสานงานที่ดี เอกชนและชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้มีโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาเท่าที่ควร

สำหรับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของโลกอย่างรวดเร็วดังกล่าวแล้วข้างต้น หากผู้กำหนดนโยบายยังคงปล่อยให้ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาของประเทศเป็นไปอย่างล่าช้าคงอยู่ต่อไป โดยไม่แน่วแน่และจริงจังในการปฏิรูปประเทศไทยจะเป็นผู้แพ้อยู่ตลอดไปในการแข่งขันทุกลักษณะกับสมาชิกอื่นของประชาคมโลก ถึงเวลาแล้วที่ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศควรจะได้รับการพัฒนาขีดความสามารถทางปัญญาเพื่อให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือได้อย่างเต็มที่กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

โดยนัยแห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญที่ถือว่าเป็นแม่บทที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาโดยตรง วิสัยทัศน์ด้านการศึกษาที่สามารถวิเคราะห์ได้จาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติคือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนและประเทศชาติ โดยให้การศึกษาามีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งนี้โดยมีหลักการสำคัญในการปฏิรูป คือ

1) เปิดโอกาสให้สถาบันต่างๆ ทั้งครอบครัว ชุมชน ศาสนา และสถานประกอบการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ให้มีการรวมหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลด้านการบริหารและจัดการการศึกษา เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อประสานงาน

ปฏิรูปด้านการเรียนการสอน โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น กล้าคิด และกล้าทำมากขึ้น มีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงภาวะการณ์ของโลก

โดยนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในหมวดทั่วไปว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาตามแนวใหม่จะมุ่งเน้นให้คนไทยมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งความตระหนักและความมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมุ่งให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย สามารถพึ่งพาตัวเองได้ในหน้าที่การงาน และมีความสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 7)

หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาตามนัยแห่ง พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 คือ ให้ประชาชนมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้สังคมเข้ามามีบทบาท (มาตรา 8) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

2.3 แนวคิดการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ก่อนที่รัฐบาลจะมีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐนั้น สถาบันดังกล่าวมีการบริหารตามระบบราชการที่มีโครงสร้างขององค์กร โครงสร้างการงบประมาณ บุคลากร ระบบบริหาร ระบบงานวิชาการ ตลอดจนการบริหารหลักสูตรและสื่อการสอนเป็นไปในรูปแบบใกล้เคียงกัน ที่พึงพึง

การเลี้ยงดูจากรัฐและเป็นการเลี้ยงดูที่ไม่รู้จักโตและไม่รู้จักพอเพียง โดยอยู่ภายใต้ กฎเกณฑ์ เงื่อนไข และกลไกการควบคุมผ่านระบบงบประมาณอย่างรัดกุม

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษามีการบริหารงานในรูปแบบใหม่ จากเดิม ผู้บริหารจำเป็นต้องพินิจพิเคราะห์ดูว่า จะต้องเพิ่มเทคนิควิธีการบริหาร อย่างไรจึงจะก่อให้เกิดความคุ้มค่า คุ้มค่า มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลที่ต้อง ไม่ด้อยไปกว่าที่เคยเป็นสถานศึกษาที่พึ่งพิงรัฐบาลมาก่อน โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตที่เป็นผู้ใหญ่ใน รูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการเสริมเติมแต่งความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคคลในชุมชน องค์กร และ ผู้ประกอบการให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ภายใต้กลไกของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป โดยวิธีการเรียนรู้และปรับตัวใน ลักษณะของ การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้บริหารสถานศึกษา อุดมศึกษาจำเป็นต้องเพิ่มความระมัดระวังมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน เพราะบุคคล ดังกล่าวที่เป็น เป้าหมายแห่งการจัดการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่าง ผู้ใหญ่มิใช่เด็ก และมีวิสัยทัศน์และวุฒิภาวะที่พร้อมในการประกอบอาชีพในสังคม อย่างไม่รู้ก็ตาม ในการบริหารกิจการการศึกษานั้น จำเป็นต้องมองภาพการบริหาร กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ภายในมิติการบริหารอย่างองค์รวม ตั้งแต่การเริ่ม ออกแบบโครงการจนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือ เอาผลการศึกษาไว้ถอดบทเรียนสำหรับการบริหารงานอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน

ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย หรือ Asian Development Bank ได้กำหนด เกณฑ์การบริหารโครงการเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยง ระหว่างเกณฑ์ที่ใช้ใน

การกำหนดกรอบการพัฒนาโครงการและกิจกรรมในลักษณะองค์รวม ตั้งแต่ การออกแบบโครงการจนถึงการประเมินผล ซึ่งมี 3 เกณฑ์หลัก ได้แก่

- 1) เกณฑ์ก่อนการออกแบบโครงการ/กิจกรรมที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการ จัดลำดับความสำคัญของนโยบายรัฐ กลยุทธ์ขององค์กร ปัญหา ความต้องการ และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความเป็นท้องถิ่นและศักยภาพของผู้ปฏิบัติ
- 2) เกณฑ์การออกแบบโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของ โครงการ/กิจกรรมเก่า การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านสังคม องค์กร และสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย การพิจารณาถึงประเด็นการคลังและการงบประมาณ อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเกณฑ์การพิจารณาถึงประสิทธิภาพการจัดการ

3) เกณฑ์การประเมินผลโครงการ/กิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับความเป็นเหตุเป็นผลของระบบและการขยายด้านคุณภาพของปัจจัยป้อน กระบวนการจัดการ และผลผลิต การตรวจสอบประสิทธิภาพภายใน การจัดระบบ และกระบวนการผลิตบุคลากรและความสัมพันธ์กับหลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารระดับอุดมศึกษาอาจจะนำทั้ง 3 เกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมการบริหารงานการศึกษาอุดมศึกษา โดยระมัดระวังถึงประสิทธิภาพภายนอกและประสิทธิภาพภายในของการบริหาร ซึ่งจะส่งผลต่อแนวโน้มของความยั่งยืนของโครงการอันเป็นคุณค่าพื้นฐานขององค์กรนั้น และพอจะอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ประสิทธิภาพภายนอก

ประสิทธิภาพภายนอกของโครงการ/กิจกรรมการบริหารของสถานศึกษาอุดมศึกษาอาจจะพิจารณาได้จาก ผลลัพธ์และผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การบริการชุมชน และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

1) ผลทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงาน ความก้าวหน้าทางเทคนิคในสังคมที่ ครอบคลุมผลผลิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มศักยภาพการเงินและการผลิต การออมทรัพย์ และการเพิ่มคุณค่าของทุนการผลิต การปรับปรุงพฤติกรรมการบริโภคของชุมชน การจัดผลประโยชน์ด้านสาธารณสุขและประชากร และการเพิ่มศักยภาพของคนรุ่นปัจจุบันให้สามารถดูแลคนรุ่นต่อไป

2) ความเสมอภาคทางสังคม ได้แก่ การลดความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเพศ ภูมิภาค และการสร้างการมีส่วนร่วม การเลื่อนชั้นทางสังคม และการถ่ายทอดค่านิยม และความเชื่ออย่างมีคุณค่าในสังคม

3) ด้านองค์กร ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อการปฏิรูปเชิงนโยบายและสิ่งแวดล้อม การปรับโครงสร้างองค์กร และกระบวนการบริหารงานในกรณีจำเป็น การเพิ่มประสิทธิภาพของการประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการจัดการของทีมงาน ตลอดจนการเสริมสร้างการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4) ด้านการเมือง ได้แก่ การที่กลุ่มเป้าหมายของการศึกษายอมรับกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เป็นกติกาของสังคม ยอมรับความเป็นชาติเดียวกัน แต่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชนพื้นเมืองต่างวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ระบบความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีต่างๆ นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นผลผลิตทางการ

ศึกษาควรได้รับการปลูกฝังด้านความเชื่อในโครงสร้างประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเท่าเทียมกันแห่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยให้มีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยตามครรลองที่เหมาะสม

5) ด้านสิ่งแวดล้อม อาจจะครอบคลุมสิ่งแวดล้อม 6 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์โยงใยถึงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ นิเวศวิทยาและเทคโนโลยีที่ยังคงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างระบบมนุษย์กับระบบนิเวศที่มีทั้งผู้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการผลิต การบริโภค และการย่อยสลาย ถ้าหากขาดความสมดุลในระบบดังกล่าว ความยั่งยืนก็อาจจะเป็นปัญหาที่ต้องหยิบยกมาพิจารณาในประเด็นของการป้องกันและแก้ไขปัญหาแห่งความสมดุลหรือความขัดแย้งของกลไกดังกล่าว ซึ่งอาจจะรวมความถึงการใช้จ่ายพลังงานอย่างคุ้มค่า การบริการชุมชนที่รวมถึงน้ำ สาธารณูปโภค ดิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ดังนั้นจึงควรพิจารณาถึงการจัดการศึกษาเพื่อกระตุ้นความยั่งยืนและการจรรโลงไว้ซึ่งความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผลผลิตทางการศึกษา โดยไม่ยึดหลักว่าต้องเรียนในสาขาวิชาใด หรือเพื่อรับปริญญาชนิดใด

ประสิทธิภาพภายใน

ประสิทธิภาพภายในของการบริหารงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในที่นี้อาจจะครอบคลุมประสิทธิภาพผู้ถูกคัดเลือกหรือสมัครเข้าศึกษาต่อ (Entrants) ไปสู่สภาพของผู้สำเร็จการศึกษา (Graduates) ระดับประสิทธิภาพภายในจะสูงถ้ามีการเลื่อนไหลของนักศึกษาผ่านระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษาด้วยการสูญเสียน้อยที่สุด เช่น การออกกลางคัน การซ้ำชั้น หรือการสอบตก ตลอดจนการมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลุ่มลึก ในขณะที่เดียวกันคุณภาพการเรียนการสอนจะสูงมากถ้ากำหนดโดยความคุ้มค่าของปัจจัยป้อน ซึ่งได้แก่ การใช้หลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน คุณวุฒิของทีมนักสอนและการจัดการ วัสดุครุภัณฑ์การเรียนการสอน ตลอดจนการใช้โอกาสและเวลาที่คุ้มค่าที่สุดในการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต และบุคลากรภายนอกที่เข้าโครงการที่ไม่ประสาทปริญญา (Non-degree programs)

ในทางปฏิบัติ ประสิทธิภาพภายในของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจจะนิยามได้จากจำนวนผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับจำนวนหรือร้อยละของผู้ที่ถูกคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในแต่ละปีการศึกษา ถึงแม้ว่าผู้บริหารการศึกษาอาจจะใช้ CIPP Model ของ Stufflebeam และ

คณะ (1985) มาใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพภายในของการศึกษาอุดมศึกษา เป็น ระดับค่าใช้จ่าย ระบบการคลัง บัณฑิตยบ่อน กระบวนการ และผลผลิต โดยพยายามเน้นบัณฑิตยบ่อนไปที่ผู้เรียน ผู้สอน สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ศักยภาพการบริหารจัดการ เน้นกระบวนการที่การบริหารจัดการและการเรียนการสอน และเน้นผลผลิตที่ความสำเร็จของงานตามเป้าหมายผลผลิตที่ได้และความเสมอภาคในด้านต่างๆ ผู้เขียนใคร่เสนออีกมุมมองหนึ่งให้พิจารณาประสิทธิภาพภายในของการบริหาร อุดมศึกษาออกเป็น 6 มุมมอง คือ

- 1) ความเป็นเหตุเป็นผลของระบบการบริหารจัดการทุกด้านและศักยภาพในการขยายกิจการขององค์กร
- 2) การปรับปรุงด้านคุณภาพ
- 3) ประสิทธิภาพภายในที่สูงกว่าเดิม โดยอาจจะพิจารณาในรอบปีการศึกษา แผนการศึกษา หรือรอบทศวรรษ
- 4) ผลผลิตที่เป็นระบบที่เพิ่มขึ้นทั้งคุณภาพ ปริมาณ และเพิ่มขึ้นในทิศทางที่สอดคล้องกับภาวะวิกฤติทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชาติและท้องถิ่น
- 5) ความสัมพันธ์และความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนการสอน
- 6) ผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนและการบริหารอุดมศึกษาที่มีต่อผู้เรียน ผู้สอน การจัดการเรียนการสอน ชุมชน และการบริหาร

โดยภาพรวมแล้วประสิทธิภาพภายนอกและภายในของการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอาจจะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในระบบนอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งวิธีการจัดการสอนแบบทางไกล ทางใกล้ หรือการสอนแบบเข้มข้นเพียงแต่ผู้บริหารพยายามพัฒนา **เกณฑ์ก่อนออกแบบโครงการ** **เกณฑ์การออกแบบโครงการ** และ **เกณฑ์การประเมินผลโครงการ** ให้ชัดเจน ความเป็นปรนัย และเชื่อมั่นได้ทั้งภายในและภายนอก โดยมีมุมมองอย่างองค์รวมในมิติต่างๆ มีความสัมพันธ์กันในขณะเดียวกันการออกแบบโครงการหรือการเลือกสถานที่จัดตั้งสถานศึกษา อุดมศึกษาแห่งใหม่หรือการขยายวิทยาเขตยังจำเป็นต้องศึกษาเน้นหนักถึงความต้องการอันจำเป็นและปัญหาที่เกี่ยวข้องของท้องถิ่นและชาติ และที่สำคัญยังต้องพิจารณาถึงสถานภาพทางวิชาการของสถานศึกษาอุดมศึกษาหรือวิทยาเขตอุดมศึกษาแห่งใหม่นั้นว่า ควรจะมีสถานภาพ บทบาท และความรับผิดชอบอย่างไร ขอบเขต

แค่ไหน และจะผลิตบุคลากรประเภทคุณลักษณะใด จึงจะไม่ซ้ำซ้อนกับสิ่งที่สถานศึกษาอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงดำเนินการอยู่แล้ว กล่าวง่าย ๆ ก็คือ มีช่องว่างที่จำเป็นอย่างไรจึงจะต้องมีสถานศึกษาอุดมศึกษาหรือวิทยาเขตแห่งใหม่เกิดขึ้น และจะมีระบบการบริหาร จัดการอย่างไร ที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพภายนอกและภายในดังกล่าวมาแล้ว

ท้ายที่สุดการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีลักษณะการประนีประนอมตามหลักการที่เห็นพ้องต้องกันมากกว่าการวินิจฉัยสั่งการในสถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐานนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการกำหนดบทบาทในองค์กรระหว่างประเทศเพื่อความเป็นสากลของอุดมศึกษาของไทย ถึงแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทยยังไม่สามารถจัดการการศึกษาให้เป็นสินค้าขาออกเสมือนประเทศสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ที่กำลังดำเนินการอยู่ก็ตาม แต่สถาบันอุดมศึกษาของไทยยังมีกลไกสำคัญที่ผลักดันตัวเองก้าวไปสู่ความเป็นสากลในภูมิภาคได้ เช่น กลไกองค์กร และความเป็นมิตรทางวิชาการกับสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network : AUN) ความร่วมมือเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe : ASEM) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation : APEC) สมาคมสถาบันการศึกษาชั้นอุดมแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Institutions of Higher learning : ASAIHL) ศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO Regional Centre for Higher and Development : RIHED) โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (University Mobility in Asia and the Pacific : UMAP) และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) และความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติอีกมากมาย

ดร. โกวิท วรพิพัฒน์¹ ปรากฏการณ์การศึกษาของแผ่นดินบนฐานอำนาจทาง

¹ ดร. โกวิท วรพิพัฒน์ อดีตอธิบดีกรมวิชาการ กรรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และอดีตนุสิตมาชิก ผู้ถึงแก่อนิจกรรมไปแล้ว เมื่อ ธันวาคม 2543 สิริอายุได้ 67 ปี

วิชาการและปรัชญา “คิดเป็น” ที่สะท้อนโครงสร้างหลักสูตรทุกระดับของประเทศ ไทยทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ได้เคยแสดงตนเป็นผู้บริหารการศึกษาตัวอย่าง ในระดับสูงสุดของประเทศไทยมาแล้วเป็นผู้ที่มองทั้งประสิทธิภาพภายนอกและ ภายในโดยมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล แต่บนพื้นฐานของความพอเพียงที่เหมาะสมของ ความเป็นไทยเพื่อหาทาง “ไปตายเอาดาบหน้า” อย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีของคน คิดเป็น

2.4 แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน

ประสบการณ์จากการดำเนินโครงการพัฒนาหลายต่อหลายโครงการของ ประเทศต้องประสบความล้มเหลว เพียงเพราะการไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือ ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินโครงการพัฒนาด้วยแนวคิดแบบ ลังการหรือกำหนดลงมาจากเบื้องบน (Top-down approach) ได้ส่งให้เห็นผล เชิงประจักษ์แล้วว่าไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้สามารถเห็นได้จากการคัดค้านหรือ การชุมนุมประท้วงของกลุ่มองค์กรต่างๆ ผู้มีอำนาจสั่งการจากเบื้องบนมักไม่ทราบ สภาพการณ์อย่างถ่องแท้ในพื้นที่ หลายกรณีอาจใช้แนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีที่ ตัวเองยึดติดเป็นพื้นฐานในการสั่งการ ซึ่งแนวคิดหรือหลักการเหล่านี้ไม่จำเป็นต้อง ถูกต้องเสมอไปสำหรับสภาพการณ์แบบไทย ระยะเวลาหลังแนวคิดและหลักการที่จะให้ ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆ เริ่มเป็นที่ยอมรับและมีการ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แนวคิดของการให้ชุมชนซึ่งอยู่เบื้องล่างเป็นผู้เริ่มต้น โครงการ (Bottom-up approach) น่าจะมีผลทำให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จ ได้ดีกว่าการวางแผนหรือการกำหนดลงไปจากเบื้องบน ทั้งนี้เพราะชุมชนซึ่งเป็นผู้ ที่อยู่ในพื้นที่คลุกคลีและรู้ความเป็นไปของสถานการณ์ของชุมชนได้ดีกว่า อีกทั้ง ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ย่อมมีส่วนทำให้เขาเหล่านี้มีความรักมีความหวงแหน และรู้สึกรับผิดชอบ การให้ชุมชนเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ยังเป็นเสมือนการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เหล่านี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ด้วยเช่นกัน หากจะให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการด้านการศึกษา

มีนักวิชาการจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ได้ให้แนวคิด เกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการพัฒนาลักษณะต่างๆ ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ได้กล่าวถึงหลักการของการ มีส่วนร่วมของชุมชนว่า ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นด้วยการ

เริ่มคิดและค้นหาปัญหาและสาเหตุ รวมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ ดำเนินการ การบริหารจัดการ และการประเมินผลของการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินโครงการใดๆ ก็ตาม ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับผิดชอบโครงการคงต้องพิจารณาด้วยว่า การมีส่วนร่วม นั้นชุมชนมีความต้องการหรือไม่ ชุมชนจะได้ประโยชน์อะไร และชุมชนมีความสามารถ และมีอิสระในการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงไร (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) และ อำนาจ อนันตชัย, 2526)

นอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว ยังได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนาว่า หากต้องการให้การดำเนินโครงการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างดี ควรจะได้มีการกำหนด หลักการ/ขั้นตอน ดังนี้

- 1) โครงการนั้นๆ ต้องมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
- 2) กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายและพื้นที่ หรือภาระงานที่ต้องการให้ ประชาชนมีส่วนร่วม
- 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็น
- 4) ให้ความรู้กับประชาชนอย่างเพียงพอ เพื่อให้เขาได้มีโอกาสพิจารณาอย่าง รอบคอบก่อนตัดสินใจ
- 5) ต้องสร้างความตระหนักให้ประชาชน เพื่อว่าการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นจักได้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเอง มิเช่นนั้นอาจเกิดข้อผิดพลาดอันเนื่องมาจาก ความคิดเห็นขัดแย้งกัน
- 6) ฝ่ายจัดการหรือผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำใจเป็นกลางในการรับฟัง ความคิดเห็น
- 7) การดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอ
- 8) นำผลการแสดงความคิดเห็นไปใช้ในทางปฏิบัติ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการ บริหารและจัดการศึกษาตามนัยแห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือว่า เป็นนิมิตหมายที่ดี เนื่องจากเป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจจะได้มีโอกาสใช้สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ของตนเองอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ข้อคิดในประเด็นนี้มีอยู่ว่า ทำอย่างไรจึงจะ ให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในบทบาทหน้าที่ของตนเองตาม

กฎหมาย และทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อสังคม และต่อประเทศชาติมากกว่าการมองเห็นประโยชน์ส่วนตนหรือพรรคพวก สุดท้ายคือ ทำอย่างไรรัฐหรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบจึงจะสามารถเอื้ออำนวยข้อมูลที่ทันสมัยและครบถ้วน เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาและทำความเข้าใจให้ดีก่อนเป็นการล่วงหน้า ก่อนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

2.5 แนวคิดเรื่องทำเลและที่ตั้ง (Site & Situation)

แม้เรื่องของทำเลและที่ตั้งจะเป็นสาระของวิชาภูมิศาสตร์ แต่ในทางเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจแล้ว การเลือกทำเลและที่ตั้งของสถานประกอบการหรือสถานบริการถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญมากที่จะทำให้เศรษฐกิจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ การที่สถานประกอบการเลือกได้ ที่ตั้ง (Site) ดี กล่าวคือ อยู่ในใจกลางย่านธุรกิจหรือมีผู้ใช้บริการอาศัยอยู่โดยรอบ และมีทำเล (Situation) ดี กล่าวคือ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ เช่น การเข้าถึง บรรยากาศดี และมีความปลอดภัยสูง เป็นต้น การดำเนินธุรกิจย่อมเป็นไปด้วยความราบรื่นและเจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม สถานประกอบการบางแห่งมีที่ตั้งดีแต่ทำเลไม่ดี เช่น ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจจริงแต่ถูกกำหนดให้มีระบบจราจรแบบเดินทางเดียว (One-way traffic) และ/หรือมีสิ่งกีดขวาง เช่น สะพานลอยผ่านหน้าสถานประกอบการ ธุรกิจอาจประสบกับความล้มเหลวได้

การจัดตั้งสถาบันการศึกษาซึ่งถือเป็นสถาบันด้านบริการก็ทำนองเดียวกัน การได้ที่ตั้งดีแต่ทำเลไม่ดีอาจทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใช้บริการไม่ยอมใช้บริการก็เป็นได้ การได้ที่ตั้งของสถาบันการศึกษาอยู่ใจกลางเมืองซึ่งมีผู้ใช้บริการมากถือว่าได้ที่ตั้งดี แต่เมื่อพิจารณาในเชิงทำเลอาจเป็นย่านที่มีปัญหาจราจรอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นย่านที่มีชุมชนแออัดตั้งอยู่ด้วยแล้ว สถาบันนั้นอาจไม่เป็นที่ดึงดูดใจของผู้จะเรียนก็เป็นได้

การจัดตั้งสถาบันการศึกษาจึงมิใช่เรื่องที่มีผู้มีอำนาจตัดสินใจจะเลือกตั้ง ณ ที่ใดก็ได้ โดยคิดว่าเป็นตำแหน่งกลาง (Central location) ซึ่งเหมาะสมแล้ว ทำเลของสถาบันการศึกษาก็มีความสำคัญมากและต้องได้รับการพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วยเช่นเดียวกัน หลายๆ กรณีในทางภูมิศาสตร์ตำแหน่งกลางอาจไม่ใช่จุดที่เหมาะสมที่สุดที่เมื่อตั้งสถาบันการศึกษาแล้ว ทุกคนจะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกัน กรณีของการตั้งสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในอดีตอยู่ใน

เขตกรุงเทพมหานคร โดยคิดว่านั้นคือตำแหน่งกลางที่ดีที่สุดเป็นตัวอย่างของความไม่เป็นธรรมทางการศึกษา ประชากรร้อยละ 80 ของประชากรทั้งประเทศตั้งถิ่นฐานอยู่ต่างจังหวัด ถ้าจะให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริงต้องคำนึงการกระจายของสถาบันในภูมิภาคต่างๆ ด้วย

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน แม้จะมีการตั้งสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคจะเลือกตั้งในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคก็เชื่อว่าเหมาะสมเสมอไป ในเชิงที่ตั้งจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคจะมีความเสมอภาคในความใกล้-ไกลของจังหวัดโดยรอบ แต่ในแง่ของทำเลอาจไม่เหมาะสม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาจมีข้อเสียเปรียบในด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน และ/หรืออาจมีอุปสรรคในแง่ของการใช้พื้นที่ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเลือกที่ตั้งและทำเลของสถาบันการศึกษาที่เหมาะสมต้องพิจารณาปัจจัยองค์ประกอบ (Component factors) อื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษา ความเป็นไปได้ในการลงทุน และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสูงสุด ปัจจัยองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วยในการกำหนดที่ตั้งและทำเล มีดังนี้

- 1) โครงข่ายการคมนาคม (Transportation network)
- 2) การเข้าถึง (Accessibility)
- 3) สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็น
- 4) จำนวน ความหนาแน่น และการกระจายของประชากร
- 5) ความต้องการการศึกษาของนักเรียนระดับต่าง ๆ
- 6) สถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้วในภูมิภาค/จังหวัด
- 7) ความต้องการแรงงานในท้องถิ่น/ภูมิภาค
- 8) ความพร้อมของท้องถิ่น/ภูมิภาค
- 9) นโยบายรัฐ

2.6 แนวคิดพฤติกรรมเชิงสถานที่ (Spatial behavior)

พฤติกรรมเชิงสถานที่ หมายถึง กระบวนการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีต่อพื้นที่หนึ่งๆ มนุษย์แต่ละคนมีพฤติกรรมตอบสนองต่อพื้นที่แตกต่างกันไปอาจคล้ายกันบ้างแต่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะแต่ละคนมีปัจจัยภูมิหลัง (Background) และปัจจัยภายในซึ่งถือเป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological factors) ที่ไม่เหมือนกันนั่นเอง เราพบเสมอๆ ว่าผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับพื้นที่ เช่น

ธุรกิจที่ดิน และบ้านจัดสรร เป็นต้น ดำเนินธุรกิจในพื้นที่หนึ่งประสบผลสำเร็จดีมาก แต่พอเปลี่ยนไปทำในอีกพื้นที่หนึ่งกลับประสบความล้มเหลว ในหลาย ๆ กรณี เช่นกันเราจะพบว่าในพื้นที่เดียวกัน แต่คนหลากหลายอาชีพและหลายกลุ่มวิชาการ มองอรรถประโยชน์ไม่เหมือนกัน สภาพการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด พฤติกรรมเชิงสถานที่

ในกระบวนการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงสถานที่ องค์ประกอบของกระบวนการ โดยภาพรวมมีลักษณะเหมือนแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์โดยทั่วไป กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยสิ่งเร้า (Stimulus) จากนั้นก็เป็นขั้นตอนของการรับรู้และการทำความเข้าใจของคนแต่ละคน ณ จุดนี้เองที่ปัจจัยภูมิหลัง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ วิสัยทัศน์ รวมไปถึงลักษณะทางวัฒนธรรมจะมี บทบาทอย่างมาก ถ้าข้อมูลที่ได้มาจากการรับรู้สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นมีความถูกต้องและมีมากพอ ประกอบกับผู้ที่รับรู้มีภูมิหลังทุกอย่างดี การตัดสินใจแสดงพฤติกรรมซึ่งหมายถึงการสนองตอบต่อสิ่งเร้าย่อมมีความถูกต้อง เชื่อถือได้สูง ถ้าเป็นการตัดสินใจเลือกสถานที่ตั้งเพื่อประกอบธุรกิจหรือบริการย่อมมีความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ

สิ่งที่น่าสนใจของการแสดงพฤติกรรมเชิงสถานที่คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสิ่งกระตุ้นหรือสภาพแวดล้อมที่มีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ได้ข้อมูลเพียงบางส่วน ยิ่งถ้าผู้รับรู้เป็นผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจไม่มีความพิถีพิถันในการไตร่ตรองย่อมมีโอกาสเป็นไปได้มากที่การตัดสินใจเลือกทำเลที่ตั้งของธุรกิจหรือบริการจะประสบความล้มเหลวได้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกระบวนการของพฤติกรรมเชิงสถานที่

สาระสำคัญที่น่าจะเป็นประโยชน์จากแนวคิดนี้คือ ข้อสังเกตในทำเลและที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาใหม่ในภูมิภาค ถ้าจะให้เกิดประโยชน์สมเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง การได้ข้อมูลข่าวสารเพียงบางส่วนแทนที่จะรวบรวมให้ได้มากที่สุดประการหนึ่งและการวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนแก่ เที่ยงตรงของผู้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบอีกประการหนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้

2.7 แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์

กรอบแนวคิดทฤษฎี (Conceptual framework) ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในโครงการนี้มีอยู่ 2 ส่วน คือ (1) การคาดคะเนความต้องการการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และ (2) แนวทางสำหรับการเลือกที่ตั้งสำหรับสถาบันการศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

2.7.1 การคาดคะเนความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการที่จะใช้ก็คือ แบบจำลองการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Planning Model) ภายในกรอบความคิดและแนวโน้มประเด็นที่เกี่ยวข้องก็คือ ตัวแปรทางด้านอุปทาน (Supply) ของจำนวนสถาบันจำนวนนักศึกษาที่สถาบันต่างๆ จะรับเข้าศึกษาได้ในสาขาวิชาต่างๆ และการกระจายตัวในภูมิภาคของแหล่งการศึกษา ข้อมูลทางด้านนี้จะแสดงถึงความสามารถในการรองรับผู้ที่เข้ามาศึกษา ตัวแปรอีกด้านหนึ่งก็คืออุปสงค์ (Demand) สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้ที่เรียนจบมัธยมศึกษาและแนวโน้ม ภายใต้ข้อสมมุติต่างๆ ทางนโยบายและความต้องการทรัพยากรบุคคลของเศรษฐกิจของชาติในระดับมหภาค ตัวแปรทางด้านความต้องการการศึกษาในระดับบุคคลนั้นประกอบด้วย จำนวนประชากร จำนวนผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษาระดับต่างๆ อัตราส่วนของผู้ที่เข้าศึกษาต่อรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล การแนะแนวทางการศึกษา ระดับความเจริญเป็นเมือง (Urbanization) และโอกาสประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในระดับชาติตัวแปรที่สำคัญก็คือ การพัฒนาทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจของชาติระหว่างภาคการผลิตต่างๆ แนวโน้มความต้องการบุคลากรในสาขาวิชาชีพต่างๆ ในแต่ละภาคการผลิต ความเจริญทางเทคโนโลยีและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ เป็นที่คาดหมายว่าเมื่อเศรษฐกิจเติบโตและพัฒนาโครงสร้างต่อไปตามแนวโน้มที่เป็นมาแล้ว ภาคการผลิตที่มีใช้ภาคการเกษตรจะเติบโตในอัตราสูง เช่น ภาคหัตถอุตสาหกรรม ภาคพาณิชย์กรรม ภาคบริการ และภาคการเงินการธนาคาร การเติบโตของภาคการผลิตเหล่านี้

จะก่อให้เกิดความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น วิศวกร ช่างฝีมือระดับต่างๆ นักบริหารธุรกิจ นักการเงิน และช่างเทคโนโลยีสารสนเทศยิ่งกว่านี้ ถ้ามีนโยบายจากส่วนกลางที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสู่ชนบทที่ทำให้เกิดภาคการผลิตเหล่านี้ขึ้นในภูมิภาค และจังหวัดต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความต้องการทรัพยากรมนุษย์ระดับนี้ขึ้นในภูมิภาค

2.7.2 แนวทางการเลือกแหล่งที่ตั้งสำหรับสถาบันการศึกษา

(Mapping) หลักเกณฑ์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่อาจนำมาใช้ได้ก็คือ เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค (Regional economics) และทฤษฎีการเลือกทำเลที่ตั้ง (Location theory)

ปัญหาประการหนึ่งของระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเราในขณะนี้ก็คือ แหล่งการศึกษาระดับนี้จะมีการกระจายในเชิงภูมิภาคที่ยังไม่เหมาะสมคือ มีการกระจุกตัวอยู่ในมหานคร การกระจุกตัวเช่นนี้มีผลเป็นการเพิ่มต้นทุนการศึกษาทั้งในระดับบุคคลคือ ต้นทุนการศึกษา (Private cost) และระดับสังคมส่วนรวม (Social cost) และยังมีผลเป็นการปฏิเสธผลข้างเคียงที่มีคุณประโยชน์ (Externalities) ที่มีสถาบันศึกษาอำนวยให้กับชุมชนใกล้เคียง การกระจายสถาบันการศึกษาสู่ภูมิภาค และจังหวัดต่างๆ จะช่วยลดต้นทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาที่อยู่ในภูมิภาคและจังหวัดที่ห่างไกลนครหลวง และช่วยลดต้นทุนทางสังคมจากความแออัดในนครหลวง ผลประโยชน์ข้างเคียง ที่ชุมชนในภูมิภาคและจังหวัดต่างๆ จะได้รับจากการมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็คือ เป็นแหล่งวิชาการและภูมิปัญญาที่แพร่ขยายอยู่ในชุมชน เป็นแหล่งบริการทางการแพทย์และการรักษาพยาบาล เป็นแหล่งส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น การมีตำแหน่งที่ตั้งในภูมิภาค ยังเป็นโอกาสให้สถาบันจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งหลักสูตร ฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อเสริมทักษะให้กับบุคลากรในภูมิภาค ในทางเศรษฐกิจการมีสถาบันการศึกษาที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth pole) ของภูมิภาคที่จะแพร่ขยายออกไปรอบๆ สถาบันช่วยสร้างงานอาชีพใหม่ให้กับชุมชน

ข้อพิจารณาทางด้านต้นทุนอีกส่วนหนึ่งก็คือ ต้นทุนการผลิตบริการการเรียนการสอนของสถาบันที่จัดให้นักศึกษา สถาบันการศึกษามีลักษณะเฉพาะตัวประการหนึ่งคือ ต้นทุนส่วนใหญ่ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับการก่อสร้างอาคารสถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์ ห้องทดลอง และเงินเดือนอาจารย์กับพนักงานและเป็นรายจ่ายส่วนใหญ่ รายจ่ายประเภท overhead costs เหล่านี้เมื่อคำนวณเป็นค่าเฉลี่ย

ต่อนักศึกษา 1 คน จะปรากฏว่า ถ้าสถาบันรับนักศึกษาจำนวนน้อยต้นทุนการผลิตบริการเช่นนี้จะสูงมาก แต่ถ้ารับนักศึกษาเป็นจำนวนมากขึ้นต้นทุนเฉลี่ยต่อนักศึกษา แต่แต่ละคนจะลดลงเป็นลำดับ ด้วยลักษณะเฉพาะตัวเช่นนี้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องรับนักศึกษาเป็นจำนวนมาก เพื่อลดต้นทุนต่อนักศึกษา แต่แต่ละคนทำให้ถึงจุดคุ้มทุน (Break even point) ที่ไม่จำเป็นต้องเก็บค่าธรรมเนียมจากนักศึกษาในอัตราที่สูงเกินความสามารถของผู้ปกครอง ด้วยข้อพิจารณาดังกล่าว ตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีประชากรมากและมีความหนาแน่นสูง เพื่อสามารถหานักศึกษาได้เป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถาบัน

เมื่อประมวลข้อพิจารณาทั้งหลายเข้าด้วยกัน หลักเกณฑ์สำคัญในการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาควรเป็นไปตามเงื่อนไข 2 ประการนี้ คือ

1) มีต้นทุนต่ำสุด ทั้งในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของนักศึกษา ต้นทุนการผลิตบริการการเรียนการสอน และต้นทุนทางสังคม

2) ท้องถิ่นนั้นมีศักยภาพในการรับและดูดซับทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ข้างเคียงที่เกิดขึ้นจากการมีสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในชุมชน

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดต้นทุนของการศึกษาของนักศึกษาประกอบด้วย ระดับการพัฒนาของ infrastructure ของจังหวัดทั้งส่วนที่เป็นกายภาพและส่วนที่เป็นกลไกทางสถาบัน จำนวน และความหนาแน่นของประชากร ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตบริการการเรียนการสอนของสถาบันก็คือ ประชากร จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมที่ต้องการเรียนต่อ และ infrastructure ในส่วนที่เป็นกลไกทางสถาบัน สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสามารถในการดูดซับผลประโยชน์จากการมีสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นก็คือ ทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ ระดับความเจริญเป็นเมือง โครงสร้างเศรษฐกิจที่มีภาคการผลิตที่หลากหลายและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และความเชื่อมโยง (linkages) ระหว่างเศรษฐกิจของท้องถิ่นกับเศรษฐกิจกระแสหลักของประเทศ ตลอดจนความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

2.8 แนวคิดการใช้อุปทานเป็นหลักอุปสงค์เป็นรอง (Supply Push Demand Pull)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระยะ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการขยายตัวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยใหม่เพิ่มขึ้น ขยายระดับการเรียนการสอนจากอนุปริญญาต่อไปจนถึงระดับ

ปริญญาตรีของสถาบันการศึกษาหลายๆ แห่ง ทบวงมหาวิทยาลัยมีนโยบายอย่างชัดเจนในการขยายมหาวิทยาลัยไปสู่ภูมิภาค เป็นการกระจายความเจริญและโอกาสทางการศึกษาสู่ชนบทมากขึ้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมา การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาการต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการผลิตบุคลากรไม่เพียงพอกับความต้องการ ในขณะที่บางสาขาวิชา โดยเฉพาะบุคลากรด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์มีการผลิตเกินความต้องการ ทำให้เกิดปัญหาไม่เฉพาะแต่การสูญเสียทรัพยากรต่างๆ มากมายแล้ว ยังเป็นปัญหาต่อการวางแผนการพัฒนาระบบการศึกษาในระยะยาวอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในอดีตนั้นเป็นการผลิตที่มุ่งเน้นตามความต้องการของการตลาดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการยึดติดกับแนวความคิดที่ใช้อุปสงค์เป็นหลักอุปทานเป็นรอง (Demand Push Supply Pull) ในเรื่องนี้ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2537) ได้ชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดดังกล่าวทำให้การวางแผนและนโยบายการผลิตกำลังคนผิดพลาดและไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการกำลังคนหรือบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาการต่างๆ ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง บุคลากรบางสาขาขาดแคลน ในขณะที่บางสาขามีมากเกินไปเกินความต้องการ จะเห็นได้จากระยะเวลาที่ผ่านมา ภาวะเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น การผลิตบุคลากรเพิ่มไม่ทันกับความต้องการ และเมื่อภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง จากกรณีวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ภาวะการจ้างงานลดลง บางครั้งปริมาณงานมีคงที่และไม่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดภาวะการว่างงานของบุคลากร บางครั้งก็มีการใช้แรงงานไม่ตรงกับความต้องการและความถนัด ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เป็นต้น

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแนวคิดใหม่ที่จะใช้เป็นกรอบมโนทัศน์ทางการศึกษา กล่าวคือ การใช้แนวความคิดเกี่ยวกับอุปทานเป็นหลักอุปสงค์เป็นรอง (Supply push Demand Pull) โดยให้สถาบันการศึกษาปรับเปลี่ยนปรัชญาการศึกษา รวมทั้งวิธีการเรียนการสอน มุ่งเน้นการสร้างบุคลากรโดยเฉพาะบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น สามารถสร้างสรรคงานใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เพราะงานเดิมมีอยู่จำกัด แนวความคิดใหม่นี้ นอกจากจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ยังเป็นการพัฒนางานอาชีพใหม่ๆ ให้บัณฑิต

และผู้ที่สำเร็จการศึกษาในวิชาชีพด้านต่างๆ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าที่จะเข้าสู่ระบบราชการเช่นแต่ก่อน

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory)

- เพื่อนำมาอธิบายการรวมกลุ่มของสถาบันการศึกษา (Unified System) การยกฐานะ การยุบรวม (Amalgamation) ของสถาบันขนาดเล็กให้เป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่

- เพื่ออธิบายลักษณะและวิธีการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา การเพิ่มพูนศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน การสร้างความเชี่ยวชาญ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการบริหาร จัดองค์กร การอธิบายเกี่ยวกับ

- ▼ การรวมกลุ่มตามลักษณะทางภูมิศาสตร์
- ▼ การรวมกลุ่มตามขนาดของสถาบันอุดมศึกษา
- ▼ การรวมกลุ่มตามลักษณะพันธกิจของสถาบัน
- ▼ การรวมกลุ่มตามลักษณะของกิจกรรม

- เพื่ออธิบายการให้บริการของสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ไปยังสถาบันการศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยการแบ่งตามลำดับศักดิ์ (Hierarchy ของศูนย์กลางบริการ) ซึ่งการให้บริการประกอบด้วย

- ▼ การใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ
- ▼ การใช้ห้องสมุด
- ▼ การลงทะเบียนเรียนร่วมกัน
- ▼ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน
- ▼ การบริหาร และอื่นๆ ร่วมกัน

ทฤษฎีแหล่งกลางนี้ วอลเตอร์ คริสตัลเลอร์ (Walter Christaller) นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันเป็นผู้คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1933 แต่เป็นที่รู้จักแพร่หลายเมื่อมีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี 1950

คำว่า แหล่งกลาง (Central Place) คริสตัลเลอร์ หมายถึง เมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางให้บริการแก่พื้นที่รอบๆ (Hinterlands) และยังใช้อธิบายการตั้งถิ่นฐาน โดยพิจารณาจากทำเลที่ตั้งเปรียบเทียบจำนวน ขนาด บทบาท หน้าที่

และช่วงระยะห่างของแต่ละแห่งเป็นหลัก (ประหยัด ปานดี, 2530)

จุดประสงค์หลักที่สำคัญของทฤษฎีแหล่งกลางเพื่อที่จะอธิบายเกี่ยวกับองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนหรือเมืองกับบริเวณพื้นที่รอบๆ และยังคงคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้ง และขนาดของเมืองที่ทำหน้าที่แหล่งกลางกับพื้นที่อื่นซึ่งเป็นผู้รับบริการ

จากหลักการตามทฤษฎีแหล่งกลางที่กำหนดให้มีศูนย์กลางบริการอันดับสูงในพื้นที่นั้น และมีศูนย์กลางบริการอันดับรองลงไปจนถึงศูนย์กลางบริการอันดับต่ำ ซึ่งแต่ละขนาดของศูนย์กลางบริการอาจจำแนกขนาดตามจำนวนธุรกิจบริการหรือตามจำนวนประชากร โดยที่ศูนย์กลางบริการขนาดใหญ่ในพื้นที่จะมีสินค้าบริการมากชนิด สามารถให้บริการแก่ศูนย์กลางอันดับรอง จำนวน 6 แห่ง เรียงเป็นรูปหกเหลี่ยม (Hexagon) ต่อเนื่องกันไป และศูนย์กลางบริการอันดับรอง 1 แห่ง ให้บริการศูนย์กลางบริการอันดับต่ำ จำนวน 6 แห่งเช่นเดียวกัน หรือในทางกลับกัน ศูนย์บริการอันดับต่ำ 6 แห่ง จะไปสนับสนุนและใช้บริการในศูนย์กลางบริการอันดับถัดขึ้นไป คือ ศูนย์กลางบริการอันดับรอง 1 แห่ง และศูนย์กลางบริการอันดับรอง 6 แห่ง จะไปสนับสนุนใช้บริการในศูนย์กลางบริการอันดับสูง 1 แห่ง (ดูรูปประกอบ)

จะเห็นได้ว่าขอบเขตของการให้บริการ (Service area) จะเป็นรูปหกเหลี่ยมด้านเท่า และครอบคลุมพื้นที่ได้ทั่วถึงกว่า รูปหกเหลี่ยมจะซ้อนกันอยู่โดยขอบเขตบริการของแหล่งกลางขนาดเล็กจะซ้อนอยู่ในขอบเขตของแหล่งกลางขนาดกลาง ทำนองเดียวกันก็จะไปซ้อนอยู่ในขอบเขตของแหล่งกลางขนาดใหญ่ด้วย (Cawwallader, 1985)

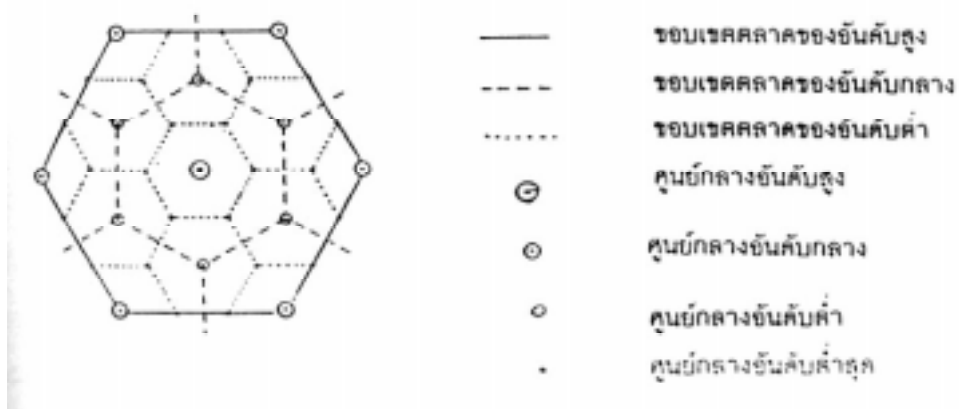
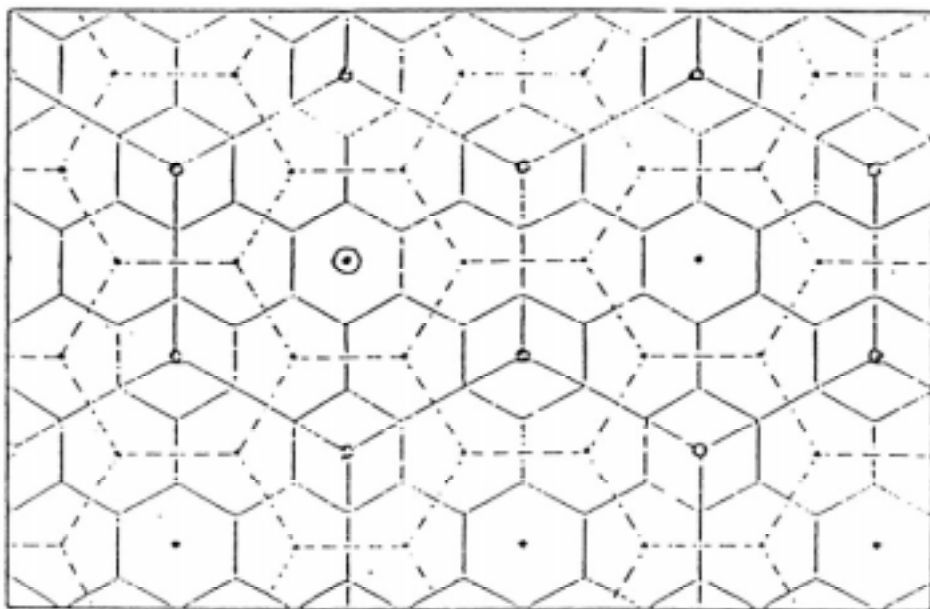
ในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแหล่งกลางกับบริการของสถาบันการศึกษาขนาดต่างๆ ในพื้นที่หนึ่ง หากเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนครบหรือเกือบครบทุกวิชาแก่นักศึกษา จัดให้เป็นศูนย์กลางบริการขนาดใหญ่ ให้วิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนครึ่งหนึ่งของมหาวิทยาลัยก็จัดให้เป็นศูนย์กลางบริการอันดับรอง และให้สถาบันการศึกษาหรือวิทยาลัยขนาดเล็กที่มีการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นศูนย์กลางบริการอันดับต่ำ ทำนองเดียวกัน หากเปรียบเทียบตามลำดับศักดิ์ (Hierarchy) ของสถาบันการศึกษา ดังนี้

ลำดับศักดิ์ที่ 1 ได้แก่ สถาบันการศึกษาขนาดใหญ่/มหาวิทยาลัย

ที่มีการเรียนการสอนครบหรือเกือบครบทุกสาขาวิชา

ลำดับศักดิ์ที่ 2 ได้แก่ สถาบันการศึกษาขนาดกลาง/วิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเพียงครึ่งหนึ่งของมหาวิทยาลัย

ลำดับศักดิ์ที่ 3 ได้แก่ สถาบันการศึกษาขนาดเล็ก/วิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ภาพที่ 2.1 อันดับของศูนย์กลางกับขอบเขตของตลาด

ที่มา : Cadwallader, 1985

2.10 บทสรุป

จากแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่ได้กล่าวอ้างแล้วทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ตามเจตนารมณ์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ (ปัจจัยคือ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ) คงไม่สามารถทำได้โดยเพียงผู้มีอำนาจสั่งการให้จัดตั้งที่ไหนก็จัดตั้งได้ที่นั้น ยิ่งไปกว่านี้คือ การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่เพื่อรองรับนักเรียนผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะมีเพิ่มมากขึ้นจากผลแห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คงไม่สามารถกำหนดจุดที่ตั้งโดยใช้ทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory) และทฤษฎีทำเลที่ตั้งอีกต่อไป เนื่องจากมีปัจจัยกำหนดอีกหลายปัจจัยที่มีความสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย

ปัจจัยที่สำคัญดังกล่าวนอกเหนือจากสาระสำคัญของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเน้นกระบวนการในการสร้างคนให้เป็นคนสมคน คือ มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม และการกระจายอำนาจให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาด้วยแล้ว การดำเนินการซึ่งตั้งอยู่บนฐานของความคุ้มค่า นโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ความต้องการแรงงานของตลาดแรงงาน ภาวะการแข่งขันในตลาดสากล รวมถึงลดจนความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจกำหนดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ทั้งสิ้น

สถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดจุดที่ตั้งใหม่สำหรับการศึกษานี้ มิได้มุ่งประเด็นไปที่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบเพิ่มขึ้นภูมิภาคต่างๆ เพียงรูปแบบเดียว ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดต่างๆ ดังกล่าวแล้วอาจเป็นไปได้ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวของนักเรียนในอนาคตจะมีรูปแบบเป็นการยุบรวมสถาบัน การยกฐานะสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีที่มีอยู่เดิม หรืออาจเป็นการรวมกลุ่มสถาบันก็เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะผลการศึกษาจะเสนอแนะรูปแบบใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่ต้องยึดไว้เป็นหลักคือ (1) ความเหมาะสม (Appropriate) ซึ่งหมายถึง ความเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศในทุกๆ ด้าน (2) ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ (Efficiency) ซึ่งหมายถึง ความคุ้มค่าในการบริหารจัดการเป็นสำคัญ และ (3) ความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง แม้ความช่วยเหลือจากภายนอกจะลดลงหรือหมดไป

บทที่ 3

จากแผนงานสู่บูรณาการอุดมศึกษา เพื่อปวงชน

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เน้นการแสวงหาความจำเป็นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา รูปแบบการจัดการ วิธีการ ตลอดจนความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของสถานที่จัดการศึกษาอุดมศึกษาในประเทศไทย อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจในระดับนโยบายในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การใช้เกณฑ์เพื่อการพัฒนาโครงการการศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตกับการอุดมศึกษา
3. ระบบการจัดการอุดมศึกษาแบบองค์รวม

3.1 การใช้เกณฑ์เพื่อการพัฒนาโครงการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

โดยทั่วไปโครงการการศึกษาระดับอุดมศึกษาย่อมมีความหลากหลายมิติ มีวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กัน ตามแต่ละลักษณะและเป้าหมายของโครงการ และเป็นที่ยอมรับว่าคงไม่มีกลไกของระบบการบริการจัดการที่เป็นมาตรฐานชัดเจน อย่างเป็นสากลในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้สามารถผลิตคนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ยิ่งกว่านั้นผลลัพธ์ของโครงการศึกษายังสามารถแตกแขนงไปได้ อย่างกว้างขวางและลุ่มลึก และถ้าโครงการนั้นมีเป้าหมายและเนื้อหาที่ชัดเจน ก็คงยิ่งส่งผลให้เกิดการกระทำที่ได้ผลลัพธ์อย่างมีความหมาย

การดำเนินโครงการใดๆ จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดที่หลอมรวมแนวคิดด้านต่างๆ ที่จำเป็นมาประกอบเป็นตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพของโครงการ ทำให้โครงการมีแนวโน้มของความยั่งยืน ไม่ว่าจะได้รับผลกระทบจากภายนอกหรือภายในโครงการ นั้นก็ตาม กรอบแนวคิดควรให้แนวคิดรวบยอดอย่างมีเหตุผลอันเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของโครงการ และแสดงถึงความยั่งยืนของโครงการที่สามารถจำแนกเป็นเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการได้ Asian Development Bank

(ADB) หรือธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (1994) ได้เสนอแนะว่า ในการพัฒนาโครงการทางการศึกษาควรมีกรอบแนวคิดที่ควรเน้นย้ำอยู่ 3 ประการ คือ

1) เกณฑ์ประกอบด้วย 3 เกณฑ์หลัก คือ เกณฑ์ก่อนการออกแบบโครงการ เกณฑ์การออกแบบโครงการ และเกณฑ์การประเมินผลโครงการ

2) จำแนกเกณฑ์การประเมินออกเป็นเกณฑ์ที่พิจารณาจากผลกระทบของการพัฒนา เพื่อใช้สำหรับการตัดสินความเหมาะสมของโครงการจากประสิทธิภาพภายในและภายนอก

3) พิจารณาความเชื่อมโยง แนวคิดทั้งหมดนี้ให้สัมพันธ์กับความต้องการ ปัญหา บริบทชุมชน และวัฏจักรการดำเนินงานของโครงการและรูปแบบการวิเคราะห์

เป้าหมายของโครงการการศึกษาคือ กิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ อันได้แก่ การถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะไม่ว่าจะเป็นในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือตามอัธยาศัยก็ตาม ซึ่งจำเป็นต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน แต่เมื่อพิจารณาระบบการวางแผนและวางโครงการทางการศึกษาของประเทศไทย ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคแล้ว ผู้วิจัยยังไม่พบเลยว่าได้มีการดำเนินการ เน้นการดำเนินการตามกรอบแนวคิดทั้ง 3 ประการของ ADB ถึงแม้ว่าไม่มีความจำเป็นต้องเดินตามแนวคิดของ ADB หรือต่างประเทศทุกประการก็ตาม แต่ก็ควรนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาสร้างความเหมาะสมภายใต้บริบทของสังคมไทย และความเป็นสากลในลักษณะประยุกต์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของคำศัพท์ต่อไปนี้เพื่อสะดวกต่อการศึกษาและวิเคราะห์ คือ

ประสิทธิภาพภายนอก หมายถึง ความสัมพันธ์ของหลักสูตรการเรียนการสอนและประสิทธิภาพของระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษา ในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของสังคม ผู้ประกอบการ และองค์กรที่เกี่ยวข้องในอนาคต ส่วนใหญ่แล้วสามารถวัดและตรวจสอบได้จากอัตราการจ้าง ผู้สำเร็จการศึกษา สถานภาพทางสังคม ทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต ระยะเวลาการจ้างงาน เป็นต้น

ประสิทธิภาพภายใน หมายถึง ประสิทธิภาพของระบบการศึกษาที่จะแปรเปลี่ยน ผู้เรียนไปสู่ผู้สำเร็จการศึกษา ประสิทธิภาพนี้จะสูงถ้ามีอัตราการไหลเวียนของผู้เรียนผ่านระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาในอัตราการสูญเสียที่ต่ำในด้านการออกกลางคัน การซ้ำชั้น หรือการสอบตก และในขณะเดียวกัน

มีคุณภาพการเรียนรู้ที่สูง โดยดูได้จากปัจจัยป้อน เช่น หลักสูตร วิธีเรียนและสอน คุณภาพบุคลากร วัสดุครุภัณฑ์การเรียนการสอน และการจัดการ เป็นต้น

ดังนั้น จากการกำหนดเกณฑ์ประกอบการพัฒนาโครงการศึกษาการศึกษา ต่อเนื่องของประเทศไทย ผู้วิจัยพิจารณาแล้วสมควรอาศัยความหมายของ ประสิทธิภาพภายนอกและประสิทธิภาพภายใน ตลอดจนองค์ประกอบในด้าน ต่างๆ มาพัฒนาเป็นเกณฑ์การวินิจฉัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญขององค์ประกอบของการวางโครงการทาง การศึกษาในหน้าที่แตกต่างกันไปอย่างเหมาะสม จึงขอนำเสนอผลการศึกษา เทียบขนานไปกับแนวคิดของการพัฒนาโครงการทางการศึกษาของ ADB ดังนี้

3.1.1 การกำหนดเกณฑ์ของโครงการ

3.1.1.1 เกณฑ์ก่อนการออกแบบโครงการทางการศึกษา ควรคำนึง ถึงความเกี่ยวข้องกับแผนระดับชาติที่เป็นแผนแม่บทต่างๆ โดยเฉพาะแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ต่อเนื่องจาก แผน 1-8 นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ แผนและนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยที่กำลังจะหลอมรวมกลายเป็น 1 กระทรวงใน พ.ศ. 2545 และที่สำคัญที่สุดคือ ควรคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมที่จะศึกษาได้จากผลการวิเคราะห์งานวิชาการและงานวิจัยต่างๆ และผู้ให้ข้อมูลระดับนโยบาย

3.1.1.2 เกณฑ์การออกแบบโครงการทางการศึกษาที่ควรมีการ พัฒนามาจากบทเรียนและประสบการณ์โครงการที่ผ่านมาแล้ว ผลการวิเคราะห์ การลดความเสี่ยงด้านสังคม เศรษฐกิจ สถาบัน และสิ่งแวดล้อม การพิจารณา ด้านระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพความคุ้มค่า (Cost-effectiveness) และการ จำแนกระบบการสนับสนุนด้านการคลัง การเงิน และงบประมาณ

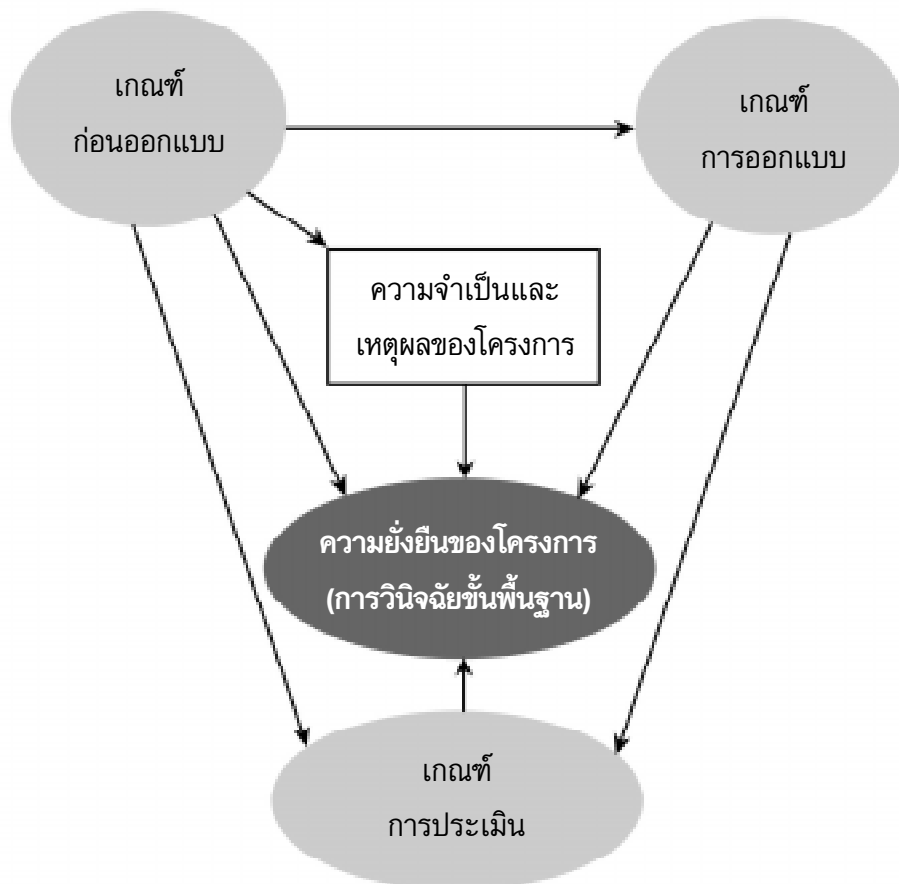
3.1.1.3 เกณฑ์การประเมินโครงการทางการศึกษาที่ย่อมสัมพันธ์ กับสิ่งต่อไปนี้ คือ

- (1) การขยายจำนวนผู้เรียนในเชิงปริมาณและการทำให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่มีเหตุผล
- (2) คุณภาพการศึกษาที่รวมทั้งประสิทธิผล และความสำเร็จ ของนักศึกษา (Student Achievement)
- (3) ประสิทธิภาพภายใน

(4) การผลิตที่เป็นระบบที่รวมถึงการเข้าสู่ระบบการศึกษา และผลผลิตที่ได้ทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และความครอบคลุม (Coverage) ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะประชากร เผ่าพันธุ์ ความด้อยโอกาส และการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต

(5) ความสัมพันธ์กับหลักสูตร

เกณฑ์ทั้ง 2 ข้อแรกจะหนุนเนื่องให้เกณฑ์ข้อที่ 3.1.1.3 คือ การประเมินโครงการทางการศึกษา ซึ่งจะกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของวัตถุประสงค์ของโครงการ (แผนภูมิที่ 1) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่า ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาโครงการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอีก 3 ประการ ดังจะได้กล่าวต่อไป

แผนภูมิที่ 3.1 ความเชื่อมโยงระหว่างเกณฑ์หลักๆ ของกรอบแนวคิดการพัฒนาโครงการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

3.1.2 เกณฑ์ที่พิจารณาจากผลกระทบของโครงการในลักษณะ ประสิทธิภาพภายนอก

มี 5 องค์ประกอบ คือ

3.1.2.1 ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ โดยพิจารณาว่า โครงการพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นจะมีผลต่อสิ่งต่อไปนี้คือ

- การจ้างงาน
- การเพิ่มผลผลิต
- การเติบโตทางเศรษฐกิจ
- เพิ่มศักยภาพในการดำรงชีพให้สูงกว่าเดิม
- ศักยภาพทางการเงิน
- การออม
- พฤติกรรมการบริโภค
- ด้านสุขภาพ และประชากร เช่น ลดอัตราการเกิด การเจริญพันธุ์ เป็นต้น

3.1.2.2 เกณฑ์ทางด้านความเสมอภาคทางสังคม ได้แก่

- การลดอัตราความยากจนและเพิ่มรายได้
- ความเสมอภาคทางเพศ
- ความเสมอภาคทางภูมิภาค
- ด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงกลุ่มวัฒนธรรมย่อยต่างๆ
- การเคลื่อนไหวทางสังคม หรือการเลื่อนชั้นทางสังคม
- การถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ จริยธรรม และคุณธรรม

3.1.2.3 เกณฑ์ด้านสถาบัน ได้แก่

- นโยบายการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการปฏิรูปแนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
- ปรับปรุงโครงสร้างทางสถาบัน
- การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ
- เสริมสร้างความสามารถในทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพให้แก่ทีมงาน
- ปรับปรุงการจัดการระดับโครงการหรือ/แผนก/หน่วยงานย่อยภายในสถาบัน

- สร้างความเข้มแข็งในการใช้ทรัพยากรข้อมูลและการระดมสรรพกำลัง

3.1.2.4 เกณฑ์ทางการเมือง ได้แก่

- การยอมรับกฎเกณฑ์ของกฎหมาย
- การจำแนกความเป็นชาติที่ชัดเจน
- ความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย
- การมีส่วนร่วมของบุคคลในกระบวนการทางการเมือง

3.1.2.5 เกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม

- การระดมสรรพกำลังด้านพลังงาน
- การบริการชุมชน เช่น น้ำ สาธารณสุข ระบบระบายน้ำ และสาธารณสุขโรค เป็นต้น
- การสนับสนุนด้านการออกแบบและจัดการพื้นที่
- การสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม

การพิจารณาตัดสินประสิทธิภาพภายนอกของโครงการเหล่านั้น จำเป็นต้องนำองค์ประกอบ 5 ประการมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (แผนภูมิที่ 2) คือ เกณฑ์พิจารณาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจการเงินด้านสถาบัน

แผนภูมิที่ 3.2 ความเชื่อมโยงของเกณฑ์ด้านต่างๆ ประกอบการตัดสินประสิทธิภาพภายนอกของโครงการ

การเมือง สิ่งแวดล้อม และความเสมอภาคทางสังคม แล้วจึงจะพิจารณาถึงองค์ประกอบย่อยของแต่ละเกณฑ์ในประเด็นสำคัญของการตัดสินประสิทธิภาพภายนอกของโครงการภายใต้บริบทที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 เกณฑ์ที่พิจารณาจากผลกระทบของโครงการในลักษณะประสิทธิภาพ

มี 5 องค์ประกอบ คือ

3.1.3.1 ค่าใช้จ่ายของโครงการในภาพรวม

3.1.3.2 ด้านระบบการจัดการการเงินของโครงการ

3.1.3.3 ปัจจัยป้อนของโครงการ ซึ่งในโครงการของการศึกษานั้นมักจะพิจารณาจากครู ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุภัณฑ์ หลักสูตร และความสามารถในการบริหารงานและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.3.4 กระบวนการบริหารจัดการ

3.1.3.5 ผลผลิตของโครงการ ได้แก่ อัตราการเข้าเรียน ความสำเร็จและความเสมอภาค

ซึ่งแต่ละองค์ประกอบย่อยมีองค์ประกอบย่อยและดัชนีชี้วัดอีกมากมายที่สามารถวัดได้ ประเมินได้ โดยที่เกณฑ์ทั้ง 5 ประการเหล่านี้จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกัน (แผนภูมิที่ 3) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาและตัดสินประสิทธิภาพ

แผนภูมิที่ 3.3 ความเชื่อมโยงของเกณฑ์ด้านต่างๆ ประกอบการตัดสินประสิทธิภาพภายในของโครงการ

ของปัจจัยภายในโครงการ ดังกล่าวมาแล้ว

ในตอนต่อไปนั้นจะเป็นการกล่าวถึงองค์ประกอบบางส่วนของประสิทธิภาพภายในและภายนอกของการพัฒนาโครงการ หรืออาจจะเรียกว่า ปัจจัยภายในและภายนอกของโครงการได้ตามความเหมาะสม ซึ่งส่วนสำคัญได้แก่ การพิจารณาความต้องการของประเทศที่แสดงออกมาในรูปแบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และที่จะลืมไม่ได้คือ ต้องมีการประเมินความต้องการและปัญหาของภูมิภาค ท้องถิ่น และผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้เรียน (Potential learners) หรือผู้ใช้บริการของโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่น่าจำกัดเพียงการประสาทปริญญาเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงแผนการจัดการศึกษาชนิดไม่ประสาทปริญญา (Non-degree programs) ด้วยตามความเหมาะสมของบริบทประเทศไทยและสากลโลก

3.2 ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตกับการอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกลไกสำคัญที่เร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ทั้งด้านปรัชญา โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรด้านวิชาการ และกระบวนการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษามีความเป็นสากลและได้รับการมองในลักษณะขององค์รวมมากขึ้นในสังคมไทย ยิ่งมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นมา ก็ได้แสดงถึงความหมายของการศึกษาที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของบุคคล ทั้งในมิติของเนื้อหาวิชา เทคนิควิธีการ สื่อ และกลไกการบริหารจัดการ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543) หากพิจารณาตามความหมายตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ยังแสดงจุดเน้นค่อนข้างชัดเจน ดังตัวอย่างที่เป็นแกนหลักต่อไปนี้

“การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต” (มาตราที่ 4)

“การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถ

พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

“มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง”

จากความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตและหลักการจัดการศึกษาดังกล่าว ประเด็นของการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย คงไม่หมายถึงเพียง กระบวนการจัดการศึกษาที่ผสมผสานกันระหว่างวิธีการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างเดียว แต่จำเป็นต้องครอบคลุมไปถึงการกำหนดกลไกขับเคลื่อนให้องค์กร ชุมชน องค์กรรัฐ และปัจเจกชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผน จัดการศึกษา แบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสม และมีการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอด และการใช้ปัญญาให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สังคม และประเทศไปสู่เป้าหมายที่ดีและสามารถ พึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพแห่งการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง ทุกสังคมได้เริ่มกระบวนการ เรียนรู้และถ่ายทอดเพื่อคุณภาพชีวิตและความอยู่รอดของตนเองมาโดยธรรมชาติ ตามฐานานุรูปนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ซึ่งการศึกษาดังกล่าวนั้น จัดเป็น การศึกษานอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน คนไทยได้ เติบโตขึ้นมาภายใต้การกล่อมเกลาทางสังคมของครอบครัวและสถาบันทางสังคม อื่นๆ จนก้าวสู่การเลี้ยงดูและสั่งสอนจากวัดสำหรับเด็กชาย จากบิดามารดาและ เครือญาติสำหรับชายและหญิง จนกระทั่งสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ใน พ.ศ. 2427 จึงได้มีการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นสำหรับ ราษฎร แล้วจึงมีวิวัฒนาการแบ่งเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบและลักษณะ ต่างๆ กัน ตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย เรียกชื่อเป็นการศึกษาขั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาพิเศษ การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอก โรงเรียน แต่ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกที่มีชื่อว่า โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ก็กล่าวเพียงการศึกษาในวัยเรียนเท่านั้น

การเรียนรู้เพื่อชีวิตเป็นกระบวนการหนึ่งที่ครอบคลุมภาวะการศึกษาทุกรูปแบบ และมีความหมายลึกซึ้งมากไปกว่าคำพูดใดๆ ที่จะกล่าวว่า การศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้เช่นนี้ ไม่ใช่เป็นระบบการศึกษา แต่เป็น

หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระบบ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงาน ฉะนั้นในปัจจุบันรัฐบาลของประเทศต่างๆ ทั้งประเทศด้อยพัฒนา ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศที่พัฒนาแล้วจึงพยายามที่จะกำหนดให้นโยบายการศึกษาของชาติ ดำเนินไปภายใต้หลักการของการศึกษาเพื่อชีวิต ได้มีการเน้นถึงความสำคัญของการให้การศึกษาในเอกสารสำคัญหลายฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา เช่น หลักการเบื้องต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ของไทยว่าด้วยการศึกษาของชาติ ซึ่งได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งถึงแนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาทรัพยากรกำลังคนทุกระดับของชาติ โดย “ต้องสร้างความผสมผสานและมุ่งผสมผสานความเจริญทางสมอง ทางกาย และทางจิตใจเข้าด้วยกัน...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้แสดงจุดเน้นที่การพัฒนาคน โดยให้คนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ก็ยังยืนยันถึงการใช้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสถาบันทางสังคมควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า หรือใน พ.ศ. 2565 เพื่อให้สังคมไทยเกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า ค) โดยกำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ เพื่อมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้านคือ

1) สังคมคุณภาพที่มีความสมดุล สร้างทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม มีวินัย รับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ และให้เป็นสังคมที่มีระบบดี โปร่งใส มีประสิทธิภาพตรวจสอบได้

2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ด้วยคุณธรรมและค่าของเอกลักษณ์สังคมไทย ที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม เอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่นที่มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง และมีเครือข่ายชุมชน

ทั่วประเทศ

แนวคิดหลักของการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศไทยดังกล่าว มีมิติทางการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกลไกสำคัญ โดยมีเป้าหมายสำคัญ 4 ประการคือ

1) ลดความยากจน ให้มีคนยากจนของประเทศอยู่ในระดับไม่เกิน ร้อยละ 10 ของประเทศในปี พ.ศ. 2549

2) ยกกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งด้านสุขภาพ คุณภาพ และจิตใจ โดยเพิ่มการศึกษาของคนไทย อายุ 15 ปีขึ้นไป เป็นไม่ต่ำกว่า 9 ปี ยกกระดับการศึกษาของแรงงานให้คือ มัธยมศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2549 และประกันสุขภาพอย่างทั่วถึง

3) ดุลยภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งการเงิน การคลัง การค้า การลงทุนระหว่างประเทศ โดยให้เศรษฐกิจขยายตัวโดยเฉลี่ย ร้อยละ 5-6 ต่อปี จ้างงานได้ไม่ต่ำกว่า 300,000 คน ต่อปี เป็นต้น

4) มีการบริหารจัดการที่ดี สร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ สุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้

หากพิจารณาการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกลไกสำคัญแล้ว นักการศึกษาคงจำเป็นต้องพิจารณาหายุทธวิธีในการแปลงยุทธศาสตร์ 7 ประการ ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ภาคปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการที่ดี
- 2) การพัฒนาคุณภาพ คน และการคุ้มครองทางสังคม
- 3) การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน
- 4) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม
- 6) การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ
- 7) การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในมุมมองของการศึกษาแล้ว ยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ประการที่ปรากฏข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยวิธีการเรียนรู้ ถ่ายทอด และการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การปรับตัวของบุคคลและสังคม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของการศึกษาตลอดชีวิตในการผลักดันและขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรชุมชนต่างๆ ไปสู่ภาคปฏิบัติที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ทั้ง 7 ประการที่กำหนดไว้ในแผนฯ 9 แล้ว และพิจารณาเทียบกับกลไกของรัฐทั้งหมดที่มีอยู่ ผู้วิจัยคิดว่าคงไม่พอเพียงที่จะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้ได้ผลตามเป้าหมาย หรือแม้แต่จะใช้กลยุทธ์ทางการศึกษา (Educational Strategic Approach) เพียงอย่างเดียว ก็ย่อมจะมีพลังขับเคลื่อนที่ไม่เข้มแข็งพอเพียงเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม กระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นทั่วโลกในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างจากประเทศออสเตรเลียที่มีการหลอมรวม (Amalgamation) ระหว่างมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยการศึกษาขั้นก้าวหน้า (College of Advanced Education) หรือสถาบันฝึกหัดครูที่มีอยู่ทั่วประเทศในระหว่าง ค.ศ. 1984 - 1988 นั้น ก็เกิดจากปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ อีกตัวอย่างก็เป็นการยกฐานะวิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค และวิทยาลัยสารพัดช่างทั้งหลายในประเทศออสเตรเลียขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ก็เกิดปัจจัยทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยใหม่เหล่านี้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีสถานภาพทางสังคมวิชาการทัดเทียมในระดับสถาบันอุดมศึกษาในสังคมนานาชาติ และพร้อมที่จะพัฒนาเพื่อแข่งขันกันและสนับสนุนนโยบายการศึกษาในระดับอุดมศึกษามาเกี่ยวพันกับธุรกิจการค้าทางวิชาการระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดในรูปแบบการเกิดหรือจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

สุธรรม อารีกุล (2543) ได้วิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปอุดมศึกษาทั่วโลก ได้แก่

- 1) การขยายตัวของปริมาณนักศึกษา
- 2) ความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นทั่วโลกมากกว่า 6 เท่าในรอบ 3 ทศวรรษ
- 3) ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4) ความคาดหวังของสังคมที่มีต่ออุดมศึกษาในฐานะกลไกพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการพัฒนาประเทศและแข่งขันกับนานาชาติ
- 5) ปัญหาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้จ้างแรงงาน
- 6) ข้อจำกัดด้านงบประมาณจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะ

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20

7) การปรับปรุงทางกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีประเทศไทยที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 9-10) เห็นพ้องกับสุธรรม อารีกุล (อ้างแล้ว) ว่าประเทศไทยไม่เคยมีแผนระดับชาติในการที่จะนำอุดมศึกษาสู่ปวงชน เพราะการขาดเอกภาพทางนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 645 แห่งทั่วประเทศ ขาดแผนงานระดับชาติ และกลไกที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่จะมี และยังสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษา การจัดทำแผนการศึกษาระยะ 20 ปี ให้แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปางของ อนุรักษปัญญาวัฒน์, มนัส สุวรรณ, ประหยัด ปานดี และคณะ (2543) ที่เสนอให้มีสถาบันอุดมศึกษากระจายอำนาจการบริหารจัดการให้อิสระคล่องตัว จัดหลักสูตรอย่างหลากหลาย สร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเฉพาะเครือข่ายสารสนเทศ และจัดการเรียนการสอนทั้งมีปริญญาและไม่ประสาற்பริญญาที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต

เกษม วัฒนชัย (2542) ได้นำเสนอผลการประชุม UNESCO เกี่ยวกับการอุดมศึกษาระดับโลก เมื่อ พ.ศ. 2541 ว่าได้มีการรับรองพันธกิจและภารกิจของอุดมศึกษาไว้ 17 มาตรา และมาตราที่สำคัญ ได้แก่

มาตรา 3 ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็กลุ่มผู้ด้อยโอกาสชนกลุ่มน้อย คนยากจน หรือพิการ

มาตรา 4 ให้หญิงได้เข้าอุดมศึกษาอย่างทัดเทียมกับชาย

มาตรา 8 จัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนจากภูมิหลังที่มีความสามารถหลากหลายเข้าเรียนได้มากที่สุด

มาตรา 12 ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้

มาตรา 17 สร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการจัดการอุดมศึกษา ทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับสากล

ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการโดยมีพันธกิจที่จะกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทั้งปัจจุบันและอนาคต มีบริการชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจน ความหิวโหย ความขัดแย้งที่รุนแรงของสังคม และโรคภัยไข้เจ็บ และที่สำคัญคือ

มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสถานประกอบการเพื่อเปิดโอกาสให้ ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามาศึกษาต่อ

แนวคิดของการจัดพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่ UNESCO ได้เสนอแนะดังกล่าวเบื้องต้น มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่หมวดที่ 1 - 9 โดยเฉพาะหลักการในหมวดที่ 1 มาตรา 9 ว่าด้วยการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542) ดังนี้

- 1) มีเอกภาพด้านนโยบาย แต่หลากหลายในทางปฏิบัติ
- 2) กระจายอำนาจ
- 3) มีมาตรฐานการศึกษา และมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา
- 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่าง

ต่อเนื่อง

- 5) มีการระดมทรัพยากร
- 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน และสถาบัน

อื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “สู่เส้นทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย” ผลปรากฏเป็นแนวทางหลัก 3 แนวทาง คือ การปฏิรูประบบอุดมศึกษาโครงสร้างการบริหารอุดมศึกษาและการบริหารวิชาการและการจัดการเรียนการสอน อันจะนำสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาทั้งหลายออกนอกระบบ มีการกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนา การจัดอันดับ (Ranking) สถาบันต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดภาวะแห่งกลไกการพัฒนาคุณภาพเป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทุกแนวคิดดังกล่าวข้างต้นยอมรับว่าการอุดมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต แต่อาจจะเน้นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ต่อยอดจากระดับมัธยมศึกษา ถึงแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะสามารถจัดการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ ให้แก่ปวงชน และเปิดประตูของสถาบันเหล่านี้ให้แก่ปวงชนก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ในจำนวน 2,000 กว่าหลักสูตรที่จัดระดับปริญญาตรีทั่วประเทศนั้นคงจะมีเพียงน้อยนิดที่จัดให้แก่ปวงชนนอกระบบโรงเรียนได้เข้าไปศึกษาในโปรแกรมไม่ประสาทปริญญาได้ (Non degree programme) และคงมีคำถามหลักอยู่ว่า มีบุคลากรสังกัดสถาบันอุดมศึกษา

จำนวนมากเพียงใดที่ยังมองงานการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนเป็นหลักอยู่
ทั้งๆ ที่บทบาทและภารกิจได้กำหนดไว้ว่า จักต้องรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน
การวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมก็ตาม ซึ่งภารกิจ
หลังนี้คือ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาต่อเนื่อง และ
การศึกษาของปวงชน

3.3 ระบบการจัดการอุดมศึกษาแบบองค์รวม

ผู้วิจัยขอนำเสนอการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีมุมมองจาก 3 ระบบ
คือ

3.3.1 ระบบส่ง (Delivery System) คือ แนวคิดองค์รวมที่มีความเชื่อมโยง
กันของยุทธศาสตร์มาพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการระดับต่างๆ ในรูปแบบของแผนแม่บท
แผนปฏิบัติการ โครงการ และกิจกรรม มาใช้ในการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบ
หลักของระบบส่ง แต่กระบวนการสร้างความเข้าใจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คงต้อง
ใช้วิธีการให้ความรู้ความเข้าใจตามบทบาทของผู้ที่จะรับผิดชอบ ทั้งการถ่ายทอด
ส่งต่อเนื้อหาที่มีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธวิธีไปยังกลุ่มเป้าหมายระดับต่างๆ
แต่การที่จะแปลงความรู้ความเข้าใจของแต่ละกลุ่ม สามารถไปสู่ภาคปฏิบัติที่เปี่ยม
ไปด้วยประสิทธิภาพ และความเหมาะสมและมีมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น
นักการศึกษาจำเป็นต้องร่วมรับผิดชอบ เพราะเป็นผู้รู้และชำนาญด้านเทคนิคการ
ถ่ายทอด เรียนรู้ และทำแผนปฏิบัติได้ในระดับต่างๆ กล่าวโดยสรุปคือ ระบบส่ง
จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการถ่ายทอด และเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจในเนื้อหาของแผน
พัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เชื่อมโยงกับบริบทด้านนโยบายของรัฐ บริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ
การเมือง และสิ่งแวดล้อมในระดับโลก ภูมิภาค ชาติ และชุมชน ตามความจำเป็น
แล้วจัดการ “ส่ง” เนื้อหาไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.2 ระบบรับบริการ (Service System) เป็นการเตรียมระบบการรองรับ
ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ สื่อ ประเภทต่างๆ การพัฒนา
สื่อทั้งที่เป็นคน เอกสาร สิ่งพิมพ์ และอิเล็กทรอนิกส์ การเตรียมบรรยากาศและปัจจัย
ป้อนอื่นๆ เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอด และการเรียนรู้ ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับความ
รู้ที่มากับเนื้อหานั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.3 ระบบสนับสนุน (Supporting System) เป็นการบริหารจัดการที่ให้การ
สนับสนุน อำนวยความสะดวกแก่ระบบส่งและระบบรับบริการ ให้สามารถ

นำเนื้อหาจากแหล่งกำเนิดไปยังกลุ่มเป้าหมายให้สะดวก และคอยแก้ไขปัญหา ตรวจสอบ ประเมินผล ตลอดจนช่วยควบคุมทิศทางการดำเนินงาน

ทั้ง 3 ระบบนี้ จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการของศาสตร์ การจัดการสาขาต่างๆ มากมายและสามารถประยุกต์ได้ ความสัมพันธ์ของการศึกษาทั้งสามรูปแบบนั้นอยู่ในลักษณะบูรณาการที่สะท้อนถึงการผสมผสานความหมายของวิธีการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาและการพัฒนา เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่เห็นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และยังต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้วางพื้นฐานการปฏิรูปทั้งทางสังคม การเมือง การบริหารภาครัฐ และการกระจายอำนาจ โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และพลังท้องถิ่นของชุมชนที่เข้มแข็ง

บทที่ 4

ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในบทที่ 4 นี้คณะผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยขอแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน คือ

- 4.1 ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน
- 4.2 แนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต
- 4.3 ความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน

4.1 ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดการประเมินความต้องการทางการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน (Knowles, 1980 ; Panyanuwat, 1985 ; อนุรักษ์ ปัญญาวิวัฒน์, 2544) มาศึกษาภายใต้แนวคิดว่าการประเมินความต้องการทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ คงมิใช่การใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกลุ่มเป้าหมาย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสินใจและกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

ความต้องการการศึกษาคือช่องว่างที่น่าจะค้นพบได้จากการเปรียบเทียบสถานการณ์ที่คาดหวังกับสถานการณ์ปัจจุบัน แล้วนำมาหาความแตกต่างสูงกว่าสภาพปัจจุบัน ก็จะแสดงถึงความต้องการที่ชัดเจนขึ้น แต่ถ้าสถานการณ์ทั้งสองไม่แตกต่างกันหรือสถานการณ์ปัจจุบันมีค่าหรือความหมายสูงกว่าและดีกว่า สถานการณ์ที่คาดหวังแล้วก็อาจแปลได้ว่าเป็นความพร้อม

ความต้องการไม่ใช่ปัญหา ไม่ใช่วิธีการที่จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายไปสู่จุดหมายปลายทางเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาด แต่เป็นเพียงการแสดงให้เห็นว่า บุคคลต้องชวนชวยหาความรู้มาเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป โดยทั่วไปความต้องการมี 2 ชนิด คือ ความต้องการที่เรียนรู้ได้ (Learning Needs) กับความต้องการที่เรียนรู้ไม่ได้ (Non-Learning Needs) ซึ่งความต้องการประเภทหลังนี้จะต้องได้รับการปรับให้

เป็นความต้องการที่สามารถเรียนรู้ได้เสียก่อน บุคคลจึงจะสามารถพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม ความต้องการอาจจะจำแนกได้เป็นความต้องการของบุคคล ชุมชน หรือสังคม และความต้องการขององค์กร และในขณะเดียวกัน ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ก็อาจจะสามารถวิเคราะห์ได้หลายวิธีการ ในที่นี้ คณะผู้วิจัย ขอเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1.1 การประเมินตลาดแรงงานตามภาคเศรษฐกิจ

สิ่งที่ต้องยอมรับอย่างหนึ่งของการผลิตบัณฑิตในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศที่ผ่านมาคือ ความไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในแง่ของจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ซึ่งมีมากกว่าจำนวนแรงงานที่ตลาดต้องการอย่างมาก และสาขาวิชาที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษาออกมา ส่วนใหญ่จะเป็นสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาที่มีบัณฑิตล้นงาน มีใช้สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ วิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งยังถือว่าเป็นสาขาวิชาที่ขาดแคลนตลาดแรงงานยังต้องการผู้สำเร็จการศึกษาใน 2 กลุ่มวิชาหลังนี้อยู่มากพอสมควร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) รวมไปถึงแนวโน้มการพัฒนาประเทศตามวิสัยทัศน์ของรัฐบาลที่จะกำหนดในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศมีการปรับเปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ซึ่งนี้หมายความว่าความต้องการแรงงานในภาคเศรษฐกิจจะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการผลิตด้วย เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคมได้ทำการว่าจ้างสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI) (2540) ทำการศึกษาความต้องการแรงงานฝีมือในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 และการคาดประมาณไปถึง ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 โดยพิจารณาจากราคาเศรษฐกิจที่สำคัญ ผลการศึกษาแสดงได้ดังตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2 ต่อไปนี้

**ตารางที่ 4.1 การคาดประมาณแรงงานแยกตามภาคเศรษฐกิจระหว่างปี
พ.ศ. 2537-2549 (หน่วย : 1,000 คน)**

ภาคเศรษฐกิจ	พ.ศ.			
	2537	2539	2544	2549
1. เกษตรกรรม	17,968	17,754	17,586	17,336
2.เหมืองแร่ และย่อยหิน	50	50	53	57
3. หัตถอุตสาหกรรม	3,853	4,092	4,917	5,868
4. การก่อสร้าง	1,699	2,096	3,244	4,670
5. การไฟฟ้า และประปา	185	192	219	257
6. พาณิชยกรรม	3,619	3,911	4,578	5,559
7. การคมนาคม และขนส่ง	858	907	1,074	1,188
8. การบริการ	3,861	4,325	5,295	6,203

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540 ; ค.-8

หมายเหตุ : ผลการศึกษานี้เป็นไปตามข้อกำหนดสมมุติของภาวะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ผ่านมา โดยมีได้คำนึงถึงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.2 ส่วนประกอบของแรงงานและอัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)

ภาคเศรษฐกิจ	พ.ศ.			
	2537	2539	2544	2549
1. เกษตรกรรม	56.0	53.3 (-1.2)	47.6 (-1.2)	42.1 (-1.3)
2.เหมืองแร่ และย่อยหิน	2.0	0.2 (-1.6)	0.1 (-0.1)	0.1 (0.7)
3. หัตถอุตสาหกรรม	12.0	12.3 (3.3)	13.3 (2.7)	14.3 (2.6)
4. การก่อสร้าง	5.3	6.3 (12.1)	8.8 (8.0)	11.4 (6.5)
5. การไฟฟ้า และประปา	0.6	0.6 (11.6)	0.6 (1.6)	0.6 (2.3)
6. พาณิชยกรรม	11.3	11.7 (1.6)	12.4 (2.4)	13.5 (1.0)
7. การคมนาคม และขนส่ง	2.7	2.7 (1.6)	2.9 (2.4)	2.9 (1.0)
8. การบริการ	12.0	13.0 (5.9)	14.3 (3.1)	15.1 (2.2)

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540 หน้า ค.10-11

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี

สิ่งที่สังเกตได้ชัดเจนอย่างหนึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นคือ เศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม และเหมืองแร่จะมีความต้องการแรงงานน้อยลง ในส่วนของเศรษฐกิจภาค อุตสาหกรรมและบริการมีแนวโน้มของความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นโดยตลอด ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่จะเพิ่มสัดส่วนและความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งจะปรับโครงสร้างของภาคเกษตรกรรมให้ลดลงด้วย ทั้งนี้เพราะมูลค่าของสินค้าและบริการในภาคอุตสาหกรรมและบริการ สูงกว่ามูลค่าของผลผลิตจากภาคเกษตรกรรม การพึ่งพาภาคเกษตรกรรมมากเกินไปอาจทำให้ประเทศขาดรายได้จากมูลค่าของสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้น เมื่อเป็นผลิตภัณฑ์จากภาคอุตสาหกรรมและบริการ

เพื่อประโยชน์ของการศึกษารั้งนี้ ซึ่งก็มีข้อกำหนดสมมุติที่ว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศกำลังฟื้นตัว และแนวโน้มการขยายตัวจะมีแบบแผนเหมือนกับที่ผลการศึกษาได้เสนอไว้เพียงแต่ระยะเวลาอาจเลื่อนออกไปตามภาวะของเศรษฐกิจที่ถดถอย ซึ่งอาจเป็น 3-5 ปี การคาดการณ์ความต้องการแรงงานในอีก 20 ปี ข้างหน้าจนถึงปี พ.ศ. 2563 ในที่นี้ได้อาศัยการคาดการณ์ดังกล่าวแล้วเป็นฐาน และใช้ข้อกำหนดสมมุติที่ว่า ในแต่ละภาคเศรษฐกิจย่อยๆ จะมีอัตราการขยายตัวของแรงงานเท่ากับอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2549-2563 ดังที่แสดงในตารางที่ 4.3 ผลการคาดการณ์ความต้องการแรงงานจนถึงปี พ.ศ. 2563

ตารางที่ 4.3 การคาดการณ์ความต้องการแรงงานในประเทศไทย

แยกตามภาคเศรษฐกิจ จนถึงปี พ.ศ. 2563 (หน่วย : 1,000 คน)

ภาคเศรษฐกิจ	พ.ศ.			
	2537	2539	2544	2549
1. เกษตรกรรม	17,336	17,111	16,889	16,670
2. เหมืองแร่ และย่อยหิน	57	57.4	58	58.2
3. หัตถอุตสาหกรรม	5,868	6,021	6,177	6,338
4. การก่อสร้าง	4,670	4,973	5,297	5,641
5. การไฟฟ้า และประปา	257	263	269	275
6. พาณิชยกรรม	5,559	5,720	5,886	6,057
7. การคมนาคม และขนส่ง	1,188	1,220	1,232	1,245
8. การบริการ	6,203	6,339	6,479	6,621

จากตัวเลขการคาดประมาณในตารางที่ 4.3 อาจกล่าวสรุปโดยภาพรวมได้ว่าความต้องการแรงงานโดยทั่วไปยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความแตกต่างกันไปในจำนวนขึ้นอยู่กับภาคเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานที่มีความต้องการมากขึ้น เปรียบเทียบจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับซึ่งสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานจะพบว่า ความต้องการแรงงานยังมีน้อยกว่าจำนวนผู้สำเร็จการศึกษามาก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตลาดแรงงานยังไม่สามารถรองรับแรงงานที่สำเร็จการศึกษาทุกระดับชั้นได้ทั้งหมดในแต่ละปี จริงอยู่แม้เราจะทราบว่าเป็นบางภาคย่อยของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านการแพทย์ การพยาบาล และสาธารณสุข อาจมีตลาดที่สามารถรองรับแรงงานได้อีก แต่จำนวนของแรงงานที่รับได้ก็น้อยมาก ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงควรมีการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ กล่าวคือ ไม่ควรมุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนจบเพื่อเป็นบัณฑิตและทำงานในภาครัฐราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นให้บัณฑิตสามารถสร้างงานของตนเองได้ หรือสามารถทำงานได้ในหลายๆ ลักษณะ

4.1.2 การประเมินแผนงานพัฒนากำลังคนระดับอุดมศึกษา

4.1.2.1 ความต้องการของรัฐ

ความมุ่งหมายและหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้ระบุชัดเจนเป็นกรอบแนวคิดไว้ในมาตรา 6-7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งให้

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (มาตรา 6)

ในมาตรา 7 ระบุให้กระบวนการเรียนรู้ ครอบคลุมการปลูกฝังจิตสำนึกในทุกด้าน ทั้งระบอบประชาธิปไตยตามความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นไทย ผลประโยชน์ของชาติ ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พึ่งตนเอง ริเริ่มสร้างสรรค์ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ฉะนั้น การศึกษาระดับอุดมศึกษาย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบูรณาการ สรรพวิชาและศาสตร์ต่างๆ ในการพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพ และจิตสำนึกดังกล่าว นอกเหนือจากความรู้แต่ละสาขาวิชาตามความต้องการของรัฐ

โดยภาพรวม

หากพิจารณาความต้องการในการพัฒนากำลังคนระดับอุดมศึกษาที่รัฐมุ่งหวังไว้ก็อาจต้องแคบลงมาอีก ในปัจจุบันก็อาจจะวิเคราะห์ได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนฯ ฉบับแรกมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวาง และสูงถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาค
- 2) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 3) เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้าและมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย

เพื่อให้มีแนวทางในการบริหารและจัดการศึกษาตามนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด จึงได้มีการกำหนดแผนงานหลักไว้ทั้งสิ้น 8 แผนงาน แผนงานดังกล่าวขอเสนอโดยสรุป ดังนี้

แผนงานที่ 1 การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและประชาชน

แผนงานที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

แผนงานที่ 3 การพัฒนาการผลิตครูและการฝึกอบรม

แผนงานที่ 4 การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านสังคมศาสตร์ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการผลิตกำลังคนด้านสังคมศาสตร์

แผนงานที่ 5 การวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา ให้มีสมรรถนะเข้มแข็งในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัยทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

แผนงานที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการเพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา และมุ่งปรับระบบการบริหารและการจัดการให้การศึกษาตอบสนองความต้องการการพัฒนาของบุคคล ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

แผนงานที่ 7 การพัฒนาระบบอุดมศึกษา เพื่อให้การอุดมศึกษา

มีเอกภาพเชิงนโยบายและจัดการศึกษาได้มาตรฐาน แต่ละสถาบันมีอิสระทางวิชาการ มีการบริหารจัดการภายในที่คล่องตัว สามารถสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ

แผนงานที่ 8 การระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากร ทั้งภาครัฐและประชาชนในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมแก่คนทั้งมวล อย่างมีคุณภาพ (กองบรรณาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวข้างต้น สามารถชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนได้ว่า ผู้ที่จะรับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนหลักโดยเฉพาะแผนงานที่ 4 - 6 คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพ อันได้แก่ มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เปิดทำการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบัน

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นแผนที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องด้วยดีกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน อีกทั้งเพื่อเป็นการขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ทบวงมหาวิทยาลัย จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 ไว้ทั้งหมดมี 6 ประการ ดังนี้ คือ

1) เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการ (Quality and Excellence)

2) เพื่อขยายโอกาสการเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา และความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Access-Equity)

3) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและระบบการตรวจสอบ (Efficiency and Accountability)

4) เพื่อพัฒนาผลผลิตของระบบอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ และทันการ (Relevancy-Delivery)

5) เพื่อพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยและการเปิดสู่ภูมิภาค (Internalization & Regionalization)

6) เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการใช้บริการจัดการแบบเอกชนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (Privatization-Corporation)

เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วข้างต้น ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ทั้งสิ้นกว่า 30 กลยุทธ์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การศึกษานี้สามารถนำมาเสนอไว้บางส่วน ดังนี้

- 1) สร้างเครือข่ายนักวิจัยไทยและต่างประเทศให้ปฏิบัติงานวิจัยร่วมกัน
- 2) สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำในต่างประเทศ
- 3) ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย/สถาบันทำวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่มีศักยภาพเพื่อความเป็นผู้นำในภูมิภาค
- 4) ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย/สถาบันของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และความเป็นเลิศทางวิชาการสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศในระยะยาว
- 5) สนับสนุนให้มหาวิทยาลัย/สถาบันทำการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาให้เป็นภูมิปัญญาไทย
- 6) จัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศในส่วนภูมิภาค
- 7) สร้างเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา
- 8) เร่งรัดการวางแผนเพื่อตรวจสอบความต้องการกำลังคนในสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ
- 9) ปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และสังคม
- 10) พัฒนาระบบการเผยแพร่ผลงาน และบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาให้สังคมได้รับผลประโยชน์สูงสุด
- 11) พัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีภูมิความรู้และเทคโนโลยี เพื่อเป็นฐานสำหรับการแข่งขันในประชาคมโลก
- 12) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถรองรับการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล
- 13) ให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนทางด้าน การบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น

(สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2539 : 15-30)

4.1.2.2 ความต้องการกำลังแรงงาน

สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในปัจจุบัน กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เมื่อเทียบกับช่วงระยะเวลา 15 - 30 ปีที่ผ่านมา และยังมีความผันผวนมากขึ้นตามลำดับ หลังจากภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตกใน พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ในส่วนของเศรษฐกิจได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต และพัฒนาจากที่เคยเน้นภาคเกษตรกรรมเริ่มให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น กรณีของสถานการณ์ด้านสังคมก็เช่นเดียวกัน การที่รัฐและองค์กรต่างๆ เริ่มเห็นความสำคัญในตัวทรัพยากรมนุษย์ หรือ “คน” มากขึ้น โดยเล็งเห็นว่ากระบวนการพัฒนาต่างๆ ของประเทศจะประสบผลสำเร็จได้คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ควรจะได้มีการพัฒนาก่อนเป็นเบื้องแรก ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวเป็นสาเหตุที่กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบและกระบวนการการศึกษามากขึ้น โครงสร้างของแรงงานซึ่งจะเป็นกลไกที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันและอนาคตต้องมีความรู้และทักษะที่มีความซับซ้อน สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน กำลังแรงงานจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะมากขึ้น เพื่อให้สามารถทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการซึ่งมีแนวโน้มที่จะขยายตัวกว้างขวางและมากขึ้น

ในส่วนของความต้องการแรงงานและแนวโน้มของกำลังแรงงานของประเทศ โดยส่วนรวม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม แยกตามระดับฝีมือในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พอสรุปได้ว่า ตลาดแรงงานของประเทศยังต้องการแรงงานระดับฝีมือต่างๆ โดยเฉลี่ยปีละ 967,519 คน ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2544 ทั้งนี้แรงงานทั่วไปยังเป็นที่ต้องการมากที่สุดเฉลี่ยปีละ 466,932 คน รองลงมาคือ แรงงานประเภทพนักงาน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ความต้องการแรงงานแยกตามระดับฝีมือ ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544

ปี พ.ศ. ระดับฝีมือ	2540	2541	2542	2543	2544	รวม	เฉลี่ย/ปี	ลำดับความ ต้องการ
1. วิศวกร/ ช่างชำนาญการ	36,122	29,221	25,069	21,746	26,255	138,413	27,683	6
2. ช่างเทคนิค	83,014	65,484	61,119	47,978	76,516	334,111	66,822	5
3. ช่างฝีมือ	92,263	76,867	88,079	55,062	71,047	383,318	76,664	4
4. ช่างกึ่งฝีมือ	118,966	75,808	79,412	63,358	75,983	413,527	82,705	3
5. แรงงานทั่วไป	517,499	442,071	447,009	456,332	471,749	2,334,660	466,932	1
6. พนักงาน	223,862	201,072	185,372	183,911	183,892	977,929	195,586	2
7. หัวหน้างาน	26,509	21,262	21,331	17,946	16,813	103,861	20,772	7
8. นักวิชาชีพ/ ผู้เชี่ยวชาญ	22,725	19,558	19,692	11,898	16,202	90,075	18,015	8
9. ผู้จัดการ/ นักบริหาร	16,012	11,853	12,395	11,483	9,958	61,702	12,340	9
รวม	1,136,791	943,196	939,478	869,714	948,416	4,837,595	967,519	

ที่มา : กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน แนวโน้มความต้องการแรงงานและการยกระดับฝีมือแรงงาน 2540, หน้า 75.

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของความต้องการแรงงานแต่ละภาคพบว่า ภาคเหนือมีลำดับความต้องการแรงงานอยู่ในลำดับ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ (ตารางที่ 4.5) โดยมีความต้องการแรงงานโดยเฉลี่ยต่อปี 84,429 คน เทียบกับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีความต้องการแรงงานเฉลี่ยต่อปีต่ำสุด 34,646 คน

แรงงานที่ยังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในภาคเหนือมากที่สุดระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2544 คือ แรงงานทั่วไปซึ่งมีความต้องการเฉลี่ยต่อไป 27,225 คน รองลงมาคือแรงงานประเภทกึ่งช่างฝีมือ ซึ่งมีความต้องการเฉลี่ยปีละ 17,920 คน สำหรับความต้องการแรงงานในภูมิภาคเหนือที่น้อยที่สุด 2 ลำดับคือ แรงงานประเภทนักวิชาชีพ/ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความต้องการน้อยที่สุดเฉลี่ยปีละ 546 คน และแรงงานประเภทผู้จัดการ/นักบริหารมีความต้องการน้อยที่สุดเป็นอันดับสองเฉลี่ยปีละ 750 คน (ดูตารางที่ 4.5 ประกอบ)

ตารางที่ 4.5 ความต้องการแรงงานฝีมือเฉลี่ยต่อปี แยกตามระดับฝีมือเป็นรายภาค (ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544)

ปี พ.ศ. ระดับฝีมือ	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ตะวันออก	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	ใต้	เฉลี่ย/ปี
1. วิศวกร/ ช่างชำนาญการ	16,612	3,243	1,331	2,352	1,531	1,329	1,285	27,682
2. ช่างเทคนิค	37,542	8,466	4,706	2,903	7,915	3,433	2,709	66,822
3. ช่างฝีมือ	34,612	18,460	10,370	2,041	10,661	5,234	2,668	77,664
4. ช่างกึ่งฝีมือ	37,191	6,232	1,886	6,298	12,037	17,920	4,550	82,706
5. แรงงานทั่วไป	276,192	72,957	10,535	12,602	32,185	27,225	34,666	466,906
6. พนักงาน	133,141	14,149	4,817	4,220	15,864	8,114	15,098	19,586
7. หัวหน้างาน	10,597	2,129	332	1,035	2,546	2,467	1,650	20,772
8. นักวิชาชีพ/ ผู้เชี่ยวชาญ	6,922	877	5,465	2,284	801	546	1,979	18,015
9. ผู้จัดการ/ นักบริหาร	6,729	911	426	911	820	750	688	12,340
รวม	559,811	115,528	40,805	34,646	67,006	84,429	65,293	967,519
ลำดับ ความต้องการ	1	2	6	7	4	3	5	

ที่มา : กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. อ้างแล้ว. 2540, หน้า 61-74.

โดยภาพรวมความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษายังคงมีอยู่ในระดับสูงในสังคมไทย โดยพิจารณาได้จากเหตุผลต่อไปนี้

1) สังคมไทยยังต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยนัยของมาตราที่ 6 และ 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2) รัฐมีความต้องการกำลังในสาขาต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ใน พ.ศ. 2543 ตลาดแรงงานของประเทศยังต้องการแรงงานระดับฝีมือต่างๆ ถึง 869,714 คน (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2540 : 75) ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสามารถรับคนเข้าศึกษาต่อได้เพียง 346,675 คน โดยแยกเป็นสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับของรัฐ จำนวน 276,251 คน และของเอกชนอีกจำนวน 70,424 คน (www.mu.go.th) ฉะนั้น แรงงานดังกล่าวที่ควรจะเป็นแรงงานที่มีทักษะสูง และมีคุณภาพสูงกว่าก็ยังคงขาดแคลน ใน พ.ศ. 2547 หรืออีก 4 ปีที่

นักศึกษาใน พ.ศ. 2543 จะสำเร็จการศึกษา

3) ภาวะการแข่งขันกันในระดับนานาชาติด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ยังสูง แต่ประเทศไทยยังมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ เพราะว่า ในขณะที่ร้อยละ 53.70 ของประชากรทั้งหมด 61.80 ล้านคน ใน พ.ศ. 2542 เป็นกำลังแรงงานและร้อยละ 47.50 ของประชากร ที่เหลือยังต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานดังกล่าว และในขณะเดียวกัน อัตราการว่างงานมีประมาณร้อยละ 3 ของกำลังแรงงาน โดยมีอายุต่ำกว่า 24 ปี ถึงร้อยละ 43

จากการประเมินโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาของ International Institute for Management Development (IMD) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่มีชื่อเสียงแห่งประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้วิจัยเปรียบเทียบจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของ 47 ประเทศ โดยใช้เกณฑ์ 290 เกณฑ์ในการพิจารณา ใช้ 249 เกณฑ์ในการจัดลำดับ และ 41 เกณฑ์เป็นข้อมูลพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ความเป็นนานาชาติ รัฐบาล การเงิน โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านประชากร ผลปรากฏว่าประเทศไทยมีระบบการศึกษาที่ไม่ตอบสนองขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 4 ใน พ.ศ. 2539-2540 ลำดับที่ 41 ใน พ.ศ. 2541 และไม่ขยับเลยในลำดับที่ 43 ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 - 2543 ทั้งนี้สิ่งที่น่าสังเกตคือ IMD กล่าวหาว่าคนไทยมีความรู้ด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าคนอินเดีย มาเลเซีย ไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น ฮองกง และสิงคโปร์

ฉะนั้นการพัฒนาการศึกษาอุดมศึกษาของไทย ยังมีความต้องการในระดับสูง แต่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์อย่างดีกับการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

4.2 แนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต

4.2.1 ประเมินการผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ว่าจ้าง TDRI ให้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนากำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมการศึกษา ส่วนหนึ่งที่น่าจะเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์แผนจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ได้คือ การคาดประมาณผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2549

ผลจากการศึกษาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงสถิติตัวเลขของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษาที่น่าสนใจหลายประการ เริ่มแรก คือ การศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงจำนวนนักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่จะมีการใช้ต่อไป จากจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญซึ่งคาดว่าจะจบการศึกษาในปี พ.ศ. 2540 ทั้งประเทศ 220,146 คน เมื่อถึงปี พ.ศ. 2549 จำนวนจะเพิ่มขึ้นเป็น 373,787 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 69.79 ตัวเลขแสดงจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้หากมีการประมาณต่อไปจนถึงปี พ.ศ. 2560 ก็คาดว่าจะมีตัวเลขที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จะเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ลดน้อยถอยลง อันเนื่องมาจากประชากรที่จะเข้าสู่วัยเรียนจะเริ่มลดลงตามผลของการคาดประมาณประชากรที่กล่าวแล้วในตอนต้น อย่างไรก็ตาม หากนำจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตลอดระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งมีจำนวน 1,175,226 คน และ 1,630,504 คน ตามลำดับมาเปรียบเทียบกันจะพบว่าในช่วง 5 ปี หลังมีผู้จบการศึกษาเพิ่มขึ้น 455,278 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.74

กรณีของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพะชั้นสูง/อนุปริญญา และระดับปริญญาตรีและสูงกว่าในช่วงเวลาเดียวกันก็เข้าทำนองเดียวกัน คือพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง ปี พ.ศ. 2549 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในปี พ.ศ. 2540 คาดว่าจะมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้ง 2 กลุ่มรวมกัน 275,833 คน ตัวเลขนี้จะเพิ่มเป็น 468,579 คน ในปี พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้น 192,745 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.88 หากพิจารณาเฉพาะในกลุ่มของปริญญาตรี และสูงกว่าจะพบว่ามีส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับอุดมศึกษาโดยรวม กล่าวคือในปี พ.ศ. 2540 มีผู้สำเร็จปริญญาตรีและสูงกว่านั้นจำนวน 139,480 คน ในปี พ.ศ. 2549 จำนวนจะเพิ่มเป็น 246,478 คน คิดเป็นสัดส่วนการเพิ่มถึงร้อยละ 76.71

ประเด็นที่น่าสนใจเกิดอย่างยิ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวคือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งหมดรวมกันมีสัดส่วนถึงร้อยละ 77.86 ของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2549 สัดส่วนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางลดลงเป็นร้อยละ 66.80

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลการคาดประมาณจำนวนนักเรียนทั่วประเทศที่สมัครสอบเข้าเรียนต่อ ผ่านทบวงมหาวิทยาลัย และจำนวนที่สอบผ่านระหว่างปี พ.ศ. 2538-2563

ปี พ.ศ.	จำนวนนักเรียนที่สมัครสอบ	จำนวนผู้สอบผ่าน
2538	147,565	38,215
2539	150,841	45,613
2540	171,604	47,898
2541	190,460	47,910
2542	202,480	52,752
2543	216,424	55,889
2544	230,369	59,026
2545	244,314	62,126
2546	258,259	65,300
2547	272,203	68,437
2548	286,148	71,574
2549	300,093	74,711
2550	314,038	77,848
2551	327,983	80,985
2552	314,928	84,122
2553	355,872	87,259
2554	369,817	90,396
2555	383,762	93,533
2556	397,707	96,640
2557	411,652	99,807
2558	425,596	102,944
2559	439,541	106,081
2560	453,486	109,218
2561	467,431	112,355
2562	481,376	115,492
2563	495,320	118,629

ที่มา : กองบริการการศึกษา สำนักปลัดกระทรวงทบวงมหาวิทยาลัย. ข้อมูลการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538, 2539, 2540, 2541. สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2538-2541.

อาจมีคำถามต่อเนื่องตามมาว่า สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จะสามารถจะรับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมปีที่ 6 สมัครเข้าเรียนได้เต็มจำนวนรับหรือไม่ คำตอบสำหรับประเด็นปัญหาดังกล่าว คือ ไม่สามารถรับนักเรียนดังกล่าวได้ทั้งหมด ตัวอย่างสถิติตัวเลขการคาดประมาณจำนวนนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคเหนือ 17 จังหวัด (เขตการศึกษา 7 และ 8) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นไป จนถึงปี พ.ศ. 2563 หรืออีก 20 ปีข้างหน้า ยังจะคงมีจำนวนผู้สมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย โดยผ่านระบบการสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 จำนวนนักเรียนในเขตการศึกษา 7 และ 8 ที่สมัครเข้าเรียนต่อโดยผ่านระบบของทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2563

	จำนวนนักเรียน		
	2542-2544	2545-2549	2550-2563
เขตการศึกษา 7			
จำนวนผู้สมัคร	42,375	98,121	457,602
จำนวนรับ	7,768 (18.33%)	15,278 (17.57%)	58,316 (12.74%)
เขตการศึกษา 8			
จำนวนผู้สมัคร	58,860	133,251	606,829
จำนวนรับ	12,680 (21.54%)	24,440 (18.34%)	90,318 (14.88%)
รวมภาคเหนือ			
จำนวนผู้สมัคร	101,235	231,372	1,064,431
จำนวนรับ	20,448 (20.20%)	39,718 (17.17%)	148,634 (13.96%)

ที่มา : อนุรักษ์ ปัญญาวิวัฒน์ และคณะ (2543)

4.2.2 การเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้จบการศึกษาระดับต่างๆ

อุปทานของแรงงานที่คาดว่าจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เมื่อเทียบกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับและแต่ละปีแล้ว จะทำให้เห็นภาพว่าแรงงานขาดหรือมีแรงงานเกิน เมื่อเทียบกับความต้องการหรืออุปสงค์ของแรงงาน ยิ่งไปกว่านี้คือ ถ้าหากสามารถทราบความแตกต่างในอุปทานและอุปสงค์ของแรงงานตามสาขาวิชาด้วยแล้ว ยิ่งจะช่วยให้การวางแผนจัดการการศึกษาในระดับต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้

ในการศึกษาเรื่องเดียวกันที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคมว่าจ้างให้ TDRI ทำการศึกษา ผู้ศึกษาได้ผนวกประเด็นการคาดประมาณผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2549 เอาไว้ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมดโดยรวมของแต่ละปี กับจำนวนผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานของปีนั้น ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2540 มีผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ 2,423,081 คน แต่จะมีผู้ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานเพียง 491,843 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.30 ถ้าจะตีความหรือแปลผลโดยผิวเผินก็จะได้ว่า ปี พ.ศ. 2540 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาตกงานถึง 4 ใน 5 ของผู้จบการศึกษาทั้งหมด คือเกือบ 2 ล้านคน ความจริงแล้วจำนวนที่แตกต่างกันมากเป็นเพราะจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ยังไม่เข้าสู่ตลาดแรงงาน แต่เลือกที่จะทำการศึกษาในระดับสูงต่อไป ด้วยเหตุนี้ การตีความให้สมเหตุสมผลสำหรับการเปรียบเทียบข้อมูล 2 ส่วนนี้ควรจะพิจารณาที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการเฉพาะ เพราะผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้พร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทุกโอกาส ถ้าคุณสมบัติทางการศึกษาเป็นไปตามที่ตลาดต้องการ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สามารถสรุปตีความได้จากการเปรียบเทียบข้อมูล 2 ส่วน ทำให้ทราบว่า รูปแบบของการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ มีลักษณะการกระจายแบบเดียวกันกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา กล่าวคือ ระดับการศึกษาใดและสาขาวิชาใดก็ตามที่มีผู้จบมากก็จะมีจำนวนของผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานมาก

ในขณะเดียวกัน ระดับการศึกษาใดและสาขาวิชาใดที่มีผู้สำเร็จการศึกษาน้อย ก็จะมีจำนวนของผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานน้อยตามไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงเวลา 5 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งสิ้น 1,468,740 คน จะมีผู้เข้าสู่ตลาดแรงงาน ในช่วงเวลาเดียวกัน 1,192,200 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.17 ทำนองเดียวกัน การคาดประมาณ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วง 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จะีรวมทั้งสิ้น 2,034,922 คน จะมี ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานในช่วงเดียวกันทั้งสิ้น 1,657,865 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.14

เมื่อพิจารณาย่อยลงไปถึงสาขาวิชา ก็พบแบบแผนของความแตกต่าง ในลักษณะเดียวกัน ตัวอย่าง คือ ในปี พ.ศ. 2540 มีผู้สำเร็จการศึกษาสถาวิชา สังคมศาสตร์ 54,276 คน ในจำนวนนี้จะเข้าสู่ตลาดแรงงานจำนวน 50,626 คน ในปีเดียวกัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 93.28 ของผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมดในปีเดียวกัน

ประเด็นที่น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาสถาบัน อุดมศึกษา คือ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าขึ้นไปที่จะ เข้าสู่ตลาดแรงงานอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ถึงกว่า 3 ใน 4 ของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2540 และคาดว่า สัดส่วนนี้จะลดลงเหลือประมาณ 2 ใน 3 ในปี พ.ศ. 2549 นั่นก็หมายความว่า อุปทานแรงงานด้านสังคมศาสตร์มีเป็นจำนวนค่อนข้างมาก ถ้าจะมีการผลิตบัณฑิต ควรจะให้ความสำคัญไปที่กลุ่มวิชาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

4.3 ความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน

นอกเหนือจากข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวโน้มทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่ง เกี่ยวพันกับความต้องการแรงงานในอนาคต จำนวนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งบ่งบอกถึงศักยภาพในการรับนักศึกษาแล้ว ความต้องการและ โอกาสทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก็ถือเป็นข้อมูลพื้นฐาน ที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สามารถใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ- ในการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศได้

ข้อมูลที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นข้อมูลที่คณะผู้ศึกษาเก็บรวบรวมจากนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ จาก 22 จังหวัดกระจาย

ไปยังภาคต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน 7,700 คน เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีพอสมควร แต่ละจังหวัดที่ถูกสุ่มได้กำหนดโรงเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ โรงเรียนที่อยู่ในตัวจังหวัด โรงเรียนในอำเภอรอบนอก และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการและโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถนำเสนอเป็นประเด็นได้ดังนี้

4.3.1 ความสนใจและระดับการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ

ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 4.8 ทำให้ทราบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความมุ่งมั่นและสนใจที่จะศึกษาต่อสูงถึงร้อยละ 97.6 (จำนวนตัวอย่าง 7,515 จากจำนวนทั้งสิ้น 7,700 ตัวอย่าง) ไม่มีจังหวัดใดเลยที่ถูกเลือกเป็นจังหวัดตัวอย่างที่มีจำนวนนักเรียนสนใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ต่ำกว่าร้อยละ 95.0 ในกรณีของระดับการศึกษาที่ถามว่า นักเรียนต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรีขึ้นไป พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กว่า 3 ใน 4 หรือร้อยละ 78.1 ของกลุ่มตัวอย่างใน 14 จังหวัดประสงค์จะศึกษาในระดับปริญญาตรีมากกว่าระดับอนุปริญญา

ตารางที่ 4.8 ความสนใจและระดับการศึกษาที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

จังหวัด	สนใจเรียนต่อ		ระดับปริญญา	
	จำนวน	%	จำนวน	%
กำแพงเพชร	480	97.6	251	71.7
เพชรบูรณ์	446	97.4	326	69.7
นครสวรรค์	479	97.6	426	80.2
ลพบุรี	382	96.0	251	63.1
สระแก้ว	426	582	946	97.6
บุรีรัมย์	527	423	97.3	98.5
นครพนม	419	520	98.0	97.7
อุดรธานี	471	388	94.2	98.1
ราชบุรี	540	486	97.7	98.7

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จังหวัด	สนใจเรียนต่อ		ระดับปริญญา	
	จำนวน	%	จำนวน	%
ชุมพร	480	97.6	251	71.7
สุราษฎร์ธานี	423	97.7	365	84.3
ตรัง	520	98.1	465	88.1
กระบี่	388	98.7	308	78.4
นราธิวาส	486	97.6	434	87.1
8 จังหวัดภาคเหนือ	946	98.5	-	-
รวม	7,515	97.6	5,265	78.1
จำนวนตัวอย่าง	7,700	100.0	6,740	100.0

4.3.2 สาขา/คณะวิชาที่นักเรียนสนใจศึกษาต่อ

จากจำนวนสาขา/คณะวิชาที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามของการศึกษาครั้งนี้ ทั้งสิ้น 76 สาขาวิชา สามารถสรุปได้ว่า สาขาวิชาที่นักเรียนมีความต้องการจะเข้าศึกษาต่อมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้

- 1) บัญชีและบริหารธุรกิจ
- 2) วิทยาการคอมพิวเตอร์
- 3) นิเทศศาสตร์/สื่อสารมวลชน
- 4) วิชาช่างสาขาต่างๆ
- 5) เกษตรศาสตร์
- 6) รัฐศาสตร์
- 7) นิติศาสตร์

สำหรับอีก 2 สาขาวิชาที่มีจำนวนนักเรียนสนใจมากด้วยเช่นเดียวกัน คือ แพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์

สิ่งที่น่าสังเกตสำหรับสาขา/คณะวิชาที่นักเรียนต้องการศึกษาต่อ อาจเป็นความต้องการที่เกิดจากความสนใจของนักเรียนที่อาจมุ่งมั่นตั้งใจจริง หรือเป็นความต้องการที่เลือกตามกลุ่มเพื่อนมากกว่าความต้องการที่เกิดขึ้น จากสภาพความต้องการของตลาดแรงงาน หรือโอกาสงานตามแนวโน้มของสภาพเศรษฐกิจของประเทศ

4.3.3 ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ

เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีความถูกต้องเหมาะสมว่า สถาบันอุดมศึกษาควรมีรูปแบบอย่างไร การศึกษานี้ ได้สอบถามความต้องการของนักเรียนว่า ลักษณะสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ คือ ระบบปิด (สถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับของทบวงมหาวิทยาลัย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น) ระบบเปิด (สถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการแจกแจงข้อมูลทำให้ทราบว่า ร้อยละ 59.6 ของตัวอย่าง ต้องการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาระบบปิด ร้อยละ 32.1 ต้องการศึกษาต่อในระบบเปิด และร้อยละ 6.5 ต้องการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาเอกชน

ตารางที่ 4.9 ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนต้องการศึกษาต่อ

	จำนวน	ร้อยละ
ระบบปิด	4,591	59.6
ระบบเปิด	2,474	32.1
สถาบันฯ เอกชน	497	6.5
ไม่ตอบ	138	1.8
รวม	7,700	100.0

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ถ้านักเรียนไม่สามารถสอบเข้าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาระบบปิดได้ จะเลือกเรียนต่อระดับอุดมศึกษาในสถาบันประเภทใด กว่าร้อยละ 70.0 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความต้องการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของรัฐ คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำหรับระบบการเรียนการสอนแบบวิทยาเขต สารสนเทศหรือการสอนโดยระบบการสื่อสารทางไกล นักเรียนร้อยละ 55.1 มีความต้องการในกรณีที่สอบเข้าศึกษาต่อไปไม่ได้

4.3.4 ที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ

เกี่ยวกับสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนต้องการ การศึกษา

ครั้งนี้ พบในสิ่งที่ทุกคนอาจคาดคิดเป็นการล่วงหน้า กล่าวคือ ถ้าเป็นไปได้อยากศึกษาต่อในสถาบัน อุดมศึกษาที่อยู่ในจังหวัดของตนเอง หรือจังหวัดอื่นข้างเคียงที่อยู่ภายในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งผลจากการแจกแจงข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนหนึ่งประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในจังหวัดของตนเอง ร้อยละ 40.9 ต้องการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งในจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ถ้าในจังหวัดของตนเองไม่มีสถาบันที่ต้องการ ทั้งนี้การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า มีนักเรียนอีกส่วนหนึ่ง คือ ร้อยละ 20.6 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ต้องการศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม นักเรียนในกลุ่มสุดท้ายนี้ส่วนใหญ่คือนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง และใกล้กรุงเทพมหานคร เช่น ลพบุรี นครสวรรค์ และราชบุรี เป็นต้น

ตารางที่ 4.10 สถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนต้องการเลือกเข้าศึกษาต่อ

ที่ตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดของตนเอง	2,272	33.7
จังหวัดอื่นในภูมิภาค	2,754	40.9
กรุงเทพมหานคร	1,389	20.6
อื่น ๆ	325	4.8
รวม	6,740	100.0

4.3.5 โอกาสและอุปสรรคในการศึกษาต่อ

นอกเหนือจากความต้องการในการศึกษาต่อแล้ว การศึกษาครั้งนี้ได้สอบถามนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยว่า พวกเขามีโอกาสในการศึกษาต่อมากน้อยแค่ไหน และถ้าจะมีอุปสรรคในการศึกษาต่อดังกล่าว อะไรคืออุปสรรคที่สำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนกว่าร้อยละ 85.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตอบว่า พวกเขามีโอกาสปานกลางถึงมาก ทั้งนี้ข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่ทำให้โอกาสการศึกษาต่อไม่สมบูรณ์เต็มร้อยเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้พื้นฐานในวิชาสามัญของตนเองยังไม่ดีพอ และส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถาบัน

การศึกษาอยู่ไกลภูมิลำเนา ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนของนักเรียนที่แจ้งอุปสรรคในการศึกษาต่อ

ตารางที่ 4.11 อุปสรรคในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน

อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
ฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัว	2,324	34.5
พื้นฐานความรู้ไม่ดี	2,041	30.3
สถาบันฯ ตั้งอยู่ไกล	440	6.5
อื่น ๆ	1,934	28.7
รวม	6,740	100.0

บทที่ 5

วิทยาเขตสารสนเทศ 10 แห่ง

5.1 นโยบายและเป้าหมายโดยรวมของแต่ละสถาบันในการเปิด/ขยายวิทยาเขตสารสนเทศ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่ประชากรให้สูงขึ้น เพื่อการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ ตอบสนองการพัฒนาประเทศและแข่งขันกับต่างประเทศได้ เนื่องจากการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา สถาบันการศึกษามัธยมศึกษาจะกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใหญ่ๆ เพียงบางแห่งเท่านั้น ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศขาดโอกาสที่จะได้ศึกษาต่อในระดับสูงทั้งวิชาการและวิชาชีพ ทำให้คุณภาพของประชากรไทยด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศ

ดังนั้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวให้เป็นไปตามแนวนโยบายการศึกษาของรัฐบาลในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาออกไปสู่ภูมิภาค ประกอบกับแนวนโยบายของรัฐบาลในการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และมีเป้าหมายขยายให้ถึง 12 ปี โดยเร็ว ทำให้ปริมาณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพที่ต้องการเพิ่มสูงขึ้น แต่จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่จะรองรับมีไม่เพียงพอ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำโครงการการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกไปยัง ภูมิภาคให้มากขึ้น แต่มีข้อจำกัดในการขยายมหาวิทยาลัยใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากภาวะขาดแคลนอาจารย์ ข้อจำกัดเรื่องเวลา และแผนการผลิตบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการให้มหาวิทยาลัยปิด และสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ขยายการรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ การขยายตั้งวิทยาเขตใหม่และขยายความร่วมมือกับสถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อรับนักศึกษาเพิ่มในหลายๆ วิธีข้างต้นนี้ ทบวงฯ พบว่า การขยายวิทยาเขตสารสนเทศเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยเป็นการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกล ใช้ระบบเครือข่ายสารสนเทศช่วยในการแก้ปัญหาภาวะขาดแคลนอาจารย์

ปัญหาการกระจุกตัวของมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาในกรุงเทพฯ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย

5.1.1 วัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศ มีดังนี้

- 1) เพื่อขยายการให้บริการอุดมศึกษาที่มีคุณภาพไปสู่ส่วนภูมิภาคให้มากขึ้นและทั่วถึง
- 2) เพื่อผลิตกำลังคนระดับปริญญาให้มีปริมาณเพียงพอ และมีคุณภาพในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ สอดคล้องกับการลงทุนในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในจังหวัดที่เป็นจุดเร่งด่วนในการพัฒนา
- 3) เพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาและรักษาทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และสร้างงานในท้องถิ่นชนบทให้มากขึ้น
- 4) เพื่อเป็นจุดสกัดการเข้ามาศึกษาต่อในส่วนกลางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เป็นการลดปัญหาการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมาณ และปัญหาสังคมในระยะยาว

5.1.2 เป้าหมายโดยรวม

ในการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค มีเป้าหมายโดยรวม ดังนี้

1) เป้าหมายเชิงปริมาณ ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 8 (2540-2544) วิทยาเขตสารสนเทศทั้งหมด จำนวน 30 จังหวัด สามารถขยายการรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้วิทยาเขตละประมาณ 5,000 คน รวม 30 วิทยาเขต รับผิดชอบได้ทั้งหมด 150,000 คน และเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (2545-2549) วิทยาเขตสารสนเทศทั้งหมดสามารถขยายการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อได้ประมาณ 560,000 คน

2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีคุณภาพ โดยเน้นผู้ด้อยโอกาสในต่างจังหวัด ซึ่งมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่สำเร็จการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ให้มีโอกาสที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่นเขตจังหวัดของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายการเดินทางไปศึกษาไกลๆ ทั้งยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในการผลิตกำลังคนให้แก่ท้องถิ่น เป็นการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาประเทศและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่มุ่งส่งเสริมการลงทุนไปสู่ส่วนภูมิภาค

นอกจากนี้การคาดหวังของรัฐที่ให้มีการพัฒนาการศึกษาให้โอกาสแก่ประชาชนทุกระดับชั้นได้มีการศึกษาตลอดชีวิต สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นนอกจากจะเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำผลการพัฒนาการวิจัยไปถ่ายทอดแก่ชุมชน ประชาชน เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในชนบทให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายและการคาดหวังของรัฐโดยรวม

5.1.3 เป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดการเรียนการสอนตามโครงการเปิดวิทยาเขตสารสนเทศใช้วิธีจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายสารสนเทศ โดยการถ่ายทอดสัญญาณจากมหาวิทยาลัยและสถาบันที่ระบุไว้ตามแผนการจัดการศึกษา มีระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนการสอนเน้นการโต้ตอบแบบสองทางระหว่างอาจารย์และนักศึกษา โดยใช้ระบบ Computer online และ Internet ในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้จำเป็นต้องจัดเตรียมบุคลากร เจ้าหน้าที่เทคนิคให้พร้อม

จากการประเมินผลการดำเนินงานของวิทยาเขตสารสนเทศ โดยทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ที่ผ่านมาในหลายๆ วิทยาเขตประสบปัญหาและอุปสรรคมากมายและยังไม่สามารถดำเนินการรับนักศึกษาในสอดคล้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้แต่ละมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบต่างก็อ้างถึงปัญหาและอุปสรรคเหมือนๆ กัน คือ ขาดแคลนงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐน้อย ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

การดำเนินงานของทุกวิทยาเขตสารสนเทศ ส่วนใหญ่พยายามที่จะจำลองภาพของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันแม่เป็นหลัก โดยเน้นการลงทุนส่วนใหญ่ทางด้านการจัดทำแผนแม่บท การขยายในเชิงกายภาพ สาธารณูปโภคทั้งหลาย การมุ่งเน้นสร้างอาคารเรียน อาคารบริหาร หอพัก รวมทั้งอาคารกิจกรรมต่างๆ ซึ่งต้องใช้งบประมาณนับพันๆ ล้านบาท แต่ละวิทยาเขตประกอบกับประเทศเกิดปัญหาวิกฤตในทางเศรษฐกิจปัจจุบัน ทำให้การขยายวิทยาเขตไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้แต่ละวิทยาเขตยังขาดการสนับสนุนและความร่วมมือจากท้องถิ่น โดยเฉพาะการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว แต่สถาบันเหล่านั้นยังขาดโอกาสที่จะขยายการเรียนการสอนถึงระดับปริญญา นอกจากจะมีทรัพยากรบางอย่าง เช่น อาคารสถานที่ อาคารปฏิบัติการ รวมทั้งบุคลากรบางส่วนอยู่แล้ว

หากวิทยาเขตสารสนเทศได้ประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว การดำเนินงานก็จะกระทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ที่ได้ประมวลและสรุปว่า การดำเนินงานของวิทยาเขตสารสนเทศควรจะได้พิจารณาให้มีความสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยไม่เน้นการขยายในเชิงกายภาพ แต่ให้มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือของท้องถิ่นในการจัดการศึกษารูปแบบต่างๆ รวมทั้งการใช้สถานที่ร่วมกันสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

5.2 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิทยาเขตสารสนเทศ

5.2.1 ผลการสำรวจข้อมูลสนามเบื้องต้น

5.2.1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่า มีความจำเป็นจะต้องจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใน 10 จังหวัด ที่เป็นศูนย์วิทยบริการด้วยเหตุผลดังนี้

1) ความเหมาะสมด้านสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่สามารถรองรับอัตราการเข้าเรียนต่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากจังหวัดใกล้เคียงและภายในจังหวัดที่ตั้ง ส่วนจังหวัดที่มีพื้นที่ใกล้เคียงชายแดน หรือมีช่องทางที่เครือข่ายการคมนาคมเชื่อมโยงกับชายแดนและต่างประเทศนั้น ได้ให้เหตุผลถึงโอกาสแห่งการขยายตัว รองรับการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การใช้การศึกษาเป็นธุรกิจการศึกษา และการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาคได้

2) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับ ปวช. ปวส. และระดับอุดมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วไม่ถึงร้อยละ 30 ของผู้สำเร็จการศึกษา ส่วนผู้ที่มีโอกาสศึกษาต่อได้จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษายังสถาบันอุดมศึกษานอกเขตจังหวัดของตนเอง ดังตัวอย่าง เช่น จังหวัดอุดรธานีและนครพนม มีนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ ปวส. เพียงประมาณร้อยละ 14 เท่านั้นที่สามารถศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะฐานะยากจน ความไม่สะดวกในการเดินทาง ภาระต่างๆ ของครอบครัว และความด้อยโอกาสในการสอบแข่งขัน เป็นต้น

5.2.1.2 ปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรถึงระดับอุดมศึกษา อาจจะจำแนกได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดและพื้นที่ ในเชิงการผลิต การตลาด และการส่งเสริมคุณภาพของบุคคล เช่น กรณีของศูนย์วิทยบริการ จังหวัดเพชรบูรณ์ อุตรธานี นครพนม ต่างเน้นการผลิตบุคลากร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อรองรับกับทิศทางการแปรรูปอาหารจากผลผลิตการเกษตร การท่องเที่ยวเหมือนโปรวแตส ธุรกิจสืบเนื่อง และด้านภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะด้านอินโดจีนศึกษา เป็นต้น

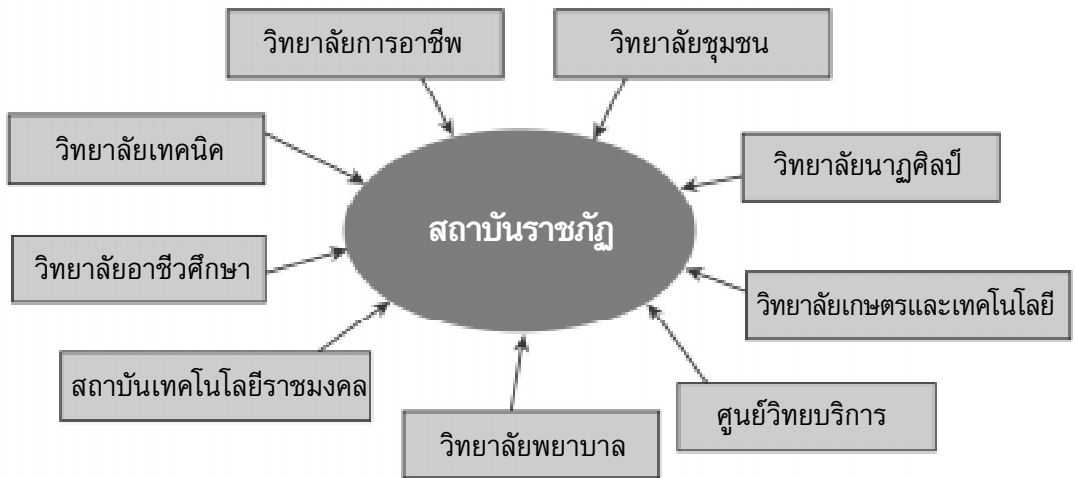
2) ปัจจัยทางด้านความต้องการของบุคคลและชุมชน ผลการสำรวจพบว่า บุคคลและชุมชนได้ศึกษาต่อในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการพื้นฐาน และทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและภูมิภาค

3) ความพร้อมด้านสถานที่ ที่ดิน และในบางจังหวัดได้กล่าวถึงความพร้อมด้านสิ่งก่อสร้าง การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันระดับอุดมศึกษา

5.2.1.3 รูปแบบการจัดการอุดมศึกษาที่เหมาะสม

ผลการสำรวจ พบว่า มีการเสนอให้ใช้ 4 รูปแบบตามลำดับ ดังนี้

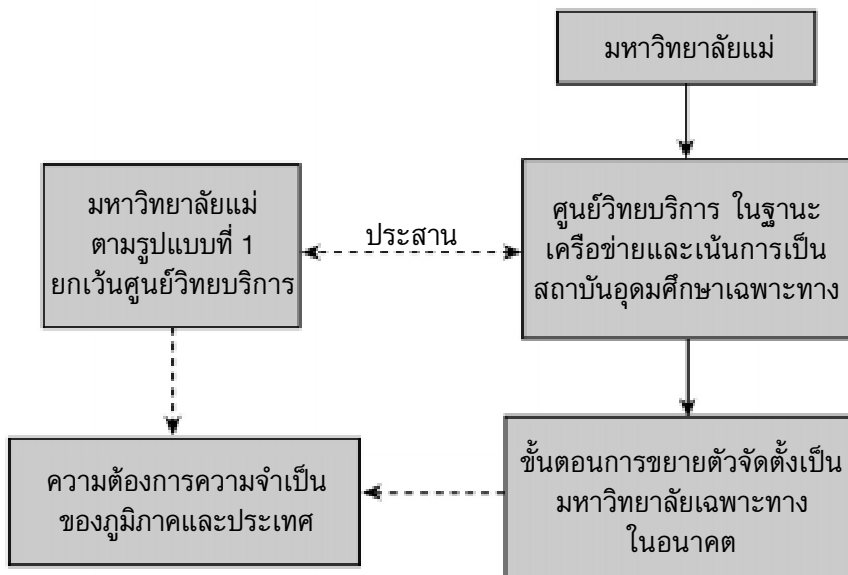
1) รูปแบบที่ 1 ควรมีการหลอมรวม (Amalgamation) ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว และที่คาดว่าจะตั้งใหม่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน (แผนภูมิที่ 5.1)

แผนภูมิที่ 5.1 แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยอาศัยสถาบันราชภัฏเป็นแกนกลาง

ในกรณีที่มีศูนย์วิทยบริการในจังหวัด ก็อาจจัดให้มีกระบวนการจัดการ ดังนี้

2) **รูปแบบที่ 2** ให้ตั้งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ แต่มีขั้นตอนที่เริ่มจากการเป็นศูนย์วิทยบริการไปก่อน จนกว่าจะมีระดับความพร้อมของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สมบูรณ์แบบ และเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง (แผนภูมิที่ 5.2)

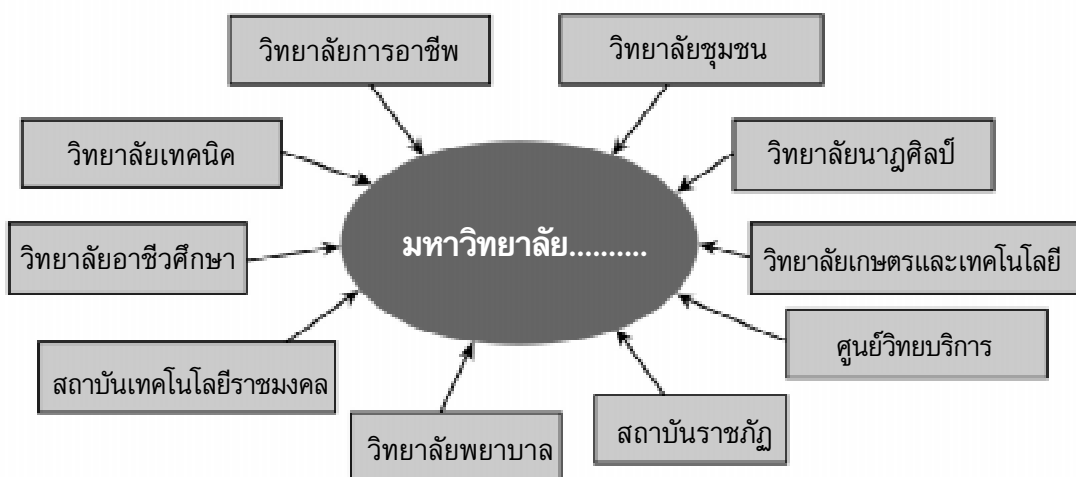
แผนภูมิที่ 5.2 แนวทางการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะทางเพิ่มควบคู่ไปกับการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว

3) รูปแบบที่ 3 ในพื้นที่เฉพาะกรณีที่มีทั้งศูนย์วิทยบริการที่มีแนวโน้มจะขยายตัวเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง และมีสถาบันราชภัฏกับวิทยาลัยอื่นๆ ตั้งอยู่แล้ว อาจพิจารณาเป็น 2 ประเด็นแยกจากกันคือ

3.1) ให้มีการหลอมรวมวิทยาลัยอื่นๆ ของรัฐเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันราชภัฏ หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ เน้นศาสตร์ทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และการเป็นมหาวิทยาลัยชุมชน ส่วนการจัดการนั้นให้อาศัยประยุกต์ระบบ IT เชื่อมโยงกับระบบการบริหารจัดการและการเรียนการสอน

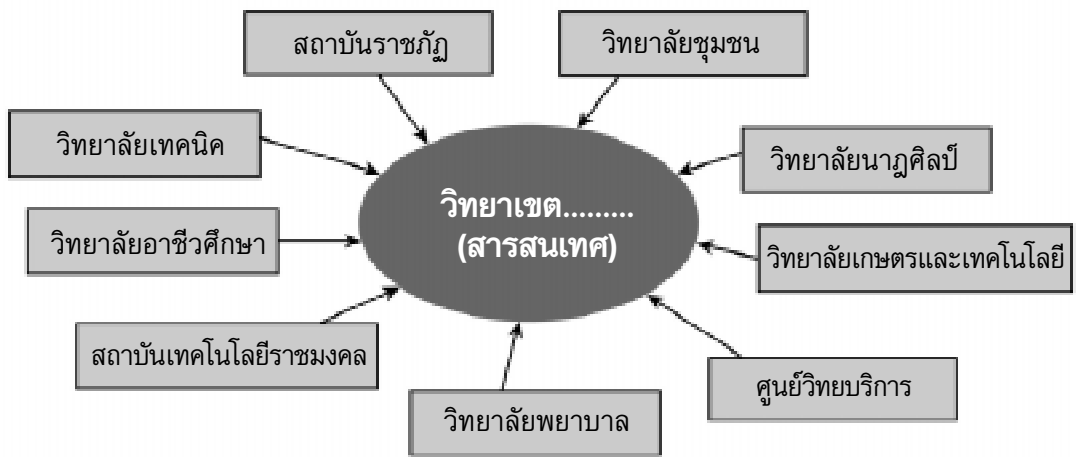
ในกรณีที่มีข้อขัดข้องทางด้านวัฒนธรรมองค์กรอาจจะมีการจัดตั้งองค์กรกลางทำหน้าที่เป็นสำนักงานอธิการบดีและให้ทุกสถาบันอุดมศึกษา กับศูนย์วิทยบริการและสถาบันราชภัฏหลอมเข้าด้วยกัน (แผนภูมิที่ 5.3)

3.2) ให้มีการยกฐานะศูนย์วิทยบริการเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัย แม้แต่อยู่ในฐานะเป็นเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่

แผนภูมิที่ 5.3 แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยจัดตั้งองค์กรแกนกลางการบริหาร
ชั้นใหม่

4) รูปแบบที่ 4 ให้ทำการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดในจังหวัดเข้าด้วยกัน โดยให้ศูนย์วิทยบริการที่จัดตั้งไว้แล้ว ทำหน้าที่เป็นแกนกลางแล้วปรับเปลี่ยนชื่อให้เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยแม่ของวิทยาเขตนั้น (แผนภูมิที่ 5.4)

แผนภูมิที่ 5.4 แนวทางการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาโดยให้เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยแม่

รูปแบบนี้มีแนวโน้มจะได้รับการต่อต้านและไม่ยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษาดั้งเดิมในพื้นที่ที่มีอยู่แล้ว และวิทยาเขตอาจจะขาดความพร้อมในด้านการบริหารองค์กรและวิชาการ แต่ในทางกลับกัน มหาวิทยาลัยแม่จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ

5.2.1.4 การจัดการเรียนการสอน อาจทำได้เป็น 2 ส่วน คือ แบบประสาทปริญญา (Degree Programme) ตามแนวทางการศึกษาในระบบโรงเรียน และแบบไม่ประสาทปริญญา (Non-degree Programme) ตามแนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

5.2.2 วิเคราะห์ปัญหาบางประการในการขยายวิทยาเขตสารสนเทศ จำนวน 10 วิทยาเขต

5.2.2.1 ปัญหาของมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาที่ไปขยาย วิทยาเขตสารสนเทศ

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและสาขาวิชาที่เปิดดำเนินการโดยทั่วไป หลักสูตร และสาขาวิชาที่กำหนดเปิดในวิทยาเขตสารสนเทศ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความต้องการของมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษานั้นๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้บริหารจะพิจารณาถึงความพร้อมทั้งบุคลากร เครื่องไม้ เครื่องมือ ที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละวิทยาเขตสารสนเทศ มิได้มุ่งเน้นการเรียนการสอนที่เป็นความ

ต้องการของท้องถิ่น หรือสังคมนั้นๆ แต่พยายามขยายกระบวนการวิชา สาขาวิชาที่ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเหล่านั้นเห็นว่าจะขยายการสอนได้ ในเรื่องนี้ จำเป็นต้องพิจารณาบทบาทนโยบายของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งที่เน้นการขยาย โอกาสออกไปยังพื้นที่ในภูมิภาคด้วยความจริงใจ แต่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจขยายสาขาวิชาที่ท้องถิ่นต้องการ ไม่ว่าจะ เป็นหลักสูตรวิชาที่พระยะสั้น หรือระยะยาว หรือหลักสูตรภาคพิเศษที่เปิดโอกาส ให้บุคคลากรที่ทำงานอยู่แล้วได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งจัดเป็น การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตก็ได้

2) ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่และขอบเขตการให้บริการ ปัญหาเบื้องต้นของ วิทยาเขตสารสนเทศ จำนวน 10 แห่ง พบว่า หลายวิทยาเขตมีสถาบันการศึกษา บางสถาบันทั้งของรัฐและเอกชนอยู่แล้ว ถึงแม้จะไม่สามารถขยายบริการครบทุกสาขา วิชา แต่ในกรณีที่มีสถาบันการศึกษาหลายระดับและหลายสถาบันการศึกษาตั้งอยู่ ในจังหวัดข้างเคียง หรืออยู่โดยรอบของวิทยาเขตสารสนเทศบางแห่ง ซึ่งต่อไปอาจ ก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันกันสูงขึ้น ยิ่งในสภาพปัจจุบัน และอนาคตที่มีการขยาย ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้สะดวก รวดเร็ว ในการเดินทาง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้การ เคลื่อนย้ายของนักศึกษาและผู้เรียนสามารถกระทำได้สะดวกขึ้น ในโอกาสต่อไปหาก วิทยาเขตสารสนเทศเหล่านั้นไม่สามารถขยายปรับปรุงสาขาวิชาที่สังคมต้องการ อาจกลายเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าก็ได้ จากแผนที่แสดงสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาทั่วประเทศจะเห็นได้ว่า รูปแบบการกระจายของสถาบัน การศึกษาต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง หากจะมีการปรับยุบรวมสถาบัน การศึกษาบางแห่งและขยายโอกาสขึ้นในระดับสูงขึ้น ก็จะเป็นแนวทางที่น่าสนใจ ไม่น้อย

3) ปัญหาการปรับเปลี่ยนปรัชญาและวิธีการเรียนการสอน จะเห็น ได้ว่า หลายสถาบันที่พยายามจะขยายโอกาสเปิดวิทยาเขตสารสนเทศก็จริง แต่ ทั้งหลักสูตร สาขาวิชาจะเน้นไปยังบุคคลหรือลูกค้าบางกลุ่ม โดยเฉพาะสถาบันที่ เกี่ยวข้องกับการผลิตครุฑมาก่อน สาขาวิชาที่เปิดสอนมุ่งเน้นไประดับปริญญาโท ทางการศึกษา โดยเน้นบุคลากรครู และเปิดสอนในระบบภาคพิเศษ ส่วนการขยาย โอกาสให้สาขาวิชาการอื่นๆ ยังมีน้อย การเรียน การสอนยังคงมุ่งเน้นการเพิ่มวุฒิ การศึกษา การได้ปริญญาเป็นสำคัญ

ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา

ของชาติ ตาม พ.ร.บ. การศึกษาใหม่ที่เน้นการเรียน การสอนให้นักเรียนหัดคิดเป็น
ทำเป็น สามารถใช้ความรู้ไปสร้างงานใหม่ๆ ได้เอง เหล่านี้เป็นต้น

4) ปัญหาการบริหารการจัดการทรัพยากรของสถาบันการศึกษา

จากนโยบายของรัฐที่พยายามผลักดันให้สถาบันการศึกษาต่างๆ
ออกนอกระบบ ซึ่งมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเหล่านั้น ต่างมีอิสระและมี
ความคล่องตัวในการบริหารการจัดการทรัพยากรของตนเองในอนาคต แต่ปัญหา
ที่จะตามมาในอนาคต หากไม่มีข้อตกลงหรือหน่วยงานที่ควบคุมนโยบายต่างๆ
กำหนดให้เด่นชัดลงไปในอนาคต รูปแบบการบริการสถาบันการศึกษาจะต้องร่วมมือ
กับชุมชนและท้องถิ่นนั้นๆ มากขึ้น โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการสนับสนุน
ด้านเงินทุน ทรัพยากรต่างๆ และอาจเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายของ
สถาบันการศึกษาของท้องถิ่นนั้นด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่จะต้องจัดเตรียมเพื่อการ
ดำเนินงานในอนาคตด้วย

5.2.2.2 ปัญหาเรื่องของสถาบันศึกษาระดับต่ำในท้องถิ่น สภาพ
ปัญหาที่ประสบในปัจจุบัน คือ เรื่องมาตรฐานและคุณภาพของการศึกษาในระดับ
ก่อนที่จะเข้าสู่มหาวิทยาลัยหรือสถาบันศึกษาระดับสูง ในจังหวัดและพื้นที่ห่างไกล
ถึงแม้ว่าจะมีโรงเรียนต่างๆ รองรับและมีครู อาจารย์ สำเร็จการศึกษาระดับสูง
แต่มาตรฐานการเรียนการสอนยังต่างกันมาก จะเห็นได้ว่า นักเรียนจากโรงเรียน
ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดจำนวนมากที่ไม่สามารถผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาใน
มหาวิทยาลัยระบบปิดได้ นักเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เข้าศึกษาต่อในสายวิชาชีพทั้ง
ทางเทคนิคและสาขาเกษตร พณิชยกรรม และอื่นๆ ในระดับอนุปริญญา โอกาส
ต่อไปนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับดังกล่าวจะเข้าศึกษาต่อในวิทยาเขตสารสนเทศ
มากขึ้น ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาเรื่องมาตรฐาน คุณภาพดังกล่าว จำเป็นต้องมีการ
ตรวจสอบเรื่อง ประกันคุณภาพการศึกษา หรืออาจมีวิธีการอื่นใดที่สามารถตรวจสอบ
มาตรฐานได้

5.2.2.3 ปัญหาเรื่องความร่วมมือกับชุมชน และท้องถิ่นตามที่กล่าว
มาแล้วว่า พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการขยายโอกาสทาง
การศึกษาไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึงและยังเน้นความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามา
มีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาตาม มาตรา 29 นั้น ปัญหาในเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับ
การบริหารจัดการของสถาบันศึกษานั้นๆ ว่า ผู้บริหารจะให้ความสำคัญ
กับท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และผู้บริหารจะใจกว้างพอที่จะยอมรับให้ชุมชน

ท้องถิ่นเข้ามาร่วมในด้านต่างๆ ไม่ใช่เฉพาะการจัดสนับสนุนด้านเงินทุนเท่านั้น แต่ท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการดำเนินการเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

5.2.2.4 ปัญหาการจัดการและการบริหารของหลายวิทยาเขต สารสนเทศในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศชะลอตัว ทำให้การดำเนินงานบางส่วนหยุดชะงัก เนื่องจากการพึ่งพิงจากงบประมาณแผ่นดินแต่อย่างเดียว โดยที่นโยบายของวิทยาเขตสารสนเทศยังไม่ชัดเจนว่าจะให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการบริหาร การจัดการ และการแสวงหารายได้ทางอื่นเพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้บริหารสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งจะต้องหาวิธีการต่างๆ ร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่นให้มากขึ้น รวมทั้งขจัดปัญหาความไม่เข้าใจกัน ให้ลดลง มีการประสานงานกันทั่วถึง โดยเน้นตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของ วิทยาเขตสารสนเทศนั้นๆ ที่จะพยายามตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ปัญหาในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐจะประสบทุกวิทยาเขต สารสนเทศ บางแห่งระบุชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยหรือสถาบันแม่ถูกจำกัด งบประมาณ ทำให้ส่วนที่จะไปพัฒนาวิทยาเขตลดลงไปด้วย ดังนั้น ควรที่จะแก้ปัญหา ในเรื่องนี้จำเป็นต้องให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งการสนับสนุนงบประมาณ เงินกองทุนและทรัพยากรต่างๆ ในการที่จะพัฒนาสถาบันการศึกษาที่ท้องถิ่น หรือชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติของเขาที่จะต้องร่วมกันพัฒนาให้ ก้าวหน้าต่อไป

จากประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ ท้องถิ่นและชุมชนหลายแห่งมีศักยภาพ สูงในการรวมกลุ่มและร่วมทุนกัน เพื่อสนับสนุนกิจการของสถาบันการศึกษาได้

5.3 ผลการวิเคราะห์เบื้องต้นวิทยาเขตสารสนเทศ 10 แห่ง

วิทยาเขตสารสนเทศลพบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดทำโครงการส่งเสริมโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย โดยจัดระบบโควตาพิเศษให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต 8 จังหวัดภาคกลาง เข้าศึกษาโดยฝากเรียนที่วิทยาเขตกำแพงแสนและบางแห่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นมา และปีการศึกษา 2545 จะทำการเปิดสอนที่วิทยาเขตลพบุรีใน 4 คณะ ประกอบด้วยคณะเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ รวม 14 สาขาวิชา เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจังหวัดลพบุรีจะมีสถาบันการศึกษา เช่น สถาบันราชภัฏ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เปิดสอนอยู่แล้วก็ตาม แต่ยังคงขาดแคลนหลายสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของท้องถิ่น ได้มีแนวคิดขององค์กรต่างๆ ในจังหวัดที่จะตั้งมหาวิทยาลัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชขึ้น แต่อยู่ในระหว่างดำเนินการ หากมีการขยายวิทยาเขตดังกล่าวก็จะช่วยให้มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้บริการทั้งลพบุรีและจังหวัดใกล้เคียงเพิ่มขึ้น

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

จังหวัดลพบุรีมีที่ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปทางทิศเหนือประมาณ 150 กิโลเมตร อยู่ในตำแหน่งเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลงสู่ภาคกลางของประเทศ เป็นจังหวัดที่ทำการเกษตรเป็นหลัก มีการปลูกข้าว พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย ดอกทานตะวัน (ใช้เมล็ดสกัดน้ำมัน) มีแหล่งแร่ธาตุที่สำคัญๆ ได้แก่ แร่เหล็ก แร่ควอร์ต ดินสอพอง ฟอสเฟต ทองแดง หินปูน และหินอ่อน ซึ่งก่อให้เกิดอุตสาหกรรมหลายๆ ชนิด นอกจากนี้ ลพบุรียังเป็นจังหวัดที่มีการขยายอุตสาหกรรมจากจังหวัดข้างเคียง เนื่องจากมีแรงงานทั้งฝีมือและกึ่งฝีมืออยู่มาก อย่างไรก็ตามการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงช่วยในการผลิตบุคลากรด้านต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้น จากทำเลที่ตั้งค่อนข้างเป็นศูนย์กลางสามารถให้บริการแก่นักเรียน นักศึกษา ในพื้นที่

ข้างเคียงได้อีกด้วย ประกอบกับสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งถนนหนทาง ทางรถไฟ ที่สะดวก รวดเร็ว รวมทั้งสาธารณูปโภคอื่นๆ ช่วยให้ลพบุรีมีศักยภาพที่เหมาะสม บริเวณหนึ่ง

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 ชุมชนและท้องถิ่นมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือและสนับสนุน การขยายโอกาส เพื่อจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา จะเห็นได้จากการเรียกร้องของ องค์กรต่างๆ เพื่อให้มีการเปิดมหาวิทยาลัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

3.2 ความต้องการของท้องถิ่นในสาขาวิชาการที่หลากหลาย ทั้งด้านการเกษตร เทคโนโลยีการเกษตร ประมง การแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรม การจัดการด้านธุรกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น

3.3 เพื่อให้การดำเนินงานได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากท้องถิ่น สถาบันที่มีอยู่แล้วสามารถหลอมรวมสถาบันต่างๆ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น อาคาร สถานที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ทางเทคนิค และอื่นๆ มากกว่าที่จะจัดตั้ง ขึ้นใหม่ ซึ่งต้องใช้งบประมาณและการเตรียมบุคลากรมากขึ้น

3.4 จัดการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งผลิตบุคลากร และปฏิบัติงานในท้องถิ่นของตนเอง สอดคล้องกับเป้าหมายตามแผนพัฒนา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.5 รูปแบบการลงทุนบางส่วนใช้การร่วมมือระหว่างท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการ มีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษามากขึ้น

วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว มหาวิทยาลัยบูรพา

1. เป้าหมายของการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพามีนโยบายจะตอบสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเป้าหมายที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของภูมิภาคตะวันออก ซึ่งมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้วตั้งอยู่บนพื้นที่ภาคตะวันออก และห่างจากมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นสถาบันแม่ข่ายประมาณ 200 กิโลเมตร ระยะเวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 2 ชั่วโมง

2.2 มีพื้นที่สาธารณประโยชน์รองรับประมาณ 1,400 ไร่

2.3 ในเขตจังหวัดยังไม่มีสถาบันอุดมศึกษาระดับสูง นอกจากวิทยาเขตของสถาบันราชภัฏ ท้องถิ่นเองมีความต้องการและอยากให้มีสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถพัฒนาไปเป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปแบบในอนาคต

2.4 สาขาวิชาที่จะเปิดสอนเป็นไปตามศักยภาพและความพร้อมของสถาบันแม่ข่าย มีบางสาขาวิชาที่ไม่ตรงกับสภาพจริงและไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

2.5 มหาวิทยาลัยบูรพาได้เปิดทำการสอนในลักษณะของการขยายโอกาสอยู่แล้ว ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

3. ผลการวิเคราะห์

วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว ของมหาวิทยาลัยบูรพา ควรให้เปิดดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยบูรพาต้องทบทวนประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ขยายสาขาที่ท้องถิ่นต้องการหรือสาขาวิชาที่สามารถช่วยยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสระแก้วและจังหวัดข้างเคียง

3.2 พัฒนาศักยภาพและความพร้อมของบุคลากรที่จะรองรับการเปิดวิทยาเขตสารสนเทศ

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนกับจำนวนนักศึกษาที่จะรับในแต่ละสาขาต้องมีความเหมาะสม เพื่อประกันคุณภาพการศึกษา

วิทยาเขตสารสนเทศราชบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี มีนโยบายที่จะตอบสนอง การขยายโอกาสทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ข้างเคียงกับที่ตั้งของสถาบัน กล่าวคือ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ทั้งนี้มหาวิทยาลัย มีนโยบายในการใช้ศักยภาพและความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ เรียนการสอน ปัจจุบันได้เปิดดำเนินการแล้วในจังหวัดราชบุรี

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้ามีศักยภาพและความพร้อม ด้านอุปกรณ์และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเป็นการเฉพาะ

2.2 ท้องถิ่นมีความต้องการสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถผลิตบุคลากร ด้านวิศวกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมสิ่งทอ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีด้าน การเกษตร เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดเอง และจังหวัดข้างเคียงมีความ ต้องการวิทยากรและบุคลากรด้านนี้มาก

2.3 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะขยาย วิทยาเขตสารสนเทศได้

2.4 นอกจากสถาบันราชภัฏ และสถาบันอุดมศึกษาระดับอาชีวศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการแล้ว ราชบุรียังไม่มีสถาบันการศึกษาระดับสูงในจังหวัด

3. ผลการวิเคราะห์

จากสภาพความต้องการของท้องถิ่นในส่วนของสภาพเศรษฐกิจ และ ความต้องการบุคลากรเฉพาะด้าน ประกอบกับศักยภาพและความพร้อมของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี สมควรที่จะให้มีการขยายวิทยาเขตสารสนเทศ ไปยังจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้มหาวิทยาลัยต้องทบทวนสาขาวิชาที่จะเปิดดำเนินการสอน เพิ่มเติม นอกเหนือจากสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ อาหาร เทคโนโลยีการเกษตร และอุตสาหกรรมสิ่งทอควรจะได้พิจารณาประกอบ ไปด้วย

วิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

เป้าหมายการจัดการศึกษาของวิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหิดล มีลักษณะคล้ายกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นโดยทั่วไป กล่าวคือ ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่ภูมิภาคและเพิ่มคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้กับท้องถิ่น

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 ข้อได้เปรียบประการแรกของวิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ คือ การผลักดันและสนับสนุนจากนักการเมืองของจังหวัด

2.2 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการพร้อม ทำเลที่ตั้งสามารถเชื่อมต่อกับส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร และอาณาบริเวณโดยรอบในเขตภาคกลางตอนกลางได้อย่างสะดวก

2.3 สาขาที่มหาวิทยาลัยแม่ต้องการเปิดสอนสามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นได้ส่วนหนึ่ง

3. ผลการวิเคราะห์

วิทยาเขตสารสนเทศนครสวรรค์ของมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วเห็นว่าควรให้เปิดดำเนินการได้ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยแม่ข่ายต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอนด้วย สาขาวิชาบางสาขาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษา เช่น วิทยาศาสตร์ทางอาหาร วิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาการประมง มิใช่สาขาที่มหาวิทยาลัยมหิดลมีความโดดเด่นมาก่อน เช่น การแพทย์ พยาบาล สาธารณสุข หรือวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับสุขภาพ ด้วยเหตุนี้การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรจึงมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ประเด็นที่ต้องทบทวนด้วยเช่นเดียวกัน หากจะมีการเปิดดำเนินการคือ สาขาวิชาที่ท้องถิ่นต้องการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดและภูมิภาค เช่น อุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร บริหารธุรกิจ และการตลาด เป็นต้น

วิทยาเขตสารสนเทศอุดรธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประสงค์จะขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา และขยายพื้นที่จัดบริการการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผสมผสานกับระบบชั้นเรียน โดยมุ่งผลิตกำลังคนระดับสูงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีมาตรฐานตรงตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยและท้องถิ่น

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีศักยภาพเป็นแม่ข่ายในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบสารสนเทศ มีความพร้อมสูงทั้งด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จัดการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา

ถ้าหากเปิดศูนย์วิทยบริการ ณ จังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องจัดหาครุภัณฑ์จำเป็น เช่น สถานีสื่อสารดาวเทียมเคลื่อนที่ เครื่องมือสื่อสาร 2 ทาง จัดสร้างอาคารเรียนรวม บ้านพัก อาคารวิทยบริการ ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งทางจังหวัดและหอการค้าจังหวัด ได้ให้การสนับสนุนด้านที่ดินจำนวน 2,350 ไร่ 30 ตารางวา ณ ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองอุดรธานี และเตรียมการจัดทำถนนซึ่งมหาวิทยาลัยต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,542,512,300 บาท ซึ่งจัดเป็นงบดำเนินการ 388,088,800 บาท หรือประมาณร้อยละ 25.16 ของงบประมาณทั้งหมด ระหว่าง พ.ศ. 2542 - 2549

2.2 ท้องถิ่นมีความต้องการให้มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการเกษตรและการแปรรูปอาหาร อิเล็กทรอนิกส์ การผลิตสัตว์และพืช การบริหารธุรกิจเน้นระหว่างประเทศ ภาษาศาสตร์ เน้นภาษาต่างประเทศ และภาษาเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว และเวียดนาม ตลอดจนการจัดสอนภาษาไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพราะจังหวัดอุดรธานีกำลังมีโครงการเปิดเหมืองโปแตส มีศักยภาพด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และมีความเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงและทางออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้

ในขณะเดียวกัน เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและผู้ปกครอง

ยังนิยมให้เด็ก ไปเรียนระดับสูงขึ้น แม้ว่าประมาณร้อยละ 14 ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น แต่ที่เหลือ ต้องไปศึกษาต่อยังต่างจังหวัด ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และการพลัดพรากจากครอบครัว

2.3 จังหวัดอุตรธานียังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะในปัจจุบันมีเพียงสถาบันราชภัฏและวิทยาลัยระดับอาชีวศึกษาซึ่งไม่ได้เน้นการผลิตบุคลากรตามความต้องการของท้องถิ่น และไม่มีศักยภาพพอเพียงในระดับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี วิทยาลัยระดับอาชีวศึกษาดังกล่าว ได้แก่ วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของเอกชนอีก 9 แห่ง

2.4 จังหวัดอุตรธานีมีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พร้อมจะรองรับการจัดตั้งวิทยาเขตได้เป็นอย่างดี การคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ มีพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมโยงกับ 5 จังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร และกาฬสินธุ์

3. ผลการวิเคราะห์

สมควรให้มีการเปิดดำเนินการเรียนการสอนของวิทยาเขตสารสนเทศอุตรธานีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.1 แฉ่งจังหวัดทราบถึงผลการพิจารณาการเปิดสอนเพื่อผลทางด้านมวลชนสัมพันธ์ การพัฒนาสภาพการณ์ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลที่ดำเนินการด้านที่ดิน และแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของราษฎรจำนวนหลายครอบครัว

3.2 สาขาวิชาที่ควรเปิดสอน ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยีการเกษตรและแปรรูปอาหาร อิเลคทรอนิกส์ การผลิตสัตว์และพืช การบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ ภาษาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาลาว เวียดนาม และภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรดิน เหมืองแร่ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะจังหวัดอุตรธานีและจังหวัดใกล้เคียงมีแร่โปรแตสสะสม และมีศักยภาพในการเปิดเป็นเหมืองได้ อันจะทำให้

เกิดธุรกิจต่อเนื่องและการจ้างงานประเภทต่างๆ

อเนกการเปิดวิทยาเขตสารสนเทศที่จังหวัดอุดรธานี ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว การศึกษาความต้องการและความพร้อมของท้องถิ่นในด้านต่างๆ การพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหา และการมีงานทำ และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการตัดสินใจในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว

วิทยาเขตสารสนเทศนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคามมุ่งจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ต่อเนื่อง 2 ปี) 2 สาขา คือ สาขาการจัดการและสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สำหรับปริญญาโท 5 สาขา ได้แก่ การบริหารการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา การประถมศึกษา ศึกษาศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา การท่องเที่ยวและการโรงแรม โดยให้มีเป้าหมายการจัดตั้งวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยเทคโนโลยีนานาชาติ และพัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยอินโดจีนต่อไปเพื่อให้ตรงตามศักยภาพและความพร้อมของสถาบัน

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีศักยภาพทางวิชาการที่จะจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย โดยใช้ระบบสารสนเทศในสาขาวิชาทางด้านศึกษาศาสตร์เป็นหลัก แต่ในสาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีนั้น อาจจำเป็นต้องอาศัยการจัดทำโครงการร่วมกับสถาบัน วิชาชีพและสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ ตามโครงการที่กำหนด ส่วนในด้านบุคลากรนั้น มหาวิทยาลัยยังขาดแคลนเช่นเดียวกับงบประมาณ เพราะยังต้องการบุคลากรเพิ่มอีก 154 คน โดยใช้เวลาพัฒนา 2 ปี และงบประมาณดำเนินการในช่วงปีงบประมาณ 2540 - 2544 จำนวน 1,737.58 ล้านบาท หากจะทำตามแผนแม่บทจะใช้งบประมาณก่อสร้างอาคารประมาณ 3,300 ล้านบาท

2.2 ท้องถิ่นมีความต้องการให้จัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา โดยให้เปิดวิทยาเขตสารสนเทศมหาวิทยาลัยมหาสารคามขึ้น แต่ควรต้องมีการปรับปรุงเป้าหมายการพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร การผลิตอาหารสัตว์และพืช การแปรรูปยางพารา เพราะนครพนมเป็นแหล่งทำสวนยางพารา ไร่ยาสูบ สับปะรด มะเขือเทศ และสินค้าการเกษตรอื่นๆ และมีโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ท้องถิ่นยังให้ความสำคัญต่อวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะภาษาลาวและเวียตนาม ซึ่งประเด็นนี้ค่อนข้าง

สอดคล้องกับโครงการ จัดตั้งวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อย่างไรก็ตาม จากจำนวนสถานศึกษาที่มีอยู่จำนวน 541 โรง และครู อาจารย์ อีกจำนวน 7,039 คน ก็อาจจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรผู้สอน ตามศักยภาพและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามก็ได้ แต่คงจำเป็นต้อง มีการศึกษาความต้องการ ปัญหา และแนวโน้มต่อไป

2.3 จังหวัดนครพนมยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพตามความต้องการของท้องถิ่น เพราะในปัจจุบัน เริ่มมีการก่อตั้งสถาบันราชภัฏ มีวิทยาลัยระดับอาชีวศึกษา จำนวน 8 แห่ง และมี มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยอีก 1 แห่ง ซึ่งไม่ได้เน้นการผลิตบุคลากรตามความต้องการที่ท้องถิ่นเสนอแนะ แต่อาจได้รับการปรับระดับการเรียนการสอนของวิทยาลัย ระดับอาชีวศึกษาดังกล่าวได้ ถ้ามีการศึกษาความเป็นไปได้ระดับต่อไป

2.4 จังหวัดนครพนมได้ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งวิทยาเขต โดยเตรียม ที่ดินไว้ 2 แปลง คือ แปลงที่ 1 จำนวน 1,300 ไร่ ณ โคกภูกระแต บ้านไผ่ล้อม ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมืองมหาสารคาม และแปลงที่ 2 ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติดงเซกา อีก 3,000 - 5,000 ไร่ ณ บ้านนาโพธิ์ อำเภอเมืองนครพนม

จังหวัดนี้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พร้อมจะรองรับการจัดตั้งวิทยาเขตได้เป็นอย่างดี ทั้งทางบก ทางอากาศ ระบบโทรศัพท์ ไฟฟ้า และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดหนองคาย อุตรธานี และมุกดาหาร ตามแนวชายแดนไทย

3. ผลการวิเคราะห์

สมควรพิจารณาทบทวนการเปิดการเรียนการสอนของวิทยาเขตสารสนเทศ นครพนมของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.1 ในด้านความต้องการ ปัญหา และแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นและ อนุภูมิภาค เพื่อปรับเป้าหมายและหลักสูตรการเรียนการสอน

3.2 การเตรียมความพร้อมและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการจัดการ เรียนการสอนที่สัมพันธ์กับความต้องการ ปัญหา และแนวโน้มดังกล่าว

3.3 การศึกษาความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างสถาบัน อุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว

วิทยาเขตสารสนเทศบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุรนารีประสงค์จะขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และตรงตามศักยภาพของมหาวิทยาลัย คือ เน้นทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

2.1 มหาวิทยาลัยสุรนารีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแม่ข่าย มีความพร้อมสูงในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.2 เป็นความต้องการของท้องถิ่นที่ต้องการให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตร และเหมืองแร่

2.3 จังหวัดบุรีรัมย์ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเป็นการเฉพาะ สถาบันอุดมศึกษาที่มีในปัจจุบันคือ สถาบันราชภัฏ และสถาบันระดับอาชีวศึกษาอีก 3 สถาบัน คือ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรกรรม และวิทยาลัยสารพัดช่าง หากมีการจัดตั้งวิทยาเขตสารสนเทศสนองความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา และผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียง

2.4 บุรีรัมย์มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พร้อมจะรองรับการจัดตั้งวิทยาเขตได้เป็นอย่างดี การคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางอากาศ มีพื้นที่ที่พร้อมอยู่แล้วกว่า 4,000 ไร่

3. ผลการวิเคราะห์

สมควรให้มีการเปิดดำเนินการเรียนการสอนของวิทยาเขตสารสนเทศบุรีรัมย์ของมหาวิทยาลัยสุรนารี ทั้งนี้ ในส่วนของสาขาวิชาที่จะเปิดทำการสอนควรเพิ่มเติมสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรดินและการทำเหมืองแร่เข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียงมีแร่โปรแทสสะสมอยู่มาก

อนึ่ง การเปิดวิทยาเขตสารสนเทศดังกล่าว ควรต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เมื่อจบการศึกษาไปแล้วต้องสามารถสร้างงานหรือทำงานในท้องถิ่นตามสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นด้วย

วิทยาเขตสารสนเทศกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยนเรศวร

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพและความพร้อมในการขยายวิทยาเขตไปยังจังหวัดกำแพงเพชร โดยที่จังหวัดนี้และบริเวณข้างเคียงยังขาดสถาบันการศึกษาระดับสูง โดยเฉพาะอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ประกอบกับบริเวณดังกล่าวมีประชากรทั้งของกำแพงเพชรและบริเวณข้างเคียงมากกว่า 2 ล้านคน และมีนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนมากที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับสูง ถึงแม้ว่ากำแพงเพชรจะมีสถาบันราชภัฏแต่ยังจัดการเรียนการสอนไม่ขยายสาขาตามความต้องการของท้องถิ่นได้เพียงพอ ดังนั้นเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อ

1.1 ขยายบริการอุดมศึกษาที่มีคุณภาพให้มากขึ้นและทั่วถึง

1.2 เพื่อผลิตกำลังคนระดับปริญญาให้มีปริมาณเพียงพอในสาขาที่สอดคล้องกับการพัฒนาและการลงทุนของท้องถิ่น

1.3 เพื่อพัฒนาและรักษาทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง รวมทั้งการสร้างงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

1.4 เป็นการขยายโอกาสและช่วยสกัดการเข้าไปศึกษาต่อในส่วนกลางของนักเรียนต่างจังหวัด ทั้งยังช่วยลดการเดินทาง และภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม จากเป้าหมายการจัดการศึกษาในการขยายวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยภาพรวมจะเกิดประโยชน์กับท้องถิ่นได้มาก แต่ทั้งนี้ต้องให้เกิดความร่วมมือกับท้องถิ่นด้วย

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

จากลักษณะทำเลที่ตั้งของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีเส้นทางหลวงแผ่นดินเชื่อมต่อกับจังหวัดข้างเคียง ด้านตะวันออกจังหวัดสุโขทัย ทางเหนือจังหวัดลำปาง และอุตรดิตถ์ ด้านตะวันตกจังหวัดตาก อำเภอแม่สอด และเชื่อมโยงไปยังประเทศพม่า ทิศใต้เป็นจังหวัดนครสวรรค์ โดยลักษณะพื้นที่รอบๆ เป็นพื้นที่ราบ ซึ่งเกิดจากตะกอนของแม่น้ำปิง แม่น้ำยม พัดพามาทับถมกัน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ กำแพงเพชรจึงเป็นจังหวัดที่มีการผลิตทางด้านเกษตร รวมทั้งได้น้ำจากเขื่อนภูมิพลในจังหวัดตากมาช่วยเสริมในการเกษตร ทำให้มีการผลิตทั้งพืชไร่ เช่น

อ้อย มันสำปะหลัง ข้าว การผลิตไม้ผลที่สำคัญหลายชนิด รวมทั้งสวนส้มเริ่มมีการขยายการปลูกเพิ่มขึ้น ดังนั้นศักยภาพของกำแพงเพชรในทางเศรษฐกิจ สังคม พอสรุปได้ดังนี้

2.1 ศักยภาพการผลิตทางการเกษตรที่จะใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปอุตสาหกรรม ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรม 2-3 ประเภท ตั้งแต่โรงงานผลิตผงชูรส โรงงานผลิตเบียร์

2.2 ศักยภาพของพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่กำแพงเพชรมีการขุดเจาะน้ำมันปิโตรเลียมที่อำเภอลานกระบือ รวมทั้งแร่ธาตุต่างๆ จากจังหวัดข้างเคียงเข้ามาเสริมได้มาก

2.3 ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ มีความพร้อมและสมบูรณ์มากจังหวัดหนึ่ง ทั้งเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงบริเวณข้างเคียง และตลาดใหญ่ๆ อย่างทั่วถึง

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 ชุมชนและท้องถิ่นมีความพร้อมและมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการขยายสถาบันอุดมศึกษา

3.2 ความต้องการของท้องถิ่นในสาขาวิชาที่หลากหลาย โดยเน้นสาขาเทคโนโลยีการเกษตร อุตสาหกรรม การจัดการด้านธุรกิจ และสาขาวิทยาศาสตร์

3.3 ให้มีการเชื่อมโยงสถาบันในพื้นที่ที่มีอยู่ ซึ่งมีความพร้อมทั้งอาคารสถานที่ บุคลากรบางส่วน สามารถขยายการเรียนการสอนในบางสาขาวิชาได้

3.4 ประชาชนและท้องถิ่นมีความต้องการให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพื่อลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงมากขึ้น โดยไม่ต้องเดินทางไปจังหวัดไกลๆ และกรุงเทพมหานคร

3.5 รูปแบบของการลงทุน อาจเป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และยังเป็นการสนองความต้องการท้องถิ่นได้มากขึ้น

วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

เพชรบูรณ์เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ขาดสถาบันอุดมศึกษา นอกจากสถาบันราชภัฏเพียงแห่งเดียว ทั้งๆ ที่เป็นจังหวัดที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน และมีทรัพยากรในด้านต่างๆ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ในปีหนึ่งๆ จะมีนักเรียนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนมาก และมีเพียงส่วนน้อยที่เดินทางไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในลักษณะศูนย์วิทยบริการที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 แต่ในระยะแรกเป็นการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโท สาขาการบริการการศึกษา ต่อมาในปีการศึกษา 2543 ได้ขยายการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีในสาขาต่างๆ ด้านวิชาพัฒนาสังคม ภาษาอังกฤษ การจัดการธุรกิจ บัญชี และคอมพิวเตอร์ โดยขยายพื้นที่จัดสร้างอาคารต่าง ๆ ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากขึ้น

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

ถึงแม้ว่าจังหวัดเพชรบูรณ์จะมีการพัฒนาด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ช้า แต่โดยที่สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ มีความพร้อม ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1 ศักยภาพการผลิตทางการเกษตร ทั้งข้าว พืชไร่ และพืชเมืองหนาว ความต้องการความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ทั้งการผลิตพืชและปศุสัตว์มีความเป็นไปได้สูง

2.2 พัฒนาการด้านการเกษตร เน้นการแปรรูปสู่อุตสาหกรรมเกษตร ทั้งอุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์ มีสถาบันวิจัย ผลผลิตทางการเกษตร เพื่อขยายการผลิตให้มากขึ้น ปัจจุบันมีเอกชนลงทุนการผลิตพืช และยังเป็นสถานที่ฝึกอบรมนักศึกษาของบางสถาบันอยู่แล้ว

2.3 เพชรบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือ และกำลังเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2.4 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน เส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับจังหวัดต่างๆ สะดวก รวมทั้งเส้นทางสายหลักเชื่อมภาคกลาง

และกรุงเทพมหานคร

2.5 ท้องถิ่นมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาก

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 ชุมชน ท้องถิ่น มีความพร้อม และมีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วม การขยายสถาบันอุดมศึกษา

3.2 ให้มีการปรับหลักสูตรในบางสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น เป็นต้นว่า มีการเสนอหลักสูตรด้านบริการ ด้านเครื่องมือการเกษตร วิศวกรรม เครื่องกล เป็นต้น อาจมีการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันในท้องถิ่น โดยเฉพาะวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการเกษตร ที่มีอาคารสถานที่ ความพร้อมบุคลากร เจ้าหน้าที่เทคนิคบางส่วนอยู่แล้ว

3.3 ปรับการบริหารงานให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น

3.4 การขยายการเรียนการสอนด้านธุรกิจ บริหาร การจัดการเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวให้มากขึ้น

3.5 รูปแบบการลงทุน อาจเป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและท้องถิ่น เพื่อให้ มีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากขึ้น

3.6 อาจมีการรวมสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว และปรับขยายการเรียน การสอนในระดับสูงให้มากขึ้น

วิทยาเขตสารสนเทศกระบี่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกระบี่ ได้เริ่มรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีตามโควตาพิเศษเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 จำนวน 13 คน เข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาการด้านการเกษตร วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ โดยรับนักศึกษาในพื้นที่ติดกับทะเลอันดามัน รวม 6 จังหวัด จากระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล โดยฝากเรียนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ปัจจุบันวิทยาเขตกระบี่ยังไม่ได้เปิดการเรียนการสอนนักศึกษาโดยตรง แต่ยังคงฝากเรียนที่วิทยาเขตอื่นไปก่อน โอกาสต่อไปเมื่อวิทยาเขตกระบี่ดำเนินการเรียบร้อยแล้วสามารถเปิดรับนักศึกษาในท้องถิ่นได้

2. ศักยภาพและความเหมาะสม

กระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งในหลายจังหวัดริมฝั่งทะเลอันดามันที่ขาดสถาบันอุดมศึกษา ทั้งๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวมีทั้งประชากร ทรัพยากรมากมาย นอกเหนือไปจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแล้ว กระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะปาล์ม น้ำมัน กาแฟ และยางพารา ยังเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรจากทะเล โดยเฉพาะการประมง รวมทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล เป็นต้น

สาธารณูปโภคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการคมนาคมทางบก ทางอากาศ และทางทะเล โดยเฉพาะมีท่าเรือน้ำลึก และทางอากาศมีสนามบินให้บริการอยู่แล้ว นอกจากนี้เรื่องไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ มีความพร้อมอย่างยิ่ง

พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันยังมีโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในลักษณะไตรภาคีหรือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่งในเขตภาคใต้ของไทยกับประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และกระบี่ เป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มอนุภาคอันดามัน สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาสู่ตอนใต้ของประเทศได้ ทั้งยังมีการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างชายฝั่งทะเลอันดามัน (เขตกระบี่) ผ่านในลักษณะคล้ายสะพานเชื่อม ฝั่งทะเลตะวันออก ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 ชุมชนและท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการขยายโอกาสเพื่อจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นในพื้นที่ มีการเรียกร้องขององค์กรต่างๆ หลายครั้ง

3.2 ปัจจุบันนักเรียนทั้งสายสามัญและสายอาชีพจะต้องเดินทางออกนอกเขตพื้นที่ไปจังหวัดต่างๆ เพื่อศึกษาต่อ ทั้งๆ ที่ปริมาณความต้องการศึกษาต่อในระดับสูงมีมากถึงร้อยละ 90 ของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี

3.3 ความเห็นของหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการรวมสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้วเข้าเป็นมหาวิทยาลัยใหม่ ขยายโอกาสให้มีการศึกษาต่อในระดับสูงและวิชาชีพระยะสั้นๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น

3.4 รูปแบบการขยายทั้งหลักสูตร การเรียนการสอนควรจะปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

3.5 ปัญหาบุคลากรของสถาบันการศึกษาที่ขาดแคลนในบางสาขาสามารถใช้บุคลากรจากมหาวิทยาลัยที่เกษียณอายุแล้ว รวมทั้งเอกชนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยก็ได้

5.4 บทสรุป

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องความเหมาะสมของวิทยาเขตสารสนเทศ ทั้ง 10 แห่ง โดยอาศัยหลักการ เหตุผล คักยภาพและความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาหลัก ความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ความต้องการของท้องถิ่น (ข้อมูลที่รวบรวมได้จากองค์การภาครัฐและเอกชนในพื้นที่) และข้อมูลความต้องการและโอกาสการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียน สามารถสรุปได้ว่า มีเพียงบางวิทยาเขตสารสนเทศเท่านั้นที่สมควรเปิดทำการเรียนการสอนได้ ในขณะที่บางวิทยาเขตยังไม่สมควรให้เปิดทำการเรียนการสอนจนกว่าจะได้มีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ

ตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของการเปิดดำเนินการของวิทยาเขตสารสนเทศทั้ง 10 แห่ง เรียงตามลำดับความเหมาะสม พร้อมทั้งเหตุผลโดยสังเขป

ตารางที่ 5.1 ลำดับความเหมาะสมของการเปิดดำเนินการของวิทยาเขตสารสนเทศ 10 แห่ง

ลำดับที่	วิทยาเขต/สถาบัน	ควร/ไม่ควรเปิด	เหตุผล
1	บุรีรัมย์/ มหาวิทยาลัยสุรนารี	ควร	1. เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น 2. ตรงตามศักยภาพของสถาบันหลัก 3. เป็นจังหวัดใหญ่ แต่มีสถาบันหลักคือ ราชภัฏ 4. สาธารณูปโภค/สาธารณูปการพร้อม
2	ราชบุรี/สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้า	ควร	1. เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น 2. ตรงตามศักยภาพของสถาบันหลัก 3. ยังขาดสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญ 4. มีพื้นที่รองรับ/สาธารณูปโภคค่อนข้าง พร้อม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	วิทยาเขต/สถาบัน	ควร/ไม่ควร เปิด	เหตุผล
3	อุดรธานี/ มหาวิทยาลัยสุรนารี	ควร	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น 2. ตรงตามศักยภาพของสถาบันหลัก 3. เป็นจังหวัดใหญ่ แต่มีสถาบันหลักคือ ราชภัฏ 4. สาธารณูปโภค/สาธารณูปการพร้อม
4	ลพบุรี/ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ควร	<ol style="list-style-type: none"> 1. สาขาวิชาที่จะเปิดสอนสอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่นเกือบทั้งหมด 2. สาธารณูปโภคพร้อม
5	นครสวรรค์/ มหาวิทยาลัยมหิดล	ควร	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นจังหวัดใหญ่และศูนย์กลาง ของภาคกลางตอนล่าง 2. ยังขาดสถาบันที่เปิดสอนเฉพาะทาง ตามความต้องการของท้องถิ่น 3. สาธารณูปโภคพร้อม
6	สระแก้ว/ มหาวิทยาลัยบูรพา	ควร (แต่มีเงื่อนไข)	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลายสาขาที่ต้องการเปิดสอน เป็นความต้องการของท้องถิ่น 2. ควรพิจารณาสาขาวิชาที่น่าจะมี ประโยชน์ในแง่ของเศรษฐกิจใน อินโดจีน 3. ต้องพิจารณาความพร้อมในด้าน บุคลากร เนื่องจากสาขาวิชาที่ ท้องถิ่นต้องการเพิ่มเติมไม่ตรงกับ ศักยภาพของสถาบัน
7	นครพนม/มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	ไม่ควร	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นไปตามความต้องการของสถาบัน มากกว่าความต้องการของท้องถิ่น 2. สาขาวิชาที่จะเปิดสอนเน้นทางการ ศึกษามากเกินไป ไม่ตอบสนองตลาด หรือการสร้างงาน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	วิทยาเขต/สถาบัน	ควร/ไม่ควร เปิด	เหตุผล
8	กำแพงเพชร/ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ไม่ควร	<ol style="list-style-type: none"> สาขาวิชาที่จะเปิดสอนไม่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เปิดตามความถนัดของสถาบันและเน้นการบริหารรายได้ สาขาวิชาที่ท้องถิ่นต้องการไม่ตรงกับศักยภาพและความพร้อมของสถาบัน
9	เพชรบูรณ์/ มหาวิทยาลัยนเรศวร	ไม่ควร	<ol style="list-style-type: none"> สาขาวิชาที่จะเปิดสอนไม่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เปิดตามความถนัดของสถาบันและเน้นการบริหารรายได้ สาขาวิชาที่ท้องถิ่นต้องการไม่ตรงกับศักยภาพและความพร้อมของสถาบัน
10	กระบี่/ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ควร	<ol style="list-style-type: none"> ยังไม่มีสถาบันการศึกษาชั้นสูง ท้องถิ่นมีความต้องการ บริบทของพื้นที่กับสาขาวิชาที่จะเปิดสอนสามารถตอบสนองกันได้

อนึ่ง สำหรับวิทยาเขตสารสนเทศที่ได้รับการพิจารณาเบื้องต้นว่า ยังไม่ควรให้เปิดดำเนินการนั้น เหตุผลหลักขึ้นอยู่กับความไม่สอดคล้องระหว่างศักยภาพของสถาบันกับความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นหากจะมีการดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรี สมควรที่วิทยาเขตสารสนเทศในกลุ่มนี้ควรจะได้ทบทวนสาขาวิชาที่จะเปิดสอน รวมถึงลดจนหาทางเพิ่มศักยภาพและความพร้อมของสถาบันเพื่อรองรับการขยายวิทยาเขตเป็นการล่วงหน้าก่อน

บทที่ 6

สถานภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษา

6.1 เขตที่กำหนดศึกษา และจำนวนประชากร

การจัดการอุดมศึกษาในประเทศไทย แม้ส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการก็ตาม แต่ก็มีอีกส่วนหนึ่งของการจัดการอุดมศึกษาที่ดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง และ/หรือหน่วยงานอื่นที่นอกเหนือไปจากนี้คือ รัฐยังได้เปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา รวมตลอดจนการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการคือ การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา นี่หมายความว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องไม่กระจุกตัวอยู่ ณ ที่หนึ่งใดเป็นการเฉพาะ แต่ต้องกระจายไปในส่วนต่างๆ ของประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้กับประชาชนผู้มีความต้องการในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในแต่ละท้องถิ่นได้เข้าถึงด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การกระจายโอกาสดังกล่าวมิได้หมายถึง การกำหนดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาให้กระจายออกไปเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญด้วย

เพื่อให้เห็นภาพที่ตั้งและการกระจายของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน การศึกษานี้ได้แบ่งพื้นที่ของประเทศเป็นภูมิภาคย่อย (เรียกว่า เขต) จำนวน 10 เขต โดยยึดการแบ่งภาคตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก รายชื่อจังหวัดในแต่ละเขตย่อย รวมทั้งจำนวนประชากรปรากฏดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 จำนวนประชากรทั้งหมดและประชากรอายุ 18-21 ปี จำแนกตาม
 รายเขตและจังหวัดที่กำหนดศึกษา

เขต	รายชื่อจังหวัด	ประชากรทั้งหมด (คน)	ประชากรอายุ 18-21 ปี (คน)
1	1. นนทบุรี	859,607	50,078
	2. ปทุมธานี	654,701	40,692
	3. สิงห์บุรี	223,677	13,571
	4. อ่างทอง	289,403	15,546
	5. ลพบุรี	761,467	57,193
	6. อยุธยา	734,011	59,575
	7. สระบุรี	607,600	40,964
	8. ชัยนาท	351,043	23,516
รวมเขต 1		4,481,509	301,135
2	1. สมุทรปราการ	995,838	76,349
	2. ฉะเชิงเทรา	639,751	44,409
	3. ปราจีนบุรี	444,190	33,570
	4. นครนายก	246,881	14,792
	5. สระแก้ว	530,621	29,065
	6. ชลบุรี	1,078,518	77,434
	7. ระยอง	523,518	40,825
	8. จันทบุรี	493,434	33,576
	9. ตราด	223,924	13,899
รวมเขต 2		5,176,675	363,919
3	1. ชัยภูมิ	1,128,966	84,331
	2. นครราชสีมา	2,546,311	193,066
	3. บุรีรัมย์	1,528,207	117,162
	4. สุรินทร์	1,383,156	89,720
	5. ศรีสะเกษ	1,443,766	101,025
	6. อุบลราชธานี	1,767,346	137,056
	7. อำนาจเจริญ	366,895	26,486
	8. ยโสธร	553,982	43,364
รวมเขต 3		10,718,629	792,210

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

เขต	รายชื่อจังหวัด	ประชากรทั้งหมด (คน)	ประชากรอายุ 18-21 ปี (คน)
4	1. เลย	631,408	48,491
	2. อุดรธานี	1,519,857	129,439
	3. หนองบัวลำภู	494,290	42,066
	4. หนองคาย	903,886	74,591
	5. สกลนคร	1,097,625	86,268
	6. นครพนม	716,914	53,862
	7. ขอนแก่น	1,748,218	141,869
	8. กาฬสินธุ์	983,952	77,715
	9. ร้อยเอ็ด	1,317,787	96,855
	10. มหาสารคาม	937,860	74,457
	11. มุกดาหาร	334,325	25,010
รวมเขต 4		10,686,122	850,623
5	1. แม่ฮ่องสอน	234,226	12,980
	2. เชียงใหม่	1,590,327	94,634
	3. เชียงราย	1,259,988	79,242
	4. พะเยา	511,616	35,573
	5. ลำพูน	406,127	25,759
	6. ลำปาง	803,442	49,689
	7. แพร่	489,590	33,973
	8. น่าน	486,093	31,184
รวมเขต 5		5,781,409	363,034
6	1. ตาก	490,055	26,713
	2. สุโขทัย	625,333	41,930
	3. อุดรดิตถ์	483,902	31,904
	4. พิษณุโลก	865,995	59,105
	5. กำแพงเพชร	765,756	50,632
	6. พิจิตร	593,811	35,830
	7. เพชรบูรณ์	1,036,526	69,836
	8. นครสวรรค์	1,125,283	78,767
	9. อุทัยธานี	333,126	21,484
รวมเขต 6		6,319,787	416,201

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

เขต	รายชื่อจังหวัด	ประชากรทั้งหมด (คน)	ประชากรอายุ 18-21 ปี (คน)
7	1. กาญจนบุรี	786,001	53,789
	2. ประจวบคีรีขันธ์	478,944	35,385
	3. เพชรบุรี	456,893	33,704
	4. ราชบุรี	821,603	57,417
	5. นครปฐม	781,138	57,202
	6. สุพรรณบุรี	858,201	57,663
	7. สมุทรสงคราม	204,995	13,715
	8. สมุทรสาคร	428,814	35,510
รวมเขต 7		4,816,589	344,385
8	1. ชุมพร	463,394	30,919
	2. ระนอง	160,631	10,328
	3. พังงา	235,217	16,886
	4. สุราษฎร์ธานี	893,534	66,148
	5. ภูเก็ต	250,596	15,293
	6. กระบี่	365,504	24,571
	7. นครศรีธรรมราช	1,524,558	111,787
รวมเขต 8		3,893,434	275,932
9	1. สงขลา	1,232,600	93,647
	2. พัทลุง	503,684	36,259
	3. ตรัง	590,851	42,826
	4. สตูล	263,515	18,812
	5. ยะลา	442,300	29,632
	6. บัตตานี	612,127	45,510
	7. นราธิวาส	679,135	47,911
รวมเขต 9		4,324,212	314,597
10	1. กรุงเทพมหานคร	5,680,380	598,398
รวมเขต 10		5,680,380	598,398
รวมทั้งสิ้น		61,875,000	4,620,434

จากข้อมูลสถิติตัวเลข ดังได้แสดงในตารางที่ 6.1 สามารถวิเคราะห์ให้เห็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาของประเทศได้ 2 ประการ ประการแรกคือ จำนวนจังหวัดในแต่ละเขตที่กำหนดศึกษามีความแตกต่างกันไปมากบ้างน้อยบ้าง อย่างไรก็ตาม การแบ่งเขตดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการของรัฐ และการดำเนินการใดๆ เพื่อการกระจายโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมกัน นอกจากนี้จะอำนวยความสะดวกในด้านการปกครอง เนื่องจากมีอาณาเขตของจังหวัดติดต่อกันเป็นกลุ่มแล้ว การแบ่งเขตตามเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งยึดหลักภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economic criteria) เป็นสำคัญยังรวมเอาลักษณะทางสังคม เช่น ภาษาวัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีลักษณะคล้ายหรือเหมือนกันเข้าไว้ด้วยกันด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการจัดการอุดมศึกษาของประเทศ คือ จำนวนประชากรรวมรายเขต แสดงให้เห็นว่า เขต 3 เขต 4 และเขต 6 เป็น 3 เขตที่มีจำนวนประชากรรวมทั้งหมด และมีประชากรในวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) มากที่สุดตามลำดับ ทั้งนี้โดยมีเขต 8 เป็นเขตที่มีจำนวนประชากรรวมและประชากรวัยอุดมศึกษาน้อยที่สุด

6.2 ประเภทและจำนวนสถาบันอุดมศึกษา

6.2.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

การจัดการอุดมศึกษาของประเทศไทยปัจจุบันอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ 9 กระทรวง และ 1 หน่วยงานอิสระ ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานกฤษฎีกา กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม และสภาการศึกษา

ประเภทหรือรูปแบบของการจัดการศึกษาของประเทศมีรูปแบบที่ค่อนข้าง หลากหลาย ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษา/มหาวิทยาลัยหลัก ซึ่งมีทั้งสถาบันที่จำกัดจำนวนรับ และไม่จำกัดจำนวนรับ และมีทั้งสถาบันที่เปิดสอนหลายกลุ่มวิชา (Comprehensive university) และสถาบันที่เน้นเฉพาะทาง (Specialization university) เช่น สถาบันเทคโนโลยี

2) วิทยาเขต (Campus) ซึ่งเป็นหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษา

หรือมหาวิทยาลัยหลักที่ไปตั้งในพื้นที่อื่นเพื่อดำเนินภารกิจของสถาบัน/มหาวิทยาลัย

3) วิทยาเขตสารสนเทศ (IT Campus) เป็นโครงการที่รัฐบาลอนุมัติให้ทบวงมหาวิทยาลัยขยายโอกาสอุดมศึกษาสู่ภูมิภาคภายใต้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยหลัก โดยเน้นการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในระบบการเรียนการสอน

ศูนย์การเรียนหรือฐานการเรียนการสอน เป็นสถานที่ที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดทำการสอนในพื้นที่ต่างๆ โดยใช้อาคารสถานที่ของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วในพื้นที่นั้นๆ ศูนย์หรือฐานการเรียนลักษณะนี้สามารถย้ายไปยังพื้นที่หรือจังหวัดอื่นๆ ตามความเหมาะสม ปัจจัยสำคัญของการดำเนินการตามรูปแบบนี้คือ ความต้องการของผู้เรียน

4) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบการจัดการการศึกษาในลักษณะนี้มีดำเนินการอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศ ความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ และความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

กรณีของวิทยาเขตสารสนเทศ รัฐบาลได้มอบหมายให้ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่ภูมิภาค โดยนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน คณะรัฐมนตรีได้มีมติในหลักการให้ขยายวิทยาเขตดังกล่าวไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ 37 จังหวัด ภายใต้การดำเนินการของ 21 มหาวิทยาลัย (ตารางที่ 6.3) โดยให้ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ วิทยาเขตสารสนเทศ จำนวน 31 จังหวัด สถาบันเทคโนโลยีขั้นสูง จำนวน 3 จังหวัด และการขยายพื้นที่การสอน จำนวน 3 จังหวัด คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณการก่อสร้างแล้ว 17 วิทยาเขต และเปิดรับนักศึกษาแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 จำนวน 19 วิทยาเขต (ตารางที่ 6.3)

นอกเหนือจากประเภทและรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น รัฐบาลปัจจุบันยังมีนโยบายในการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาประจำท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่ปี งบประมาณ 2544-2545 รัฐบาลมีมติให้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ชายแดน 10 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน พิจิตร ตาก อุทัยธานี สระแก้ว บุรีรัมย์ มุกดาหาร หนองบัวลำภู ระนอง และนราธิวาส วิทยาลัยชุมชนทั้ง 10 แห่ง จัดการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ จัดการศึกษาในระดับ

อนุปริญญา จังหวัดละ 100 คน/ปี และหลักสูตรระยะสั้นอีกปีละ 1,000 คน
 ในปีงบประมาณ 2546 มีโครงการจะขยายวิทยาลัยชุมชนในอีก 6 จังหวัด

ตารางที่ 6.2 โครงการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค (วิทยาเขตสารสนเทศ)

มหาวิทยาลัยแม่ข่าย	ที่ตั้งวิทยาเขต สารสนเทศ	ก่อสร้าง	รับ นักศึกษา
1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1.1 สกลนคร	/	/
	1.2 สุพรรณบุรี	-	-
	1.3 ลพบุรี	/	/
	1.4 กระบี่	/	/
2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	1.5 หนองคาย	/	/
3. มหาวิทยาลัยนเรศวร	1.6 พะเยา	/	/
	1.7 กำแพงเพชร	-	/
	1.8 เพชรบูรณ์	-	/
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	1.9 กาญจนบุรี	/	-
	1.10 นครสวรรค์	/	-
	1.11 อำนาจเจริญ	-	-
5. มหาวิทยาลัยศิลปากร	1.12 เพชรบุรี	/	-
6. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	1.13 ลำปาง	/	/
	1.14 ชลบุรี	/	/
	1.15 นราธิวาส	-	-
	7. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	1.16 ชุมพร	/
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	1.17 ระยอง	-	-
	1.18 อุดรธานี	-	-
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี	1.19 บุรีรัมย์	-	-
	1.20 ราชบุรี	-	/
10. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ	1.21 ปราจีนบุรี	/	/
11. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	1.22 สุราษฎร์ธานี	/	/
	1.23 ตรัง	/	/
12. มหาวิทยาลัยบูรพา	1.24 จันทบุรี	/	/
	1.25 สระแก้ว	/	/

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

มหาวิทยาลัยแม่ข่าย	ที่ตั้งวิทยาเขต สารสนเทศ	ก่อสร้าง	รับ นักศึกษา
13. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1.26 นครพนม	-	/
14. มหาวิทยาลัยแม่โจ้	1.27 แพร่	/	/
15. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1.28 สุรินทร์	-	-
16. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1.29 เชียงราย	-	-
	1.30 ลำพูน	-	-
17. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1.31 น่าน	-	-
	1.32 ศรีสะเกษ	-	-
	1.33 ตรัง	-	-
18. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	1.34 ร้อยเอ็ด	-	/
19. อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณา มหาวิทยาลัยแม่ข่าย	1.35 มุกดาหาร	-	-
20. อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณา มหาวิทยาลัยแม่ข่าย	1.36 พระนครศรีอยุธยา	-	-
21. อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณา มหาวิทยาลัยแม่ข่าย	1.37 สระบุรี	-	-
รวม	37	17	19

ที่มา : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543.

6.2.2 จำนวนสถาบันอุดมศึกษาและที่ตั้ง

พิจารณาแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เพื่อดูโอกาสและการกระจายว่ามีความเหมาะสมเพียงไร สถิติตัวเลขซึ่งรวบรวมโดยทบวงมหาวิทยาลัย ปี 2544 ทำให้ทราบว่า ประเทศไทยเรามีสถาบันอุดมศึกษา (ตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป) ทั้งของรัฐบาลและเอกชนรวมกัน 859 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 510 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 60.1 ของสถาบันทั้งหมด เป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน จำนวน 343 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 39.9 สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงศึกษาธิการมากที่สุด คือ 679 แห่ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 79.0 ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด รองลงมา

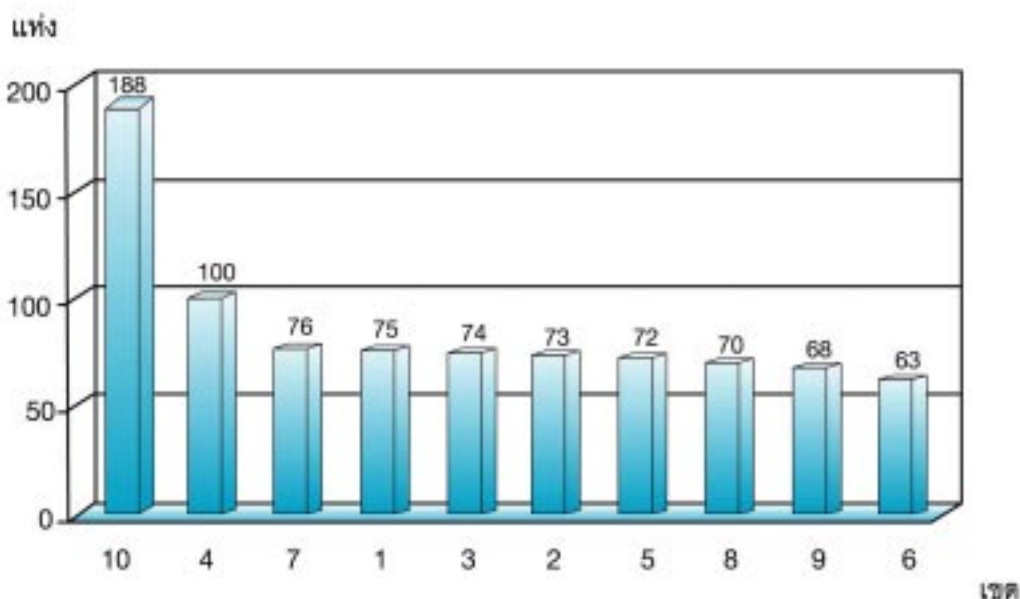
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 76 แห่ง หรือเท่ากับร้อยละ 8.8 ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางสังกัดกระทรวงต่างๆ จำนวน 104 สถาบัน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.1 ของจำนวนสถาบันทั้งหมด

ตารางที่ 6.3 การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและสังกัดภายใต้เขตต่างๆ

เขต	ประชากรอายุ 18-21 ปี	จำนวนสถาบันหลัก	วิทยาเขต/ศูนย์	รวม	สัดส่วนประชากร (18-21 ปี)/จำนวนสถาบัน
1	301,135	68	15	83	3,628
2	363,919	64	43	107	3,401
3	792,210	64	30	94	8,428
4	850,623	84	35	119	7,148
5	363,034	62	38	100	3,630
6	416,201	55	27	82	5,076
7	344,385	58	24	82	4,200
8	275,932	62	19	81	3,407
9	314,597	59	18	77	4,086
10	598,398	180	97	277	2,160
รวม	4,620,434	756	346	1,002	4,193

สถิติข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 6.3 ช่างต้นแสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ซึ่งรวมทั้งสถาบันหลัก วิทยาเขต และศูนย์วิทยบริการ/ศูนย์วิทยพัฒนา มีรวมทั้งสิ้น 1,002 แห่ง มีการกระจายตัวค่อนข้างเท่าเทียมกันในแต่ละภูมิภาค อย่างไรก็ตาม พบว่า กรุงเทพมหานครมีจำนวนสถาบันสูงสุดถึง 277 แห่ง รองลงมาคือ เขต 4 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน) ในจำนวนสถาบันทั้งหมดดังกล่าวพบว่า เป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมากที่สุด มากกว่าสถาบันภายใต้การควบคุมดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยกว่า 5 เท่าตัว

เมื่อเทียบสัดส่วนระหว่างสถาบันทั้งหมดกับประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุระหว่าง 18-21 ปี) เขต 3 เขต 4 และเขต 6 ยังมีสัดส่วนประชากรวัยอุดมศึกษาต่อ 1 สถาบันสูงสุดเรียงตามลำดับ กรุงเทพมหานคร และเขต 1 (ภาคกลางตอนล่าง) มีสัดส่วนลักษณะเดียวกันต่ำสุดตามลำดับ

แผนภูมิที่ 6.1 การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและสังกัดภายใต้เขตต่างๆ

6.2.3 การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา

พิจารณาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 755 แห่ง สามารถจำแนกได้เป็นสถาบันที่เปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 580 แห่ง และระดับปริญญาจำนวน 175 แห่ง กรุงเทพมหานครเป็นเขตที่มีสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด จำนวน 157 แห่ง รองลงมาคือ เขต 4 และเขต 3 ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 93 แห่ง และ 68 แห่ง ตามลำดับ เขตที่มีสถาบันอุดมศึกษาน้อยที่สุดคือ เขต 6 ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 53 แห่ง ส่วนเขตที่เหลือมีสถาบันอุดมศึกษากระจายอยู่ในจำนวนใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 6.4)

ตารางที่ 6.4 จำนวนสถาบันอุดมศึกษา (รวมวิทยาเขต) จำแนกตามระดับการศึกษาและเขตพัฒนา ปี พ.ศ. 2543

ระดับ	รวม	เขต									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	กทม.
ต่ำกว่าปริญญาตรี	580	50	58	52	72	48	41	49	55	52	103
ปริญญา	175	14	7	16	21	18	12	14	11	8	54
รวม	755	64	65	68	93	66	53	63	66	60	157

หมายเหตุ : ไม่รวมการศึกษาเฉพาะทาง

ที่มา : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา สกศ. 2543. รายงานประจำปี 2544 ทบวงมหาวิทยาลัย.

สิ่งที่ควรสังเกต สำหรับจำนวนสถาบันอุดมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 6.3 และ 6.4 คือ จำนวนดังกล่าวเพียงแต่บอกว่าแต่ละเขตมีจำนวนสถาบันอุดมศึกษามากน้อยเพียงไร เขตที่มีจำนวนสถาบันมากมิได้หมายความว่าไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ต้องตั้งหรือขยายสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มเติม ตรงกันข้ามเขตที่มีสถาบันเป็นจำนวนน้อยก็มิได้หมายความว่า ต้องตั้งหรือขยาย ประเด็นสำคัญอยู่ตรงที่ว่า จำนวนสถาบันดังกล่าวเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด และ/หรือประชากรในวัยอุดมศึกษา รวมไปถึงโอกาสและความต้องการการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ของนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว มีความเหมาะสมหรือพอเหมาะพอดีกันหรือไม่

6.2.4 การกระจายของสถาบันอุดมศึกษาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร

จากสัดส่วนจำนวนประชากรของแต่ละเขตดังแสดงในตารางที่ 6.1 เมื่อนำไปเทียบสัดส่วนกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาตามรายเขตทั่วประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 6.3 สามารถคำนวณหาสัดส่วนของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละเขต เทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด และประชากรในวัยอุดมศึกษาได้สัดส่วนดังกล่าวได้แสดงแล้วในตารางที่ 6.5 สิ่งที่น่าสนใจได้จากสัดส่วนตัวเลขคือ เขต 3 เขต 4 และเขต 6 ยังคงอันดับของความเป็นเขตที่มีสัดส่วนของสถาบันอุดมศึกษาต่อจำนวนประชากรสูงสุด 3 อันดับแรก โดยเขต 3 มีสัดส่วนประชากรทั้งหมดต่อสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง ถึง 145,000 คน รองลงมาคือเขต 4 และเขต 6 ที่มีสัดส่วนของประชากร ทั้งหมดต่อสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง 107,000 คน และ 100,000 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 6.5 สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรทั้งหมด และสัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2543 แยกตามรายภาค

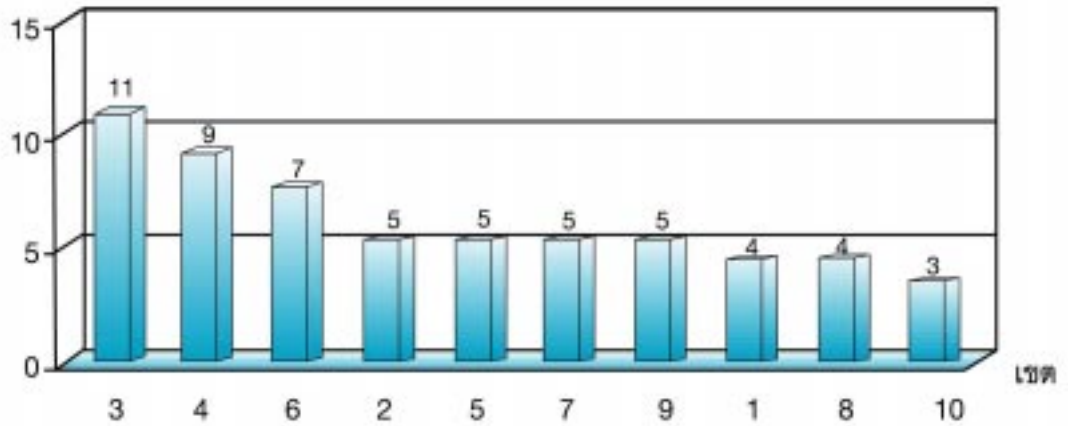
(พันคน)

เขต	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรทั้งหมด	สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี		
		ทั้งหมด	ทบวงมหาวิทยาลัย	กระทรวงศึกษาธิการ
1	1 : 60	1 : 4	1 : 60	1 : 5
2	1 : 71	1 : 5	1 : 121	1 : 6
3	1 : 145	1 : 11	1 : 158	1 : 3
4	1 : 107	1 : 9	1 : 142	1 : 10
5	1 : 80	1 : 5	1 : 52	1 : 6
6	1 : 100	1 : 7	1 : 83	1 : 9
7	1 : 63	1 : 5	1 : 69	1 : 6
8	1 : 56	1 : 4	1 : 69	1 : 4
9	1 : 64	1 : 5	1 : 79	1 : 6
10	1 : 30	1 : 3	1 : 19	1 : 5

สิ่งที่น่าสังเกตประเด็นถัดมาจากตารางเทียบสัดส่วนจำนวนสถาบันกับจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษาคือ เขต 3 เขต 4 และเขต 6 ยังคงอันดับสูงสุดเหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม เมื่อนำเอาสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมพิจารณา พบว่าสถาบันสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่มีสัดส่วนของประชากรวัยอุดมศึกษาสูงสุด 3 อันดับแรกคือ เขต 3 เขต 4 และเขต 2 ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 1 แห่ง ในเขต 3 มีสัดส่วนต่อประชากรวัยอุดมศึกษาสูงถึง 158,000 คน สัดส่วนของประชากรวัยอุดมศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีสัดส่วนต่ำกว่าทบวงมหาวิทยาลัยค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะสถาบันฯ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการนับรวมสถาบันที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีการกระจายอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ตารางที่ 6.5 แสดงให้ทราบว่าเขต 3 ยังคงมีสัดส่วนของสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรวัยอุดมศึกษาสูงที่สุด เช่นเดิม รองลงมาคือ เขต 6

ถ้าจะมีการกล่าวเชิงวิเคราะห์โดยสรุป ณ จุดนี้ เขต 3 เขต 4 และเขต 6 ควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

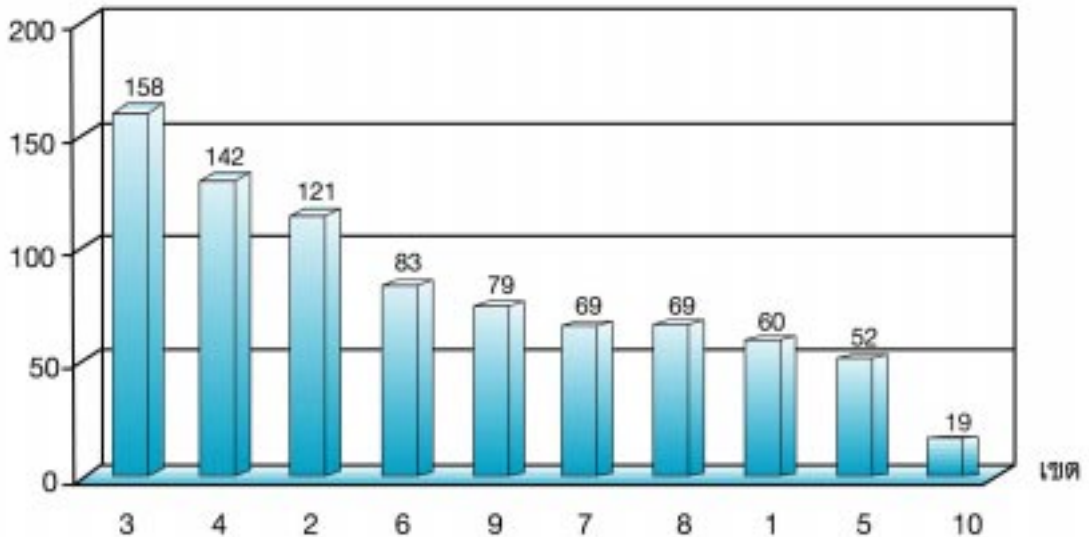
ประชากรอายุ 18-21 ปี
(พันคน)

แผนภูมิที่ 6.2 สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี ปีการศึกษา 2543
แยกตามรายภาค

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

ประชากรอายุ 18-21 ปี
(พันคน)

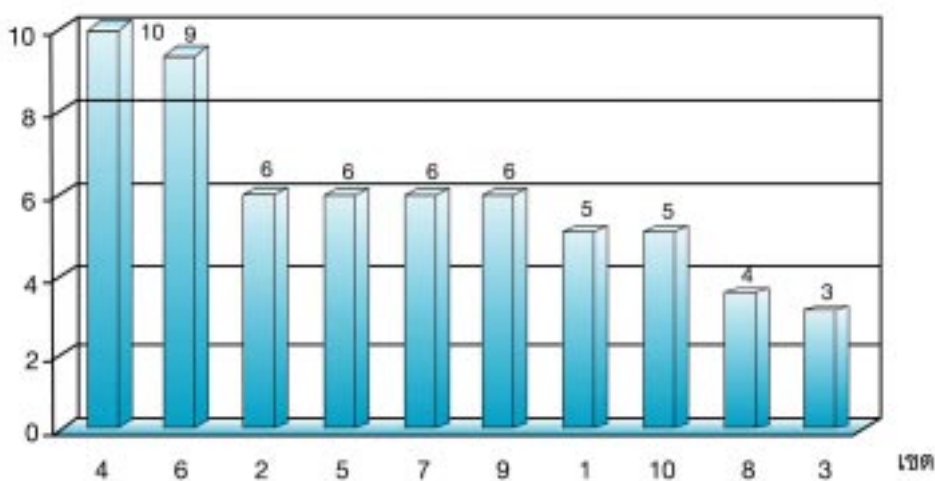

แผนภูมิที่ 6.3 สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี ปีการศึกษา 2543
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

ประชากรอายุ 18-21 ปี

(พันคน)

แผนภูมิที่ 6.4 สัดส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี

สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2543 แยกตามรายภาค

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

6.3 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตัวเลขซึ่งเปิดเผยโดยศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ เปิดเผยให้ทราบว่าในปีการศึกษา 2543 มีจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัด รวมกันทั้งสิ้น 1,835,946 คน แยกเป็นนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 475,411 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.9 เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 1,264,547 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.9 ที่เหลืออีกจำนวน 95,988 คน หรือเท่ากับร้อยละ 5.2 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมดเป็นนักศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี

จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาดังกล่าวข้างต้น เมื่อจำแนกตามต้นสังกัด พบว่า ทบวงมหาวิทยาลัยมีจำนวนนักศึกษามากที่สุด คือ 1,091,123 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 59.4 ของนักศึกษาทั้งหมด และนักศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กว่าร้อยละ 90.0 เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เมื่อจำแนกตามสถานภาพ ยังพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของนักศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยศึกษาอยู่ในสถาบัน การศึกษาประเภทไม่จำกัดจำนวนรับ ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 27.8 และ 20.2 ของนักศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยศึกษาอยู่ในสถาบันประเภทจำกัดจำนวนรับ และสถาบันเอกชนตามลำดับ

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษากระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันในสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีนักศึกษารวมกันทั้งสิ้นในปีการศึกษา 2543 จำนวน 714,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.9 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด

กรณีของกระทรวงอื่นๆ ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเฉพาะทางในปี การศึกษา 2543 มีนักศึกษาระดับอุดมศึกษารวมกันทั้งสิ้น 30,823 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 1.7 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด (โปรดดูตารางที่ 6.6 ประกอบ)

ตารางที่ 6.6 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาและต้นสังกัด ปีการศึกษา 2543

สังกัด	ระดับ			รวม
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	
รวม	475,411	1,264,547	95,988	1,835,946
ทบวงมหาวิทยาลัย	1,674	994,240	95,209	1,091,123
● จำกัดตรี	1,674	201,904	74,662	278,240
● ไม่จำกัดตรี	—	587,760	6,692	594,452
● ในกำกับ	—	13,926	2,950	16,876
● เอกชน	—	190,650	10,905	204,555
กระทรวงศึกษาธิการ	466,130	247,105	765	714,000
● สถาบันราชภัฏ	11,969	194,342	324	206,635
● สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	44,439	37,364	90	81,893
● กรมอาชีวศึกษา	188,605	233	—	188,838
● กรมพลศึกษา	17,394	5,194	—	22,591
● กรมศิลปากร	10,168	534	—	10,702
● สำนักงานการศึกษาเอกชน	193,555	—	—	193,555
● มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ	—	7,218	293	7,511
● มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	—	2,217	58	2,275

ตารางที่ 6.6 (ต่อ)

สังกัด	ระดับ			รวม
	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี	
การศึกษาเฉพาะทาง	7,607	23,202	14	30823
● กระทรวงกลาโหม	7,100	3,245	14	10359
● สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	—	1,530	—	1530
● กรุงเทพมหานคร	—	881	—	881
● กระทรวงคมนาคม	361	1,292	—	1653
● กระทรวงสาธารณสุข	—	15,435	—	15443
● กระทรวงวิทยาศาสตร์	146	—	—	146
● กระทรวงเกษตรฯ	—	416	—	416
● สภาอากาศไทย	—	403	—	403

ที่มา : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา สกศ., 2543.

6.4 สัดส่วนและอัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

6.4.1 สัดส่วนและอัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

จำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดสามารถรับได้จริงเทียบกับประชากรทั้งหมดที่อยู่ในวัยอุดมศึกษา (อนุปริญญาและปริญญาตรี) ซึ่งมีอายุระหว่าง 18–21 ปี และเทียบกับประชากรวัยอุดมศึกษาทุกระดับ ซึ่งมีอายุระหว่าง 18–24 ปี สามารถทำให้ทราบสัดส่วนของนักศึกษาต่อประชากรกลุ่มดังกล่าวได้ ตารางที่ 6.7 แสดงให้เห็นสัดส่วนดังกล่าวสำหรับปีการศึกษา 2542 และ 2543

**ตารางที่ 6.7 จำนวนและสัดส่วนของนักศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี และ 18-24 ปี
ปีการศึกษา 2542 และ 2543**

ปีการศึกษา	นักศึกษา/ประชากร	จำนวน	สัดส่วนร้อยละ
2542	นักศึกษาระดับอุดมศึกษา	1,631,673	
	ประชากรวัย 18-21 ปี	4,484,000	36.4
	ประชากรวัย 18-24 ปี	7,906,000	20.6
2543	นักศึกษาระดับอุดมศึกษา	1,835,946	
	ประชากรวัย 18-21 ปี	4,431,000	41.4
	ประชากรวัย 18-24 ปี	7,828,000	23.5

ที่มา : สกศ. การประมาณการจำนวนนักเรียนนักศึกษาปีการศึกษา 2542-2559

พิจารณาจากสัดส่วนของจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษากับจำนวนประชากร กลุ่มอายุ 18-21 ปี และ 18-24 ปี แล้ว อาจกล่าวได้ว่า สัดส่วนยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ยิ่งเมื่อนำสัดส่วนดังกล่าวนี้เทียบกับเป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดเอาไว้ว่า ภายในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สถาบันอุดมศึกษาทุก ระดับและทุกสังกัดต้องรับนักศึกษาได้อย่างน้อยร้อยละ 28.0 ของประชากรกลุ่มอายุ 18-24 ปี (สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) จะเห็นได้ว่า ณ ปัจจุบันการจัดการอุดมศึกษาสามารถตอบสนองได้ดีแล้วระดับหนึ่ง จากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีในปัจจุบัน หากได้มีการบริหารจัดการที่ดี เช่น มีการหลอมรวม ยุบรวม ยกฐานะ หรือจัดระบบความร่วมมือจะสามารถตอบสนองนโยบายและพัฒนาการศึกษาได้ด้วยดี โดยไม่ต้องมีการตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่

6.4.2 อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียน

เพื่อให้เห็นภาพการกระจายโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แยกตามรายเขต การศึกษาได้นำจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและเทียบเท่าทั้งหมดมาเทียบหาอัตราส่วนการเรียนต่อ โดยแยกออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา อัตราการเรียนต่อแสดงได้ดังตารางที่ 6.8

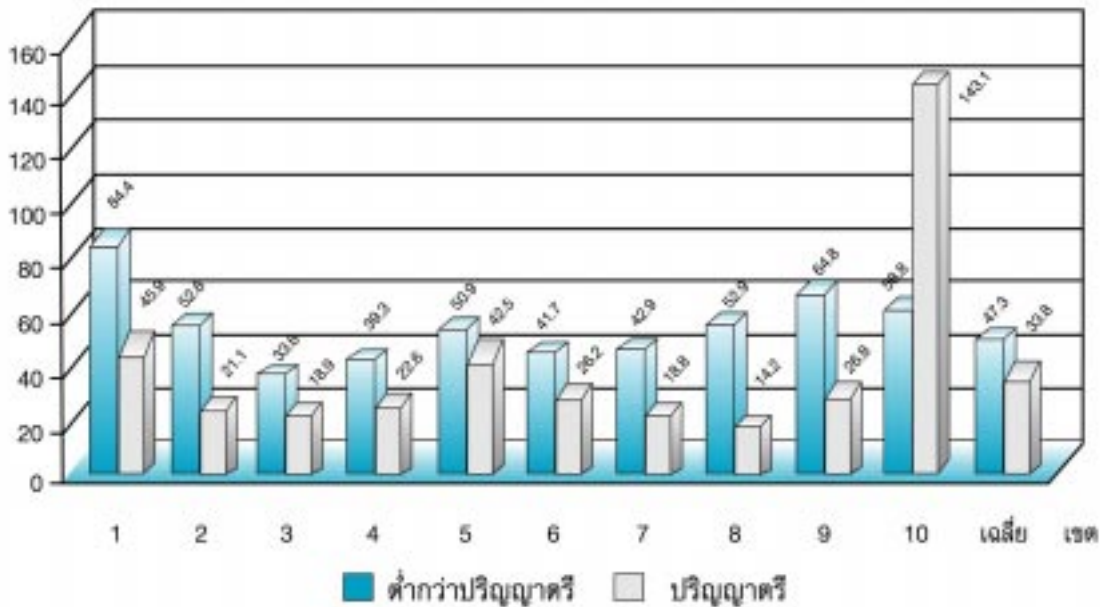
**ตารางที่ 6.8 อัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
จำแนกเป็นรายเขต**

เขต	ระดับ	
	ต่ำกว่าปริญญา	ปริญญา
1	84.4	45.9
2	52.8	21.1
3	33.6	18.9
4	39.3	22.6
5	50.9	42.5
6	41.7	26.2
7	42.9	18.8
8	52.9	14.2
9	64.8	26.8
10	58.8	143.1
เฉลี่ย	47.3	33.8

ที่มา : 1. อัตราส่วนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เทียบจากจำนวนผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ
2. อัตราส่วนระดับปริญญา เทียบจากจำนวนผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

พิจารณาอัตราส่วนการเรียนต่อในระดับต่ำกว่าปริญญา พบว่า เขต 1 มีอัตราการเรียนต่อสูงสุดถึงร้อยละ 84.4 ของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมดภายในเขตการศึกษา โดยเขต 3 เป็นเขตที่มีอัตราการเรียนต่อในระดับเดียวกันนี้ต่ำสุด คือ ร้อยละ 33.6 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยการเรียนต่อในระดับนี้ของทั้งประเทศซึ่งเท่ากับร้อยละ 47.3 พบว่า มีเขตการศึกษาจำนวน 4 เขต ที่มีอัตราส่วนการเรียนต่อต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยคือ เขตการศึกษา 3, 4, 5, 6 และ 7

ร้อยละ

แผนภูมิที่ 6.5 อัตราส่วนการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษิต่ำกว่าปริญญา จำแนกตามเขต ปี พ.ศ. 2543

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

ในทำนองเดียวกัน พิจารณาอัตราส่วนการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา พบว่า กรุงเทพมหานคร (เขต 10) มีอัตราส่วนการเรียนต่อสูงสุดถึงร้อยละ 143.1 (ที่ค่าเกินร้อยละ 100.0 เพราะมีนักเรียนจากต่างจังหวัดเข้ามาสมทบเรียนในสถาบันอุดมศึกษาภายในเขตกรุงเทพมหานครด้วย สำหรับเขตที่มีอัตราส่วนการเรียนต่อระดับนี้ต่ำสุดคือ เขตการศึกษา 8 คือ มีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 14.2 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยของทั้งประเทศร้อยละ 33.8 ทำให้ทราบว่า มีจำนวนถึง 7 เขต การศึกษาที่มีอัตราส่วนของการเรียนต่อในระดับปริญญาต่ำกว่า มีเพียง 3 เขตการศึกษาที่มีอัตราการเรียนต่อระดับนี้สูงกว่าอัตราเฉลี่ยของทุกเขต คือ เขตการศึกษา 1, 5 และ 10

บทสรุปเกี่ยวกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามเขตการศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นที่กล่าวแล้ว

1) สถาบันอุดมศึกษาหากไม่พิจารณาว่าเป็นระดับต่ำกว่าปริญญา หรือระดับปริญญา พบว่ามีในทุกจังหวัดโดยมีจังหวัดที่มีจำนวนสถาบันน้อยที่สุด คือ

1 แห่ง จนถึงมากที่สุดคือ 36 แห่ง ทั้งนี้เมื่อคิดโดยเฉลี่ยกับทั้งประเทศแล้ว แต่ละจังหวัดจะมีสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง

2) พิจารณาตามเขตการศึกษาที่กำหนดพบว่า ทุกเขตมีสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาแล้วทั้งสิ้น

3) มีจังหวัดจำนวน 24 จังหวัดที่ไม่มีสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา

4) มีเขตการศึกษาที่มีสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญามากกว่าค่าเฉลี่ย (13 แห่ง/เขต) จำนวน 5 เขตการศึกษา ได้แก่ เขตการศึกษา 1, 3, 4, 5 และ 7

5) กรณีของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พบว่า ทุกเขตการศึกษามีจำนวนใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย 53 แห่งต่อเขต)

6) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในระดับต่ำกว่าปริญญา มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 47.3 มี 6 เขตการศึกษาที่มีอัตราส่วนการเรียนต่อสูงกว่าค่าเฉลี่ย (เขต 1, 2, 5, 8, 9 และ 10) และมีเขต 3 เขต การศึกษาที่มีอัตราส่วนการเรียนต่อต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (เขต 3, 4, 6 และ 7)

7) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในระดับปริญญาที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.8 มีเพียง 3 เขตการศึกษาที่มีอัตราส่วนการเรียนต่อระดับนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ย (เขต 1, 5 และ 10) ที่เหลืออีก 7 เขตการศึกษามีอัตราส่วนการเรียนต่อต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเรียนต่อกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละเขตการศึกษา อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานเสนอแนะการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่อไป การศึกษานี้ขอนำเสนอตารางเปรียบเทียบ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จำนวนสถาบัน

	มาก	น้อย
อัตราการเรียนต่อ สูง	เขต 1, 5, 10	
อัตราการเรียนต่อ ต่ำ	เขต 3, 4, 7	เขต 2, 6, 8, 9

แผนภูมิที่ 6.6 ตารางแมทริก แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสถาบัน กับอัตราการเรียนต่อของแต่ละเขตการศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

แผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีความเหมาะสมแล้วสำหรับจำนวนสถาบัน กับอัตราเรียนต่อของนักเรียนในเขตการศึกษา 1, 5 และ 10 เขตการศึกษาที่สามารถขยายจำนวนการรับเพิ่มเติมเนื่องจากมีจำนวนสถาบันมากแต่อัตราการเรียนต่อยังต่ำอยู่ คือ เขตการศึกษา 3, 4 และ 7 เขตการศึกษาที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการจัดการอุดมศึกษาในอนาคต คือ เขตการศึกษา 2, 6, 8 และ 9

6.5 หลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา

6.5.1 หลักสูตรการเรียนการสอน

จากการทบทวนหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ภายใต้ทุกสังกัดทั้งที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ 6 ระดับ ดังนี้

- 1) ต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา
- 2) ปวส./อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- 3) ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
- 4) ประกาศนียบัตรบัณฑิต
- 5) ปริญญาโท หรือเทียบเท่า
- 6) ปริญญาเอก หรือเทียบเท่า

สถิติตัวเลขจำนวนนักศึกษาจากรายงานการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปีการศึกษา 2543 ดังแสดงในตารางที่ 6.9 ทำให้ทราบว่า หลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือ ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 87.9 ของจำนวนนิสิต/นักศึกษาทุกระดับรวมกัน) รองลงมาคือ หลักสูตรระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 8.2) หลักสูตรที่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีการจัดการเรียนการสอนมากเป็นลำดับ 3 (ร้อยละ 3.2) โดยหลักสูตรปริญญาเอก ยังมีจำนวนนักศึกษาเรียนน้อยที่สุด (875 คนจาก 346,675 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.3) สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งจากการทบทวนหลักสูตรในการศึกษานี้คือ การจัดการเรียนการสอนในระดับที่ต่ำกว่า ปวส. หรือ อนุปริญญา ซึ่งตามขอบเขตที่กำหนดของการศึกษานี้จะไม่ครอบคลุมไปถึง แต่ก็พบว่า ในคณะหรือสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น แพทย์ศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ และทันตแพทยศาสตร์ เป็นต้น ยังคงเปิดทำการสอนอยู่ ตัวอย่างคณะ/สาขาวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรที่ต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา คือ สาขาวิชาผู้ช่วยพยาบาล

ช่างทันตกรรม ผู้ช่วยทันตแพทย์ และพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นต้น

ตารางที่ 6.9 จำนวนนิสิต/นักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543

ประเภทสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
จำนวนรวม	346,675	11,193	304,763	1,564	28,280	875
1. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	276,251	11,193	238,256	1,564	24,380	858
1.1 จำกั้ดรับ	82,942	1,511	57,385	1,392	21,854	800
1.2 ไม่จำกั้ดรับ	187,923	9,682	176,518	141	1,692	-
1.3 ในกำกับ	5,386	-	4,353	141	834	58
2. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	70,424	-	66,507	-	3,900	17
3. สั้ดส่วนนักศึกษา						
รัฐ : เอกชน	80:20:00	100:22:00	78:22:00	100:00:00	86:14:00	98:02:00

ที่มา : www.mua.go.th

6.5.2 คณะ / สาขาวิชาที่เปิดสอน

สาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาของไทยสามารถแยกพิจารณาได้โดยภาพรวมเป็น 10 สาขาวิชา ตามการแบ่งของ ISCED (International Standard Classification of Education) ดังนี้

1) ศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู สาขาวิชาในกลุ่มนี้ อาทิ การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา สุขศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ บริหารการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา ศิลปศึกษา และพยาบาลศึกษา

2) มนุษยศาสตร์ ศาสนา และเทววิทยา สาขาวิชาในกลุ่มนี้ อาทิ โบราณคดี อักษรศาสตร์ วรรณคดีเปรียบเทียบ ศาสนาและเทววิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี และปรัชญา

3) วิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ สาขาวิชาที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ มัณฑนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปกรรม ศิลปการละคร และประวัติศาสตร์ศิลปะ

4) นิติศาสตร์ ประกอบด้วย กฎหมายต่างๆ

5) สังคมศาสตร์

- สังคมและพฤติกรรมศาสตร์ เช่น สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และประชากรศาสตร์
- การบริหารพาณิชยกรรมและธุรกิจ เช่น สาขาวิชาพาณิชยศาสตร์ การบัญชี การธนาคารและการเงิน การบริหารธุรกิจ การจัดการ การตลาด และการประกันภัย
- การสื่อสารมวลชนและเอกสาร เช่น สาขาวิชาวารสารศาสตร์ การสื่อสารมวลชน นิเทศศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ และบรรณารักษศาสตร์
- คหกรรมศาสตร์ เช่น สาขาวิชาโภชนศาสตร์ และคหกรรมศาสตร์

6) วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

- วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป เคมี ชีววิทยา จุลชีววิทยา ธรณีวิทยา ฟิสิกส์ และสมุทรศาสตร์
- คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ เช่น สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สถิติ สถิติประยุกต์ และวิทยาการคอมพิวเตอร์

7) แพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องสุขภาพ ได้แก่ สาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ แพทยศาสตร์ กายภาพบำบัด พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ และอาชีวอนามัย

8) วิศวกรรมศาสตร์

- วิศวกรรมศาสตร์ เช่น สาขาวิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเหมืองแร่ และวิศวกรรมเกษตร
- สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง เช่น สาขาวิชาสถาปัตยกรรม การผังเมือง การออกแบบชุมชน และเทคโนโลยีทางอาคาร เคหการ

9) เกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ และการประมง สาขาวิชาในกลุ่มนี้ อาทิ ภูมิวิทยา เกษตรกลวิธาน พืชศาสตร์ พืชสวน พืชไร่ วนศาสตร์ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ปศุพืชศาสตร์ สัตวบาล สัตวแพทยศาสตร์ และการประมง

10) วิชาอื่นๆ เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมศึกษา และการจัดการสิ่งแวดล้อม

สำหรับการเปิดสอนสาขาวิชาต่างๆ ทั้ง 10 กลุ่มสาขาวิชา สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้มีการจัดกลุ่มแล้วจัดตั้งเป็นคณะวิชาหรือสำนักวิชา จำนวนคณะวิชาของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับขนาดและความพร้อมในด้านบุคลากรและงบประมาณ อย่างไรก็ตาม จากหนังสือประมวลชื่อหลักสูตร สาขาวิชา และปริญญา โดยสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อ ธันวาคม 2543 พบว่า มีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีคณะวิชามากที่สุด 25 คณะวิชาอยู่ 2 สถาบันคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีมหาวิทยาลัยที่กึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีคณะวิชาน้อยที่สุดเพียง 3 คณะวิชา เพื่อให้เห็นภาพของสาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนในแต่ละเขตการศึกษา สาขาวิชาตามการแบ่งของ ISCED ทั้ง 10 สาขาวิชาได้ถูกนำมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม วิชาหลัก ดังนี้

1) กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยสาขาวิชา ดังนี้

- ศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู
- มนุษย์ศาสตร์และศาสนา
- วิชาศิลปะ ประยุกต์ศิลป์ และศิลปศาสตร์
- นิติศาสตร์
- สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์
- บริหารธุรกิจและพาณิชยศาสตร์
- การสื่อสารมวลชน และนิเทศศาสตร์
- คหกรรมศาสตร์

2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ประกอบด้วย

- วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
- คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์
- วิศวกรรมศาสตร์
- สถาปัตยกรรมศาสตร์ และผังเมือง
- เกษตรศาสตร์/วนศาสตร์/การประมง
- วิชาอื่นๆ (เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม, เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม)

- 3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
- แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์
 - ทันตแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์
 - เภสัชศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์
 - กายภาพบำบัด อาชีวอนามัย

ตารางที่ 6.10 จำนวนสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามเขต และสัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปี พ.ศ. 2543

(1,000 คน)

สาขาวิชา	เขต										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	27 (1:11)	47 (1:8)	25 (1:32)	76 (1:11)	75 (1:5)	51 (1:8)	35 (1:10)	18 (1:15)	91 (1:3)	461 (1:1)	906 (1:5)
2. วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	14 (1:22)	26 (1:14)	50 (1:16)	68 (1:13)	89 (1:4)	32 (1:13)	23 (1:15)	16 (1:17)	54 (1:6)	323 (1:2)	695 (1:7)
3. วิทยาศาสตร์สุขภาพ	5 (1:60)	12 (1:30)	7 (1:113)	13 (1:65)	11 (1:33)	13 (1:32)	1 (1:344)	4 (1:69)	9 (1:35)	54 (1:11)	129 (1:36)
รวม	46	85	82	157	175	96	59	38	154	838	1,730

หมายเหตุ : - รวมสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน
- รวมระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา

ตารางที่ 6.11 จำนวนหน่วยงานที่เปิดสอน จำแนกตามสาขาวิชา

หน่วยงาน	วิทยาศาสตร์สุขภาพ	กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	สังคม-มนุษย
1. มหาวิทยาลัยของรัฐ	/	/	/
2. มหาวิทยาลัยเอกชน	/	/	/
3. สถาบันราชภัฏ	/	/	/
4. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	/	/	/
5. กรมอาชีวศึกษา	-	/	/
6. วิทยาลัยพลศึกษา	/	-	/
7. วิทยาลัยนาฏศิลป์/ศิลปกรรม	-	-	/
8. อาชีวศึกษาเอกชน	-	/	/
9. มหาวิทยาลัยสงฆ์	-	-	/

ที่มา : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. สกศ., 2543.

สถิติจำนวนสาขาวิชา และสัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปี ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6.10 แสดงให้เห็นว่าทุกเขตการศึกษามีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในสาขาวิชาทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ครบในทุกสาขาและทุกเขต แต่มีจำนวนและสัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปีแตกต่างกันบ้าง ที่น่าสังเกตคือ สาขาวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีรวม 906 สาขาในทุกเขตโดยเขต 10 มีรวม 461 สาขาวิชา ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกเขต สัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปีของเขต 10 ต่ำสุด คือ 1 สาขาวิชาต่อประชากรประมาณ 1,000 คน เขต 3 จะเป็นสถาบันที่มีสัดส่วนต่อประชากรกลุ่มเดียวกันสูงสุดคือ 1 สาขาวิชาต่อ 32,000 คน โดยประมาณ

กรณีของกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีรวมกันทั้งสิ้น 695 สาขาวิชา โดยเขต 10 ยังคงเป็นเขตที่มีสาขาวิชาในกลุ่มนี้มากที่สุดเช่นเดิม คือ 323 สาขา เทียบได้ 1 สาขาวิชาต่อประชากรวัย 18-21 ปี ต่ำสุดคือประมาณ 2,000 คน เขต 1 เป็นเขตที่มีสัดส่วนของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่อประชากรวัยกลุ่ม 18-21 ปี สูงสุด คือ 1 สาขาวิชาต่อประชากรประมาณ 22,000 คน

สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีรวมกันทั้งสิ้น 129 สาขาวิชา เขต 10 มีสาขาวิชาในกลุ่มนี้สูงสุดคือ 54 สาขาวิชา และเขต 7 มีสาขาวิชาในกลุ่มนี้ต่ำสุดคือเพียง 1 สาขาวิชา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงสัดส่วนสาขาวิชาทั้งจำนวนประชากรวัย 18-21 ปี แล้ว เขต 7 มีสัดส่วนสูงสุดคือ 1 สาขาวิชาต่อประชากร 340,000 คน โดยประมาณ รองลงมาคือเขต 3 มี 1 สาขาวิชาต่อประชากร 113,000 คน โดยประมาณ เขต 10 ยังคงเป็นเขตที่มีสัดส่วนสาขาวิชาต่อประชากรวัย 18-21 ปีต่ำสุดเหมือนเดิม

บทที่ 7

แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศและของโลก กับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในประเทศไทย

แนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษา คณะผู้วิจัยขอเสนอ ผลการศึกษาออกเป็น 6 ตอนย่อย คือ

7.1 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโลก

7.2 สภาพปัจจุบันและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

7.3 โครงสร้างพื้นฐาน

7.4 ทิศทางการพัฒนาและแนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษา

7.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

7.6 การพัฒนานโยบายและการจัดการอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่

7.1 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโลก

ทศวรรษปัจจุบันและที่กำลังจะผ่านเข้ามาเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของทุกประเทศไปสู่แนวโน้มใหม่ที่ไม่มีทางจะหันกลับสู่อุดมคติ กระแสแนวโน้มดังกล่าวที่มีผลต่อประเทศไทย และมีผลต่อการกำหนดแนวทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย อาจมีดังนี้ คือ (1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทางเศรษฐกิจและสังคม (2) กระแสประชาสังคมทางการเมือง (Civil Society) (Goeninger, E., 1991) และ (3) การยุติของสงครามเย็นและความเสื่อมของลัทธิสังคมนิยม

กระแสโลกาภิวัตน์ หมายถึง การที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ

กลายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกระบบเดียว แต่แต่ละประเทศมุ่งเน้นกิจกรรมที่ตนเองถนัด และเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน กระแสนี้ได้รับการเสริมให้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้ได้รับข่าวสารและข้อมูลทางเศรษฐกิจและการค้าจากทุกแหล่งในโลกในเวลาเดียวกัน ส่วนกระแสประชาสังคม หมายถึง ความตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ความต้องการโอกาสที่เท่าเทียมกันและความปรารถนาที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเมืองและสังคม กระแสนี้ได้รับการเสริมจากการแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชน โดยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้ประชาชนในประเทศต่างๆ ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน ส่วนการยุติของสงครามเย็นและความเสื่อมของลัทธิสังคมนิยมเป็นแนวโน้มที่มาจากประเทศมหาอำนาจที่ตระหนักถึงความไร้ผลและความสูญเสียจากการแข่งขันกันสร้างอาวุธสงครามและความตระหนักถึงความด้อยประสิทธิภาพของลัทธิสังคมนิยมทางเศรษฐกิจ แนวโน้มนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีผลตกทอดมาสู่ประเทศไทย โดยผ่านประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องเปลี่ยนแนวนโยบายให้สอดคล้องกับเงื่อนไขใหม่ รายละเอียดมีดังนี้

7.1.1 กระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ

กระแสนี้ชักนำให้ประเทศต่างๆ เข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจโลกเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งในกระบวนการเช่นนี้ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependent) มากขึ้นในความหมายที่ว่า การเติบโตและความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งจะส่งผลไปสู่ประเทศอื่นด้วย และในทางกลับกัน ความซบเซาหรือวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งก็จะแพร่ขยายไปสู่ประเทศอื่นด้วยกระแสแนวโน้มนี้เกิดขึ้นจากความตระหนักที่ว่าการค้าเสรีระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน แต่การใช้มาตรการกีดกันทางการค้าทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศที่สามารถนำไปสู่สงครามได้ เช่น สงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากสงครามสงบได้มีการก่อตั้ง “ข้อตกลง” ว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreements on Tariffs and Trade : GATT) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นเวทีสำหรับการเจรจาต่อรองลดอัตราภาษีศุลกากรให้กันและกัน ที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก และช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจโลกที่ทรุดโทรมไปจากสงคราม วัตถุประสงค์บั้นปลายก็คือ ให้มีการค้าโดยปราศจากการเก็บภาษี

ศุลกากร ข้อตกลงนี้ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศเต็มรูปแบบในปี 1994 และเปลี่ยนชื่อมาเป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ที่มีอำนาจและภารกิจเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยมุ่งหมายให้มีการลดและเลิกการใช้มาตรการกีดกันการค้าทุกรูปแบบ ตลอดจนวิธีการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair trade) การมีสถานภาพเป็นองค์การระหว่างประเทศทำให้ WTO มีอำนาจในการบังคับใช้ กฎระเบียบและอำนาจลงโทษประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วงนี้จึงทวีความรวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ข้อตกลงที่สำคัญและมีผลมาถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนา เศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาในระดับอุดมศึกษาของไทยมีดังต่อไปนี้ (อุดม เกิดพิบูลย์, 2543) คือ (1) ข้อตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าเกษตร (2) ข้อตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้า (3) ข้อตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด และการอุดหนุนส่งออก (4) ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสินค้าปลอมแปลง (5) ข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการ (6) ข้อตกลงว่าด้วยการค้า และสิ่งแวดลอม และ (7) ข้อตกลงว่าด้วยมาตรฐานแรงงานและการค้า สำคัญของข้อตกลงเหล่านี้ก็เพื่อให้มีการเปิดเสรีขึ้นเป็นลำดับ คือ ลดและเลิกการใช้มาตรการกีดกันการค้าทุกรูปแบบภายในกำหนดเวลาที่แน่นอน ให้มีการค้าด้วยวิธีการที่เป็นธรรมและให้มีการปฏิบัติต่อสินค้า บริการ และผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นชาวต่างชาติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับชนชาติโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ (Nondiscrimination)

ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การ WTO และมีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงตามกำหนดเวลา ซึ่งหมายถึงว่าจะถูกแข่งขันจากสินค้าต่างประเทศอย่างรุนแรงขึ้น อุตสาหกรรมที่ไม่สามารถแข่งขันได้จะต้องลดหรือเลิกผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะมีโอกาสใหม่เกิดขึ้นในตลาดต่างประเทศที่ทำหายและรอคอยฝ่ายเราที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ กล่าวคือ จะมีการปรับตัวทางโครงสร้างเศรษฐกิจของชาติเกิดขึ้น ผลข้างเคียงของการปฏิบัติตามพันธผูกพันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอม และมาตรฐานแรงงานก็จะต้องมีการปรับปรุงระดับมาตรฐานคุณภาพของสิ่งแวดลอมและสวัสดิภาพของแรงงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนไทยโดยทั่วไป การเข้าร่วมเป็นภาคีของ WTO ของประเทศจีนในปีที่ผ่านมาจะมีผลต่อประเทศไทยค่อนข้างมาก เพราะจีนเป็นประเทศที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจและรายการสินค้าคล้ายกับไทยที่จะก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรง แต่จีนก็เป็น

ประเทศใหญ่ที่มีประชากรมากกว่า 1,000 ล้านคน จึงก่อให้เกิดโอกาสใหม่สำหรับสินค้าออกบางรายการของประเทศเช่นเดียวกัน

แนวโน้มที่เกิดขึ้นในแนวทางขนานและมีผลคล้ายกับ WTO ก็คือการรวมกลุ่มประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน (Regional integration) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการค้าเสรีภายในกลุ่ม แต่นอกเหนือจากการค้าเสรี กลุ่มประเทศเชิงภูมิภาคก่อให้เกิดอำนาจต่อรองที่สูงขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง กลุ่มประเทศที่ก้าวไปไกลที่สุดก็คือ สหภาพยุโรป (European Economic Union : EU) ที่รวมกันทั้งทางเศรษฐกิจการเมือง การเงิน และการทหาร จนเปรียบเสมือนเป็นประเทศเดียวขนาดใหญ่ ครอบคลุมทวีปยุโรปเกือบทั้งทวีปที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นตลาดสำคัญสำหรับสินค้าออกของไทย กลุ่มประเทศลักษณะเดียวกันอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ North American Free Trade Agreement : NAFTA) และในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ก็คือ ชุมรมาอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่จะกลายเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area :AFTA) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกประเทศหนึ่ง กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็ให้เกิดการค้าเสรีภายในกลุ่ม และเกิดขึ้นรวดเร็วกว่าการค้าเสรีระดับโลกคือ ภายใต้ WTO

นอกเหนือจากข้อตกลงระดับพหุภาคี (Multilateral Agreements) ตามที่กล่าวมาแล้ว ยังมีข้อตกลงระดับทวิภาคี (Bilateral) ระหว่างประเทศเกิดขึ้น เช่น การตกลงสัญญาการค้าเสรีระหว่างไทยกับสิงคโปร์ ญี่ปุ่นกับสิงคโปร์ ซึ่งในไม่ช้าก็จะเกิดขึ้นระหว่างญี่ปุ่นกับไทย และจีนที่กำลังแสวงหาข้อตกลงดังกล่าวกับประเทศในภูมิภาคเช่นเดียวกัน

ที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้นเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่กำลังดำเนินอยู่และแพร่ขยายมาสู่ประเทศไทยที่จะเป็นกรอบและเงื่อนไขใหม่สำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายอุดมศึกษาของไทยให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

7.1.2 การแพร่ขยายแนวคิดประชาสังคม

แนวความคิดนี้เกิดขึ้นจากประเทศในโลกตะวันตกที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านสิทธิมนุษยชนและค่านิยมใหม่ทางสังคมวิทยาที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมล่วงพ้นการเป็นประเทศอุตสาหกรรมไปแล้ว (Post

modern) ตามแนวความคิดเช่นนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่อุตสาหกรรมของประเทศที่กำลังพัฒนาไม่สามารถตกทอดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไปสู่ประชากรส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในชนบท และชุมชนที่ห่างไกล เนื่องจากประชากรส่วนนี้มิได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกับประชากรในเมืองใหญ่ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การจัดการและการบริหาร แนวคิดเช่นนี้แพร่ขยายมาสู่ประเทศไทยและเป็นแรงผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จนกลายเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีบทบัญญัติให้กระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และการมีสิทธิได้รับฟังเหตุผล ตลอดจนแสดงความคิดเห็น ในนโยบายของรัฐบาลที่เรียกกันว่าประชาพิจารณ์

แนวความคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องถึงขอบเขตของสิทธิ การแสดงออก และความรับผิดชอบที่ติดตามมาด้วย ซึ่งสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาควรรับเป็นภาระหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อใช้งานในทางสร้างสรรค์ มิให้ถูกนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความแตกแยกและขัดแย้งขึ้นในสังคม จนกว่าประชากรส่วนใหญ่จะมีวุฒิภาวะ (Maturity) ทางการเมืองอย่างเพียงพอ

7.1.3 การยุติของสงครามเย็นและความเสื่อมของลัทธิสังคมนิยม

ในระหว่างทศวรรษ 1950-1980 เป็นช่วงเวลาของความตึงเครียดระหว่างประเทศที่เกิดจากความแตกต่างของลัทธินิยมทางการเมืองที่แบ่งแยกประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 2 ค่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน คือ โครงสร้างอำนาจทางการเมืองอยู่ในลักษณะของ 2 ขั้วมหาอำนาจ (Bipolar structure) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำในค่ายเสรีนิยม และสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำในค่ายสังคมนิยม โครงสร้างอำนาจเช่นนี้มีผลทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในค่ายสังคมนิยมต้องล่าช้าไม่ทัดเทียมกับค่ายตะวันตก และแต่ละฝ่ายต้องสูญเสียทรัพยากรของชาติไปในการสร้างกองทัพและอาวุธที่มีอำนาจทำลายร้ายแรง ต่อมาสถานการณ์คลี่คลายลงเมื่อแต่ละฝ่ายตระหนักถึงความสูญเสียเปล่าและไร้ผลของการแข่งขัน จึงเริ่มมีการเจรจาลดอาวุธและลดการโฆษณาชวนเชื่อให้ร้ายซึ่งกันและกัน ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจในค่ายสังคมนิยมเป็นแรงผลักดัน อีกส่วนหนึ่งที่ชักนำให้แสวงหาความปรานีประนีประนอมกับฝ่ายตะวันตก เพื่อจะได้ใช้ทรัพยากรของตนเองไปในทางพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนในประเทศ เมื่อสงครามเย็นผ่อนคลายเป็นอันขาด รัฐต่างๆ ที่

ประกอบกันขึ้นเป็นสหภาพโซเวียตและประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกก็ต้องการแสวงหาความเป็นอิสระจากรัสเซียและสหภาพโซเวียต แนวโน้มนี้นำไปสู่การสลายตัวของสหภาพโซเวียต กลายเป็นประเทศอิสระหลายประเทศในเอเชียกลางและการหมดสภาพของกำแพงเบอร์ลิน ที่นำไปสู่การรวมตัวกันของประเทศเยอรมนี ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนำไปสู่การปฏิรูประบบเศรษฐกิจไปสู่เสรีนิยมที่อาศัยกลไกราคา และผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชนเป็นแรงผลักดันกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

แนวโน้มดังกล่าวแพร่ขยายมาสู่เอเชียและภูมิภาคใกล้เคียงประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากจีนที่ละทิ้งลัทธิสังคมนิยมทางเศรษฐกิจแล้วเปิดประเทศแสวงหาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจโลก ประเทศเพื่อนบ้านของไทยคือ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชาก็เปลี่ยนตามไปด้วย และเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับประเทศไทย ภายหลังที่เคยเป็นศัตรูและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันในยุคสงครามเย็น

ในภูมิภาคยุโรปตะวันตก การรวมกลุ่มประเทศจนกลายเป็นสหภาพยุโรปทำให้กลุ่มประเทศนี้กลายเป็นมหาอำนาจทางการเมืองอีกกลุ่มหนึ่งที่เริ่มแสดงบทบาทบนเวทีโลกมากขึ้นตามที่ปรากฏให้เห็นในกรณีสงครามบอสเนีย สงครามอ่าวเปอร์เซีย และสงครามปราบปรามผู้ก่อการร้ายในอาฟกานิสถาน

การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากการประกอบด้วย 2 ขั้วอำนาจไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ (Multipolar structure) ที่อาจกล่าวได้ว่า ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น สถานการณ์เช่นนี้เปลี่ยนแปลงได้ง่ายและยากต่อการคาดคะเน แต่ผลที่จะมีต่อประเทศไทยและนโยบายพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็คือ ประเทศไทยอยู่ในตำแหน่งที่ต่างไปจากเดิมแล้ว ซึ่งยังไม่มีคำแนะนำว่าอยู่ที่ใดในระบบโลก นักวิชาการและผู้บริหารประเทศ ตลอดจนบัณฑิตมหาวิทยาลัยจะต้องแสวงหาตำแหน่งและบทบาทใหม่ของประเทศไทยบนเวทีโลก การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดความตระหนักในสถานการณ์และชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สรุป

แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกที่กล่าวมาโดยย่อ จะมีผลเป็นการกำหนดกรอบแนวความคิดและเงื่อนไขสำหรับการพิจารณาแนวทาง และหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่อาจกล่าวได้ว่ามีอยู่ ดังต่อไปนี้

(1) วัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรปริญญาและหมวดวิชาสาขาต่างๆ ควรเป็นไปเพื่อการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติเหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความตระหนัก ความพร้อม และความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวในทิศทางที่สร้างผลประโยชน์ต่อประเทศจากโอกาสใหม่ที่เกิดขึ้น คือ ในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างหลักสูตรควรเน้นความสามารถในการนำเอาความรู้มาประยุกต์เพื่อประสิทธิภาพของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพิ่มความสามารถในการผลิตของแรงงาน (Productivity) เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในทางการค้ากับต่างประเทศได้อย่างมีผล ในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ จะต้องมุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและค่านิยม การประสานความขัดแย้งและการผันความกดดันไปสู่การผนึกกำลังเพื่อสร้างสวัสดิภาพสังคม และระเบียบทางสังคม สำหรับสถาบันศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงอาณาบริเวณเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรพยายามสอดแทรกให้ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ภาษา สังคม และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบร่วมกัน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพอนามัย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการค้าและการลงทุนที่จะติดตามมากับกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ

(2) การเปิดเสรีการค้าและการปฏิบัติตามข้อตกลงจะทำให้เกิดมีโครงการสวัสดิการสังคม สวัสดิภาพแรงงาน การว่างงานชั่วคราว ฯลฯ สถาบันการศึกษาควรผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารโครงการสวัสดิการเหล่านี้ ทั้งระดับชาติและระดับชุมชน

(3) สถาบันการศึกษาจะต้องมุ่งทำงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับภาคเอกชนเพื่อยกระดับความสามารถทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตและคุณภาพผลผลิตเพื่อการแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศ

(4) สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทสนับสนุนภาครัฐบาลและชุมชนใน

การฝึกอบรมคนงานเพื่อสร้างทักษะในระดับสูงขึ้นเพื่อช่วยให้มีการปรับตัวในภาค
เอกชนในการแสวงหาอาชีพและโอกาสใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีการค้า

7.2 สภาพปัจจุบันและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา
และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

7.2.1 สภาพปัจจุบัน

จากรายงานผลการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นขั้นพื้นฐาน
(จปฐ.) ใน พ.ศ. 2541 ในระดับครัวเรือนทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ (ยกเว้นในเขต
เทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) กรมพัฒนาชุมชน (2542)
รายงานว่า ประเทศไทยมีคุณภาพชีวิต¹ บรรลุเป้าหมาย จปฐ. จำนวน 25 ตัวชี้วัด
และยังไม่บรรลุเป้าหมายอีก 14 ตัวชี้วัด ในภาพรวมทั้งประเทศ โดยที่ภาคเหนือ
นั้น ประชาชนมีคุณภาพชีวิตไม่บรรลุเป้าหมายมากที่สุด ถึง 15 ตัวชี้วัด

ในด้านการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์นั้น ผลการวิเคราะห์ภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า

1) เด็กที่มีอายุครบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนผ่าน
เกณฑ์ จำนวน 3,896,343 คน หรือร้อยละ 99 ของเด็กวัยดังกล่าวทั่วประเทศ
โดยที่ภาคใต้ผ่านเกณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ 99.50) จังหวัดที่ผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด
คือ ศรีสะเกษ (ร้อยละ 92.80)

2) เด็กจบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 91.0 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ
7.00 โดยจังหวัดใน ภาคกลางผ่านเกณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ 94.60) แต่ใน พ.ศ.
2542 กรมพัฒนาชุมชน (2543 : 76 - 78) สํารวจพบว่า อัตราการเรียนต่อของเด็ก
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ
10.50 โดยมีปัญหามากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 14.30) ซึ่งในจำนวน

¹ ข้อมูลความเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) คือข้อมูลระดับครัวเรือนเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้
กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้ โดยมี 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด มีการปรับปรุงตามลำดับคือ

(1) พ.ศ. 2528-2530 มี 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด

(2) พ.ศ. 2535-2539 มี 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด

(3) พ.ศ. 2540-2544 เพิ่มเป็น 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด

63,186 หมู่บ้านทั่วประเทศในชนบทนั้น พบว่า 3,821 หมู่บ้านหรือร้อยละ 10.00 ยังไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในตำบลหรือโรงเรียนประถมศึกษา และน้อยที่สุดที่แม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 72.20)

3) เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วและไม่ได้ศึกษาต่อ แต่ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ ร้อยละ 63.70 (ต่ำกว่าเป้าหมาย ร้อยละ 16.30)

4) คนในครัวเรือน อายุ 14 - 50 ปี อ่านออกเขียนภาษาไทยได้ถึง ร้อยละ 97.70 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายเพียงร้อยละ 1.30 และภาคที่ผ่านเกณฑ์มากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่ผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด

หากพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจ ผลการสำรวจ จปฐ. พบว่า ประชาชนประกอบอาชีพเพียงพอ มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี ถึงร้อยละ 49.80 ซึ่งก็ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายอยู่ร้อยละ 20.20 อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของประเทศรายได้ของบุคคลต่อปีมีจำนวน 16,406 บาท โดยที่ภาคกลาง มีรายได้ต่อคนสูงสุดถึง 21,662 บาท รองลงมาเป็นภาคใต้ จำนวน 17,851 บาท ภาคเหนือ จำนวน 13,271 บาท และต่ำสุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,841 บาท

ส่วนทางด้านสังคม อาจพิจารณาได้จากครอบครัวมีความอบอุ่น มีการหารือปรึกษากันเพื่อแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวถึงร้อยละ 95.60 และครัวเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุถึงร้อยละ 98.10 และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินถึงร้อยละ 99.40

ในขณะที่โลกได้มีการก่อตั้ง WTO และพูดถึงแผนกลยุทธ์ในการต่อสู้กับการเอาเปรียบของประเทศพัฒนาและคู่แข่งทางการตลาด และกล่าวถึงความกังวลใจของนักเศรษฐศาสตร์และนักบริหารธุรกิจระดับชาติที่มีต่อภาวะการเป็นสมาชิกใหม่ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนและประเทศไต้หวัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในด้านการตลาด ช่องทางจัดจำหน่าย และผลิตภัณฑ์จากประเทศไทยในตลาดโลก แต่ภาวะการผลิต ผลผลิตรายได้ และการมีงานทำของประเทศไทยใน พ.ศ. 2542 ต่อเนื่องถึง พ.ศ. 2543 กลับมีปัญหาหนัก โดยเฉพาะการประกอบอาชีพมีถึงร้อยละ 44.60 ของจำนวนหมู่บ้าน 63,239 หมู่บ้าน การอพยพหางานทำ (ร้อยละ 50) การทำการเกษตร ฤดูแล้ง (ร้อยละ 75.40) ผลผลิตจากการทำไร่ (ร้อยละ 34.70) ด้านสุขภาพจิต

(ร้อยละ 19.30) สิทธิในที่ดินทำกิน (ร้อยละ 40.80) ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการลงทุนในประเทศ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 33.00) นอกจากนี้ประเด็นที่ยังมีปัญหามาปรากฏในหมู่บ้านต่างๆ เช่น ร้อยละ 10.50 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ยังมีปัญหาภาคด้านอัตราการเรียนต่อของประชาชน และการปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น (ร้อยละ 35.60) และการใช้ประโยชน์ที่ดินกับคุณภาพของแหล่งน้ำ (ร้อยละ 19.00 และร้อยละ 20.10) (ตารางที่ 7.1)

ตารางที่ 7.1 สภาพปัญหาในภาพรวมทั้งประเทศ จำแนกตามเครื่องชี้วัดข้อมูล กชช.2ค. 2542 จำนวน 63,239 หมู่บ้าน

ภาค	จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดที่สามารถจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละเรื่องได้ จำแนกตามระดับของปัญหา					
	(1) มีปัญหาหนัก		(2) มีปัญหาปานกลาง		(3) มีปัญหาน้อย/ไม่มี	
	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ
(1) กลุ่มสภาพพื้นฐาน						
1. เอกสารสิทธิ	4,808	7.6	6,952	11.0	51,307	81.4
2. การมีไฟฟ้า	1,069	1.7	5,678	9.0	56,483	89.3
3. การคมนาคม	1,924	3.0	10,264	16.3	50,883	80.7
4. สิทธิในที่ดินทำกิน	19,217	40.8	16,568	35.2	11,329	24.0
(2) กลุ่มผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ						
5. การประกอบธุรกิจในหมู่บ้าน	22,424	35.5	18,394	29.1	22,421	35.4
6. การประกอบอาชีพ และการมีงานทำ	15,416	25.3	6,711	11.0	38,759	63.7
7. อัตราค่าจ้าง	4,912	7.9	36,955	59.3	20,395	32.8
8. ผลผลิตจากการทำนา	9,234	18.0	18,851	36.8	23,148	45.2
9. ผลผลิตจากการทำไร่	8,603	34.7	6,091	24.6	10,074	40.7
10. การประกอบอาชีพอื่น ๆ	6,658	44.6	3,653	24.4	4,634	31.0
11. การอพยพหางานทำ	30,824	50.0	15,543	25.2	15,256	24.8
12. การรวมตัวของเกษตรกร	15,353	25.6	21,481	35.8	23,092	38.6
13. การทำการเกษตรฤดูแล้ง	39,748	75.4	5,873	11.1	7,069	13.5

ตารางที่ 7.1 (ต่อ)

ภาค	จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดที่สามารถจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละเรื่องได้ จำแนกตามระดับของปัญหา					
	(1) มีปัญหาหนัก		(2) มีปัญหาปานกลาง		(3) มีปัญหาน้อย/ไม่มี	
	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ
(3) กลุ่มสาธารณสุข และการอนามัย						
14. การได้รับการคุ้มครองการบริโภคด้านยา	3,521	6.7	6,458	12.3	42,415	81.0
15. การป้องกันโรคติดต่อ	2,786	4.4	11,118	17.6	49,335	78.0
16. สุขภาพจิต	12,212	19.3	44,779	70.8	6,231	9.9
17. การอนามัยสิ่งแวดล้อม	2,376	3.8	5,881	9.3	54,643	86.9
18. การอาชีวอนามัย	6,381	10.1	11,471	18.1	45,387	71.8
19. การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพอนามัย	1,343	2.1	4,059	6.5	57,598	91.4
(4) แหล่งน้ำ						
20. น้ำสะอาด	6,523	10.5	10,966	17.6	44,658	71.9
21. น้ำใช้	4,899	7.8	4,364	7.0	53,320	85.2
22. น้ำเพื่อการเกษตร	20,828	33.0	21,336	33.9	20,842	33.1
(5) กลุ่มความรู้การศึกษาและวัฒนธรรม						
23. ระดับการศึกษาของประชาชน	3,759	5.9	17,439	27.6	42,041	66.5
24. อัตราการเรียนรู้ของประชาชน	6,441	10.5	9,498	15.5	45,226	74.0
25. การให้ความรู้ของรัฐ	948	1.6	11,765	19.5	47,515	78.9
26. สถานที่ให้ความรู้สำหรับหมู่บ้าน	3,821	6.0	21,493	34.0	37,872	60.0
27. สถานที่ให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล	5,412	8.6	33,840	53.6	23,911	37.8
28. กิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และกีฬา	10,733	17.0	41,647	65.8	10,859	17.2
(6) กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
29. การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น	7,311	35.6	7,796	38.0	5,411	26.4
30. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	10,887	19.0	38,256	66.9	8,074	14.1
31. คุณภาพของแหล่งน้ำ	10,705	20.1	27,325	51.2	15,308	28.7

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. หมู่บ้านชนบทไทย จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ปี 2542. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพมหานคร, 2543.

7.2.2 ประสบการณ์จากอดีตสู่ปัจจุบัน

จากการประเมินผลการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 8² โดยฉบับแรกๆ มีลักษณะเป็นแผนที่สั่งการจากเบื้องบน (Top down planning) ของทางราชการที่รวบรวมโครงการพัฒนาของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกัน แล้วนำมาเน้นการพัฒนา rays สาขา (Sectoral Development) จนกระทั่งปลาย พ.ศ. 2538 ของแผนฯ 7 ธนาคารโลกประกาศให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากข่ายความยากจน ด้วยอัตราการรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรประมาณ 60,000 บาทต่อปี และอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 8.2 ต่อปี และต่อมาตกต่ำลงอย่างสุดๆ ด้วยภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตกใน พ.ศ. 2542 ในช่วงกลางแผนฯ 8 ที่เชื่อว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะทางการจัดทำแผนฯ ฉบับนี้ด้วย

จากอดีตที่ผ่านมา ทำให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ประมวลกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาแกนกลางของการจัดทำแผนฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เพื่อจะหาวิธีการนำประเทศให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 11 -14) สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2543 : 20-22) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอผลจากการระดมความคิด โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับต่อ ที่ประชุมสัมมนาในระดับชาติ ในการจัดทำกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนฯ 9 พอสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะที่ผ่านมาขาดความสมดุล ทั้งกายภาพ คน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประเทศไทยลงทุนด้านกายภาพมาก และให้ความสำคัญน้อยต่อการพัฒนา การลงทุนด้านคน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอของสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

² แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีวิวัฒนาการมาแล้ว 8 แผน ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 แต่ละแผนมีระยะเวลา 5 ปี ยกเว้นฉบับที่ 1 มีระยะเวลา 6 ปี (พ.ศ. 2504-2509) เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม ฝ้ายวิชาการ ธนาคารนครธน จำกัด (มหาชน) (2538 : 112-113) ที่พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยนั้นค่อนข้างล่าช้า การศึกษาก็ยังไม่ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของตลาดแรงงาน และโลก บุคลากรที่ผลิตออกมาจึงด้อยคุณภาพ

2) การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ดูได้จากวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งพาเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ จนละเลย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตนเอง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไทยมีความอ่อนแอ มีภาระหนี้สินทั้งภาครัฐและเอกชน มีการ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนถึงภาวะเสื่อมโทรมไปมาก

3) การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ เพราะเน้นการเพิ่มเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งการศึกษา การกระจายการบริหารชั้น พื้นฐานที่ไม่ทั่วถึง ขีดความสามารถการแข่งขันอยู่ในระดับต่ำ และขาดประสิทธิภาพ ในการวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสม จนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในเมือง ชนบท และแหล่งท่องเที่ยว

ธนาคารนครธน จำกัด (มหาชน) (อ้างแล้ว : 112-114) ได้ย้ำผล การวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของไทยว่า จำเป็นต้องมีการปรับปรุง ขีดความสามารถหลายด้าน ได้แก่

- 1) การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์
- 2) การพัฒนาตลาดทุน
- 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค
- 4) การพัฒนาพื้นฐานเทคโนโลยีของประเทศให้แข็งแกร่ง
- 5) ปรับปรุงหน่วยราชการ ทั้งคน อุปกรณ์ ระบบงาน ระดับการ ตัดสินใจ และความคล่องตัวในการให้บริการ

6) ปรับบทบาทของรัฐและเอกชนให้เกื้อหนุนกัน
แม้ว่ารัฐบาลในชุดของ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในช่วง พ.ศ. 2544 ได้เพิ่มการปรับปรุงบทบาทของธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการ เกษตรและสหกรณ์ในการพัฒนาสังคม ระดมทุนพัฒนาชนบท และให้ธนาคาร กรุงไทย ร่วมกับธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (EXIM Bank) ปลดปล่อยสินเชื่อ ให้แก่กลุ่มประเทศอินโดจีนก็ตาม ช่องว่างระหว่างเงินออมของประเทศกับการ

ลงทุนก็จะมีปัญหาต่อไป เพราะประเทศไทยยังต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศในระดับสูง และระดับการออมในประเทศยังมีน้อย และจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปของผู้วิจัยยังพบว่า ระดับความเข้าใจและสมรรถภาพในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนตามนโยบายของรัฐนั้นยังอยู่ในระดับต่ำ ประชาชน และกลุ่มผู้รับผิดชอบในระดับหมู่บ้าน ยังขาดทักษะการบริหารจัดการ การจัดธุรกิจ การบัญชี และการส่งเสริมในเชิงการผลิต การกำหนดราคา การจัดช่องทางจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์ผลผลิตในเชิงการตลาด ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกต่อไปอย่างเร่งด่วน

7.2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

จากงานวิจัยของอนุรักษ์ ปัญญาวิวัฒน์ มนต์ สุวรรณ ประหยัด ปานดี และคณะ (2543) พบว่า สถาบันอุดมศึกษาของไทยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่างๆ คือ

- 1) การบริหารองค์กรและวิชาการทั้งภายในสถาบันอุดมศึกษา และระหว่างสถาบันแม่กับเครือข่าย
- 2) การจัดระบบการเรียนการสอนหลัก ทั้งในระบบชั้นเรียน และการสอนระบบทางไกล เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนและผู้สอน ทั้งประเภทกลุ่มผู้เรียนและรายบุคคล
- 3) การพัฒนาวิถีวิทยาทางการศึกษาเพื่อสืบค้นหาความรู้ ข้อมูล การเก็บรักษาเนื้อหาของความรู้ การถ่ายทอด และพัฒนาเป็นข้อมูลหรือข้อสนเทศ (From data to information)

ปัญหาสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ

- 1) การขาดแคลนอุปกรณ์และครุภัณฑ์จำเป็น ตลอดจนคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ สื่อการสอน รวมทั้งอาคาร สถานที่ เครื่องมือ ห้องปฏิบัติการ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนบุคลากรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยจัดการเรียนการสอน
- 2) ความด้อยศักยภาพในการจัดการแบบดั้งเดิม หรือแบบชั้นเรียนที่ต้องอาศัยเพียงผู้สอนคนเดียว ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจจะไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของโลก และไม่ทันต่อการขยายตัวของประชากรในวัยเรียน ระดับอุดมศึกษา และบุคลากรอื่นที่จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษามาช่วยพัฒนาและยกระดับวิชาชีพ

3) การบูรณาการและแนวคิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเพียงกลไกและสื่อกลางที่ค่อนข้างเป็นพลวัตเร็ว เพิ่มความรวดเร็ว และความสะดวกในการถ่ายทอดและเรียนรู้ของกระบวนการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนระบบชั้นเรียน เรียนด้วยตนเอง และการศึกษาทางไกล

แนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา อาจมีดังต่อไปนี้

1) ยังคงมีการพัฒนาระบบการศึกษาทางไกลอย่างต่อเนื่อง และใช้เป็นระบบการเรียนแบบผสมผสานกันระหว่างกัน ทั้งในรูปแบบของโทรทัศน์เพื่อการศึกษา การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ระบบการประชุมทางไกล ระบบ Internet และ Intranet

2) การใช้อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ สำหรับช่วยการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่น ใช้ระบบวีดิทัศน์ผ่านคอมพิวเตอร์ ระบบ Local Area Network หรือ Lan ที่เชื่อมระบบข่ายงานคอมพิวเตอร์กับอุปกรณ์ร่วมและอุปกรณ์โทรคมนาคมทั้งในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการที่פקของผู้ใช้บริการ โดยมีศูนย์ควบคุมข้อมูลเป็นจุดรวมระหว่างผู้ใช้ (File Server)

3) การเรียนด้วยตนเอง ได้แก่ การจัดให้มี Interactive Video คอมพิวเตอร์ Multimedia Compact Disc-Read Only Memory (CD-ROM) ซึ่งบันทึกไว้ล่วงหน้าใน Disc โดยระบบ Digital แล้วให้ผู้เรียนนำมาศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งแต่ละแผ่นสามารถบรรจุข้อมูลได้ถึง 645 Megabytes หรือหนังสือจำนวน 226,000 หน้า หรือ Floppy Disk จำนวน 3,500 แผ่น และมีแนวโน้มจะเพิ่มสมรรถนะขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งกรณีนี้มีตัวอย่างจากการเริ่มระบบ E-book หรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ภายในสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และกำลังมีการขยายไปยังสถาบันอื่นๆ ในไม่ช้า

4) การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้งระบบการศึกษาทางไกล ระบบชั้นเรียน และระบบการเรียนด้วยตนเอง โดยบูรณาการกับระบบเครือข่ายที่กำลังได้รับการพัฒนาให้คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องติดตั้งอุปกรณ์ที่สามารถติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายขนาดย่อมได้ เสมือน Internet ที่ไม่ต่างสถานที่โดยใช้ทรัพยากรที่เป็นโปรแกรมและระบบข้อมูลร่วมกันได้ 3

5) สถาบันอุดมศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในเชิง

ธุรกิจ สำหรับจัดการเรียนการสอนในระดับวิชาชีพระดับสูง แบบไม่ประสาทปริญญา (Non-degree programs) เช่น การฝึกอบรม ประชุมสัมมนา การบริการเสริมทักษะ ความรู้ และประสบการณ์เพื่อยกระดับวิชาชีพของบุคคล การให้บริการเพื่อตรวจสอบและรับรองคุณภาพ ตลอดจนการบริการงานศึกษาวิจัยต่างๆ

ส่วนการบริหารและจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษานั้น สถาบันอุดมศึกษาคงดำเนินการตามหลักการสำคัญของการศึกษาทางไกลที่ D.J.Keegan (1986, 1990) เชื่อว่าพื้นฐานของทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลนั้นคล้ายกับทฤษฎีการศึกษาทั่วไป เพียงแต่มีข้ออยู่ในกรอบแนวคิดว่า ต้องอาศัยการเรียนเป็นกลุ่มและทำการสอนด้วยปากเปล่า ในขณะที่เดียวกันก็มีข้ออยู่กับการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล แต่อยู่ที่การแยกส่วนออกจากกันระหว่างพฤติกรรม

การสอนและการเรียนไม่ว่าด้านเวลาหรือสถานที่ แนวคิดดังกล่าวของ Keegan (อ้างแล้ว) คล้ายกับแนวคิดของ M.G. Moore (1991) ที่พยายามให้มีการใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในสถานการณ์การเรียนการสอนที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือต่างเวลากัน ดังนั้นการวางแผนที่ทำให้เกิดภาวะการณ์การสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) จึงจำเป็นและเป็นเรื่องละเอียดอ่อน การผสมผสานกันของการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายย่อมต้องการการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

เทคโนโลยีทางการศึกษาและการศึกษาทางไกลเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก และวิวัฒนาการของทั้งสองสิ่งที่จะมีต่อไปภายหน้าก็必将มีความซับซ้อนมากขึ้น และจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทัศนคติ และค่านิยมของสังคมอนาคต

7.3 โครงสร้างพื้นฐาน

7.3.1 โครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของภาค และจังหวัดต่างๆ ตลอดจนระดับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยกลุ่มหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การเลือกจังหวัดที่ควรจะเป็นศูนย์กลางของระบบมหาวิทยาลัยและจังหวัดที่ควรเลือกเข้าเครือข่ายสำหรับแต่ละสาขาวิชา สภาพทั่วไปที่ควรนำมาเป็นข้อพิจารณาสำหรับแต่ละภาคมีดังนี้ คือ

ภาคเหนือมีลักษณะทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศที่สามารถแบ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง ภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ป่าเขา อากาศเย็น มีทรัพยากรป่าไม้ การเกษตร และทรัพยากรท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์ มีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ภาคเหนือตอนบนเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าที่สำคัญ ทั้งโรงไฟฟ้าพลังน้ำจากเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก และโรงไฟฟ้าพลังไอน้ำที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และเป็นแหล่งแร่ธาตุที่มีความสำคัญเชิงอุตสาหกรรม เช่น แร่สังกะสี ลิกไนท์ หินปูน และดินขาวที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมเซรามิกส์ ปูนซีเมนต์ และอุตสาหกรรมแปรรูปแร่สังกะสี ในเชิงภูมิศาสตร์เศรษฐกิจคือ ภาคเหนือตอนบนยังเป็นประตูการค้าชายแดนกับประเทศพม่า ลาว และจีนภาคใต้ การคมนาคมขนส่งกับต่างประเทศมีทั้งทางอากาศ ทางรถยนต์ และทางน้ำตามลำน้ำโขงที่เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปสู่พม่า ลาว และจีน

ภาคเหนือตอนล่างเป็นแหล่งเกษตรกรรมพืชไร่ และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากพืชไร่ เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล และอุตสาหกรรมสีข้าว ส่วนน้ำของภาคเหนือยังเป็นแหล่งโบราณสถานและสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

การค้าชายแดนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ และมีการกระทำกันทั้ง 2 รูปแบบ คือ การค้าผ่านพิธีการศุลกากร (การค้าในระบบ) และการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (การค้านอกระบบ) ประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ พม่า ลาว และจีนยูนนาน การค้ากับพม่ากระทำผ่านด่านศุลกากรมี 6 แห่งใน 4 จังหวัด คือ ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย สินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค ยางรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ และชิ้นส่วน สินค้าเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ ผลิตภัณฑ์จากไม้ อัญมณี สินค้าเกษตรและของป่า สินค้าออกของไทยสู่พม่าที่ผ่านด่านดังกล่าว ส่วนหนึ่งส่งไปสู่เมืองสำคัญของพม่า เช่น ตองจี มณฑลละแวย์ รวมทั้งส่งต่อไปสู่จีนตอนใต้ สินค้าที่ส่งผ่านด่านในจังหวัดตาก จะเข้าสู่เมืองย่างกุ้ง และบางส่วนไปสู่บังคลาเทศ ส่วนการค้าชายแดนกับประเทศลาวกระทำผ่านด่านศุลกากร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรนในจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ และที่ตำบลเชียงของ จังหวัดเชียงราย สินค้าไทยจะเข้าไปสู่ 6 แขวงของประเทศลาวในภาคเหนือ เช่น แขวงอุดมไชย สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง น้ำมัน สินค้าอุปโภคบริโภค ยานพาหนะ

และส่วนประกอบ สินค้าเข้าที่สำคัญจากลาว ได้แก่ ไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ ถ่านหินลิกไนท์ สินค้าเกษตร และของป่า

อย่างไรก็ดี การค้าชายแดนที่มีศักยภาพสูงก็คือ การค้ากับจีน ตอนใต้ในมณฑล ยูนาน และเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา โดยขนส่งทางเรือ ตามลำน้ำแม่โขงที่จะมีการพัฒนาให้เรือสินค้าขนาดใหญ่เดินทางได้ตลอดปี โดยผ่านเมืองท่าฝ่ายไทยคือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายสู่เมืองเชียงรุ่ง หรือเมืองซือเหมา รัฐสิบสองปันนา

โดยภาพรวม ภาคเหนือเป็นภาคที่สำคัญในทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และในทางเศรษฐกิจในฐานะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร และเป็นประตูการค้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาที่เป็นที่ราบสูงที่เกิดจากการยกตัวของหินตะกอน พื้นที่แห้งแล้ง มีภูเขาล้อมรอบทางด้านตะวันตก และมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดนด้านตะวันออก สภาพภูมิอากาศเป็นแบบทุ่งหญ้าเขตร้อน มีฤดูฝนสลับกับฤดูแล้ง พื้นดินค่อนข้างแห้งแล้ง ประมาณ 1 ใน 3 ไม่เหมาะกับการปลูกพืช และพืชที่สามารถเพาะปลูกได้ในบริเวณที่ยังใช้ประโยชน์ได้ก็คือ พืชไร่ และข้าว แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำ แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล และมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของกรมชลประทานอยู่ 10 แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุด ได้แก่ อ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์ ทรัพยากรป่าไม้มีน้อย คือ มีเพียงร้อยละ 12.7 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทรัพยากรแร่ธาตุเป็นปริมาณเพียงพอที่จะพัฒนาในเชิงพาณิชย์หลายชนิด ที่สำคัญคือ เหล็กหิน ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โปแตส ที่อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ และแมงกานีส ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ และเป็นที่ยู้งักกันแพร่หลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่เขาค้อใหญ่ ภูกระดึง และภูเก็ด แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง และพระธาตุพนม นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร งานช้างจังหวัดสุรินทร์ และงานผีตาโขน จังหวัดเลย

ในทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นประตูการค้าชายแดนไปสู่ประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา โดย

มีจุดมุ่งผ่านแดน 11 แห่ง และจุดผ่อนปรน 10 แห่ง ที่กระจายกันอยู่ตามแนวชายแดนตั้งแต่จังหวัดหนองคาย นครพนม เลย มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ สินค้าที่นำเข้าจากลาวส่วนใหญ่ ได้แก่ ไม้แปรรูป ส่วนสินค้าออก ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักรกลทางด้านคมนาคมขนส่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดว่าเป็นภาคที่มีการพัฒนาค่อนข้างสูง มีโครงข่ายถนนเชื่อมโยงกันได้ทุกจังหวัด การไฟฟ้าและโทรศัพท์มีเพียงพอ แต่การประปาและแหล่งน้ำใช้ในชนบทยังมีปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และปัญหาสุขภาพเด็ก และภาวะทุพโภชนาการ มีเด็กขาดอาหารระดับ 1 และระดับ 2 เป็นจำนวนมาก

โดยภาพรวม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีศักยภาพในการพัฒนาการปลูก ข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพสูง การปลูกพืชผักเพื่อการแปรรูป การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อส่งออก และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แห้งแร่ และแก๊สธรรมชาติ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่เชื่อมต่อกับประเทศในภูมิภาคอินโดจีน และการพัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง และการค้ากับประเทศในภูมิภาคอินโดจีน และประเทศจีน ซึ่งมีโครงการก่อสร้างทางหลวงและทางรถไฟเพื่อเชื่อมโยงกับเครือข่ายนอกประเทศที่ทำให้สามารถเดินทางจากสิงคโปร์ มาเลเซีย ผ่านประเทศไทย และอินโดจีน ไปสู่ประเทศจีนได้

ภาคใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่ยาวและแคบ ตั้งอยู่ระหว่างประเทศพม่าทางด้านตะวันตก และอ่าวไทยทางด้านตะวันออก และมาเลเซียทางด้านใต้ ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นเขาร้อยละ 35 ของพื้นที่ทั้งหมด ทางด้านฝั่งตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ เหมาะแก่การเพาะปลูก มีแหล่งน้ำ ประกอบด้วยแม่น้ำ 10 สาย ภูมิอากาศทั่วไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม มีฤดูฝนที่ยาวนาน และมีฝนตกหนักทั่วไป ภาคการเกษตรที่สำคัญ คือ ยางพารา ที่สามารถผลิตยางได้ร้อยละ 90 ของผลผลิตยางทั่วประเทศ พืชที่สำคัญรองลงไป คือ ข้าว และปาล์ม น้ำมันที่เป็นพื้นฐานของอุตสาหกรรมครบวงจร ตั้งแต่การผลิตจนถึงการสกัดน้ำมันพืชอีกชนิดหนึ่งก็คือ กาแฟที่มีการปลูกมากในจังหวัดชุมพร การประมงเป็นภาคการผลิตที่สำคัญมากอีกชนิดหนึ่งของภาคใต้ ซึ่งมีทั้งการจับปลาในทะเล และการเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย ส่วนการทำเหมืองแร่ดีบุกเคยเป็นภาคการผลิตที่สำคัญในอดีต แต่ปัจจุบันลดลงมาก การผลิตในภาค

อุตสาหกรรมยังมีน้อย ส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการเกษตร

อย่างไรก็ดี ภาคการผลิตที่เติบโตอย่างรวดเร็วและมีศักยภาพสูงก็คือ การท่องเที่ยว ภาคนี้ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ และมีอยู่ 2 ลักษณะ การท่องเที่ยวธรรมชาติ และการท่องเที่ยวแหล่งบันเทิง แหล่งธรรมชาติ ได้แก่ บริเวณชายทะเลและเกาะต่างๆ เช่น จังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา และระนอง การท่องเที่ยวจะอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวบันเทิงส่วนมากอยู่บริเวณชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซีย เช่น อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสุไหงโกลลก และจังหวัดยะลา

การค้าชายแดนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญส่วนหนึ่งของภาคใต้ เนื่องจากมีชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซีย และประเทศพม่า มีเส้นทางขนส่งทั้งทางบกและทางทะเล มีด่านศุลกากรที่สำคัญที่ด่านปาดังเบซาร์ ด่านสะเดา ด่านเบตง และด่านสุไหงโกลลก มีท่าเรือขนถ่ายสินค้าสู่ต่างประเทศ ที่ภูเก็ต บัตตานี และกันตัง

อย่างไรก็ดี ภาคใต้ยังมีปัญหาการปรับตัวทางโครงสร้างของเศรษฐกิจ เนื่องจากสินค้าหลักของภาคใต้มีราคาขึ้นอยู่กับราคาสินค้าโลกที่มีแนวโน้มไม่แน่นอน และการปรับตัวเพื่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงยังไม่สะดวก ทางด้านประสิทธิภาพของการผลิตเป็นที่กล่าวว่า มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง และทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำเหมืองแร่และอุตสาหกรรมประมง นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานยังมีการพัฒนาช้าและไม่เพียงพอ เช่น การชลประทาน เส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างจังหวัด รวมทั้งไฟฟ้า โทรศัพท์ และน้ำประปามีใช้ไม่ทั่วถึง ยิ่งกว่านี้ภาคใต้ยังมีปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินที่เป็นผลของการมีผู้ก่อการร้าย

ในภาพรวม ภาคใต้มีเมืองศูนย์กลางความเจริญคือ สงขลา-หาดใหญ่ ที่เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และบริการ ตลอดจนการท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องและผลข้างเคียงที่ให้ประโยชน์แก่จังหวัดใกล้เคียง และมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซียได้ ทั้งทางถนน รถไฟ และทางทะเล และภาคใต้มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับสากล ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านศักยภาพของภาคใต้ที่จะสามารถพัฒนาต่อไป

จากการพิจารณาถึงสภาพทั่วไปของภาคต่างๆ ของประเทศตามที่กล่าวมาแล้ว สามารถกล่าวได้ว่า ในการกำหนดแหล่งที่ตั้งของสถาบันการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา และสถาบันในเครือข่าย จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่กล่าวมาแล้วในการออกแบบหลักสูตรและสาขาการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการ และความจำเป็นของแต่ละภูมิภาค เพื่อเป็นหลักประกันว่า สถาบันการศึกษาจะได้มีบทบาทที่เป็นรูปธรรมในการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

7.3.2 โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

ในส่วนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาและโครงสร้างการผลิตของแต่ละภาคและแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันการศึกษา และสถาบันในเครือข่าย ข้อมูลที่จะนำเสนอในที่นี้ก็คือ ผลิตภัณฑ์รายภาคและรายจังหวัด ซึ่งเป็นตัวเลขแสดงผลค่าผลผลิตที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นในจังหวัดต่างๆ ที่ประกอบด้วย การเกษตรและการประมงเหมืองแร่ หัตถอุตสาหกรรม ฯลฯ ที่เกิดขึ้นในปีหนึ่งๆ มูลค่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแสดงถึงระดับความมั่งคั่งหรือการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนั้นๆ และเมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยต่อคน ตัวเลขนั้นจะแสดงถึงระดับรายได้โดยเฉลี่ยของประชากรในจังหวัดนั้นๆ เมื่อพิจารณาต่อไปถึง องค์ประกอบ คือ มูลค่าของผลิตภัณฑ์รวมจากภาคการผลิตต่างๆ เราจะทราบถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดนั้นๆ และตัวเลขร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์แต่ละภาคการผลิต สามารถใช้เป็นตัวชี้ (Indicator) ถึงระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดนั้นได้

ในทางเศรษฐศาสตร์ ค่าของตัวชี้ต่างๆ มีความหมายดังนี้

- 1) ผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อบุคคล แสดงให้ทราบถึงความมั่งคั่งของประชาชนในจังหวัด
- 2) อัตราส่วนร้อยละของมูลค่าผลผลิตจากภาคเกษตรแสดงถึงระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด โดยทั่วไปแล้วถ้าตัวเลขร้อยละตัวนี้มีค่าสูงก็แสดงว่าจังหวัดนั้นยังมีการพัฒนาน้อย กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังมาจากภาคเกษตรที่ผลผลิตมีมูลค่าต่ำ และสามารถสังเกตได้ว่า จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคนมีค่าสูง คือ ประชากรมีความมั่งคั่ง จังหวัดนั้นจะมีมูลค่าร้อยละของภาคเกษตรเป็นตัวเลขที่ต่ำ และในทางกลับกันจังหวัดที่มีประชากรยากจน มักจะมีร้อยละของภาคเกษตรเป็นมูลค่าสูง
- 3) อัตราส่วนร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์จากภาคอุตสาหกรรมแสดงถึงระดับการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม

เป็นหลัก กล่าวคือ จังหวัดที่มีตัวเลขร้อยละเช่นนี้สูง แสดงว่ามีการพัฒนาเศรษฐกิจสูงกว่าจังหวัดอื่น และจึงสังเกตเห็นได้ เช่นเดียวกันว่า จังหวัดนี้จะมีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อบุคคลเป็นตัวเลขที่สูงด้วยที่แสดงว่าประชากรจังหวัดนั้นมีรายได้สูงกว่าจังหวัดอื่น

4) อัตราส่วนร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคไฟฟ้า ประปา แสดงถึงระดับการพัฒนาบริการสาธารณูปโภค ถ้าจังหวัดใดมีตัวเลขเช่นนี้สูง ทั้งในเชิงมูลค่ารวมและอัตราร้อยละ ก็แสดงว่าจังหวัดนั้นมีสาธารณูปโภคที่ให้ความสะดวกสบายต่อประชากรมากกว่าจังหวัดอื่น

5) อัตราส่วนร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคขนส่ง และคมนาคม แสดงถึงระดับการพัฒนาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง เช่น บริการขนส่งทางบก ทางรถไฟ ทางอากาศ และทางน้ำ

ตัวเลขที่คำนวณขึ้นไว้ และแสดงไว้ในตารางนี้ แสดงว่าในระดับภูมิภาค (Region) โดยส่วนรวม ประชากรในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความมั่งคั่งมากที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเป็นมูลค่า 203,778 บาทต่อปี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเป็นมูลค่า 203,778 บาทต่อปี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพียง 25,367 บาท และเป็นที่น่าสนใจว่า ภูมิภาคที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยสูงจะมีโครงสร้างการผลิตที่เน้นหนักไปในภาคการผลิต (sector) ที่ไม่ใช่การเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคอุตสาหกรรม และในขณะเดียวกัน ภูมิภาคเหล่านี้ก็มีภาคการผลิตไฟฟ้า ประปา และภาคขนส่งและคมนาคมเป็นสัดส่วนที่สูงด้วย ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการผลิตภาคเกษตรเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ และภาคอุตสาหกรรมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ

เมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาค เราสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรในอันดับสูงสุดก็คือ ขอนแก่น นครราชสีมา และมุกดาหาร และจังหวัดที่มีไฟฟ้าประกบกับขนส่งและคมนาคมเป็นสัดส่วนที่สูงก็คือ ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี ส่วนจังหวัดที่มีการผลิตภาคเกษตรเป็นอัตราสูงก็คือ เลย ชัยภูมิ และร้อยเอ็ด

2) ภาคเหนือ จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงสุดก็คือ ลำพูน เชียงใหม่ ตาก ลำปาง และพิษณุโลก ซึ่งมีภาคไฟฟ้า ประปา กับการคมนาคมขนส่งเป็นสัดส่วนที่สูงด้วย และจังหวัดที่มีการผลิตภาคเกษตรในสัดส่วนที่สูงก็คือ

พิจิตรและเพชรบูรณ์

3) ภาคใต้ ภาคนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงเกือบทุกจังหวัด เนื่องจากมีการผลิตภาคประมงเป็นภาคสำคัญ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดคือ ภูเก็ต ระนอง และสงขลา ที่มีการพัฒนาภาคไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่งในระดับสูงด้วย

4) ภาคตะวันออก ภาคนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงสุดในอันดับ 2 รองจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากเป็นแหล่งอุตสาหกรรมสมัยใหม่ขนาดใหญ่ เกือบทุกชนิด มีสัดส่วนของการผลิตภาคอุตสาหกรรมสูงที่สุดของประเทศ จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงที่สุด ได้แก่ ระยอง และชลบุรี การพัฒนาภาคไฟฟ้า และคมนาคมขนส่งก็อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

5) ภาคตะวันตก มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในระดับปานกลางและมีสัดส่วนของภาคเกษตรกับอุตสาหกรรมใกล้เคียงระดับเฉลี่ยของประเทศ ภาคนี้เป็นแหล่งการเกษตร การประมง และการท่องเที่ยว จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดก็คือ ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี และราชบุรี

6) ภาคกลาง ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในอันดับ 3 ของประเทศ และมีสัดส่วนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมในอันดับ 2 รองจากภาคตะวันออก และมีการพัฒนาของภาคไฟฟ้า ประปา กับการคมนาคมขนส่งสูงมาก จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูง ได้แก่ สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ตำแหน่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยที่จะเป็นศูนย์กลาง และสถาบันที่จะรวมเข้าไว้ใน เครือข่าย ตลอดจนสาขาวิชาที่กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ควรให้ความสำคัญในอันดับสูง กล่าวคือ ในภูมิภาคที่การผลิตภาคเกษตรยังมีสัดส่วนที่สูง ก็แสดงว่า ยังขาดแคลน การพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านการเกษตรที่ทำให้ผลผลิตต่อบุคคล (productivity) ยัง อยู่ในระดับต่ำ และภูมิภาคที่มีอุตสาหกรรมเป็นหลักก็แสดงว่า มหาวิทยาลัยที่จะ เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น ควรเน้นหนักทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กระดับคุณภาพ ตลอดจนสาขาสังคมศาสตร์ที่ให้ความรู้ความเข้าใจถึงโครงการ สวัสดิการสังคม สหภาพแรงงาน การตลาดต่างประเทศ และการจัดการธุรกิจ ขนาดใหญ่ ฯลฯ

ตารางที่ 7.2 โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมรายภาค และรายจังหวัด พ.ศ. 2542

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้า ประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
1. ทวีราชอาณาจักร	4,615,386	74,675	11.20	31.10	2.81	8.15	46.74	52.82	66,912	579,831	8,665.57	506.98
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	530,277	25,367	20.12	14.65	1.89	4.67	58.67		8,266	36,933	4,468.06	376.20
ขอนแก่น	70,261	39,428	10.93	28.18	2.12	4.66	54.11	50.67				
นครราชสีมา	94,324	36,070	17.08	23.25	2.54	4.73	47.96	55.32				
มุกดาหาร	8,710	30,034	18.42	8.71	1.42	4.18	67.27	56.60				
เลย	15,305	26,118	26.33	4.40	1.51	5.70	62.26	50.71				
ชัยภูมิ	28,450	25,934	28.90	16.51	1.96	3.65	51.98	54.66				
อุดรธานี	37,921	25,902	18.29	14.11	2.07	6.56	58.97	47.43				
หนองคาย	21,639	24,478	20.62	15.86	1.47	4.58	57.47	41.63				
บุรีรัมย์	32,935	22,060	21.55	12.49	1.50	3.19	61.27	52.90				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้าประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
ร้อยเอ็ด	27,120	21,941	23.38	4.79	1.60	5.35	64.90	61.10				
อุบลราชธานี	37,119	21,938	17.89	10.74	2.02	5.86	63.49	39.01				
มหาสารคาม	21,039	21,847	23.82	4.28	1.52	4.31	66.07	53.68				
สกลนคร	22,554	21,728	23.05	4.14	1.60	5.00	66.21	42.65				
กาฬสินธุ์	19,662	21,302	21.93	3.95	1.90	4.33	67.89	52.26				
นครพนม	13,629	19,867	21.34	2.92	1.60	5.34	68.80	43.36				
ยโสธร	11,392	19,743	21.83	5.11	1.61	4.77	66.68	48.42				
สุรินทร์	26,235	19,725	24.60	3.87	1.63	3.97	65.93	54.98				
ศรีสะเกษ	27,533	19,569	25.56	2.32	1.23	3.72	67.17	61.00				
อำนาจเจริญ	6,375	17,807	31.65	7.64	1.47	3.43	55.81	53.63				
หนองบัวลำพู	8,075	16,719	30.09	10.98	1.60	4.77	52.56	48.48				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและ จังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ย ต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้า ประปา (%)	ขนส่งและ คมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวน สถานประกอบ ธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อ สถานประ กอบการ (พันบาท)	เฉลี่ยต่อ คนทำงาน (พันบาท)
ภาคเหนือ	425,066	37,905	21.42	13.24	2.24	4.84	58.26		6,406	36,746	5,736.18	397.98
ลำพูน	27,045	62,316	14.76	48.46	2.38	2.07	32.33	61.66				
เชียงใหม่	80,503	55,406	13.04	18.28	2.17	7.15	59.36	59.70				
ตาก	15,345	43,126	21.66	5.64	3.72	5.01	63.97	53.17				
ลำปาง	32,060	41,368	11.60	4.68	5.34	5.75	72.63	57.47				
กำแพงเพชร	27,521	40,354	26.79	12.39	1.74	2.40	56.68	54.42				
พิษณุโลก	32,314	40,191	24.63	8.29	1.87	4.89	60.32	52.19				
อุตรดิตถ์	17,924	38,965	23.94	23.26	2.51	3.19	47.10	48.98				
นครสวรรค์	41,586	37,631	22.60	20.94	1.73	5.34	49.39	57.23				
อุทัยธานี	10,702	34,634	30.67	7.21	1.46	3.66	57.00	52.95				
แม่ฮ่องสอน	5,568	32,184	25.01	3.27	1.35	4.00	66.37	55.48				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้าประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
พิจิตร	18,577	31,974	34.02	6.25	1.75	3.22	54.76	52.53				
สุโขทัย	18,398	31,130	29.17	9.42	1.82	4.09	5.50	56.06				
เชียงใหม่	31,893	28,629	21.40	4.50	1.98	6.82	65.30	57.11				
เพชรบูรณ์	26,208	28,425	34.38	2.83	1.64	3.29	57.86	51.84				
น่าน	12,404	28,127	23.84	1.51	1.41	3.53	69.71	55.46				
พะเยา	14,067	27,967	23.30	4.44	1.52	3.11	67.63	56.40				
แพร่	12,946	25,334	20.07	2.18	1.91	5.78	70.06	60.66				
ภาคใต้	423,249	51,284	36.87	7.00	2.86	5.23	48.04		6,959	30,705	4,412.27	295.68
ภูเก็ต	37,463	188,251	11.23	10.84	2.49	11.15	64.29	50.12				
ระนอง	14,126	102,362	56.67	8.57	2.01	2.98	29.97	44.76				
พังงา	15,528	12,868	62.95	3.55	1.62	2.72	29.16	51.77				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้า ประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
สตูล	15,789	61,675	60.98	4.86	1.30	1.96	30.90	48.05				
สงขลา	76,617	58,849	34.39	7.54	2.82	7.72	47.53	49.79				
กระบี่	18,864	57,338	53.91	2.92	1.44	3.29	38.44	55.02				
สุราษฎร์ธานี	48,404	54,880	31.60	12.11	2.63	5.72	47.94	51.04				
ปัตตานี	31,229	50,862	58.65	3.62	1.15	2.75	33.83	46.83				
ชุมพร	20,713	46,757	43.40	6.27	1.95	3.44	44.94	55.24				
ตรัง	27,316	44,130	48.47	5.31	1.87	3.68	40.67	55.11				
นครศรีธรรมราช	67,779	41,329	27.10	5.70	6.77	3.71	56.72	45.16				
ยะลา	16,204	39,523	25.75	11.52	2.30	5.45	54.98	47.62				
นราธิวาส	19,098	29,069	35.29	4.60	1.56	4.47	54.08	47.06				
พัทลุง	14,118	27,307	27.55	3.37	1.55	5.38	62.15	46.83				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้าประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
ภาคตะวันออก	568,556	144,230	8.35	50.05	5.56	4.17	31.37	-				
ระยอง	219,105	419,741	3.63	57.54	7.20	2.43	29.20	54.53				
ชลบุรี	206,829	210,009	4.07	58.04	5.08	5.32	27.49	55.46				
ฉะเชิงเทรา	55,544	88,286	14.82	45.02	6.26	10.95	22.95	56.90				
ตราด	14,803	74,762	43.82	6.89	2.29	3.96	43.04	55.70				
ปราจีนบุรี	25,699	52,446	17.16	32.19	2.70	2.63	45.32	55.09				
จันทบุรี	22,844	50,878	23.66	12.09	2.94	6.85	54.46	58.82				
นครนายก	9,393	36,834	20.37	5.32	2.80	5.13	66.38	49.92				
สระแก้ว	14,310	34,398	32.44	0.12	1.70	4.25	61.49	55.26				

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้า ประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
ภาคตะวันตก												
ประจวบคีรีขันธ์	28,668	64,728	29.15	22.74	2.80	3.55	41.76	56.57				
กาญจนบุรี	43,578	62,612	14.90	23.47	3.08	9.82	48.76	50.96				
ราชบุรี	48,754	61,016	16.22	36.72	3.19	3.02	40.85	53.97				
เพชรบุรี	22,515	15,522	13.79	12.58	2.46	10.47	60.70	50.51				
สุพรรณ	40,148	46,413	26.03	23.32	1.91	3.32	45.42	54.43				
สมุทรสงคราม	8,675	41,707	19.85	16.16	3.78	6.64	53.57	52.95				
ภาคกลาง	207,653	71,334	10.31	39.50	5.28	4.46	40.27	-	7,314 ³	43,251	5,913.45	384.61
สระบุรี	61,929	115,539	5.44	42.24	7.51	3.81	41.00					
พระนครศรีอยุธยา	75,884	103,806	5.01	57.59	4.75	3.89	28.76					
อ่างทอง	13,141	48,134	13.50	25.92	2.70	7.30	50.58					

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

³ รวมจังหวัดในภาคตะวันตกและภาคตะวันออก

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

	ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด		โครงสร้างเศรษฐกิจ							มูลค่าเพิ่มของสถานประกอบการ ²		
	GDP, GRR, GPP (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคน (บาท)	เกษตร (%)	อุตสาหกรรม (%)	ไฟฟ้าประปา (%)	ขนส่งและคมนาคม (%)	อื่นๆ (%)	ผู้มี ¹ งานทำ (%)	จำนวนสถานประกอบการธุรกิจ	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อสถานประกอบการ (ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อคนทำงาน (พันบาท)
สิงห์บุรี	10,325	42,844	16.15	15.12	3.40	8.74	54.59					
ลพบุรี	31,432	41,467	19.10	9.82	3.65	5.37	62.26					
ชัยนาท	14,934	40,169	28.89	7.29	1.32	3.00	59.50					
กรุงเทพฯและปริมณฑล	2,268,248	203,778	2.48	38.01	2.25	11.65	45.61	55.83	37,927	579,831	15,283.60	1,013.80
ปทุมธานี	129,169	230,248	9.65	50.39	3.29	0.98	35.69					
กรุงเทพมหานคร	1,715,992	228,921	0.69	31.29	1.51	14.35	52.17					
สมุทรสาคร	93,401	216,207	15.37	62.20	5.59	2.30	14.54					
สมุทรปราการ	186,506	183,568	9.75	60.80	4.33	3.82	21.28					
นนทบุรี	78,962	101,363	2.57	36.48	3.33	5.37	52.25					
นครปฐม	64,217	75,817	10.79	46.86	4.62	4.12	33.61					

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับปี พ.ศ. 2542.

¹ (จำนวนผู้มีงานทำ/จำนวนประชากร) x 100, ข้อมูลปี 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² ข้อมูล 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

7.4 ทิศทางการพัฒนาและแนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับ อุดมศึกษา

จากการวิเคราะห์วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ผู้วิจัยพบว่า เป็นการให้ความสำคัญแก่การรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาที่เป็นสังคมที่เปิดกว้างสู่โลกภายนอก และการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของสังคมไทย ด้วยการพึ่งพาตนเอง และมีความอบอุ่นเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาทุกมิติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ

“คนเป็นศูนย์กลาง” อันเป็นแนวคิดปรัชญาที่ปรากฏในแผนฯ 8 ยังได้รับการนำมาเป็นปรัชญาต่อเนื่องในแผนฯ 9 โดยเพิ่มปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นฐานการพัฒนาแทบทุกเรื่อง และเป็นแนวทางของวิถีชีวิตไทย เสมือนกับการหวนกลับหันหลังมองตนเองอย่างรอบคอบก่อนก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันที่ดี ดังนั้นโดยภาพรวมการพัฒนาคน และแนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษาของไทยคงจำเป็นต้องเน้นในประเด็นดังต่อไปนี้

1) คนที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ ยึดหลักความสมดุลพอดี พึ่งพาตนเองได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งในและระหว่างประเทศ นั้นหมายความว่า บุคคลดังกล่าวควรต้องมีการฝึกฝนการสร้างวิสัยทัศน์ วางแผนการทำงาน โดยอาศัยข้อมูลรอบข้างทั้งข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของตนเอง ข้อมูลจากสังคม และแหล่งข่าวสารข้อมูลอื่นๆ ทางวิชาการ แล้วนำมาประมวลกันเพื่อวางแผนแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและนำพาชุมชนไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมได้ ฉะนั้นวิชาชีพที่เน้นเพียงโดดเดี่ยวเฉพาะด้านเดียวอาจจะไม่พอเพียง แต่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ทักษะทางด้านอื่นๆ บุคลากรไปด้วย กล่าวง่ายๆ ก็คือ นักวิศวกร หรือแพทย์ อาจจำเป็นต้องเรียนรู้ปรัชญา และแนวทางของสายวิชาชีพทางสังคมศาสตร์ และบุคลากรทุกสาขาวิชาจะต้องมีความรู้การใช้เทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล หรือสารสนเทศ เช่นเดียวกับการเป็นคนมีน้ำใจ เอื้ออารีต่อบุคคลอื่นและสังคม

2) บุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันในสากลโลกได้ แต่ในขณะเดียวกัน บุคคลเหล่านี้ย่อมสามารถสื่อสารประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา

และภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3) บุคคลที่สามารถดำรงสังคม สมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน รักษาสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคมและพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง

4) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่ควรกำหนดทิศทางในการพัฒนาตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่เพิ่มเติมจากการกำหนดคุณลักษณะของบุคคลนั้น ควรพิจารณาในช่วงระยะ 5 ปีข้างหน้า ตามแผนฯ 9 ดังนี้

4.1) พื้นที่มุ่งพัฒนาอย่างสมดุลกับสภาวะแวดล้อมและสังคม เช่น เน้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพัฒนาสู่ความเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจที่เชื่อมกับต่างประเทศ ส่วนภาคตะวันออกให้มีอุตสาหกรรมสะอาดและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.2) พื้นที่ที่เน้นการพัฒนาสู่ความเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ภาคเหนือตอนบน ตอนล่าง ภาคใต้ตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งตอนบน ตอนกลาง และตอนล่าง โดยให้เป็นที่ช่องทาง การตลาดชายแดน แหล่งวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศิลปวัฒนธรรมโบราณ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเป็นคลังผลิตอาหารโลก

4.3) พื้นที่ที่เน้นการเกษตรและอาหารครบวงจร แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและมรดกโลก และเป็นแหล่งผลิตอาหาร ได้แก่ อนุภาคกลางตอนบน ตอนล่าง ภาคตะวันตก และภาคเหนือตอนล่าง

4.4) พื้นที่เน้นการเชื่อมโยงการขนส่งทางทะเล การค้าชายแดน แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นานาชาติและแหล่งอาหารฮาลาล ได้แก่ อนุภาคในด้านอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาแนวทางของแผนฯ 9 ดังกล่าวข้างต้นคงจะยังไม่พอเพียง เพราะเป็นมุมมองแบบจากบนลงล่าง (Top down View) หรือการวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญ (Expert judgement) หลายสาขาที่ผ่านกระบวนการระดมความคิดของปวงชนตามสมควร แต่ยังขาดความละเอียดอ่อนในการสรรหาข้อมูลอย่างลุ่มลึกมาวางแผนการผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษาของประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้สร้างมุมมองโดยกระบวนการต่อไปนี้

1) นำบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลก อนุภาคของโลกและทวีปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การพาณิชย์ และสิ่งแวดล้อม มาเป็นองค์ประกอบ

สำคัญในการพิจารณาวางกรอบการผลิตกำลังคนในแผนแม่บทของประเทศ หรือแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

นำประสบการณ์ในบริบทประเทศที่แตกต่างกันมาเป็นองค์ประกอบร่วมในการพิจารณาเช่นกัน เช่น บทเรียนของการพลิกผันทางยุทธศาสตร์การค้าของสิงคโปร์ บทเรียนจากการพัฒนาของญี่ปุ่น ทั้งอุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมเบา ตลอดจนการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บทเรียนจากการพัฒนาศูนย์บริการซอฟต์แวร์ของอินเดีย ที่สามารถเพิ่มรายได้ภายใน 10 ปี จากปีละ 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้เป็น 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่าผลผลิตทางการเกษตรบางส่วนของประเทศไทยทั้งปี และบทเรียนการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวของสหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย เป็นต้น

2) นำแนวคิดของแผนฯ 9 ภายใต้ปรัชญาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะการสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และคุณลักษณะของบุคคลมาบูรณาการกับข้อเสนอในประเด็นแรก

3) ประเมินความต้องการทางการเรียนรู้ของบุคคล ชุมชน และองค์กร ความต้องการของตลาดแรงงานระยะสั้น และระยะยาว ตลอดจนปรับปรุงแผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาฝีมือแรงงานไทยให้สอดคล้องกัน

4) ทบทวนปรัชญา ทิศทางแผนแม่บทการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป โดยให้นำองค์ประกอบของ 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นมาเกี่ยวข้องด้วย

5) กำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ศักยภาพการผลิตบุคลากร ให้สอดคล้องกับภาพวาดหวัง (Scenario) ของชาติ ภาค และอนุภูมิภาค เพื่อบูรณาการทรัพยากร การจัดการอย่างเหมาะสมในการพิจารณาพัฒนาหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน

6) ในขณะที่กำลังดำเนินการตาม 5 แนวทางดังกล่าว ควรให้มีการยุติการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงปริมาณที่ไร้ทิศทางอย่างชัดเจน เพราะปัจจัยหลักทางการเมือง ธุรกิจการศึกษาของสถาบัน แพ้ชั้น การสนองความต้องการของผู้บริหารและเฉพาะองค์กร การแสดงศักยภาพเฉพาะทางของสถาบันอุดมศึกษา แต่อาจจะสวนทางกับความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงาน องค์กร และชุมชน แล้วกลับมาร่วมกันในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนาระบบการวางแผน และแผนงานให้เข้มแข็ง มีความคล่องตัวในการตอบสนองความต้องการของสังคม

และโลก พัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการให้แข่งขันกับนานาชาติเพื่อความอยู่รอดของประเทศได้

ฉะนั้นแนวคิดการกำหนดทิศทางการพัฒนาและแนวโน้มความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษาที่ผู้วิจัยนำเสนอดังกล่าวข้างต้นของตอนนี พอสรุได้ 3 ประเด็น คือ

1) การพิจารณาบทบาทของวิสัยทัศน์ ปรัชญา และหลักการของแผนฯ 9 ต่อเนื่องจากแผนฯ 8 ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การพาณิชย์ และสิ่งแวดล้อมของโลก และนานาชาติ

2) การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลระดับอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาควรพิจารณาบทบาทในการผลิตตามสาขาวิชาที่จำเป็นอย่างเร่งด่วน และสาขาวิชาอื่นที่ยังอยู่ในลำดับของความจำเป็นและสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลก และวิสัยทัศน์ของแผนฯ 9

3) ยุติการขยายตัวทางปริมาณของสถาบันอุดมศึกษาที่อาจจะขาดทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน ที่สอดคล้องกับ 2 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้วทำการทบทวนแผนแม่บทการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา สร้างแผนงานให้เข้มแข็ง และมีศักยภาพเชิงบูรณาการระหว่างองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

7.5.1 ที่มาของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย โดยหลักการแล้วควรจะเป็นไปตามนโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษาของชาติที่ควรสนองตอบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ สุขเมธ แย้มหุ่น (2544) กล่าวว่า อุดมศึกษาของประเทศไทยยังกระจุกกระจายอยู่ในกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นๆ จึงทำให้แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยมิใช่แผนพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ ครอบคลุมเพียงอุดมศึกษาในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัยเท่านั้น นอกจากนั้นการจัดทำแผนดังกล่าวก็ยังยึดถือตามกันมาอย่างต่อเนื่องกว่า 20 ปี ตั้งแต่แผนฯ 5 ผ่าน 4 ขั้นตอน คือ

1) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของแผนพัฒนาฉบับก่อนในระยาระยะแผน

- 2) การกำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษา
- 3) สถาบันอุดมศึกษาเสนอโครงการเพื่อบรรจุในแผนฯ
- 4) วิเคราะห์โครงการเพื่อบรรจุลงแผนฯ แล้วเสนอคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีตามลำดับ

ดังนั้นการจัดทำแผนอุดมศึกษาจึงยังไม่เข้มแข็ง มีความเป็นเอกเทศและมักเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งอาจจะขาดความเชื่อมโยงกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การพาณิชย์ และสิ่งแวดล้อมของโลก และอาจจะขาดความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการผลิตบุคลากรกับความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และปรัชญากับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งตัวอย่างจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ดังนี้

- 1) ความไม่เคลื่อนไหวหาแนวทางสนับสนุนการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม ในช่วง พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบันของมหาวิทยาลัย ในทิศทางและสถานะที่เหมาะสมและทันที่ทันควินต่อเหตุการณ์

- 2) การผลิตบัณฑิตออกมาไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และปรัชญาการพึ่งตนเองด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาติ ดังจะพบเห็นได้จากอัตราการว่างงานของบัณฑิตที่สูงแทบทุกสาขา แปรปรวนไปตามสถานการณ์ของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของไทยและของโลก

- 3) การแข่งขันกันเปิดศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สารสนเทศ ชั้นเรียนเคลื่อนที่ หน่วยการเรียนข้ามเขตบริการไขว้กันไปไขว้กันมาโดยปราศจากแผนงานบูรณาการ จนกระทั่งมีเสียงเรียกร้องวิธีการขยายการจัดอุดมศึกษาตามความต้องการและศักยภาพขององค์กรว่า เป็นการเปิดการสอนลักษณะ “ดาวกระจาย ช้างหลงกรุง วิหะพะเนจร ฯลฯ” โดยที่ทบวงมหาวิทยาลัยไม่สามารถควบคุมแผนงานและการดำเนินงานได้อย่างใกล้ชิด จนเกิดการซ้ำซ้อน และทำให้กลุ่มเป้าหมายหลงทิศทางการเรียนรู้

- 4) การจัดโครงการฝึกอบรมบัณฑิตเพื่อการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว โครงการบัณฑิตอาสา เพื่อประเมินโครงการกองทุนชุมชน เป็นต้น

7.5.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผน

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา อาจจะจำแนกได้ดังนี้

7.5.2.1 กลุ่มปัจจัยภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่

1) บริบทใหม่ของการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบด้านการบริหารและจัดการองค์กร เพราะการหลอมรวมของกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย การจัดการ เรียนการสอน การประกันคุณภาพ การบริหารงานบุคคล การระดมทรัพยากร การใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2) นโยบายแห่งรัฐที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนสถานภาพ ไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล

3) นโยบายในการปรับปรุงระบบการจัดสรรและการ บริหารงบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มในการจัดสรรตามรายหัวนักศึกษา ตามหลักการ จัดสรรตามผลงาน หรือ Output-based funding หรือ Performance-based funding

4) แนวโน้มการเน้นความสำคัญของการพัฒนาระดับ พื้นที่ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จะทำให้ สถาบันอุดมศึกษาปรับบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบที่ตอบสนองความต้องการ ของท้องถิ่นมากขึ้น

5) กระบวนการตรวจสอบประสิทธิภาพภายนอกของรัฐ และสังคมที่มีแนวโน้มเน้นความสัมพันธ์ของหลักสูตรการเรียนการสอนและ ประสิทธิภาพของระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาให้ผลิตบุคลากรตาม ความต้องการของสังคม ผู้ประกอบการและองค์กรที่เกี่ยวข้องในอนาคต ซึ่งการ ตรวจสอบดังกล่าวจะทำให้สถาบันอุดมศึกษาระมัดระวังในการจัด จากอัตราการ วางผู้สำเร็จการศึกษา สถานภาพทางสังคม ทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับการ ทำงาน การเพิ่มผลผลิต ระยะเวลาการทำงาน และคุณภาพของบัณฑิต เป็นต้น

6) เกณฑ์ความเสมอภาคทางสังคม ได้แก่ การลดอัตรา ความยากจนและเพิ่มรายได้ ความเสมอภาคทางเพศ ภูมิภาค และสังคม วัฒนธรรม

7) ปัจจัยทางด้านกฎหมายที่จำเป็นต้องเน้นการมีส่วนร่วม ของบุคคลในกระบวนการทางการเมือง ความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย และ

การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

8) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การระดมสรรพกำลังด้านพลังงาน การบริการชุมชน การสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการพื้นที่ ตลอดจนปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ

7.5.2.2 กลุ่มปัจจัยภายในของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่

1) ระบบการจัดการและปรับปรุงโครงสร้างสถาบันอุดมศึกษา

2) นโยบายภายในในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการปฏิรูปการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา

3) ค่าใช้จ่ายของสถาบันในภาพรวมอาจจะเป็นปัจจัยผลักดันให้สถาบันต้องขยายการศึกษาในรูปแบบของธุรกิจการศึกษาตามลักษณะที่ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ และแคนาดา กำลังดำเนินการอยู่ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4) แนวโน้มของการตรวจสอบประสิทธิภาพภายในและการประกันคุณภาพการศึกษา จะมีส่วนทำให้สถาบันอุดมศึกษาระมัดระวังการจัดตั้งและขยายตัวของสถาบันอย่างรอบคอบ ประสิทธิภาพภายในนี้วัดได้จากอัตราการไหลเวียนของผู้ผ่านระบบการศึกษาไปสู่ผู้สำเร็จการศึกษา ปัจจัยบ่อน เช่น หลักสูตร วิธีเรียนและสอน คุณภาพบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ การเรียนการสอนและการจัดการ การเงินและค่าใช้จ่ายที่คำนึงถึงจุดคุ้มทุนในเชิงการผลิต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การวางแผนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาอาจจะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่อาจทำให้สถาบันอุดมศึกษาวางแผนจัดการศึกษาทั้งนอกระบบโรงเรียน ในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาจจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนประเภทประกาศนียบัตร และไม่ประกาศนียบัตร นอกจากนั้น อาจมีการใช้ระบบการเรียนการสอนที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดในระบบการศึกษาทางไกลแบบผสมผสานกับระบบชั้นเรียน และการสร้างเครือข่ายพึ่งพากันระหว่างองค์กร (Consortium) แต่คงไม่ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยห้องแถว หรือสำนักติวเข้มนอกบริบทของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ

7.6 การพัฒนานโยบายและการจัดการอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความคาดหวังในรูปแบบของแผนพัฒนา แผนงานและนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการอุดมศึกษาของประเทศไทย จากนั้นทำการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและความคาดหวังดังกล่าว แล้วแปลความเป็นความต้องการของรัฐ องค์กร สังคม และกลุ่มผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้เรียน (Potential Learners) ระดับอุดมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับเตรียมอุดมศึกษาที่เลือกไว้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษาดังกล่าว คณะผู้วิจัยพออนุมานได้ถึงการพัฒนาโยบายการจัดการอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่หลัง พ.ศ. 2545 ดังนี้

7.6.1 ปรัชญาและวิสัยทัศน์

7.6.2 นโยบาย

7.6.1 ปรัชญาและวิสัยทัศน์

7.6.1.1 ปรัชญาการอุดมศึกษา

“อุดมศึกษา เป็นกลไกหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แต่อยู่ในระดับสูง ต่อจากการศึกษาพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข”

ข้อความข้างต้นเป็นร่างปรัชญาของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากความมุ่งหมายและหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ระบุไว้ในมาตรา 6-7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ร่างปรัชญาการอุดมศึกษาดังกล่าวเป็นภาพรวม ส่วนสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ย่อมกำหนดปรัชญาของแต่ละสถาบัน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันแต่ทั้งนี้ย่อมอยู่ในบริบทของการศึกษาตลอดชีวิต

จากปรัชญาการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังกล่าว คณะผู้วิจัยมิได้ขีดวงจำกัดว่า การศึกษาประเภทนี้จะต้องอยู่ในมิติของการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จะให้สถาบันอุดมศึกษามุ่งจัดการเรียนการสอนต่อยอดจากการศึกษาขั้นเตรียมอุดมศึกษาไปสู่การให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จการศึกษาในระดับอนุปริญญาและปริญญาขึ้นไปเท่านั้น แต่ปรัชญาดังกล่าวเปิดทางกว้างให้แก่สถาบันอุดมศึกษา สามารถจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

โดยนัยของการศึกษาตลอดชีวิตของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวโดยสรุปคือ ปรัชญาการอุดมศึกษามีเจตนารมณ์สำคัญให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรมการศึกษาได้ทั้งประเภท “ประสาทปริญญาบัตร” (Degree-programme) และ “ไม่ประสาทปริญญาบัตร” (Non-degree-programme)

7.6.1.2 วิสัยทัศน์การอุดมศึกษา

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในท้องถิ่น จนถึงสังคมของโลกที่เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ต่อระบบของมนุษย์ (Human System) และระบบนิเวศ (Ecological System) คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วเห็นว่า บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และสามารถปรับตัวและส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อความอยู่รอด ยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคคลและสังคมได้ คือ การศึกษาตลอดชีวิต ที่อาจจัดแบ่งได้หลายระดับ แต่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันที่จะช่วยให้บุคคลและสังคมแสวงหา และเลือกสรรข้อมูล และความรู้มาเสริมทักษะ เป็นระบบข้อมูล และประสบการณ์ ระบบข้อมูลดังกล่าวก็จะถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงวิถีชีวิต และความสามารถที่เสริมความเข้มแข็งของบุคคลและสังคมในช่วงของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัต ฉะนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนาวิสัยทัศน์การอุดมศึกษา ดังนี้

- 1) การอุดมศึกษาควรดำเนินการเพื่อสร้างศักยภาพของบุคคลในประเทศให้สามารถพึ่งพาตนเอง สร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของไทย
- 2) การอุดมศึกษาควรมุ่งพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในการขยายโอกาสเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาและความเท่าเทียมกันของโอกาสการศึกษาของบุคคล โดยเน้นพัฒนาผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ และทันการณ์ และมีความเป็นสากลกับความเป็นภูมิภาค
- 3) การศึกษาควรจัดการเรียนการสอนที่มีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ลดช่องว่างของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในภาคอุตสาหกรรมและบริการกับภาคเกษตรกรรม และการพัฒนาเมืองกับชนบท ผลสัมพัทธ์มีปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่าง

ยั่งยืน การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของพลเมืองของประเทศ

4) การอุดมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอนได้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เชื่อมกิจกรรมกับการอุตสาหกรรม (University-industry linkage activities) ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคเอกชน ทั้งประเภทประสาทปริญญา และไม่ประสาทปริญญา

7.6.2 นโยบาย

เนื่องจากในปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาขึ้นไปได้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาจากที่ตั้งของตนเองไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวางจนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน ทั้งสาขาวิชา หลักสูตร และเขตพื้นที่บริการ และมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คณะผู้วิจัยจึงได้นำเสนอนโยบายระยะสั้น และระยะยาวดังนี้

7.6.2.1 นโยบายระยะสั้น ระหว่าง พ.ศ. 2545-2549

1) ให้จำกัดการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ระดับปริญญาประเภทจำกัดรับในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตอนบน

2) ให้มหาวิทยาลัยที่จัดตั้งก่อน พ.ศ. 2544 ชะลอการขยายวิทยาเขต วิทยาเขตสารสนเทศ หรือศูนย์ หรือองค์กรในลักษณะใกล้เคียงกัน แต่เรียกชื่ออื่น

3) ให้ชะลอการเปิดชั้นเรียนนอกพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏก่อน พ.ศ. 2544 ในรูปแบบของศูนย์วิทยบริการ ศูนย์ สถานีทดลอง หรือเรียกชื่ออื่น จนกว่าจะได้มีการศึกษาและยืนยันจากสถาบันดังกล่าวที่จัดตั้งแล้วในพื้นที่บริการว่า ด้อยศักยภาพในการให้บริการดังกล่าวในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลาดแรงงาน แผนพัฒนาการอุดมศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

4) ให้มีการทบทวนหลักสูตรอุดมศึกษาระดับปริญญา และต่ำกว่าปริญญา ให้สัมพันธ์กับความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมภายใน

ประเทศและที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาฝีมือและทักษะแรงงานเพื่อการแข่งขันในสากล ในขณะที่เดียวกันให้หลักสูตรการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ธุรกิจขนาดย่อม และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

5) ให้มีการทบทวนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับสื่อที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียน การสอน ที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาแม่กับวิทยาเขตสารสนเทศ เพื่อการ ปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าต่อการลงทุนและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียน รู้และถ่ายทอดของกลุ่มผู้เรียน

6) ให้มีการศึกษาความเป็นไปได้และกำหนดมาตรการที่ เหมาะสมในการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีที่หลากหลาย สถาบัน ย่อย และประเภท แต่ตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดเดียวกันหรือจังหวัดใกล้เคียงกัน เพื่อ ให้เกิดการบริหารทรัพยากรการจัดการเชิงบูรณาการ และมีประสิทธิภาพต่อการ จัดการเรียนการสอน

7) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาระบบปิด (หรือมหาวิทยาลัยเปิด) จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรี สำหรับจัดการศึกษาต่อเนื่องนอกระบบทั้งประเภทประสาทปริญญา และไม่ประสาทปริญญา

8) สถาบันอุดมศึกษาหลักระดับปริญญาตรีที่มีที่ตั้งในเขต ภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ตอนล่าง ควรจัดตั้งหน่วยวิศวกรรม การผลิตที่เน้นการบูรณาการเรียนการสอน โดยให้สังคม มีส่วนร่วมในการดำเนินการ การวิจัย และการฝึกอบรมสำหรับบุคลากรระดับต่างๆ ของภาคอุตสาหกรรมการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะด้าน ทั้งกายภาพ การผลิต การจัดจำหน่าย การบริการที่เชื่อมโยงต่อกันของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท เช่น อุตสาหกรรม การผลิต อาหาร อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการโรงแรม การบรรจุหีบห่อ และการบริหาร ธุรกิจขึ้นก้าวหน้า การโฆษณาและการตลาด อุตสาหกรรมเทคโนโลยี ตลอดจน เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

7.6.2.2 นโยบายระยะยาว

1) การอุดมศึกษาทุกระดับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ จัดการศึกษาตลอดชีวิตที่สามารถกระจายโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียม

และความยุติธรรมของคนในสังคม โดยให้การอุดมศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนา ศักยภาพของคนให้มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาประเทศได้

2) การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับ และ/หรือ การจัดตั้งวิทยาเขต/วิทยาเขตสารสนเทศ และการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาให้ เป็นไปตามกรอบของแผนแม่บท ว่าด้วยการพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ ส่วนการขยาย โอกาสทางการศึกษาโดยการจัดตั้งห้องเรียนสาขา ศูนย์การเรียนของสถาบัน อุดมศึกษา สถานีทดลอง หรือองค์กรในสังกัดที่เรียกชื่ออื่น อาจจะสามารถดำเนินการได้ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถาบัน

แต่หากจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนข้ามเขตพื้นที่ รับผิดชอบ ก็ให้เป็นไปเพื่อความร่วมมือทางวิชาการเป็นสำคัญ ส่วนสถาบันอุดมศึกษา ระบบเปิด หรือมหาวิทยาลัยเปิดสามารถบูรณาการกระบวนการ และรูปแบบการ เรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อสำคัญ และสามารถดำเนินการได้ทั่วประเทศและนอกประเทศ

3) ให้มีการพัฒนาระบบประสานสัมพันธ์ระหว่าง อุดมศึกษาทุกระดับกับวงการอุตสาหกรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับ ชาติ และสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ระหว่างประเทศ

4) ให้มีการบูรณาการระหว่างภูมิภาคท้องถิ่น ภูมิภาค ภูมิภาค และระดับ ชาติ กับวิทยาการที่ก้าวหน้าอย่างเหมาะสมกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

5) ให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ในการให้บริการกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้และ ถ่ายทอดที่บูรณาการทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการจัดการเรียน การสอนอย่างเอกเทศ

6) ส่งเสริมให้มีการแข่งขันกันระหว่างสถาบันการศึกษา ในด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิผลในการผลิต ผู้สำเร็จการศึกษา

7) ให้มีการประเมินผลสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์ มาตรฐานและตามแผนแม่บทของการอุดมศึกษาของประเทศ

บทที่ 8

สรุปข้อค้นพบ และหลักการ ในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

8.1 ความนำ

ด้วยบริบทที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการอุดมศึกษาของชาติที่สำคัญ อย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) นโยบายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ระบุว่าประชาชน ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และประชาคมโลก รวมตลอดจน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ และ (3) ความจำกัดด้าน งบประมาณของประเทศผนวกกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ประเทศกำลังประสบอยู่ ล้วนเป็นปัจจัยสาเหตุสำคัญที่การจัดทำแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต จะพิจารณาเพียงทำเลที่ตั้งและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอีกต่อไปไม่ได้ ตรงกันข้าม ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ สภาพสังคม เศรษฐกิจของประชาชน รวมตลอดจนสถานการณ์ด้านการศึกษาของแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องได้รับความสำคัญ และนำมาเป็นพื้นฐานการวิเคราะห์ด้วย

ข้อมูลที่จำเป็นที่ได้จากการศึกษาทบทวน การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจภาคสนามและการจัดสัมมนากลุ่มเฉพาะ ดังที่ได้กล่าวแล้วทั้งหมด ในตอนต้นได้ถูกนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดใน การศึกษา ผลการศึกษาได้ทำให้คณะผู้ศึกษาสามารถสรุปเป็นเกณฑ์มาตรฐาน การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

8.2 สรุปข้อค้นพบ

8.2.1 ศักยภาพในการรองรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่าในปีการศึกษา 2543 ซึ่งเป็นปีก่อน

ปีสุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 สถาบันอุดมศึกษา ทั้งสิ้น 859 แห่ง สามารถรับนักศึกษาได้รวมกัน 1,835,946 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 23.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 18-24 ปี เมื่อเทียบกับเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดต้องรับนักศึกษา ได้ร้อยละ 28.0 ของประชากรวัย 18-24 ปี (สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) หรือจำนวน 1,928,000 คน ภายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ทำให้ประมาณได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาที่มีทั้งหมดในปัจจุบัน สามารถรับนักศึกษาได้ตามเป้าหมาย ยิ่งถ้าหากได้มีการบริหารจัดการอุดมศึกษา ที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้มีประสิทธิภาพด้วยการหลอมรวม ยุบรวม ยกฐานะ หรือการใช้ระบบเครือข่ายความร่วมมือ สถาบันอุดมศึกษายังสามารถรับนักศึกษา ได้เพิ่มมากกว่าตัวเลขดังกล่าวข้างต้น

ปีการศึกษา 2542 พบว่า จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำแนกตามสาขาวิชา (ไม่จำแนกเป็นสถาบันจำกัดหรือไม่จำกัดรับ) เป็นดังนี้

- กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	89,132 คน
- กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	38,192 คน
- กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ	19,780 คน
- อื่น ๆ	190 คน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความต้องการกำลังคนสาขาต่าง ๆ ตามที่มีการกำหนดไว้ในปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

- กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ระดับปริญญาตรี 200,000 คน/ปี
- กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ
 - แพทยศาสตร์ 1,450 คน/ปี
 - ทันตแพทยศาสตร์ 680 คน/ปี
 - พยาบาลศาสตร์ 7,940 คน/ปี
 - เภสัชศาสตร์ 1,537 คน/ปี
- กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 - เฉพาะสาขาศึกษาศาสตร์ 15,092 คน/ปี

พบว่า การผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยียังไม่เพียงพอ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการสามารถผลิตกำลังคนได้ปีละประมาณ 77,400 คน ทำนองเดียวกันสถาบันอุดมศึกษา

ในปัจจุบันยังไม่สามารถผลิตบุคลากรในด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพได้อย่างเพียงพอ เช่นเดียวกัน ยกเว้นสาขาวิชาแพทยศาสตร์ สถิติผู้สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2543 ของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทุกสังกัด พบว่า สาขาวิชาแพทยศาสตร์สามารถผลิตได้ 1,590 คน ทันตแพทย์ 460 คน สาขาวิชาพยาบาล 6,753 คน และเภสัชศาสตร์ 1,173 คน กรณีของบุคลากรในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาศึกษาศาสตร์ สถาบันสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการสามารถผลิตรวมกันได้มากกว่าปีละ 40,000 คน

8.2.2 การกระจายของสถาบันเชิงปริมาณ

1) หากไม่คำนึงถึงระดับการศึกษา ทุกจังหวัดของประเทศมีสถาบันอุดมศึกษาแล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป พบว่ามี 24 จังหวัดที่ยังขาดสถาบันอุดมศึกษาระดับนี้

2) เขตที่มีสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญามากกว่าค่าเฉลี่ย (13 แห่ง/เขต) มีจำนวน 5 เขต คือ เขต 1, 3, 4, 5 และเขต 7

3) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (ร้อยละ 47.3) มี 4 เขต คือ เขต 3, 4, 6 และ 7

4) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับปริญญาสูงกว่าค่าเฉลี่ย (ร้อยละ 33.8) มีเพียง 3 เขต คือ เขต 1, 5 และ 10

5) เขต 2, 6, 8 และเขต 9 เป็นเขตที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในการกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา รองลงมาคือ เขต 3, 4 และ 7

8.2.3 ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอุดมศึกษา

1) การบริหารจัดการอุดมศึกษาในปัจจุบันยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ แต่ละสังกัดต่างบริหารจัดการตามนโยบายของตนเอง ทำให้ขาดเอกภาพเพราะการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการมองเป้าหมายในภาพรวม

2) การกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษายังขาดความเป็นธรรม ผู้มีฐานะดีกว่าทางเศรษฐกิจและสังคมมีโอกาสทางการศึกษาดีกว่าผู้ที่

ด้อยกว่าด้านฐานะและการตั้งถิ่นฐาน

3) การผลิตกำลังคนมิได้เป็นไปตามทิศทางการความต้องการกำลังคนของประเทศ ทั้งนี้เพราะสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังผลิตบุคลากรด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มากเกินไปเกินความต้องการ ในขณะที่บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยียังไม่สามารถผลิตได้อย่างเพียงพอ

4) การดำเนินภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การเรียนการสอนมากกว่าการทำวิจัย

5) การลงทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังมาจากการสนับสนุนของรัฐ (กว่าร้อยละ 90.0) ทั้งๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับประโยชน์จากภาคเอกชน และผู้เรียนร่วมรับภาระมากขึ้น

8.3 อุปสรรค ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาอุดมศึกษา

ผลจากการนำข้อมูลที่เป็นทั้ง 3 ส่วน คือ ข้อมูลบริบทของพื้นที่ ข้อมูลสถานการณ์อุดมศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับแผนและสถานการณ์ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลก มาสังเคราะห์ทำให้สามารถระบุประเด็นที่จัดได้ว่าเป็นปัญหา/อุปสรรค ทำให้การบริหารจัดการอุดมศึกษาของชาติไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรได้หลายประเด็น ดังนี้

1) ขาดแผนแม่บทการจัดการอุดมศึกษาแห่งชาติที่ชัดเจน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีหลายหน่วยราชการ รวมทั้งเอกชนที่รับผิดชอบ แต่ละหน่วยงานหรือองค์กรต่างก็มุ่งจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความต้องการของตนเอง ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งการจัดการในลักษณะเช่นนี้ นอกจากจะทำให้เกิดความสับสนเปลือง สูญเปล่า และไม่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการผลิตบุคลากรเกินความต้องการของตลาดและของสังคม

2) สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นกระจุกอยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะของรัฐ ไม่ได้มีการพิจารณาภาพรวมทั้งประเทศ ที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดต่างๆ ถึง 9 กระทรวง และ 1 หน่วยงาน โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา ต่างมุ่งขยายตามแนวทางของตน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเปิดสาขาวิชา การให้บริการ และการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มี

ประสิทธิภาพ หากเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนประชากรกลุ่มอายุ 18-24 ปี ต่อจำนวนสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาคในปี 2543 พบว่าสัดส่วนประชากรต่อสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร มีค่า 1 : 5,826 คน ต่างจากเขตอื่นๆ เช่น เขต 3, 4, และ 6 ซึ่งสัดส่วน 1 สถาบันต่อประชากรเป็น 11,000 - 18,000 คน ประมาณ 3 เท่า

3) สถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมากนั้น เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้มีโอกาสเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว จากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากร (โดยเฉพาะระดับปริญญา) พบว่าไม่ได้สะท้อนสัดส่วนที่แท้จริงของภาพประชากรของประเทศ เพราะผู้ที่มีฐานะได้เปรียบอยู่แล้วในสังคม มีโอกาสดีกว่าในการศึกษาระดับอุดมศึกษา อันจะนำมาซึ่งภาวะได้เปรียบมากยิ่งขึ้น และหากสภาพยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป การศึกษาก็จะไม่มีจุดหมาย หรือไม่อาจส่งผลต่อการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) ได้

4) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการอุดมศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่ต่างกัน ทำให้แต่ละหน่วยงานมุ่งจัดทำแผนงานดำเนินงานประมาณและบุคลากรเป็นการเฉพาะของตนเอง พบว่าในหลายๆ กรณีมีบริการพื้นฐาน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์ และบุคลากรมากเกินไปเนื่องจากมีจำนวนผู้เรียนน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ในบางสาขาวิชามีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก แต่การสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีน้อย ตรงกันข้ามบางสาขาวิชามีผู้เรียนจำนวนน้อยแต่สนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ราคาแพงเป็นจำนวนมาก

5) การบริหารจัดการอุดมศึกษาในปัจจุบันขาดการประสานงานและความร่วมมือทางวิชาการ (Academic consortium) ที่มีประสิทธิผล มีความพยายามหลายกรณีที่จะสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศด้วยการแลกเปลี่ยนบุคลากรและการใช้ระบบเครือข่ายมหาวิทยาลัย (University network) ที่นักศึกษาสามารถถ่ายโอนหรือเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันได้

6) ความพยายามอย่างหนึ่งในการกระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การเปิดหรือขยายวิทยาเขตของสถาบันหลักสู่จังหวัดต่างๆ ในภูมิภาค โดยขาดการวางแผนหรือการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันเอง ลักษณะเช่นนี้ทำให้พบว่าบางจังหวัดมีวิทยาเขตของสถาบัน

อุดมศึกษาหลักไปเปิดหรือขยายหลายแห่ง ทั้งที่ในพื้นที่มีสถาบันอุดมศึกษาอยู่แล้ว หลายสถาบันเช่นกัน ที่ดูจะเลวร้ายไปกว่านี้คือ การที่สถาบันอุดมศึกษาไปเปิดวิทยาเขตแห่งใหม่ในพื้นที่อื่น ทั้งที่มีสถาบันอุดมศึกษาระดับเดียวกัน สาขาวิชาเดียวกัน และ/หรือสังกัดเดียวกันเปิดดำเนินการอยู่แล้ว เช่น กรณีของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตไปเปิดวิทยาเขตที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งก็มีสถาบันราชภัฏเชียงใหม่และสถาบันราชภัฏเชียงรายเปิดดำเนินการอยู่แล้ว เป็นต้น

7) สถาบันที่มีอยู่จำนวนมากนั้น ผลิดกำลังคนไม่เป็นไปตามเป้าหมายและทิศทางความต้องการกำลังคนของประเทศ การผลิตบัณฑิตเน้นหนักไปทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งๆ ที่ความต้องการกำลังคนของประเทศเป็นไปทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยในระดับปริญญาตรี (จำกัดรับ) สัดส่วนนักศึกษาสังคมศาสตร์ : วิทยาศาสตร์ เท่ากับร้อยละ 75 : 25 ในปี 2530 และ 66 : 34 ในปี 2539 ในขณะที่เป้าหมายในแผนฯ 8 ที่กำหนดไว้คือ ให้มีการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40 และขยายเป็นร้อยละ 50 ในปี 2549

8) การเปิดหรือขยายวิทยาเขตของสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากมิได้ก่อให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพทางวิชาการ แต่มุ่งเน้นการแสวงหาตลาดหรือลูกค้าที่สามารถสร้างรายได้หรือผลกำไรให้กับการดำเนินการ ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาตามรูปแบบนี้จึงเป็นการดำเนินการในลักษณะธุรกิจการศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีปริญญาหรือมีศักดิ์ศรีทางวิชาการเพิ่มขึ้นแทนที่จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ คือ ปัญญา และความรู้ที่รับผิชอบคือ สติ

9) การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาปัจจุบัน เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าคือ ให้คนได้เรียนเพื่อได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร จากนั้นก็ออกไปแสวงหางาน ทั้งที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาปัจจุบันควรมุ่งเน้นผลิตบุคลากรให้สามารถสร้างงานเองได้ตามความเหมาะสมกับสถานภาพและสิ่งแวดล้อม

10) สาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนยังอยู่ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเกินความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน ในขณะที่สาขาวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาศาสตร์สุขภาพบางสาขา ยังไม่สามารถผลิตได้อย่างเพียงพอ การเปิดโอกาสให้มีการเปิด หรือขยายวิทยาเขตรวมไปถึงการสนับสนุนให้เอกชนดำเนินการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ มักจะเปิดทำการเรียนการสอนในสาขาวิชามนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์เป็นหลัก จึงเท่ากับเป็นการสร้างภาระให้กับประเทศชาติในส่วนของ ปัญหาแรงงานหรือบัณฑิตตกงาน

11) สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดทำการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็น สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดทำการเรียนการสอนแบบหลากหลายสาขาวิชาในสถาบันเดียว หรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) สถาบัน อุดมศึกษาที่เน้นจัดการเรียนการสอนเฉพาะทางยังมีจำนวนจำกัด ทั้งนี้ความต้องการ บุคลากรเฉพาะทางของประเทศยังมีค่อนข้างสูง

12) ระบบอุดมศึกษาของไทยยังขาดการแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่เด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ในกลุ่มที่เน้นการวิจัย (Research University) สถาบันในกลุ่มนี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศ เนื่องจาก จะเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาคำตอบและความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็นลักษณะ ของมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University) แต่ผนวกการศึกษาค้น คว้าวิจัยของบุคลากรซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการวิจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน มีบางสถาบัน ที่มีศูนย์หรือสถาบันวิจัยเฉพาะทาง แต่ยังขาดการสนับสนุนอย่างเหมาะสมด้าน งบประมาณ

13) ระบบอุดมศึกษาของไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญประการ หนึ่งมาจากอำนาจหนุนนำหรือการแทรกแซงทางการเมืองในหลายๆ กรณีที่ผ่านมา การกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษามีได้ตอบสนองอุปสงค์ที่แท้จริง แต่เป็นเพราะผู้มีอำนาจทางการเมืองต้องการให้มีสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่หรือ เขตเลือกตั้งของตนเอง แม้แต่การเปิดหรือขยายวิทยาเขตของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่ง เชื่อกันว่าจะเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษา และได้มีมติให้ ดำเนินการได้ในหลาย ๆ แห่ง ผลสุดท้ายติดขัดในเรื่องของงบประมาณ ทำให้ต้องมี การทบทวนความเหมาะสม ความจำเป็น และความเป็นไปได้โดยรวม

14) เหนือปัญหาและอุปสรรคทั้งหมด การจัดการอุดมศึกษาของชาติในภาวะ ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ณ ปัจจุบัน งบประมาณคือปัจจัยจำกัดสำคัญที่สุด การกำหนดจุดที่ตั้งหรือแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา แม้จะมีเป้าประสงค์เพื่อรองรับ จำนวนนักเรียนผู้ซึ่งจะจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เพิ่มมากขึ้น ตามนโยบายแห่ง รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันก็ตาม ควรต้องดูความ เหมาะสมและเป็นไปได้ด้านงบประมาณเป็นสำคัญ

รูปแบบของการกำหนดแผนที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคตที่จะได้นำเสนอในบทต่อไป เป็นการนำเสนอโดยตั้งอยู่บนฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยอาศัยการวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นทั้งหมด ดังที่เสนอไว้ในกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นภาพของความเชื่อมต่อกันระหว่างสถานการณ์การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันกับรูปแบบของการกำหนดแผนที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต การศึกษานี้ได้สรุปเกณฑ์พื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางการกำหนดรูปแบบไว้ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

8.4 หลักการในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปัจจัยสาเหตุดังกล่าวแล้วข้างต้น เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต มีดังนี้

1) ต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในการกระจายโอกาสทางการศึกษา โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (เมือง/ชนบท) ฐานะทางเศรษฐกิจ (ร่ำรวย/ยากจน) รวมไปถึงความแตกต่างในคณะและสาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอน

2) ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น เส้นทางคมนาคม อาคารสถานที่ และการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสม โดยรัฐไม่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มเติมในสิ่งดังกล่าวมากนัก

3) ต้องคำนึงถึงความพร้อมและความเป็นไปได้ของรัฐด้านงบประมาณการลงทุน สำหรับสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ การจัดหาบุคลากร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) ชุมชนและ/หรือองค์กรท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เป็นไปตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

5) จังหวัดหรือเขตที่ยังไม่มีสถาบันอุดมศึกษาหรือมีแต่ยังไม่เป็นการเพียงพอและเหมาะสม เมื่อเทียบกับอัตราส่วนของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ/หรืออัตราการเรียนต่อ ต้องได้รับการพิจารณาการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเป็นอันดับแรก

8.5 รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาที่จะมีการกำหนดจุดที่ตั้งในอนาคต

ด้วยสถานการณ์การอุดมศึกษาของชาติที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันผนวกเข้ากับ ความจำกัดในเรื่องงบประมาณของรัฐบาล ทำให้การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ ได้มีรูปแบบเป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก ดังนั้นเกณฑ์ที่อาจใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ ควรเป็นดังนี้

1) ไม่เน้นการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ได้มีรูปแบบ ซึ่งอาจต้องทำให้ ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากสำหรับการก่อสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกขั้นพื้นฐาน รวมถึงการสรรหาบุคลากร

2) ควรเน้นรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือ บูรณาการระหว่างรูปแบบต่อไปนี้ตามความเหมาะสม

ก. การหลอมหลวม (Amalgamation) ด้วยการนำเอาสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในสังกัดเดียวกันและต่างสังกัดที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน (จังหวัด เดียวกันหรือจังหวัดข้างเคียง) มารวมเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ ภายใต้ชื่อสถาบันเดียวกัน

ข. การยุบรวม (Unification) ซึ่งหมายถึง การรวมเอาสถาบันอุดมศึกษา ที่มีลักษณะสาขาวิชาคล้ายกัน หรืออยู่ภายใต้สังกัดเดียวกัน จัดตั้ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ (เช่น การยุบรวมวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี เป็นต้น)

ค. การยกฐานะ (Upgrading) สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีที่มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากร และงบประมาณ สามารถยกฐานะขึ้น เป็นสถาบันอุดมศึกษาเต็มรูปแบบ

ง. การใช้เครือข่ายหรือระบบมหาวิทยาลัย (University Network/ University System) รูปแบบนี้ไม่จำเป็นต้องมีการหลอมรวมหรือยุบรวม แต่อาศัยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ต่างๆ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศด้วยการแลกเปลี่ยน บุคลากร การเทียบโอน/ถ่ายโอนหน่วยกิตการเรียนระหว่างกัน เป็นต้น

8.6 การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจของประเทศ และบริบทการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของประชาคมโลก การบริหารจัดการการอุดมศึกษาของชาติในอนาคตควรมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) ควรพิจารณาจัดแบ่งระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- ก. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University) สถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้ควรจัดให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (National University) ที่รัฐต้องให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ พันธกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้นอกจากการเรียนการสอนในระดับปริญญาเอกและปริญญาโท รวมทั้งปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลนแล้ว ยังต้องมุ่งเน้นการค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่สำหรับการพัฒนาประเทศด้วย
- ข. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน (Teaching University) สถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้ควรจัดให้เป็นมหาวิทยาลัยระดับภูมิภาค (Regional University) ซึ่งรัฐต้องเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถดำเนินการได้ พันธกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้คือ ทำการสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ตลาดและสังคมมีความต้องการ รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำการวิจัยที่สอดคล้องกับภูมิภาค/ชุมชน
- ค. วิทยาลัยชุมชน (Community College) สถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้เป็นสถาบันที่เปิดโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางแก่ประชาชน ทั้งนี้มุ่งเน้นการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เพื่อเป็นการสร้างบุคลากรให้กับชุมชนท้องถิ่น พันธกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวิทยาลัยชุมชนคือ การฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นให้กับประชาชนตามความต้องการของท้องถิ่น

2) การบริหารจัดการและดำเนินการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในอนาคตต้องเปิดโอกาสให้เอกชนและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มที่เน้นการเรียนการสอนและวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้

เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

3) ไม่ควรมุ่งเน้นการผลิตหรือบริหารจัดการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยการประสาทปริญญาเพียงอย่างเดียว แต่ควรเน้นการเรียนการสอนแบบไม่ประสาทปริญญาด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนจนตลอดชีวิตตามปรัชญาการศึกษาแนวใหม่

4) การบริหารจัดการการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาควรเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรเน้นมาตรการการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Pooled resources)

5) การบริหารจัดการการอุดมศึกษาในอนาคตควรเน้นความเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคและความเป็นสากล (Internationalization)

6) กรณีที่ต้องมีการหลอมรวมหรือยุบรวมสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ ต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่มีอยู่เดิม หากจะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้น บุคลากรเดิมต้องมีตำแหน่งหรือสถานภาพที่ไม่ต่ำไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

8.7 สาขาวิชาที่ควรเปิดสอน

1) สาขาวิชาที่จะเปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ต้องไม่ซ้ำซ้อนกับสาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว

2) สาขาวิชาที่จะเปิดสอน ควรพิจารณาตามกลุ่มสถาบันดังนี้

ก. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย ควรมุ่งเน้นสาขาวิชาที่สามารถสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่สำหรับเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ

ข. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนควรให้ความสำคัญกับสาขาวิชาที่ตลาดและสังคมยังคงมีความต้องการ ทั้งนี้ไม่ควรมุ่งเน้นให้ผู้จบต้องทำงานในภาครัฐ แต่ต้องให้สามารถสร้างงานเองได้ ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของท้องถิ่นด้วย

ค. สถาบันที่อยู่ในกลุ่มของวิทยาลัยชุมชน ควรมุ่งเน้นการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ เช่น ช่างยนต์ ช่างกลเกษตร การแปรรูปอาหาร และการท่องเที่ยว เป็นต้น

บทที่ 9

การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

9.1 การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

เขตศึกษาที่ 1

● ลักษณะทางกายภาพ

เขตศึกษาที่ 1 คือ ภาคกลางตอนล่าง ตามกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ จำนวน 8 จังหวัด ดังนี้ คือ นนทบุรี ปทุมธานี สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี และชัยนาท ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของเขตนี้คือ ความเป็นที่ราบเรียบ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพัดพามา (Delta) มีความสูงโดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางไม่เกิน 10 เมตร ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของดินปนวกเข้ากับปริมาณน้ำฝนที่มากพอในฤดูฝน และการจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้ง ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ 8 จังหวัดดังกล่าว มีอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาเป็นอาชีพหลัก

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- ประชากร เขตศึกษาที่ 1 มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น (เมื่อปี พ.ศ. 2544) 4,481,509 คน ทั้งนี้เป็นประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษาคือ อายุระหว่าง 18 - 21 ปี จำนวน 301,135 คน โดยภาพรวม ทั้ง 8 จังหวัดในเขตศึกษานี้มีอัตราการเพิ่มของประชากรประมาณร้อยละ 1.5 กว่าร้อยละ 90.0 ของประชากรในแต่ละจังหวัดตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท ยกเว้น 2 จังหวัด คือ นนทบุรี และสระบุรี ซึ่งมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทร้อยละ 59.0 และ 77.0 ตามลำดับ

- **อาชีพและรายได้** กว่าร้อยละ 80.0 ของประชากรในเขตศึกษานี้ ยกเว้นจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี มีรายได้หลักมาจากภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำนาและสวนผลไม้ สำหรับจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี รายได้หลักของประชากรมาจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม พิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเขตศึกษานี้พบว่า ประชาชนมีรายได้ 96,760 บาท โดยจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุดคือ 249,332 บาท และจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำสุด คือ 38,150 บาท (www.mis.moe.go.th)

- **การบริการ** ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่ราบเรียบและตั้งอยู่ใกล้กับ กรุงเทพมหานคร ทำให้เขตศึกษานี้มีโครงข่ายการคมนาคมและการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางรถยนต์ที่เชื่อมโยงกันอย่างดี สำหรับทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟจาก กรุงเทพมหานครที่จะผ่านไปยังสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่านจังหวัด ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และสระบุรี แม้จะไม่มีสนามบินพาณิชย์ แต่การเดินทางไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งการเดินทางไปยังต่างประเทศ สามารถทำได้โดยสะดวก โดยใช้สนามบินนานาชาติกรุงเทพฯ ซึ่งตั้งอยู่ติดกับ เขตศึกษา

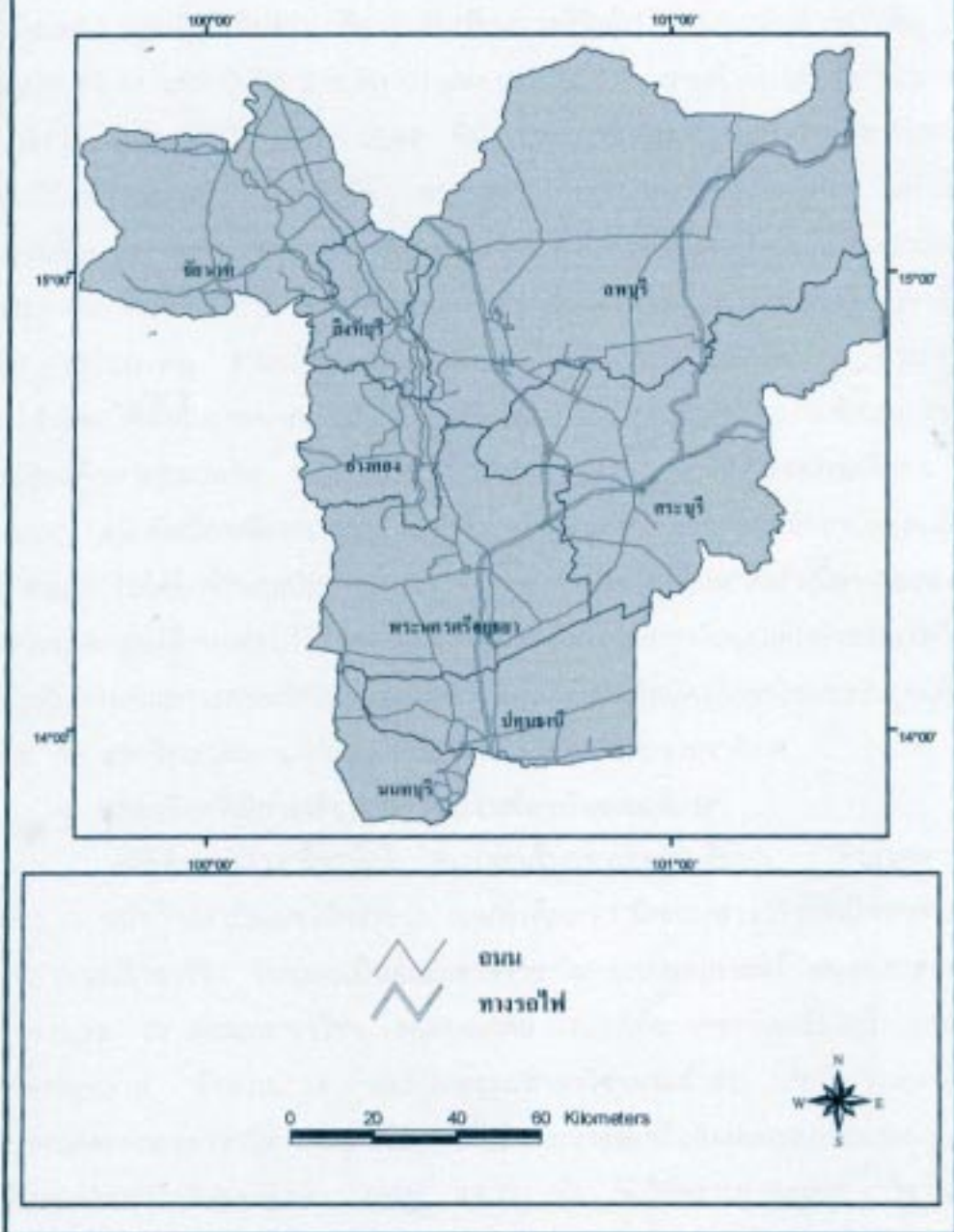
- **การท่องเที่ยว** ในพื้นที่เขตศึกษานี้อาจจำกัดด้วยแหล่งท่องเที่ยวประเภท ธรรมชาติ แต่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวประเภทสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และสิงห์บุรี ศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดสระบุรี อ่างทอง และสิงห์บุรี นอกจากนี้ยังมี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของประชาชนกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วเขตศึกษา

● สถานการณ์อุดมศึกษา

- สถานการณ์อุดมศึกษาของเขตศึกษาที่ 1

ดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 6 ทำให้ทราบว่าโดยทั่วไปค่อนข้างได้เปรียบ เขตศึกษาอื่นๆ อยู่ในหลายประเด็น แม้จะไม่มีมหาวิทยาลัยของรัฐภายใต้สังกัดทบวง มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในเขตแม้แต่มหาวิทยาลัยเดียว ยกเว้นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ในจังหวัดลพบุรีและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต แต่ก็มีได้ ทำให้สัดส่วนของจำนวนสถาบันอุดมศึกษาต่อจำนวนประชากรเสียเปรียบภูมิภาค

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 1

หรือเขตศึกษาอื่น จากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีในเขตเทียบกับประชากรทั้งหมด มีสัดส่วน 1 สถาบันต่อประชากร 60,000 คน และเมื่อเทียบกับประชากรวัย อุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) 1 สถาบันต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 4,000 คน ยิ่งพิจารณาต่อไปถึงอัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง สายสามัญและสายอาชีพด้วยแล้ว

เขตศึกษาที่ 1 มีอัตราการเรียนต่อสูงเป็นอันดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ทั้งในระดับปริญญา (ร้อยละ 45.9) และระดับต่ำกว่าปริญญา (ร้อยละ 84.4)

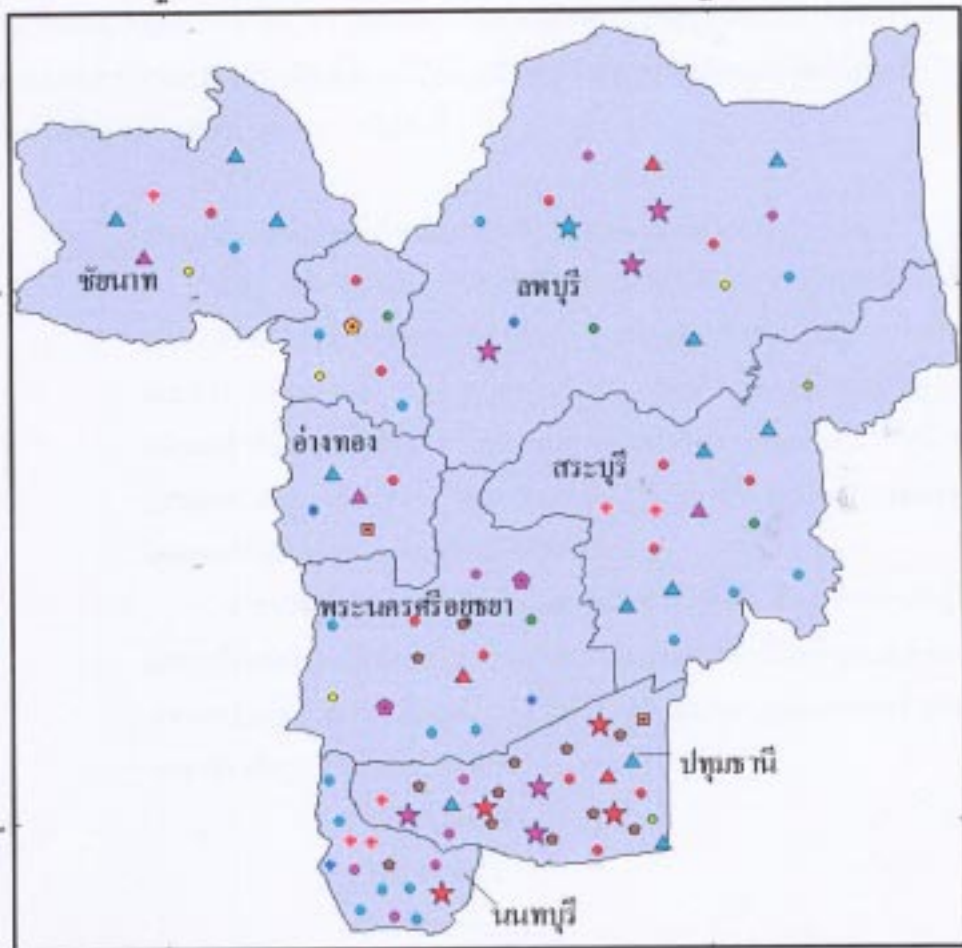
- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับ

สถิติจำนวนสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษา 1 เมื่อปี พ.ศ. 2544 มีสถาบัน รวมทั้งสิ้น 81 สถาบัน แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 51 แห่ง และ สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 30 แห่ง เมื่อแยกตามระดับที่เปิดสอน คือ ระดับ ปริญญาตรีขึ้นไป แต่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (อนุปริญญา) มีจำนวนสถาบันใน 2 ระดับ 31 แห่ง และ 50 แห่ง ตามลำดับ ศักยภาพในการรับนักศึกษาพิจารณา จากสถิติปีการศึกษา 2544 ที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งระดับต่ำกว่า ปริญญาตรีและปริญญาตรีขึ้นไปทุกสังกัด สามารถรับได้ประมาณ 12,700 คน ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอีก 30 แห่ง หากคาดประมาณโดยเฉลี่ยว่า รับนักศึกษาเข้าเรียนได้สถาบันละ 400 คนในแต่ละปี สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ดังกล่าวสามารถรองรับนักศึกษาได้อีกประมาณ 12,000 คน รวมแล้วสถาบัน อุดมศึกษาทั้งหมดในเขตการศึกษา 1 สามารถรับนักศึกษาเข้าเรียนได้ทั้งสิ้นประมาณ 24,700 คน จำนวนรับดังกล่าวนี้เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพใน 8 จังหวัดของเขตศึกษา ซึ่งมีทั้งสิ้น 37,977 คน เมื่อปีการศึกษา 2544 ทำให้ทราบว่ายังมีจำนวนนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษา ในเขตไม่สามารถรับได้อีกจำนวนประมาณ 13,300 คน จำนวนนักเรียนส่วนเกินนี้ หากประสงค์จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป จำเป็นต้องสมัครเรียนต่อใน สถาบันอุดมศึกษาออกเขตศึกษา (ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มภาวะการแข่งขันในเขต ศึกษาอื่น) หรือไม่ก็สมัครศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด คือ มหาวิทยาลัย รามคำแหง หรือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- สาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

สถิติจำนวนสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามเขต (ตารางที่ 6.10 หน้า 119) ทำให้ทราบว่า เขตการศึกษา 1 มีคณะ/สาขาวิชา

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 1

★ มหาวิทยาลัย	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี	◆ วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
★ วิทยาลัยเทคโนโลยี	● วิทยาลัยเทคโนโลยี	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
★ วิทยาลัยการเกษตร	● วิทยาลัยการอาชีพ	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
▲ สถาบันวิจัย	● สถาบันวิจัย	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
▲ สถาบันวิจัยการแพทย์	● สถาบันวิจัยการแพทย์	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
▲ ศูนย์บริการ	● ศูนย์บริการ	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
● สถาบันพัฒนาบุคลากร	● สถาบันพัฒนาบุคลากร	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
	● สถาบันพัฒนาบุคลากร	◆ วิทยาลัยการอาชีพ
	● สถาบันพัฒนาบุคลากร	◆ วิทยาลัยการอาชีพ

ที่เปิดทำการสอนทั้งสิ้น 46 คณะ/สาขาวิชา โดยแยกเป็นคณะ/สาขาวิชาในกลุ่ม สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์มากที่สุด จำนวน 27 คณะ/สาขาวิชา รองลงมาคือ กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 14 และ 5 คณะ/สาขาวิชาตามลำดับ เมื่อพิจารณาต่อไปถึงสัดส่วนของแต่ละคณะ/สาขาวิชา ต่อจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) ทำให้ทราบว่าคณะ/สาขาวิชา ในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพมีสัดส่วนสูงสุด กล่าวคือ 1 คณะ/สาขาวิชาต่อประชากร วัยอุดมศึกษา 60,000 คน ในขณะที่กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และ กลุ่มสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มีสัดส่วนลดหลั่นลงมาตามลำดับ คือ 1 คณะ/สาขาวิชาต่อประชากร 22,000 คน และ 11,000 คน

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

เมื่อนำข้อมูลที่จำเป็นทั้ง 3 ส่วน คือ ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ รวมทั้ง ลักษณะสังคม-เศรษฐกิจของประชาชน ข้อมูลสถานการณือุดมศึกษาและ ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ทำให้สามารถกำหนดจุดที่ตั้งและรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษา 1 ได้ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University)

ยกฐานะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิตให้เป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นการวิจัย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ ความพร้อมทั้งด้านวิชาการ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางด้านการเรียนการสอนที่มีค่อนข้างสูง เมื่อผนวกเข้ากับความเสี่ยงในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศ และความเหมาะสมในทำเล/ที่ตั้งที่อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมและการสื่อสาร

สาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนและการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และ/หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย สำหรับสถาบันอุดมศึกษานี้มีความสอดคล้องกับ ความพร้อมของสถาบันและสถานการณืปัจจุบันของประเทศและประชาคมโลก สาขาวิชาที่ควรเน้นเป็นพิเศษคือ

- การบริหารจัดการ
- การเงินการคลัง
- การค้าระหว่างประเทศ
- เศรษฐกิจระหว่างประเทศ
- พหุติกรรมไทย

2) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน (Teaching University)

การศึกษานี้เสนอให้มีสถาบันที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน 3 สถาบันในเขต การศึกษานี้ สองสถาบันแรกมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลากหลาย คณะ/สาขาวิชา (Comprehensive University) โดยใช้วิธีการหลอมรวมสถาบัน อุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน โดยให้สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี และสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นแกนกลางการจัดตั้ง โดยอาจตั้งชื่อใหม่ว่า **มหาวิทยาลัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช** และ **มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา** ตามลำดับ กรณีอีกสถาบันหนึ่งมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง (Specialization University) อาจตั้งชื่อใหม่ว่า **มหาวิทยาลัยปทุมธานี** โดยใช้วิธีการยุบรวมเอาสถาบัน อุดมศึกษาในพื้นที่ที่มีลักษณะวิชาการหรือวิชาชีพที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน

สาขาวิชาที่ควรเปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มนี้เป็นสาขาวิชาที่มี สอนอยู่แล้วในสถาบันอุดมศึกษาเดิม แต่อาจมีการปรับปรุงให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของตลาดและสังคมได้มากขึ้น การศึกษานี้เสนอแนะดังนี้

- มหาวิทยาลัยแบบหลายคณะ/สาขาวิชา
 - ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์
 - วิศวกรรมศาสตร์
 - เกษตรศาสตร์
 - พยาบาลศาสตร์
 - ศิลปกรรมศาสตร์
 - วิทยาศาสตร์
 - สังคมศาสตร์ (บางสาขา เช่น การบริหารจัดการ คอมพิวเตอร์

ธุรกิจ และการท่องเที่ยว เป็นต้น)

- มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง
 - วิศวกรรมเครื่องกล

- วิศวกรรมไฟฟ้า
- วิศวกรรมอุตสาหการ
- วิศวกรรมเกษตร
- วิศวกรรมโยธา

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

การศึกษานี้เสนอให้มีสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญา และงานบริการฝึกอบรมวิชาชีพเฉพาะให้กับชุมชน จำนวน 7 สถาบันใน 7 จังหวัด ยกเว้นจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสามารถใช้บริการวิทยาลัยชุมชนในจังหวัดข้างเคียงได้ วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่มีทั้งสอดคล้องกันและต่างกันตามความแตกต่างในบริบทของแต่ละจังหวัด

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในแต่ละจังหวัดสามารถกระทำได้ โดยการยุบรวมเอาวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง และ/หรือวิทยาลัยการอาชีพที่มีได้หลอมรวมหรือยุบรวมเข้าเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน วิทยาลัยชุมชนและคณะ/สาขาวิชาที่บริการเสนอไว้ดังนี้

- วิทยาลัยชุมชนปทุมธานี
 - ช่างกลการเกษตร
 - ช่างกลโรงงาน
 - ช่างยนต์
 - ช่างไฟฟ้า
 - ช่างโลหะ/ช่างเชื่อม
- วิทยาลัยชุมชนสิงห์บุรี
 - ช่างกลการเกษตร
 - กสิกรรม
 - ประมงน้ำจืด
- วิทยาลัยชุมชนอ่างทอง
 - ช่างกลการเกษตร
 - กสิกรรม
- วิทยาลัยชุมชนลพบุรี
 - ช่างกลการเกษตร

- พีชไร่
- ช่างยนต์
- ช่างไฟฟ้า
- วิทยาลัยชุมชนสระบุรี
 - ช่างกลการเกษตร
 - พีชไร่
 - ช่างยนต์
 - ช่างกลโรงงาน
- วิทยาลัยชุมชนชัยนาท
 - ช่างกลการเกษตร
 - ประมงน้ำจืด
 - กสิกรรม
- วิทยาลัยชุมชนพระนครศรีอยุธยา
 - ช่างกลการเกษตร
 - ช่างกลโรงงาน
 - ช่างยนต์
 - ช่างก่อสร้าง
 - ช่างต่อเรือ

ตารางที่ 9.1 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 1

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>1. มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)</p> <ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต 	<ul style="list-style-type: none"> ยกฐานะจากวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดิมขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (National University) 	<ul style="list-style-type: none"> ผลิตนักวิชาการในระดับปริญญาเอก/โท และปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลน แสวงหาองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ รัฐให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> การบริหารจัดการ การเงินการคลัง การค้าระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ พฤติกรรมไทย
<p>2. มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University)</p> <ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ลพบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> การหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง (Amalgamation) <ul style="list-style-type: none"> สถาบันราชภัฏเทพสตรีเป็นแกน วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรเทคโนโลยี (ลพบุรี + ชัยนาท) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี (สระบุรี + ชัยนาท) วิทยาเขตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลพบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> Comprehensive University การใช้ทรัพยากร/บุคลากรร่วมกัน (Pooled Resources) 	<ul style="list-style-type: none"> ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> การบริหารจัดการ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การท่องเที่ยว

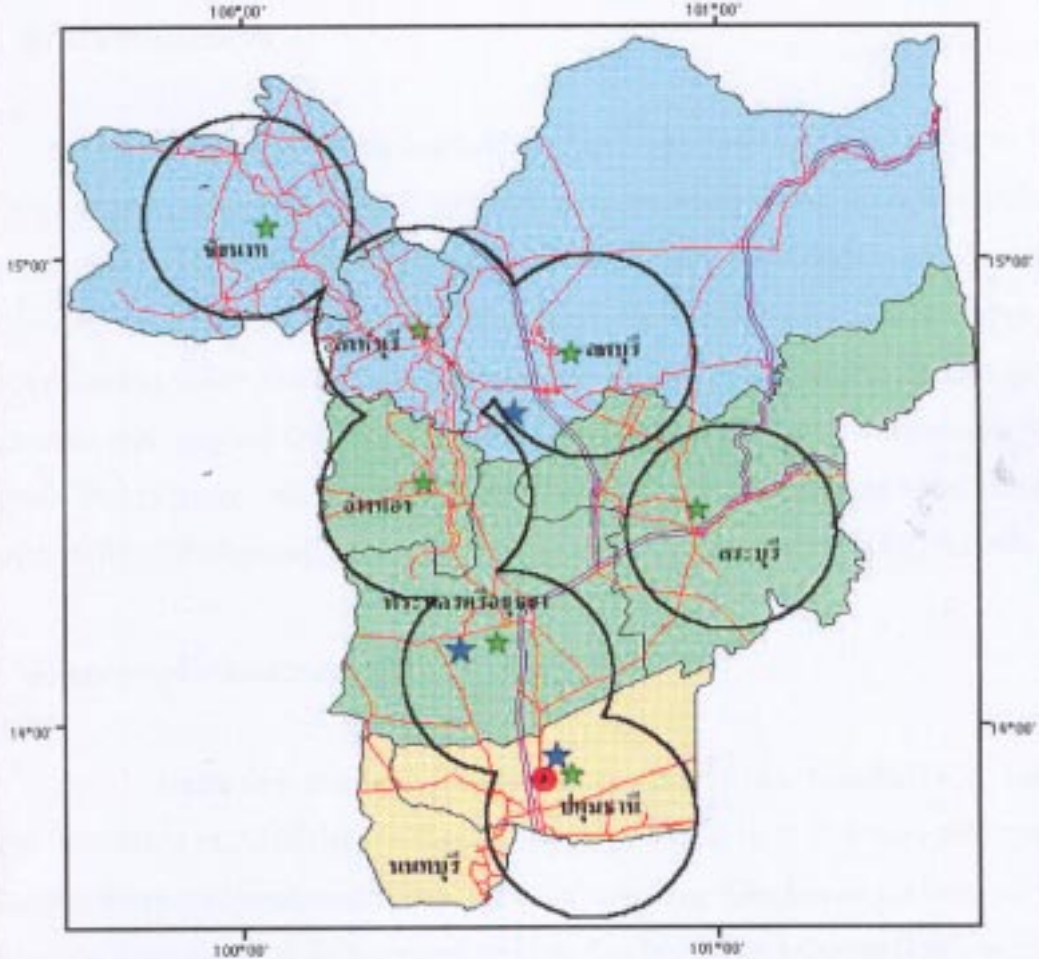
ตารางที่ 9.1 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา 	<ul style="list-style-type: none"> การหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษา ในพื้นที่ใกล้เคียง (Amalgamation) <ul style="list-style-type: none"> สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นแกน สถาบันราชมนฑล (ทั้ง 2 แห่ง) วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรเทคโนโลยี วิทยาลัยพลศึกษา (อ่างทอง + ปทุมธานี) วิทยาลัยนาฏศิลป์ (อ่างทอง) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี (ปทุมธานี + นนทบุรี) 	<ul style="list-style-type: none"> Comprehensive University Pooled Resources 	<ul style="list-style-type: none"> เหมือนกับกรณีของมหาวิทยาลัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ลพบุรี
<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีปทุมธานี 	<ul style="list-style-type: none"> การยุบรวมสถาบันที่มีลักษณะ วิชาการ/วิชาชีพคล้ายกัน (Unification) <ul style="list-style-type: none"> สถาบันราชมนฑลปทุมธานี สถาบันราชมนฑลธัญบุรี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี วิทยาลัยเทคนิคธัญบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> Specialization University 	<ul style="list-style-type: none"> วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเกษตร วิศวกรรมโยธา

ตารางที่ 9.1 (ต่อ)

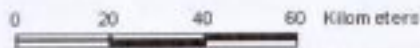
กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร ปทุมธานี 		-
<p>3. วิทยาลัยชุมชน (Community College)</p> <ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยปทุมธานี • วิทยาลัยสิงห์บุรี • วิทยาลัยอ่างทอง • วิทยาลัยลพบุรี • วิทยาลัยสระบุรี • วิทยาลัยชัยนาท • วิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา 	<p>การบูรรวม (Unification)</p> <ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยเทคนิค • วิทยาลัยอาชีวศึกษา • วิทยาลัยสารพัดช่าง • วิทยาลัยการอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการโดยภาครัฐ - สนับสนุน/ส่งเสริมเอกชน ดำเนินการ - สอนในระดับ ปวช. และ ปวส. - ให้การฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น สามารถสะสมหน่วยกิต เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้ - จัดการเรียนการสอนทั้ง degree และ nondegree - ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีบทบาทการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลการเกษตร/ช่างกลโรงงาน - ช่างยนต์/ช่างไฟฟ้า/ช่างโลหะ - ช่างเชื่อม - ช่างกลการเกษตร/กลีกรรรม - ประมงน้ำจืด - ช่างกลการเกษตร/กลีกรรรม - ช่างกลการเกษตร/พีชไร์ - ช่างยนต์/ช่างไฟฟ้า - ช่างกลการเกษตร/พีชไร์ - ช่างยนต์/ช่างกลโรงงาน - ช่างกลการเกษตร/ประมงน้ำจืด - กลีกรรรม - ช่างกลการเกษตร/ช่างกลโรงงาน - ช่างยนต์/ช่างก่อสร้าง - ช่างต่อเรือ

แผนที่แสดงจุดที่ก่อสร้างบัณฑิตศึกษาเขต

ที่ดำเนินการเพื่อให้บริการ

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยวิจัย)
- ★ มหาวิทยาลัยที่จัดหาระเบียบการสอน
- ★ วิทยาลัยชุมชน

เขตศึกษาที่ 2

● ลักษณะทางกายภาพ

เขต 2 ประกอบไปด้วยจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออก จำนวน 9 จังหวัด คือ สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป คือ มีภูเขาและที่สูงตรงกลาง บริเวณตอนบนของเขตเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง และด้านใต้เป็นที่ราบชายฝั่งตลอดแนว ตั้งแต่จังหวัดชลบุรีจนถึงจังหวัดตราด ที่ราบลุ่มน้ำตอนบนเกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพัดพามาทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก สำหรับที่ราบชายฝั่งด้านใต้ที่ติดกับเทือกเขาตอนกลางเหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ และพืชสวน เช่น ผลไม้ ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด และอ้อย เป็นต้น ในส่วนของที่ราบที่ติดกับทะเลมีความได้เปรียบในเชิงการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเทียบกับเขตอื่น

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- **ประชากร** เขตศึกษาที่ 2 มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น (เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2544) จำนวน 5,176,675 คน โดยมีประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) จำนวน 363,919 คน อัตราการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยของ 9 จังหวัดในเขตศึกษานี้คือ ร้อยละ 1.9 โดยประมาณ ร้อยละ 90.9 ของประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทสูงสุดในเขตคือ ร้อยละ 95.0 รองลงมาคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก และตราด ซึ่งมีสัดส่วนของประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทเท่ากันคือ ร้อยละ 92.0 จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนของประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทต่ำสุดคือ ร้อยละ 81.0

- **อาชีพและรายได้** เปรียบเทียบอาชีพและรายได้ระหว่างเขตศึกษาที่ 1 และเขตศึกษาที่ 2 โดยภาพรวมยังมีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ อาชีพและรายได้หลักของประชากรยังคงมาจากภาคการเกษตร อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่พบในส่วนนี้คือ พืชเศรษฐกิจหลักของเขตศึกษาที่ 2 นอกเหนือจากข้าว

แล้ว ยังมีพืชหลักอีกหลายอย่างที่มีชื่อเสียงและทำรายได้ให้กับประชาชนค่อนข้างสูง คือ ยางพารา ผลไม้ มันสำปะหลัง และอ้อย ยิ่งไปกว่านี้คือ ภายในเขตศึกษาที่ 2 ยังได้รับการส่งเสริมตามนโยบายของรัฐบาลให้เป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) ทำให้รายได้ส่วนหนึ่งของภูมิภาคนี้ มาจากการอุตสาหกรรมด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชลบุรีและระยอง ทั้งนี้รวมไปถึงจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร และมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอยู่ก่อนแล้ว

กรณีของรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรต่อปี พบว่า ในเขตศึกษานี้ประชากรมีรายได้ประมาณ 93,500 บาท ทั้งนี้จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุด คือ 231,648 บาท รองลงมาคือ จังหวัดระยอง 137,557 บาท จังหวัดที่มีประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำสุดคือ สมุทรปราการ โดยประชากรมีรายได้ต่อหัวต่อปี 28,000 บาท

- **การบริการ** บริการพื้นฐานที่มีส่วนต่อการกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษามากที่สุดคือ การคมนาคมขนส่ง ในเขตศึกษานี้มีการคมนาคมทางบก ซึ่งใช้บริการได้ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ทางรถยนต์มีถนนสายหลักคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครผ่านฉะเชิงเทรา ชลบุรี เลียบชายฝั่งของจังหวัดระยอง จันทบุรี และไปสิ้นสุดที่จังหวัดตราด กรณีของทางรถไฟมีโครงข่ายของเส้นทางรถไฟจากกรุงเทพมหานคร ไปยังจังหวัดฉะเชิงเทราแล้วแยกออกเป็น 2 เส้นทางย่อย เส้นทางหนึ่งแยกไปตอนบนผ่านจังหวัดปราจีนบุรี สิ้นสุดที่อำเภอรัฐประศาสตร์ จังหวัดสระแก้ว อีกเส้นทางหนึ่งแยกไปทางใต้ไปสิ้นสุดที่สถานีรถไฟสัตหีบ นอกเหนือจากการคมนาคมทางบกแล้วในเขตศึกษานี้ยังมีการคมนาคมขนส่งทางน้ำและทางอากาศด้วยเช่นเดียวกัน เส้นทางคมนาคมทางน้ำมีทั้งทางน้ำภายในและทางทะเล สำหรับทางอากาศเขตศึกษานี้มีสนามบินนานาชาติอยู่ตะกั่ว ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

- **การท่องเที่ยว** เขตศึกษาที่ 2 มีแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทชายหาดและเกาะแก่ง มีชายหาดที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น หาดบางแสน หาดพัทยา หาดแม่พิมพ์ หาดทรายแก้ว และหาดแหลมสิงห์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเกาะที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง เช่น เกาะช้าง เกาะกูด เกาะสีชัง เกาะสาก และเกาะเสม็ด เป็นต้น

● สถานการณ์อุดมศึกษา

- สถานการณ์อุดมศึกษาของเขตศึกษาที่ 2

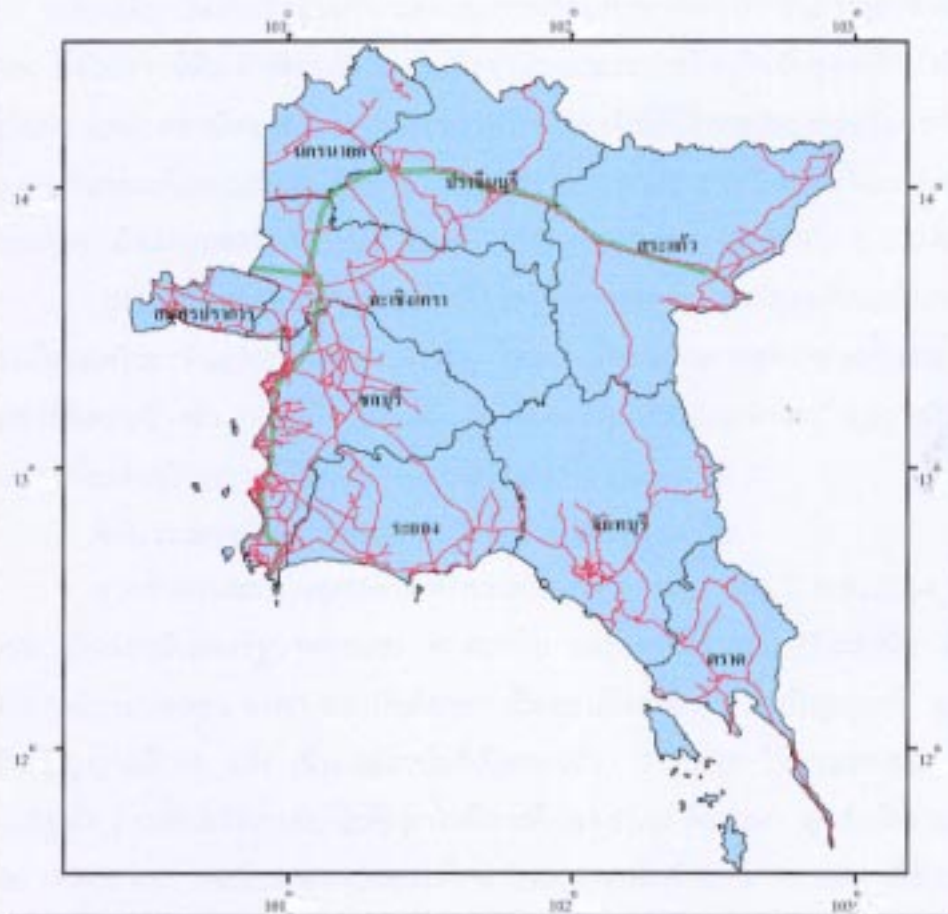
สถิติประชากรและจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับปี พ.ศ. 2544 ของเขตศึกษาที่ 2 เปรียบเทียบให้เห็นสัดส่วนว่า แต่ละสถาบันอุดมศึกษาต้องบริการประชากรทั้งหมดถึง 71,000 คน ยิ่งไปกว่านี้คือ ถ้าพิจารณาต่อไปถึงจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษาก็จะยิ่งทำให้ทราบว่า แต่ละสถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยให้บริการประชากรวัยดังกล่าวถึง 121,000 คน ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีด้วย มีสัดส่วนของสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่งต่อประชากรวัยเดียวกัน 5,000 คน

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์อุดมศึกษาในเขตนี้คือ อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ อัตราส่วนการศึกษาต่อในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 52.8 ในขณะที่ระดับปริญญาตรีมีอัตราส่วนการเรียนต่อเพียงร้อยละ 21.1

- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับ

จากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดในเขตศึกษาที่ 2 เมื่อ ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 71 สถาบัน เป็นสถาบันของรัฐบาลจำนวน 38 สถาบัน และเอกชนจำนวน 33 สถาบัน เมื่อแบ่งตามระดับการเรียนการสอน พบว่า สถาบันดังกล่าวเปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 57 แห่ง และระดับปริญญาตรี 21 แห่ง (มีบางสถาบันที่เปิดสอนทั้ง 2 ระดับ) ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้ง 2 ระดับ สถิติการรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2544 ที่ผ่านมา ทุกสังกัดสามารถรับได้จำนวน 17,615 คน กรณีของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนอีกจำนวน 33 แห่ง เมื่อประมาณโดยเฉลี่ยรับได้สถาบันละ 400 คน จะทำให้จำนวนรวมของสถาบันเอกชนที่รับได้จำนวน 13,200 คน กล่าวโดยรวมของเขตศึกษาที่ 2 คือ สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดในเขตสามารถรับนักศึกษาได้รวมทั้งหมดประมาณ 30,815 คน จำนวนตัวเลขดังกล่าวเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพใน 9 จังหวัด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 44,214 คน เมื่อปีการศึกษา 2544 ทำให้ทราบว่ายังมีจำนวนนักเรียนที่สถาบันอุดมศึกษาในเขตไม่สามารถรับได้อีกจำนวน 13,400 คน

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 2

ถนน
ทลวอไฟ

0 30 60 90 Kilometers

- สาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

สถิติจำนวนสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามเขต (ตารางที่ 6.10 หน้า 119) แสดงให้เห็นว่าเขตศึกษาที่ 2 มีคณะ/สาขาวิชาที่เปิดสอนรวมกันทั้งสิ้น 85 คณะ/สาขาวิชา โดยแยกเป็นคณะ/สาขาในกลุ่มสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ 47 คณะ/สาขา ซึ่งเมื่อเทียบอัตราส่วนต่อจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษาแล้ว พบว่า 1 คณะ/สาขามีอัตราส่วนต่อประชากรประมาณ 8,000 คน กลุ่มวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เปิดทำการสอน 26 คณะ/สาขาเทียบสัดส่วนประชากรวัยอุดมศึกษาประมาณ 24,000 คนต่อคณะ/สาขา และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพเปิดทำการสอน 12 คณะ/สาขา เทียบสัดส่วนประชากรวัยอุดมศึกษาประมาณ 30,000 คนต่อคณะ/สาขา

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

ด้วยบริบทของพื้นที่ทั้งในส่วนของลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของประชากร สถานการณ์การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง เมื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้ากับนโยบายของรัฐ และเกณฑ์ในการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 8 ทำให้สามารถกำหนดจุดที่ตั้งและรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 2 ได้ดังนี้

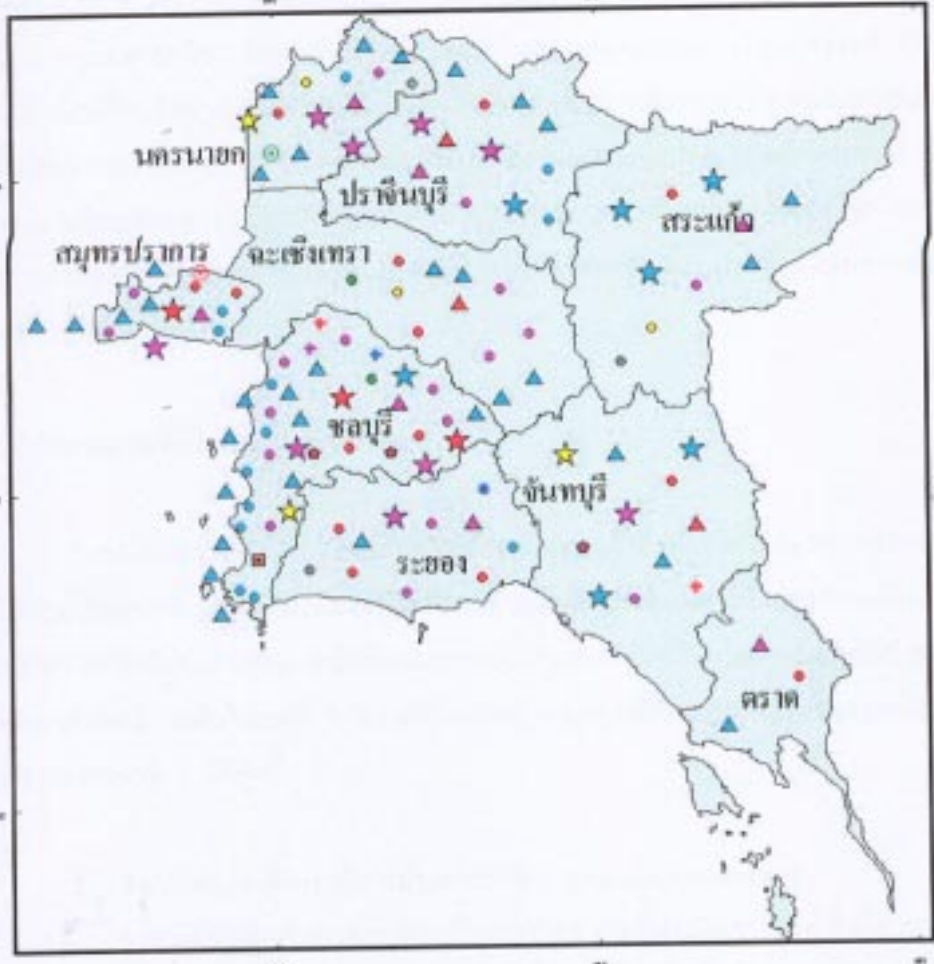
1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University)

กำหนดให้มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญหลายประการ อาทิ ความเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งมาเกือบ 50 ปี มีความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ เปิดสอนอยู่แล้ว ในหลายสาขาวิชา และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งด้านการคมนาคมและการสื่อสารลักษณะต่าง ๆ

สาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยบูรพาต้องทำการค้นคว้าวิจัยเพื่อองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ คือ สาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว และสาขาที่จะตอบสนองการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมและการพัฒนาภูมิภาคเป็นการเฉพาะ สาขาที่ต้องมุ่งเน้นเป็นพิเศษ คือ

- วิศวกรรมอุตสาหกรรม/ไฟฟ้า/เครื่องกล
- วิทยาการจัดการ (บัญชี บริหารธุรกิจ และการท่องเที่ยว)

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 2

★ มหาวิทยาลัย	○ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี	✚ วิทยาลัยอาชีวศึกษา
★ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	● วิทยาลัยเทคนิค	✚ วิทยาลัยเทคนิค
★ วิทยาลัยการเกษตร	● วิทยาลัยโชนก	● วิทยาลัยโชนก
★ ศูนย์วิจัยและพัฒนา	● สถาบันวิจัยและพัฒนา	● สถาบันวิจัยและพัฒนา
▲ สถาบันวิจัย	■ วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ วิทยาลัยการอาชีพ		● วิทยาลัยการอาชีพ
▲ ศูนย์วิจัยการ		● วิทยาลัยการ
○ วิทยาลัย		● วิทยาลัย

0 10 20 30 กิโลเมตร

- วิทยาศาสตร์ทางทะเล
- อุตสาหกรรมเกษตร
- อุตสาหกรรมปิโตรเคมี
- พาณิชยนาวี
- การศึกษา (ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญอยู่เดิม)
- เกษตรศาสตร์ (เน้นพืชไร่ พืชสวน ปศุสัตว์ และการประมง)

2) สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University)

เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ควรมีการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และมหาวิทยาลัยพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี ทั้ง 2 มหาวิทยาลัยให้เปิดทำการสอนแบบหลากหลายสาขาวิชา (Comprehensive University) โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งใหม่แบบเต็มรูปแบบ แต่ใช้วิธีการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้วในพื้นที่จังหวัดหรือในจังหวัดข้างเคียง จากนั้นจึงยกฐานะ (Upgrading) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาที่ทั้ง 2 มหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นเป็นพิเศษ นอกจากผลิตบุคลากรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในภาพกว้างแล้ว ควรต้องมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของภูมิภาคด้วย สาขาที่ควรเปิดทำการสอนเป็นพิเศษมีดังนี้

- วิศวกรรมเกษตร
- อุตสาหกรรมเกษตร
- พยาบาลศาสตร์
- เกษตรศาสตร์ (เน้นพืชสวน พืชไร่ และปศุสัตว์)
- วิทยาการจัดการ (เน้นภาษาศาสตร์ และการท่องเที่ยว)

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

การศึกษานี้เสนอให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนประจำจังหวัดขึ้นในทุกจังหวัดของเขตศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้นและเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้มีการศึกษาอย่างทั่วถึง และพร้อมที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสามารถทำได้ด้วยการหลอมรวมหรือยุบรวมเอาวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง และ/หรือวิทยาลัยการอาชีพที่มีได้รวมกับสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน วิทยาลัยชุมชนและสาขาวิชาที่ควรเปิดสอนเสนอไว้ดังนี้

- วิทยาลัยชุมชนปราจีนบุรี
- วิทยาลัยชุมชนนครนายก
- วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

สาขาวิชาที่ 3 สถาบันควรเน้นคือ

- พืชสวน/พืชไร่
- แปรรูปอาหาร
- ปศุสัตว์
- ช่างกลการเกษตร
- การจัดการทั่วไป

- วิทยาลัยชุมชนฉะเชิงเทรา
- วิทยาลัยชุมชนสมุทรปราการ
- วิทยาลัยชุมชนสัตหีบ

สาขาวิชาที่ 3 สถาบันควรเน้น คือ

- ช่างยนต์
- ช่างโลหะ/ช่างเชื่อม
- ช่างกลโรงงาน
- ช่างไฟฟ้า

- วิทยาลัยชุมชนระยอง
- วิทยาลัยชุมชนจันทบุรี
- วิทยาลัยชุมชนตราด

สาขาวิชาที่ 3 สถาบันควรเน้น คือ

- พืชสวน/พืชไร่
- แปรรูปอาหาร
- บัญชี - บริหารธุรกิจ
- การท่องเที่ยว

ตารางที่ 9.2 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 2

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>1. มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยบูรพา 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มหาวิทยาลัยบูรพา ดำเนินการในลักษณะมหาวิทยาลัยวิจัย - หลอมรวมเอาวิทยาเขตศรีราชาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และสถาบันราชภัฏวชิรเวศน์วิทยาเขตบางพระ เข้าเป็นคณะเกษตรศาสตร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ - ผลิตบุคลากรในระดับปริญญาเอก/โท และปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลน - แสวงหาคณะความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิศวกรรมศาสตร์ - วิทยาการจัดการ - วิทยาศาสตร์ทางทะเล - อุตสาหกรรมการเกษตร - อุตสาหกรรมปิโตรเคมี - พาณิชยน์าวิ - การศึกษา - เกษตรศาสตร์
<p>2. มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งวิทยาเขตของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งภายในจังหวัด - ยกฐานะ (Upgrading) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแบบ Comprehensive University 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการในระยะแรก - พัฒนาเป็นสถาบันในกำกับในระยะต่อไป - ผลิตบุคลากรระดับปริญญาโท/ตรี - เน้นการวิจัยประกอบการเรียนและงานวิจัยที่มีประโยชน์ภูมิภาค 	<ul style="list-style-type: none"> - วิศวกรรมการเกษตร - อุตสาหกรรมการเกษตร - เกษตรศาสตร์ - วิทยาการจัดการ

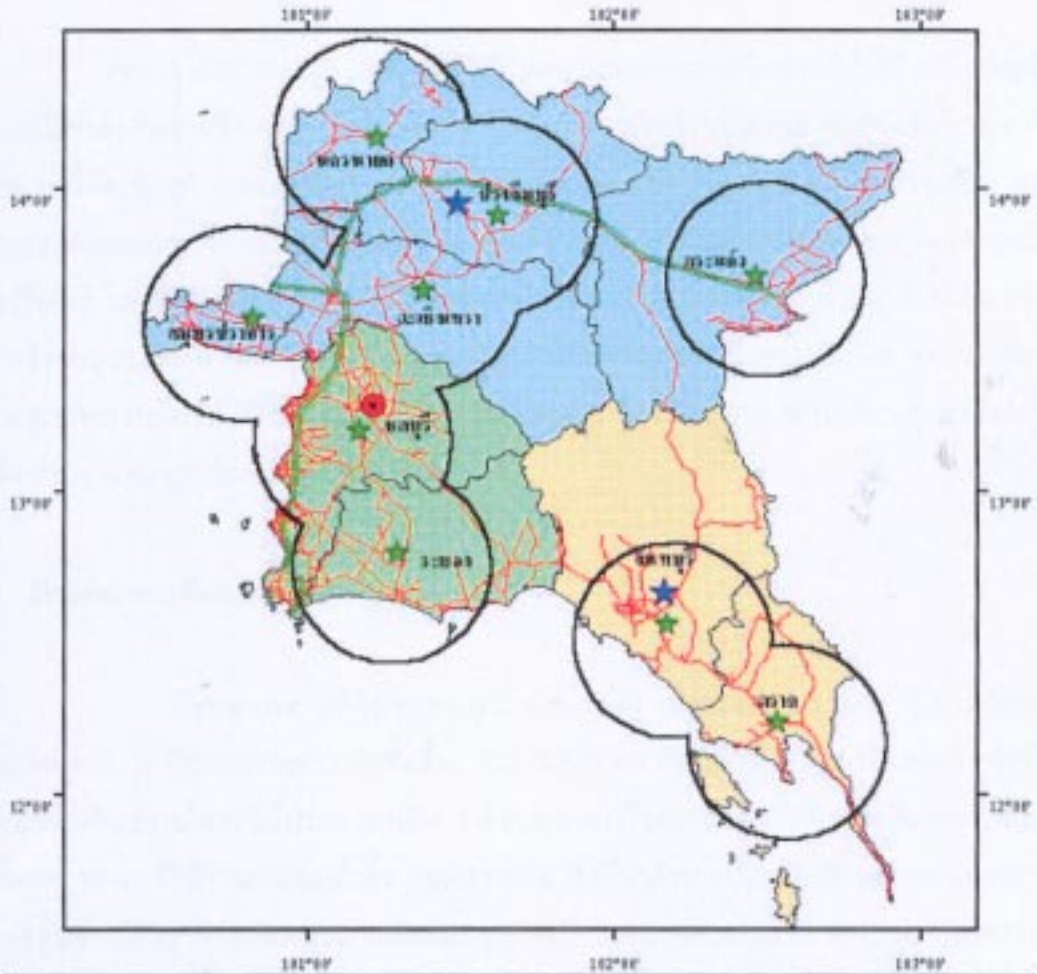
ตารางที่ 9.2 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยพระปกเกล้า 	<ul style="list-style-type: none"> ● หลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ <ul style="list-style-type: none"> - สถาบันราชภัฏรำไพพรรณีเป็นแกน - วิทยาเขตจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา - สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล - วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี - วิทยาลัยนาฏศิลป์ - วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนกับมหาวิทยาลัยปราจีนบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนกับกรณีของมหาวิทยาลัยปราจีนบุรี โดยเพิ่ม <ul style="list-style-type: none"> - พยาบาลศาสตร์ - ศิลปกรรมศาสตร์
<p>3. วิทยาลัยชุมชน (Community College)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนปราจีนบุรี ● วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ● วิทยาลัยชุมชนนครนายก 	<ul style="list-style-type: none"> ● การยุบรวม (Unification) <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยสารพัดช่าง - วิทยาลัยการอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการโดยภาครัฐ (สนับสนุนเอกชนจัดการศึกษาเพื่อให้เพียงพอ) - เปิดสอนในระดับ ปวช./ปวส. - ฝึกอบรมหลักสูตรอาชีพระยะสั้น สามารถสะสมหน่วยกิตเพื่อเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ - ส่งเสริมให้ท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรเทคโนโลยี เน้นพืชสวน พืชไร่ ปศุสัตว์ และการแปรรูปอาหาร - ช่างกลเกษตร - การจัดการทั่วไป

ตารางที่ 9.2 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนฉะเชิงเทรา ● วิทยาลัยชุมชนสมุทรปราการ ● วิทยาลัยชุมชนลัดทิบ 			<ul style="list-style-type: none"> - ช่างยนต์ - ช่างโลหะ/ช่างเชื่อม - ช่างกลโรงงาน - ช่างไฟฟ้า
<ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนระยอง ● วิทยาลัยชุมชนจันทบุรี ● วิทยาลัยชุมชนตราด 			<ul style="list-style-type: none"> - บัญชี/บริหารธุรกิจ - คอมพิวเตอร์ - การท่องเที่ยว - ช่างกลทั่วไป

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 2

ที่ตั้งและทำสำเนาโดย วิท ษ

- มหาวิทยาลัยบูรพา (มหาวิทยาลัยวิจัย)
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- วิทยาลัยชุมชน

 ถนน
 ทางรถไฟ

0 40 80 120 Kilometers

เขตศึกษาที่ 3

● ลักษณะทางกายภาพ

เขต 3 ประกอบด้วย 8 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ หรือมีชื่อเรียกในทางภูมิศาสตร์หลายชื่อ เช่น อีสานใต้ อีสานตอนล่าง หรือที่ราบโคราช จังหวัดที่ประกอบกันเป็นเขตนี้คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี อำนาจเจริญ และยโสธร ลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปคือ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล โดยมีทิวเขาสูงดงพญาเย็น สันกำแพง และพนมดงรัก กั้นอยู่บริเวณของทางด้านตะวันตกและด้านใต้ตามลำดับ ด้วยความเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ อย่างไรก็ตามจากสภาพการณ์การใช้ที่ดินของเกษตรกรที่ผิดวิธีและขาดการอนุรักษ์ ทำให้ดินบริเวณดังกล่าวลดความอุดมสมบูรณ์ลงอย่างมาก

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- **ประชากร** สถิติประชากรปี พ.ศ. 2544 เปิดเผยให้ทราบว่า 8 จังหวัดของเขตศึกษาที่ 3 มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 10,718,629 คน โดยมีถึง 6 จังหวัดยกเว้นจังหวัดอำนาจเจริญกับยโสธรที่มีประชากรเกิน 1 ล้านคน กรณีของประชากรวัยอุดมศึกษา ซึ่งมีอายุระหว่าง 18-21 ปี มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 792,210 คน สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรในเขตนี้คือ มีอัตราการเพิ่มประมาทร้อยละ 2.0 ต่อปี โดยภาพรวมร้อยละ 95.0 ของประชากรในเขตนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท จังหวัดชัยภูมิมีประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทสูงถึงร้อยละ 98.0 รองลงมา คือศรีสะเกษ และสุรินทร์ ซึ่งร้อยละ 97.0 ของประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ และมากที่สุดเ็นเขต จำนวน 2,546,311 คน สำหรับจังหวัดในเขตที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ อำนาจเจริญ ซึ่งมีประชากร 366,895 คน

- **อาชีพและรายได้** อาชีพหลักของประชากรในเขตศึกษาที่ 3 คือ เกษตรกรรม ทั้งนี้การทำนาและทำไร่ คือ กิจกรรมการเกษตรที่สำคัญ พืชเศรษฐกิจ

ที่สำคัญของเขตนี้คือ ข้าว ข้าวโพด ปอ อ้อย และมันสำปะหลัง ในส่วนของรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในเขตนี้ พบว่า ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 59,000 บาท โดยจังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุด 159,995 บาท และยโสธรเป็นจังหวัดที่มีประชากรมีรายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปีต่ำสุด 14,943 บาท

- **การบริการ** ถึงแม้การกระจายตัวของ 8 จังหวัดในเขตศึกษาที่ 3 จะมีลักษณะเรียวยาวตามแนวตะวันตก-ตะวันออกก็ตาม แต่เขตนี้ก็มีเส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมต่อกันได้ทุกจังหวัดและสะดวกมาก ทั้งนี้มีทางหลวงแผ่นดิน 2 สายที่สำคัญที่เชื่อมโยงในทุกจังหวัดของภูมิภาค คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 และหมายเลข 226 นอกจากนี้แล้ว การเดินทางเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดภายในเขตยังสามารถทำได้สะดวกโดยทางรถไฟโดยเริ่มจากนครราชสีมา ผ่านบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสิ้นสุดปลายทางที่อุบลราชธานี สำหรับการเดินทางทางเครื่องบินสามารถทำได้เช่นเดียวกัน มีสนามบินพาณิชย์ที่ให้บริการผู้โดยสารทุกวันอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี

- **การท่องเที่ยว** เขตศึกษาที่ 3 มีแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ ที่ขาดแคลนคือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดและเกาะแก่ง ปราสาทหินที่บึงบอกรวมถึงอารยธรรมของขอมเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว พบในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ ในขณะที่จังหวัดสุรินทร์และอุบลราชธานีมีความเด่นในเชิงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น งานช้าง และงานเทศกาลแห่งปราสาทขี้ผึ้ง เป็นต้น

● สถานการณ์อุดมศึกษา

- สถานการณ์อุดมศึกษาของเขตการศึกษาที่ 3

สถานการณ์อุดมศึกษาโดยทั่วไปของเขตการศึกษาที่ 3 ค่อนข้างเสียเปรียบเขตอื่นทั้งหมด เมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนของประชากรกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีด้วยเป็นเขตที่มีประชากรเกิน 10 ล้านคน ในขณะที่จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีมิได้แตกต่างไปจากเขตอื่นมากนัก ทำให้สัดส่วนของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาต่อประชากรทั้งหมดสูงถึง 145,000 คน เมื่อเทียบสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) กับสถานการณ์อุดมศึกษาภายในเขต พบว่า มีสัดส่วน

โดยรวม 1 : 11,000 แต่หากเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ลัดส่วนจะเป็น 1 : 158,000 จุดนี้ชี้ให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี ขึ้นไปที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยยังมีน้อยมาก

สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับสถานการณ์อุดมศึกษาในเขต ศึกษาที่คือ อัตราส่วนการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ สถิติที่จัดเก็บโดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติแสดงให้เห็นว่า อัตราการเรียนต่อในระดับอนุปริญญาของนักเรียน มีเพียงร้อยละ 33.6 ในขณะที่อัตราการเรียนต่อระดับปริญญาตรีกลับต่ำลงไปอีกคือ ร้อยละ 18.9

- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับ

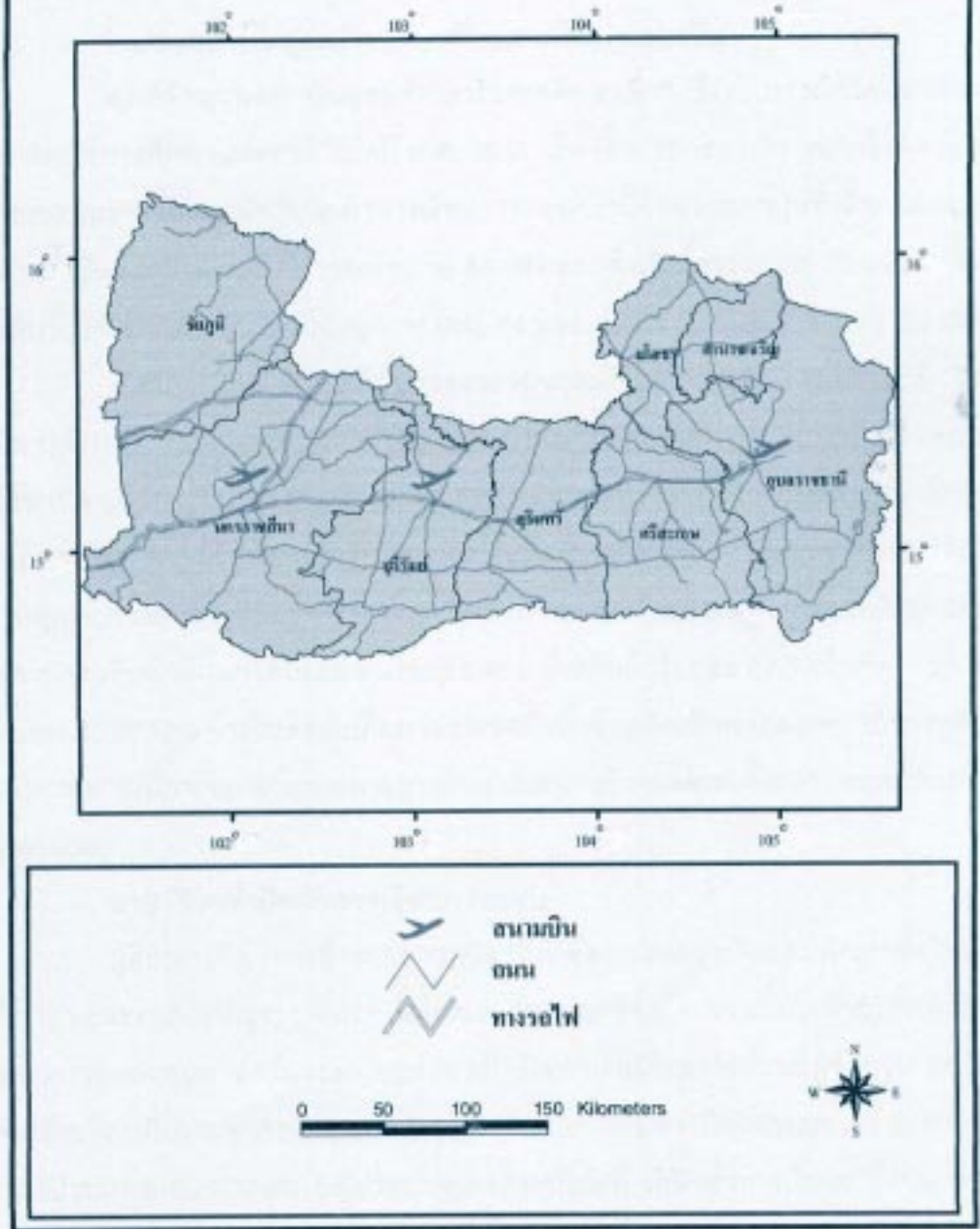
สถิติจำนวนสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 3 ซึ่งรวบรวมไว้โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2544 มีทั้งสิ้น 73 สถาบัน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจตามรายชื่อสถาบันที่เปิดทำการเรียนการสอน จริงมีจำนวนสถาบันทั้งสิ้น 64 สถาบัน ในจำนวนนี้เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล 43 แห่ง และดำเนินโดยเอกชน 21 แห่ง เมื่อแยกตามระดับที่เปิดสอนในระดับ อนุปริญญา จำนวน 44 แห่ง และระดับปริญญาจำนวน 20 แห่ง

ศักยภาพในการรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับในเขต ศึกษาที่ 3 ตามสถิติปีการศึกษา 2544 สามารถรับได้จำนวนประมาณ 36,600 คน โดยแบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการโดยภาครัฐ รับได้ 26,300 คน และ สถาบันเอกชนสามารถรับนักศึกษาได้ประมาณ 10,300 คน เมื่อเทียบลัดส่วนกับ จำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพใน ปีการศึกษาเดียวกัน ซึ่งมีจำนวน 76,805 คน พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในเขต สามารถรับนักศึกษาได้ประมาณร้อยละ 48.0 ที่เหลืออีกร้อยละ 52.0 หรือคิดเป็น จำนวนนักเรียนประมาณ 40,200 คน จำเป็นต้องไปศึกษานอกเขตพื้นที่หรือสมัคร ศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด หากไม่มีการขยายโอกาสทางการศึกษา ด้วยการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ภายในเขต

- สาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอน

ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาทั้งใน ระดับอนุปริญญา และระดับปริญญา พบว่า มีทั้งหมด 82 สาขาวิชา จำนวนนี้ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มวิชา พบว่า กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีเปิด

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 3

ทำการเรียนการสอนอยู่จำนวน 25 สาขาวิชา ซึ่งเมื่อเทียบกับประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุ 18–21 ปี) แล้ว มีสัดส่วนของ 1 สาขาวิชาต่อประชากรประมาณ 32,000 คน กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีเปิดทำการเรียนการสอน จำนวน 50 สาขาวิชา เทียบได้ 1 สาขาวิชาต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 16,000 คน สุดท้ายคือ กลุ่มสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งพบว่าเปิดทำการเรียนการสอนอยู่จำนวน 7 สาขาวิชา และเมื่อเทียบกับประชากรวัยอุดมศึกษาแล้วพบว่า 1 สาขาวิชา มีสัดส่วนต่อประชากรมากถึง 113,000 คน

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 3

เมื่อนำข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้ากับเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 3 ได้ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University)

การศึกษานี้เสนอให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา เป็นมหาวิทยาลัยระดับชาติที่มุ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ เหตุผลสำคัญของการกำหนดครั้งนี้คือ ศักยภาพและความพร้อมของสถาบันที่มีอยู่แล้วในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ทำให้รัฐไม่ต้องลงทุนเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก

สาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ควรมุ่งเน้นเป็นพิเศษในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ระดับสูง และในการทำวิจัยเพื่อองค์ความรู้ใหม่คือ สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- วิศวกรรมศาสตร์
- เกษตรศาสตร์
- วิทยาศาสตร์สุขภาพ

2) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน (Teaching University)

เพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เท่าเทียมกัน และเพื่อเป็นการผลิตบุคลากรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและของตลาด การศึกษานี้เสนอให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษากลุ่มนี้ จำนวน 3 แห่ง คือ

- มหาวิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลากหลายสาขาวิชา ในรูปของ Comprehensive University โดยให้สถาบันราชภัฏนครราชสีมา เป็นแกนกลางในการจัดตั้ง แล้วหลอมรวม (Amalgamation) เอาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด ด้วยการจัดตั้งเป็นคณะวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

สาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ควรเปิดให้มีการเรียนการสอน และทำการวิจัยตามความเหมาะสม คือ

- ศึกษาศาสตร์
- วิศวกรรมศาสตร์ (เน้นเครื่องกล และการเกษตร)
- วิทยาศาสตร์ทั่วไป (เน้นสิ่งแวดล้อมเป็นพิเศษ)
- การบริหาร/วิทยาการจัดการ
- เกษตรศาสตร์ เน้นกลไกกรรม พืชไร่ และปศุสัตว์
- วิทยาศาสตร์สุขภาพ (แพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ สหเวชศาสตร์)

- มหาวิทยาลัยสุรินทร์

กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปแบบ โดยมีวิธีการจัดตั้งเหมือนกับมหาวิทยาลัยนครราชสีมา

สาขาวิชาที่เปิดสอนเหมือนกับมหาวิทยาลัยนครราชสีมาเช่นเดียวกัน แต่ควรเพิ่มสาขาวิชาอื่น ดังนี้

- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
- ประวัติศาสตร์และโบราณคดี

- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กำหนดให้มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนอยู่แล้ว เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน โดยอาจหลอมรวมเอาสถาบันอุดมศึกษาที่มีภายในพื้นที่ เช่น สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี และวิทยาลัยอาชีวศึกษาดังกล่าวมาจัดตั้งเป็นคณะ/สาขาวิชาใหม่ของมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาที่ควรเปิดสอนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ คณะวิชาที่เปิดทำการสอนอยู่แล้วในปัจจุบัน ผนวกกับคณะวิชาที่อาจเปิดขึ้นใหม่จากการหลอม

รวมสถาบันอุดมศึกษาอื่นเข้ามา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการผลิตบุคลากรตามความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานเป็นสำคัญ

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

การศึกษานี้เสนอแนะให้มีการยุบรวม (Unification) สถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา คือ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ แล้วแต่กรณีที่มีได้มีการหลอมรวมกับสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่น แล้วกำหนดให้เป็นวิทยาลัยชุมชนประจำจังหวัด

- วิทยาลัยชุมชนชัยภูมิ
- วิทยาลัยชุมชนนครราชสีมา
- วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์
- วิทยาลัยชุมชนสุรินทร์
- วิทยาลัยชุมชนศรีสะเกษ
- วิทยาลัยชุมชนอุบลราชธานี
- วิทยาลัยชุมชนอำนาจเจริญ
- วิทยาลัยชุมชนยโสธร

ทั้งนี้สาขาวิชาที่วิทยาลัยชุมชนดังกล่าวควรเปิดสอน คือ วิชาช่างในระดับ ปวช. และ ปวส. ซึ่งรวมไปถึงการอบรมหลักสูตรระยะสั้นในวิชาชีพที่ท้องถิ่นต้องการด้วย เช่น

- ช่างกลการเกษตร
- ช่างยนต์
- ช่างไฟฟ้า
- ช่างโลหะ/ช่างเชื่อม

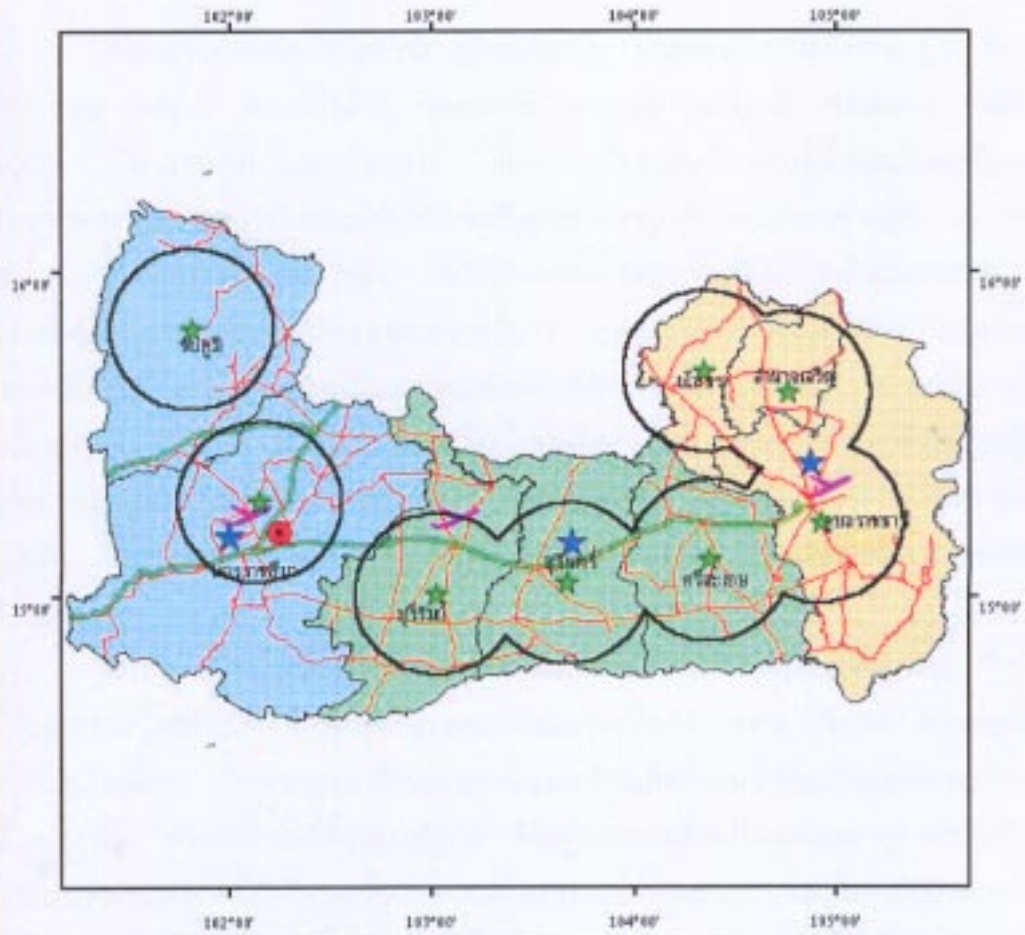
ตารางที่ 9.3 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 3

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>1. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University)</p> <ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งมีความพร้อมอยู่แล้วในทุกด้านเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ รัฐให้การสนับสนุนตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย ทำการศึกษาวิจัยเพื่อองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสุขภาพ เป็นสำคัญ ผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีระดับปริญญาโท และเอกเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ
<p>2. สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน (Teaching University)</p> <ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มหาวิทยาลัยสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้วิธีการ Amalgamate สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เข้าด้วยกัน แล้วยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> ในท้องถิ่น และ/หรือผู้เรียนร่วมรับภาระ 	<ul style="list-style-type: none"> ศึกษาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ (เน้นเครื่องกล และการเกษตร

ตารางที่ 9.3 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 	<ul style="list-style-type: none"> สถาบันราชภัฏนครราชสีมาและสุรินทร์ เป็นแกนกลางในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยสุรินทร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีให้ Amalgamate สถาบันอุดมศึกษาอื่นในพื้นที่ที่ประสงค์จะยกฐานะเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นมหาวิทยาลัยประเภท (Comprehensive University) เปิดสอนระดับปริญญาโท/ปริญญาตรี รวมทั้งการทำวิจัยในสาขาที่ชำนาญ หรือเป็นบริการให้ท้องถิ่น เป็นมหาวิทยาลัยในระบบราชการ แต่พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับได้เมื่อมีความพร้อม 	<ul style="list-style-type: none"> วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เกษตรศาสตร์ (เน้นกลีกรวมพืชไร่ และปศุสัตว์) วิทยาศาสตร์สุขภาพ (แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ และทันตแพทยศาสตร์)
<p>3. วิทยาลัยชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยชุมชนชัยภูมิ วิทยาลัยชุมชนนครราชสีมา วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ วิทยาลัยชุมชนสุรินทร์ วิทยาลัยชุมชนศรีสะเกษ วิทยาลัยชุมชนอุบลราชธานี วิทยาลัยชุมชนอำนาจเจริญ วิทยาลัยชุมชนยโสธร 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้วิธีการยุบรวม (Unifying) สถาบันอุดมศึกษา เช่น <ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยการอาชีพ เข้าเป็นวิทยาลัยชุมชนประจำจังหวัด 	<ul style="list-style-type: none"> เปิดสอนวิชาช่างเป็นการเฉพาะในระดับ ปวช. และ ปสว. ให้การอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นกับท้องถิ่น สามารถสะสมหน่วยกิตเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปได้ รัฐบาลให้การสนับสนุน โดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เปิดโอกาสในการศึกษาอย่างกว้างขวาง (Open accessibility) 	<ul style="list-style-type: none"> ช่างกลเกษตร ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างโลหะ/ช่างเชื่อม

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 3

สัญลักษณ์ที่ใช้ในบริเวณ

	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มหาวิทยาลัยวงษ์)		สนามบิน
	มหาวิทยาลัยที่สังกัด ทรเรือตำรวจ		ถนน
	วิทยาลัยชุมชน		ทางรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

เขตศึกษาที่ 4

● ลักษณะทางกายภาพ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนกลาง ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ 11 จังหวัด ได้แก่ เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร นครพนม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และมุกดาหาร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปด้านตะวันตกเป็นแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ทอดยาวไปทางทิศใต้ต่อแนวเทือกเขาตงพญาเย็นและเทือกเขาตงรัก สภาพพื้นที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา ก่อให้เกิดการยกตัวของพื้นที่มีสภาพเป็นแนวขอบชั้นลาดไปทางทิศตะวันออกเป็นที่เข้าใจของคนทั่วไปว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะคล้ายที่ราบสูงซึ่งข้อเท็จจริงภูมิประเทศเป็นแนวขอบชั้นด้านทิศตะวันตก ล้วนค่อยๆ ลาดเทไปทางทิศตะวันออก จะเห็นได้ว่า แม่น้ำส่วนใหญ่มีต้นน้ำทางทิศตะวันตกไหลไปทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำโขง โดยเฉพาะแม่น้ำชีและสาขาย่อยๆ โครงสร้างของภูมิประเทศรองรับด้วยชั้นหินทรายและหินเกลือ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาดินไม่เก็บกักน้ำบางแห่งดินเค็ม เป็นปัญหาต่อการเกษตรเป็นอย่างมาก

ทางทิศเหนือมีแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว ด้านทิศตะวันออกของพื้นที่มีแนวเทือกเขาภูพานทอดยาวในแนวเหนือ-ใต้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขงเป็นแหล่งเกษตรกรรมหลายชนิด จากลักษณะที่ตั้งของภูมิภาค ซึ่งอยู่ในแนวเคลื่อนที่ผ่านของพายุจากทะเลจีนใต้ กล่าวโดยทั่วไปภูมิภาคนี้มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยมากกว่าภาคกลาง แต่เนื่องจากดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย ไม่เก็บกักน้ำ ดังนั้น เมื่อพืนฤดูฝนเข้าสู่ฤดูแล้งเกิดภาวะความแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลต่อการเกษตร ประชาชนว่างงานในฤดูแล้ง ก่อให้เกิดการอพยพแรงงานไปสู่ภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของภูมิภาคนี้

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

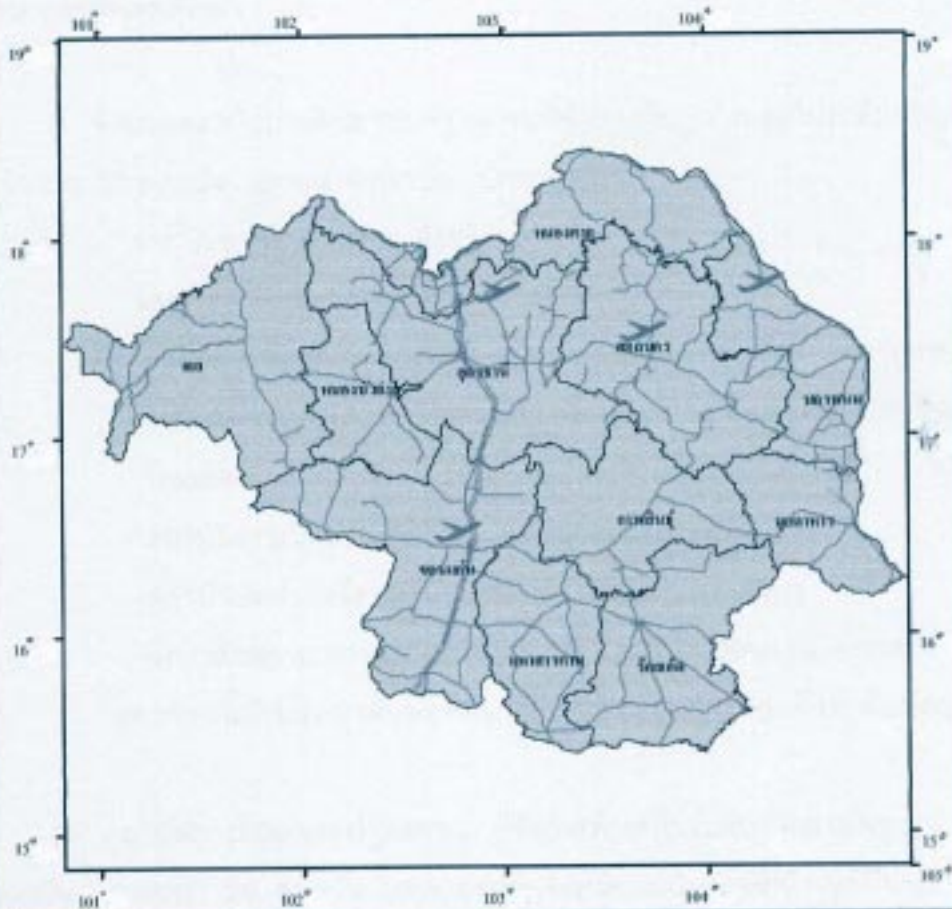
- **ประชากร** เขต 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนกลาง จำนวน 11 จังหวัด มีประชากร ปี พ.ศ. 2544 รวมทั้งหมดจำนวน 10,686,122 คน จังหวัดใหญ่ที่มีประชากรเกิน 1 ล้านคน ได้แก่ อุตรธานี สกลนคร ขอนแก่น และร้อยเอ็ด โดยภาพรวมของประชากรในเขตนี้มีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ย ร้อยละ 2 และประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษา คือ อายุระหว่าง 18-21 ปี จำนวน 850,623 คน ประชากรกว่าร้อยละ 90 อาศัยอยู่ในเขตชนบท

- **อาชีพและรายได้** อาชีพหลักของประชาชนกว่าร้อยละ 80 มาจากการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาและปลูกพืชไร่ มีมันสำปะหลัง ข้าวโพด ยาสูบ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ รายได้จากภาคเกษตรจึงมีน้อย โดยเฉลี่ยรายได้อ่อนต่อปีประมาณ 20,000 บาทเศษ มีบางจังหวัดโดยเฉพาะนครพนมรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 20,000 บาท จะเห็นได้ว่าแรงงานหนุ่มสาวจากเขตนี้บางส่วนดิ้นรนไปทำงานต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ใต้หวัน เป็นต้น แต่แรงงานส่วนใหญ่ไปทำงานในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง เช่น นนทบุรี สมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง เป็นต้น ดังนั้น รายได้ของครัวเรือนส่วนหนึ่งมาจากการรับจ้างนอกภาคเกษตร

- **การบริการและสาธารณูปโภค** ระบบการคมนาคมขนส่งของพื้นที่จังหวัดในเขต 4 ในภาพรวมนับว่าสะดวก เพราะมีเส้นทางรถไฟเชื่อมต่อจากกรุงเทพฯ ผ่านนครราชสีมา ขอนแก่น อุตรธานี ไปสุดทางที่หนองคาย ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมไปสุดที่หนองคาย แยกไปจังหวัดบริเวณพื้นที่ทางตอนกลางและจังหวัดริมแม่น้ำโขงด้านทิศตะวันออกเฉียง ระบบโครงข่ายของเส้นทางคมนาคมเชื่อมระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ภายในจังหวัดมีเส้นทางเชื่อมอำเภอต่าง ๆ การเดินทางนับว่าสะดวก นอกจากนี้การเดินทางโดยเครื่องบิน มีสนามบินขนาดใหญ่ ได้แก่ ขอนแก่น อุตรธานี เลย สกลนคร และนครพนม ติดต่อกับภูมิภาคอื่นได้สะดวกตลอดเวลา

ในส่วนของระบบการสื่อสารโทรคมนาคมปรากฏว่ามีระบบโครงข่ายของโทรศัพท์เชื่อมต่อทุกจังหวัด ขอนแก่น อุตรธานี และสกลนคร มีจำนวนผู้ใช้บริการโทรศัพท์มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ โดยภาพรวมมีจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์มากถึง 167,700 เลขหมาย ทั้งนี้ ไม่นับรวมโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 4

- สายการบิน
- ถนน
- ทางรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

- **ศักยภาพในการพัฒนา** พื้นที่ของเขต 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน และตอนกลางมีทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งแร่โปแตสที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดีที่สุดของประเทศ มีท่าเลที่ตั้งเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศอินโดจีน มีทรัพยากรที่เป็นแรงงานจำนวนมาก ทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานมีชื่อเสียง และที่สำคัญโบราณสถานวัฒนธรรมบ้านเชียง จ.อุดรธานี มีอายุ 3-5 พันปี

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดในการพัฒนาของเขตนี้ที่สำคัญคือ ประชาชนส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ การผลิตยังต้องพึ่งพาการเกษตร รายได้ไม่แน่นอน มีการว่างงานตามฤดูกาลสูง การเคลื่อนย้ายแรงงานอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่และไปต่างประเทศเป็นจำนวนมาก หากสามารถแก้ปัญหาพื้นฐาน โดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่ประชาชนได้มากขึ้น การพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทาน แก้ปัญหาดินเค็ม ดินมีคุณภาพต่ำได้แล้ว จะช่วยให้การพัฒนาภูมิภาคนี้ได้มากขึ้น

● สถานการณ์อุดมศึกษา

1) จำนวนสถาบันการศึกษาของรัฐ/เอกชนที่จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี/สูงกว่า จำนวน 25 สถาบัน เอกชน 4 สถาบัน ประกอบด้วย

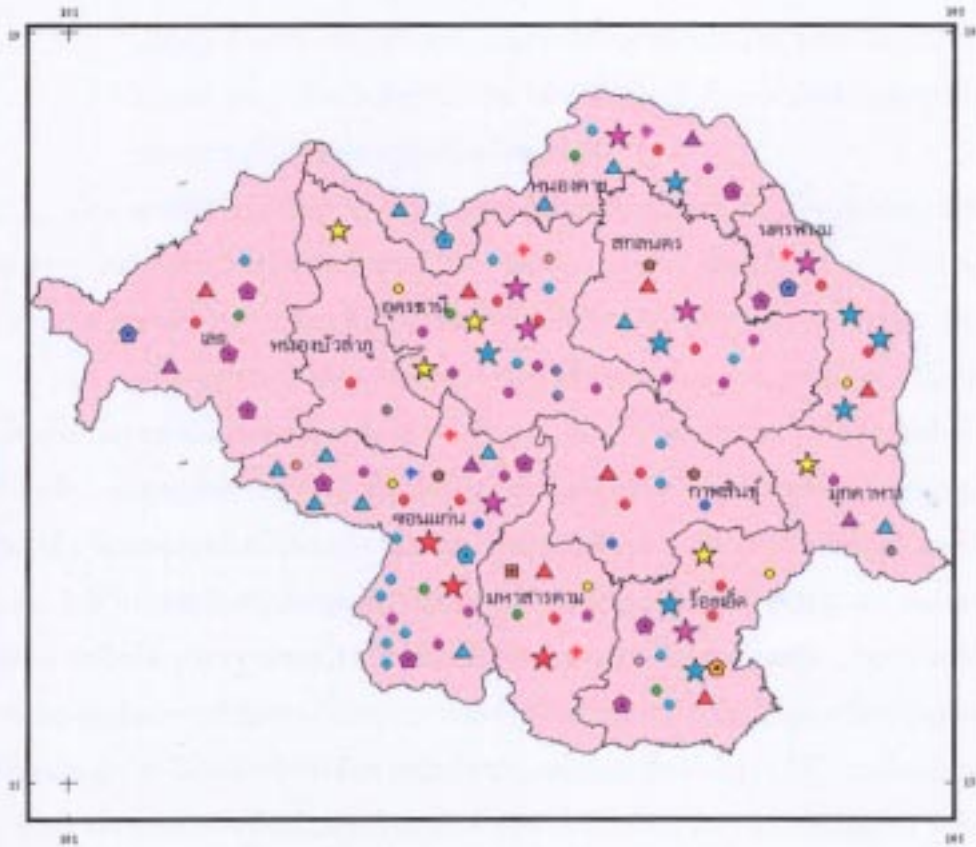
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- วิทยาลัย ซึ่งเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาเขตอุดรธานี วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตสกลนคร วิทยาเขตนครพนม วิทยาเขตร้อยเอ็ด

- สถาบันราชภัฏอุดรธานี เลย มหาสารคาม สกลนคร
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลสกลนคร ขอนแก่น กาฬสินธุ์
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุดรธานี นครพนม ขอนแก่น และมหาสารคาม

นอกจากนี้ ยังมีวิทยาลัยพลศึกษาที่จัดการเรียนการสอนถึงระดับปริญญาตรี เป็นต้น

2) สถาบันการศึกษาของรัฐ/เอกชน ที่จัดการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญา จำนวน 30 สถาบัน เอกชน 29 สถาบัน กระจายอยู่ทุกจังหวัด แต่ใน

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 4

จังหวัดใหญ่ที่มีประชากรมาก มีธุรกิจบริการต่างๆ มาก จะมีสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนมากด้วย อาทิเช่น จังหวัดขอนแก่น อุตรธานี ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม เป็นต้น

การกระจายของสถาบันการศึกษาทั้งสองระดับข้างต้น จากแผนที่เขต 4 พบว่า มีสถาบันการศึกษากระจายอยู่ค่อนข้างหนาแน่นใน 3 จังหวัด คือ อุตรธานี ขอนแก่น และมหาสารคาม ส่วนจังหวัดที่อยู่รอบๆ ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดเลย หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มุกดาหาร และนครพนม มีสถานศึกษาน้อยกว่า 3 จังหวัดข้างต้น

3) จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่สถาบันการศึกษาของรัฐ/เอกชนรับเข้าศึกษาไว้ทั้งหมดในปีการศึกษา 2544 ดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ/เอกชน รับเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 17,150 คน ในขณะที่มีนักเรียนจบชั้น ม. 6 จำนวน 60,797 คน คิดเป็นร้อยละ 28

- สถาบันการศึกษาของรัฐ/เอกชน รับนักเรียน ปวช. เข้าศึกษาต่อในระดับต่ำกว่าปริญญา จำนวน 16,179 คน ในขณะที่จำนวนนักเรียนจบ ปวช. ในปี 2544 มี 22,847 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ส่วนที่เหลือเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของเอกชนที่มีกระจายอยู่ทุกจังหวัดของเขตนี้

4) หากพิจารณาสัดส่วนการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งสายวิชาชีพตามตาราง 6.4 พบว่า ในเขต 4 มีนักเรียน ม.6 เข้าศึกษาต่อร้อยละ 22.6 ของทั้งหมด ในขณะที่มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับต่ำกว่าปริญญาร้อยละ 39

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่กับจำนวนนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อได้ มีเพียง 1 ใน 4 ของทั้งหมด จัดว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ เหตุผลที่น่าจะอธิบายได้ส่วนหนึ่งมาจากสถาบันการศึกษามีอยู่น้อยและการกระจายยังไม่ทั่วถึง อีกเหตุผลหนึ่งเป็นผลมาจากสภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรยากจน ไม่สามารถสนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับสูง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายมาก และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ มาตรฐานของโรงเรียนที่นักเรียนจบ ม.6 อาจไม่เท่าเทียมกัน トラบใดที่ยังคงมีการสอบคัดเลือกจากส่วนกลางที่มีระบบการแข่งขันทั่วประเทศ นักเรียนจากโรงเรียนห่างไกล จากจังหวัดเล็ก ๆ ไม่สามารถแข่งขันจากนักเรียนในเขตชุมชน

เมืองใหญ่ๆ ได้ จะเห็นได้ว่ามีนักเรียนที่ไม่สามารถสอบคัดเลือกในมหาวิทยาลัย
จำกัดรับได้ปีหนึ่งๆ มีมากกว่าร้อยละ 70 ที่ต้องไปเลือกเรียนในสถาบันราชภัฏ
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับอีก 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

5) ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นในการเลือกสาขาวิชาต่างๆ
จากการสำรวจพบว่า สาขาวิชาที่มีการเลือกเรียน สรุปได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย สาขา
วิชาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจและบัญชี การจัดการ นิเทศศาสตร์
และนิติศาสตร์ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย
วิทยาศาสตร์ทั่วไป เกษตรศาสตร์ เทคโนโลยีอาหาร สิ่งแวดล้อม วิศวกรรมศาสตร์
สาขาต่าง ๆ รวมทั้งอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ แพทยศาสตร์
พยาบาลศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ และอื่นๆ

ใน 3 กลุ่มใหญ่ๆ ข้างต้น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่
แล้วส่วนใหญ่จะเปิดสอนมากในกลุ่มที่ 1 สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มากถึง 76 สาขาวิชา กลุ่มที่ 2 จำนวน 68 สาขาวิชา และ 13 วิชาในกลุ่มที่ และ
เมื่อเทียบสัดส่วนกับกลุ่มประชากรระดับอายุ 18-21 ปี พบว่าสาขาสัดส่วนของกลุ่ม
ที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 1 : 11,000, 1 : 13,000 และ 1 : 65,000 ตามลำดับ
เมื่อเปรียบเทียบกับเขตอื่น ๆ ของประเทศ พบว่า เขต 4 ยังจำเป็นต้องขยายสถาบัน
อุดมศึกษาให้มากขึ้น จะโดยวิธีการรวมกลุ่ม ยุบรวม หรือยกระดับสถาบันการศึกษา
ที่มีอยู่แล้ว ให้โอกาสแก่นักเรียนในพื้นที่ต่างๆ ได้มีโอกาสทางการศึกษาในระดับสูง
ให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ

● ข้อเสนอแบบจำลอง (Proposed Model) ของสถาบันอุดมศึกษา เขต 4

โดยที่พื้นที่ของเขต 4 มีมหาวิทยาลัยของรัฐที่สำคัญอยู่ 2 มหาวิทยาลัย คือ
มหาวิทยาลัยขอนแก่นกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้งยังมีสถาบันการศึกษา
ในระดับอุดมศึกษาอื่นๆ อีกหลายสถาบัน การเสนอแบบจำลองใช้แนวทางการจัด
แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่มใหญ่ ตามที่กล่าวมาแล้ว คือ มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัย/

วิทยาลัยการเรียนการสอน และวิทยาลัยชุมชน และยังจำเป็นต้องจัดแบ่งพื้นที่ของ เขตนี้ออกเป็นกลุ่มอนุภูมิภาคย่อยๆ อีก 3 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย จังหวัดทางทิศเหนือ 4 จังหวัด ได้แก่ อุตรธานี หนองบัวลำภู เลย และหนองคาย กลุ่มที่ 2 อนุภูมิภาคด้านทิศตะวันออก 3 จังหวัด ประกอบด้วย สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ส่วนกลุ่มที่ 3 มี 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด รูปแบบการกำหนดสถาบันอุดมศึกษาจะกระจายตามพื้นที่ 3 อนุภูมิภาคข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ในการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ดังนี้

กลุ่มประเภทที่ 1 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (National or Research University) ในพื้นที่เขต 4 มี 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนครบทุกกลุ่มสาขาวิชา มีประสบการณ์ในการวิจัยมานาน ทั้งยังขยายการเรียนการสอนเพิ่มในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นองค์กรที่สามารถเพิ่มการสอนวิจัยในสาขาที่ขาดแคลนได้ดี ทั้งยังมีคณาจารย์วุฒิปริญญาเอกในสัดส่วนที่สูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ในเขตพื้นที่นี้

กลุ่มประเภทที่ 2 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching or Regional University) รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในประเภทที่ 2 เพื่อให้การขยายโอกาสทางการศึกษารอบคลุมพื้นที่บริการได้ทั่วถึง จำเป็นต้องใช้เทคนิคการรวมกลุ่ม การรวมตัวโดยวิธี Amalgamation และ Unification หรือ การยกระดับสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ให้สูงขึ้นตามพื้นที่ 3 เขตย่อย อนุภูมิภาค ดังนี้

● **อนุภูมิภาคย่อยเขตเหนือ** (อุตรธานี หนองบัวลำภู เลย และหนองคาย) อัจฉรวินทยาเขตของมหาวิทยาลัยบางแห่งที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาลัยต่างๆ ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยอุตรธานี โดยการรวมกลุ่มของ
 - วิทยาเขตอุตรธานี มหาวิทยาลัยสุนารี ซึ่งเน้นทางสาขา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์
 - วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เน้นทางสาขา วิทยาศาสตร์สุขภาพ ร่วมกับวิทยาลัยพยาบาลต่างๆ
 - สถาบันราชภัฏอุตรธานี และเลย เน้นทางสาขาลังคมศาสตร์

มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เป็นต้น

2) วิทยาลัยเทคนิคการต่อเรือหนองคาย เน้นเฉพาะด้าน

3) วิทยาลัยเฉพาะด้านทางวัฒนธรรมอีสานและโบราณคดี (บ้านเชียง)

อุดรธานี

4) วิทยาลัยนานาชาติหนองคาย เน้นทางภาษาศาสตร์ การท่องเที่ยว
บริหารธุรกิจ ฯลฯ

● **อนุภูมิภาคย่อยตะวันออก** (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) สามารถ
รวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น วิทยาเขตสกลนคร มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันราชภัฏสกลนคร
วิทยาลัยต่างๆ ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยภูพาน โดยการรวมกลุ่มสถาบันต่างๆ เข้าเป็น
มหาวิทยาลัยจากสถาบันต่างๆ

- วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดสาขาทางด้าน
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเกษตร และอื่นๆ

- วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันราชภัฏสกลนคร
เปิดกลุ่มสาขาทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิศวกรรมศิลป์
 ฯลฯ

- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม เน้นทางวิทยาศาสตร์
สุขภาพ ฯลฯ

2) สถาบันการศึกษา/วิทยาลัยการประมง (หนองหาน สกลนคร) เป็น
สถาบันการศึกษาพิเศษ อาจขยายจากมหาวิทยาลัยเกษตรกรรมให้ถึงระดับปริญญาตรี
ให้บริการการเรียนการสอน การวิจัย เน้นด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
 ฯลฯ

3) วิทยาลัยนานาชาตินครพนม เน้นด้านวัฒนธรรม ภาษาศาสตร์
การค้าธุรกิจชายแดน ฯลฯ

● **อนุภูมิภาคตอนกลาง** (ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด)
ในเขตนี้มีอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยการวิจัย (ขอนแก่น) มหาวิทยาลัยเน้นการเรียน
การสอน (มหาสารคาม) สำหรับส่วนที่จะขยายเพิ่มในจังหวัดกาฬสินธุ์ และ
ร้อยเอ็ด ซึ่งอาจขยายวิทยาเขตร้อยเอ็ดของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็น
มหาวิทยาลัยใหม่ โดยการรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ใน 2 พื้นที่ของกาฬสินธุ์

และร้อยเอ็ด เป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทรัพยากร ประชากร วัฒนธรรม ประเพณี การขยายโอกาสในเขตพื้นที่นี้จะสัมพันธ์กับการผลิตต่างๆ เช่น การผลิตข้าวหอมมะลิ ทูงกุลาร้องไห้ การสร้างระบบชลประทาน การค้นคว้าวิจัยเรื่องการปรับสภาพดินเค็มของทูงกุลาสถาบันวิจัยหม่อนไหม ร้อยเอ็ด เป็นต้น ดังนั้น นอกจากมีอยู่แล้ว 2 มหาวิทยาลัยใหญ่ อาจตั้งเป็นสถาบันการศึกษา/วิทยาลัยพิเศษเฉพาะด้านก็ได้

กลุ่มประเภทที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College) เป็นสถาบันการศึกษาที่สอนต่ำกว่าระดับปริญญา สอนด้านวิชาชีพต่างๆ มีการสอนเสริมฝึกอบรมวิชาชีพ ตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งวิทยาลัยชุมชนยังคงใช้สถานศึกษาที่เปิดสอนอยู่แล้วปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพต่างๆ ที่กระจายอยู่ทุกจังหวัด บางอำเภอขนาดใหญ่ที่มีอยู่แล้ว สามารถให้บริการได้ทั่วถึง แต่วิทยาลัยชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ อาจจำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการที่ให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น จึงจะเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง มิใช่การดำเนินการและบริหารในปัจจุบันที่ต้องรอใบสั่งจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ในการรวมกลุ่มจะด้วยวิธีใดก็ตามของสถาบันการศึกษาทั้งหลาย ปัญหาสำคัญมากมายไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมองค์กร การบริหารต่างกรม กองกระทรวง สถานภาพของบุคลากร งบประมาณ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งวิสัยทัศน์ และวิธีคิด (ฐานคิด) เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องร่วมมือปรับปรุงแก้ไข อาจต้องใช้นโยบายระดับชาติในการวางแผนแม่บทการศึกษาของชาติให้ดำเนินการไปในทิศทางตามแผนแม่บท อาจต้องใช้เวลาในการปรับแนวคิดปัญหาต่างๆ แต่ให้มุ่งเพื่อประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติเป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด (ดูสรุปจากตารางประกอบ)

ตารางที่ 9.4 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันราชภัฏอุดรธานี - สถาบันราชภัฏเลย - วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี 				
2) วิทยาลัยเทคนิคการต่อเรือ หนองคาย จังหวัดหนองคาย	- ขยายสถาบันเดิมให้สูงขึ้น โดยรวมกับ วิทยาลัยเทคนิคหนองคาย	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายการเรียนการสอนถึงระดับ ปริญญาตรี - เป็นวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 	- เน้นอุตสาหกรรมการต่อเรือ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ใช้ใน แม่น้ำโขง	
3) วิทยาลัยศิลปกรรมและโบราณคดี (บ้านเชียง) อุดรธานี	- ปรับขยายจากวิทยาลัยชุมชนขึ้นสอน ในระดับปริญญาตรี			
4) วิทยาลัยนานาชาติหนองคาย	- ปรับขยายจากวิทยาลัย/สถาบัน การศึกษาในหนองคายขึ้นเป็นสถาบัน นานาชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายการเรียนการสอนถึงระดับ ปริญญาตรี - เป็นวิทยาลัยในกำกับของรัฐ - ให้บริการแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งลาว เขมร เวียดนามด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการสอนด้านภาษาศาสตร์ (จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส) - บริการธุรกิจ - คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ฯลฯ 	ภูมิภาค และ ระหว่าง ประเทศ
<ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มภูมิภาคย่อยตะวันออก (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) 1) มหาวิทยาลัยกุฎวาน (สกลนคร) โดยการรวมกลุ่มของสถาบัน อุดมศึกษา 	- เป็นการรวมกลุ่มด้วยวิธี Amalgamation และ Unification ของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่และ จังหวัดข้างเคียง โดยการรวมสถาบัน	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ - สอนในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี - วิจัยสอดคล้องกับชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนในกลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี - คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ - คณะวิชาสังคมศาสตร์และ 	ภูมิภาค

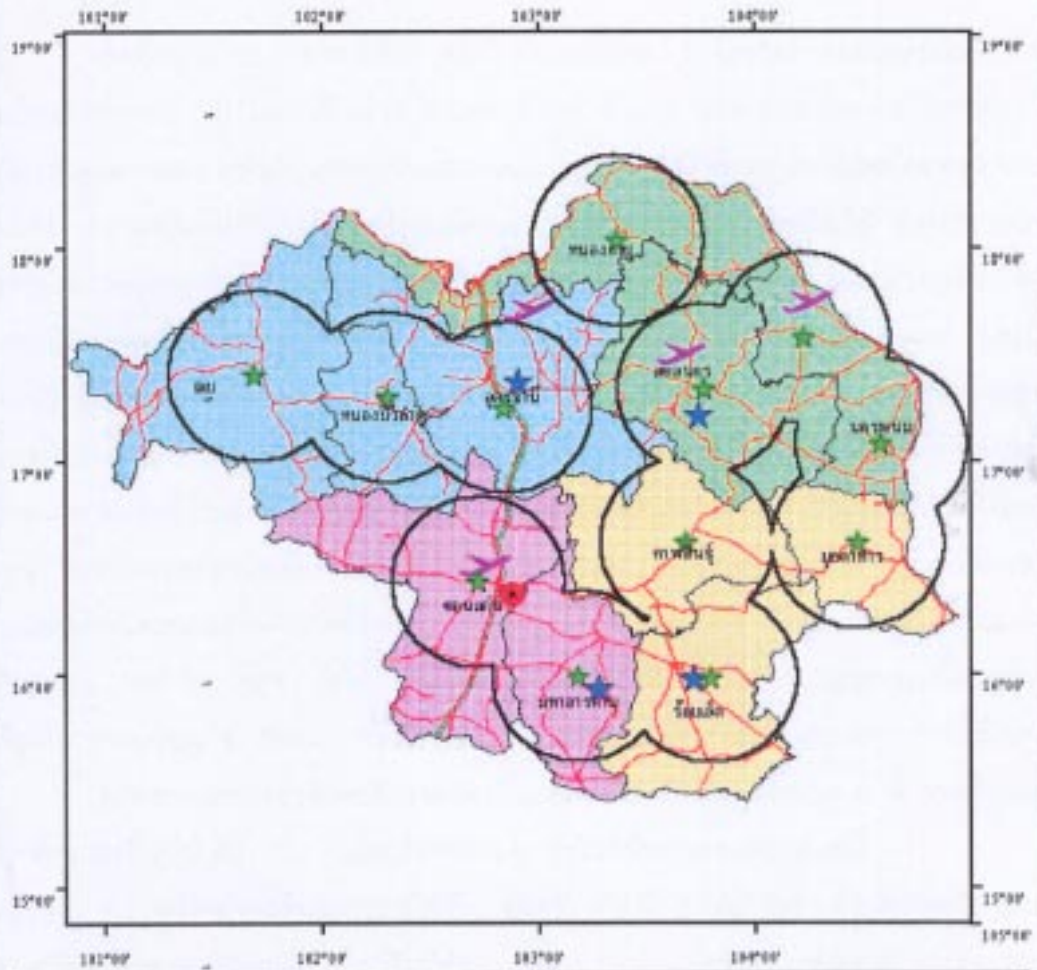
ตารางที่ 9.4 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
	การศึกษาที่มีสาขาวิชาเหมือนกัน	- บริหารโดยมีหน่วยองค์กรกลาง (สำนักงานอธิการบดี) แยกคณะวิชาหรือวิทยาเขต	มนุษยศาสตร์	
2) วิทยาลัยการประมง (หนองหาน สกลนคร)	- ปรับขยายจากวิทยาลัยเกษตรกรรม สอนถึงปริญญาตรี	- บริหารในรูปแบบของวิทยาลัย เน้นพิเศษเฉพาะด้าน	- เปิดสอนสาขาการประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น	
3) วิทยาลัยศิลปกรรมและโบราณคดี (บ้านเชียง) อุดรธานี	- ปรับขยายจากวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่		- วิทยาลัยนานาชาติ เน้น ภาษาศาสตร์ ธุรกิจชายแดน วัฒนธรรม การท่องเที่ยว ฯลฯ	
● กลุ่มอนุภูมิภาคตอนกลาง (ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด) ในเขตนี้มีมหาวิทยาลัย ประเภท 1 และประเภท 2 อยู่แล้ว				
ข้อเสนอเพิ่มวิทยาลัย 1) วิทยาลัยสุวรรณภูมิ - วิทยาเขตร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	- รวมกลุ่มของวิทยาเขตร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี - ปรับขยายจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี	- สอนในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี - วิจัยสอดคล้องกับชุมชน	- สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีด้านการเกษตร แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	ภูมิภาค

ตารางที่ 9.4 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
2) วิทยาลัยนาฏศิลป์/ศิลปกรรม ร้อยเอ็ด			- สาขาวิจัยข้าวหอมมะลิ ทุ่งกุลาร้องไห้ ฯลฯ - หม่อนไหม ร้อยเอ็ด - สาขาวัฒนธรรมพื้นเมือง	
ประเภทที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College) - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี - วิทยาลัยการอาชีพ (มีกระจายทุกจังหวัด)	- ดำเนินการที่มีอยู่แล้ว - รวมกลุ่มในสาขาที่เหมือนกัน - องค์กรท้องถิ่นจัดตั้ง - เป็นสาขาย่อยของมหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยประเภท 2	- เปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญา - ช่วยในการสอนเสริม - ฝึกอบรมวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น - ปรับรูปแบบการบริหารใหม่ให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร/ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น	- สาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับทรัพยากร แรงงาน เช่น สาขาต่างๆ วิชาชีพด้านการเกษตร ธุรกิจชุมชน ช่างฝีมือหลากหลายชนิด	จังหวัด

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 4

สัญลักษณ์และทำเนียบย่อ

● มหาวิทยาลัยขอนแก่น (มหาวิทยาลัยวิจัย)	สถาบัน
★ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	ถนน
★ วิทยาลัยชุมชน	ทางรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

เขตศึกษาที่ 5

● ลักษณะทางกายภาพ

เขตศึกษาที่ 5 ของการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน ตามกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของเขตนี้คือ ความเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาสูง และเทือกเขาทอดยาวขนานในแนวเหนือ-ใต้ ต่อโยงมาจากเทือกเขาหิมาลัยและเทือกเขาแคว้นยูนนานของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ในทางธรณีวิทยาในอดีตมีการเปลี่ยนแปลง โดยการแทรกดันตัวของหินหนืด (Magma) และมีแรงบีบอัดในแนวตะวันออก-ตะวันตก ทำให้พื้นดินโก่งงอกลายเป็นภูเขา และแนวเทือกเขาสูง และระหว่างแนวเทือกเขาเหล่านี้มีที่ราบแคบ ๆ ซึ่งเกิดจากการทรุดตัวของแผ่นดินและการทับถมพอกพูนกลายเป็นที่ราบระหว่างภูเขา ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญ ต่างๆ ได้แก่ ที่ราบเชียงใหม่ ลำพูน ที่ราบในเขตจังหวัดเชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ และน่าน เป็นต้น บริเวณเทือกเขาเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธารที่สำคัญ ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน และแม่น้ำสาขา เช่น กกก อิง ชลข ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของประชากร เมือง และการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางระบบนิเวศ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนบน หรือเขต 5 นี้ อาจจำแนกเป็นทรัพยากรดิน ป่าไม้ น้ำ และแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเพียงสังเขป

1. ทรัพยากรดินและการใช้ดิน ชนิดของดิน มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ดินที่เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่นโดยทางธรรมชาติ และดินที่ทับถมอยู่ตามภูมิประเทศจากการสลายตัวผุพังสักร่อนอยู่กับที่ ส่วนการใช้ที่ดินนั้นอาจกล่าวรวมไปถึงบริเวณพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมดที่รวมทั้งเขตศึกษาที่ 5 และ 6 ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 169,644.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 106.2 ล้านไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ต่าง ๆ คือ

1.1 พื้นที่ป่าไม้ 75,231.1 ตารางกิโลเมตร หรือ 46.1 ล้านไร่ และมีแนวโน้มนลดลงทุกปี

1.2 พื้นที่ใช้ประโยชน์ในกิจการต่างๆ 59 ล้านไร่ คือ เป็นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 1.50 นาข้าวร้อยละ 25.40 โดยมีนาข้าวมากในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ในเขต 5

1.3 พื้นที่ปลูกพืชไร่ 10.20 ล้านไร่ และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นจากการบุกรุกป่า

1.4 พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นในเขต 5 นั้น ส่วนใหญ่เป็น ลำไย มะม่วง ลิ้นจี่ และส้ม

1.5 พื้นที่อื่นๆ เช่น สวนผัก แปลงไม้ดอก และพืชผักเมืองหนาว เป็นต้น ส่วนพื้นที่อีกส่วนหนึ่งเป็นป่าเสื่อมโทรมที่ผ่านการทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา และชาวไทยพื้นเมือง และการบุกรุกแผ้วถางป่าเพิ่มของกลุ่มนายทุน พี่นราบ เป็นต้น

2. ทรัพยากรป่าไม้ ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ป่าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจของภาคเหนือถูกทำลายไปมาก จนปัจจุบันเหลือเพียง 46.10 ล้านไร่หรือ 43.50 ของพื้นที่ทั้งภาคเหนือ

โดยทั่วไปยังเป็นป่าดงดิบ ป่าดงดิบเขา ป่าสน ป่าเบญจพรรณ หรือป่าผสมผลัดใบ และป่าแพะ ป่าแดงหรือป่าโคก หรือเรียกว่า ป่าเต็งรัง ในเขต 5 ยังมีป่าไม้มากกว่าในเขตอื่นๆ จังหวัดเชียงใหม่ยังเหลือพื้นที่ป่าไม้ถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่จังหวัด รองลงมาได้แก่ แม่ฮ่องสอน และเชียงราย การเพิ่มประชากรและขยายที่ทำกินเป็นปัจจัยสำคัญของการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

3. ทรัพยากรน้ำ โดยภาพรวมของเขต 5 เป็นพื้นที่ของลุ่มน้ำสำคัญ 4 ลุ่มน้ำคือ ปิง วัง ยม น่าน และสาขาย่อยๆ ที่ไหลลงไปรวมแม่น้ำเจ้าพระยาที่-จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณร้อยละ 19 เป็นระบบแม่น้ำลำธารที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ในจังหวัดเชียงราย และอีกร้อยละ 14 เป็นระบบแม่น้ำลำธารเช่นกัน แต่ไหลลงสู่แม่น้ำสาละวิน สู่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าทางด้านตะวันตก ดังนั้นลุ่มน้ำสำคัญๆ ในเขตศึกษาที่ 5 หรือภาคเหนือตอนบนจึงประกอบด้วย ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำน่าน ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของดินและปริมาณน้ำฝนที่มากพอในฤดูฝน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนมีอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาเป็นหลัก

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

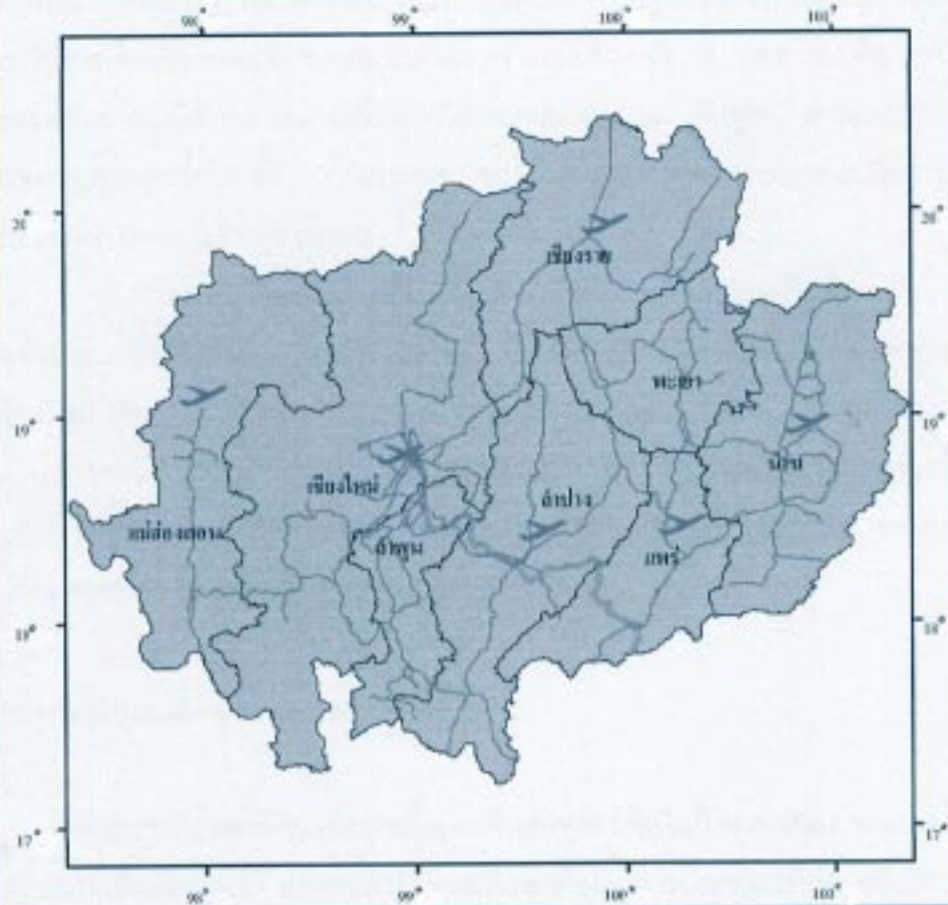
- **ประชากร** เขตศึกษาที่ 5 มีประชากรรวมกันเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2544 จำนวน 5,781,409 คน และประชากรอายุ 18-21 ปี ซึ่งเป็นวัยอุดมศึกษา มีจำนวน 363,034 คน หรือร้อยละ 6.28 ของประชากรทั้งหมดในเขตนี้ โดยภาพรวมทั้ง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนมีอัตราการเพิ่มของประชากรประมาณร้อยละ 0.51 ซึ่งกว่าร้อยละ 80.0 ของประชากรในแต่ละจังหวัดตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท และมีจังหวัดที่มีประชากรมากเกิน 1 ล้านคน จำนวน 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ และ เชียงราย โดยมีจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรน้อยที่สุด

อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรของภาคเหนือตอนบนมีรูปแบบเหมือน การเปลี่ยนแปลงประชากรของประเทศโดยภาพรวม กล่าวคือ ประชากรมีจำนวน เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ลดลง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากอัตราการเพิ่มของประชากร ที่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ เพราะการวางแผนครอบครัว

- **อาชีพและรายได้** ร้อยละ 80.0 ของประชากรในเขต 5 นี้ มีรายได้หลัก มาจากภาคการเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาและสวนผลไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน เมื่อพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อ ปีของเขตศึกษานี้ พบว่า ประชาชนมีรายได้ 41,955 บาท โดยจังหวัดพะเยา มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีมากที่สุด คือ 112,000 บาทต่อปี และจังหวัดเชียงใหม่มี ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำสุดคือ 11,500 บาทต่อปี (www.mis.moe.go.th)

- **การบริการ** แม้ว่าจะมีภูมิประเทศที่เป็นภูเขา การติดต่อคมนาคมของ ประชาชนในแต่ละจังหวัดในเขตที่ศึกษานี้เป็นไปอย่างสะดวกด้วยถนนสายสำคัญๆ เชื่อมต่อระหว่างจังหวัด ได้รับการปรับปรุงเป็น 4 ช่องทางจราจร โดยเฉพาะ สายที่ 1 จากภาคกลางขึ้นสู่จังหวัดลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ สายที่ 2 จากจังหวัด เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา เชียงราย แต่เส้นทางที่ยังคงมีช่องทางจราจรเพียง 2 ช่อง ได้แก่ เส้นทางระหว่างเชียงใหม่-เชียงราย เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน แพร่-น่าน และลำปาง-แพร่ เป็นต้น แต่ก็ยังทำให้การเดินทางไปมาโดยทางรถยนต์สะดวก ส่วนเส้นทางรถไฟจากกรุงเทพมหานครยังคงเดินทางถึงเพียงจังหวัดเชียงใหม่ และมีโครงการที่จะทำการสร้างทางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างเด่นชัย-เชียงราย ผ่านจังหวัด พะเยา ส่วนสนามบินพาณิชย์นั้น ส่วนใหญ่ในเขตศึกษานี้มีเกือบทุกจังหวัด ยกเว้น จังหวัดลำพูนและพะเยา เพราะมีที่ตั้งใกล้กับจังหวัดใกล้เคียงที่มีสนามบินแล้ว สนามบินนานาชาติมี 2 แห่ง คือ ที่จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 5

- สนามบิน
- ถนน
- ทหารงไฟ

0 50 100 150 Kilometers

สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของภาคเหนือตอนบนนี้จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริการพื้นฐานที่เชื่อมโยงติดต่อกันเป็นระบบเครือข่ายขนส่ง โทรคมนาคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทั้งระหว่างภาค ภายในภาค และระหว่างจังหวัด และภายในจังหวัด ซึ่งจากวิสัยทัศน์ของทางราชการและนักธุรกิจในภาคเหนือที่คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาจากแผนการลงทุนจังหวัด 8 จังหวัดในภาคเหนือตอนบน พบว่า จังหวัดลำปางน่าจะเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง และเป็นเขตอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา การแปรรูปเกษตรและโทรคมนาคม จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิตและวิศวะอุตสาหกรรมเกษตรและการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงรายและพะเยามีศักยภาพเป็นเขตอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณี เครื่องประดับ และการท่องเที่ยว เพราะมีทั้งโรงไฟฟ้า เขื่อนลิกไนต์ โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานแปรรูปอาหาร โรงงานเซรามิค รวมแล้วกว่า 1,760 โรงงาน และวิศวกรกว่า 500 คน จังหวัดเหล่านี้ต่างก็มีศักยภาพเป็นประตูเชื่อมโยงไปสู่ประเทศกลุ่มสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศพม่า ประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ในขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมระหว่างเขตศึกษาที่ 5 และ 6 คือ ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง จะมีศักยภาพผ่านเชื่อมไปถึงประเทศเวียดนาม กัมพูชา ตามแนวทางพัฒนากลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขงทั้ง 6 ประเทศ ของการประสานงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank)

- การท่องเที่ยว ในเขตศึกษาที่ 5 นี้ มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน ลำปาง รongลงไปได้แก่ จังหวัดพะเยา แพร่ และน่าน นอกจากนี้ยังมีแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และประเภทการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงพัฒนา การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพักอาศัย (Home Stay) ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นต้น

● สถานการณ์อุดมศึกษาของเขตศึกษาที่ 5

สถิติประชากรและจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับในปี พ.ศ. 2544 ของเขตศึกษาที่ 5 เปรียบเทียบให้เห็นสัดส่วนว่า แต่ละสถาบันอุดมศึกษาต้องบริการ

ประชากรทั้งหมดถึง 80,000 คน สำหรับประชากรวัยอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตนี้ให้บริการการศึกษาแก่ประชากรวัยดังกล่าวถึง 52,000 คน ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนต่ำกว่าปริญญาตรีด้วย มีสัดส่วนของสถานศึกษา 1 แห่ง ต่อประชากรวัยเดียวกัน 6,000 คน แต่โดยภาพรวม สัดส่วนโดยเฉลี่ยของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 2 สังกัดต่อประชากรวัยดังกล่าวจะเป็น 1 แห่งต่อ 5,000 คน (ตารางที่ 6.5 หน้า 106) ซึ่งนับว่าต่ำกว่าสัดส่วนของศักยภาพที่สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งดำเนินการได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมากในเขตนี้ (แผนภูมิที่ 6.6 หน้า 114) กล่าวคือ อัตราส่วนการศึกษาต่อในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีร้อยละ 50.90 ในขณะที่ระดับปริญญาตรีมีอัตราการเรียนต่อต่ำกว่าเพียงร้อยละ 42.50 แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการเรียนต่อในเขตศึกษานี้ยังสูงกว่าอัตราเรียนต่อ โดยเฉลี่ยของทั้งประเทศที่เรียนต่อในระดับต่ำกว่าปริญญา (ร้อยละ 47.30) และระดับปริญญา (ร้อยละ 33.80) (ตารางที่ 6.8 หน้า 112)

- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับในเขตศึกษาที่ 5 หรือภาคเหนือตอนบนในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 72 แห่ง ซึ่งแยกเป็นสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 59 แห่ง สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนมี 7 แห่ง และเฉพาะทางอีก 6 แห่ง (www.moe.go.th) เมื่อแบ่งตามระดับการเรียนการสอน พบว่าสถาบันดังกล่าวเปิดสอนระดับปริญญาตรี 21 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 3 แห่งที่เปิดสอนระดับปริญญาโทขึ้นไป คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยนเรศวรที่วิทยาเขตพะเยา แต่ในกรณีของมหาวิทยาลัยนเรศวรนี้ได้เปิดศูนย์วิทยบริการหรือห้องเรียนสาขา โดยนัยแห่งการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 2 แห่ง คือที่เชียงใหม่ แพร่ โดยเปิดสอนระดับปริญญาโท

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 2 ระดับ สถิติการรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2543 ทุกสังกัดสามารถรับได้ 23,489 คน กรณีของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนอีก 38 แห่ง สามารถรับได้โดยเฉลี่ยสถาบันละ 400 คน จึงทำให้จำนวนรวมของสถาบันเอกชนรับผู้เรียนได้ทั้งสิ้น จำนวน 15,200 คน เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วในเขตศึกษาที่ 5 สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดสามารถรับนักศึกษาได้รวม 38,689 คน แต่เมื่อนำตัวเลขดังกล่าวมาเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีถึง 52,231 คน จำแนกเป็นจบสายสามัญ 33,031 คน และสายอาชีพ 19,200 คน ในปีการศึกษา 2544 นั้น ทำให้เห็นว่ายังมีนักเรียนที่สถาบันอุดมศึกษาในเขตนี้ ไม่สามารถรับได้ อีก 13,542 คน ในปีการศึกษาดังกล่าว

- สาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

สาขาวิชาที่เปิดสอนทั้งหมด 1,730 สาขาวิชาทั่วประเทศ ทั้ง 10 เขตนั้น มีการเปิดสอนในเขตศึกษาที่ 5 หรือภาคเหนือตอนบน จำนวน 175 สาขาวิชา ซึ่งเป็นอันดับสองรองจากเขต 10 ที่มีถึง 838 สาขาวิชา ในปีการศึกษา 2543 (ตารางที่ 6.10 หน้า 119) ในเขตศึกษาที่ 5 แยกสาขาวิชาที่ได้เปิดสอนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มี 75 สาขาวิชา โดยมีอัตราส่วนต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 สาขาวิชาต่อประชากรประมาณ 5,000 คน

2. กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มี 89 สาขาวิชา โดยมีอัตราส่วนระหว่างสาขาวิชาต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 ต่อ 4,000 คน

3. กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มี 11 สาขาวิชา และมีอัตราส่วนระหว่างสาขาวิชากับประชากรวัยดังกล่าวข้างต้น 1 ต่อ 33,000 คน

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

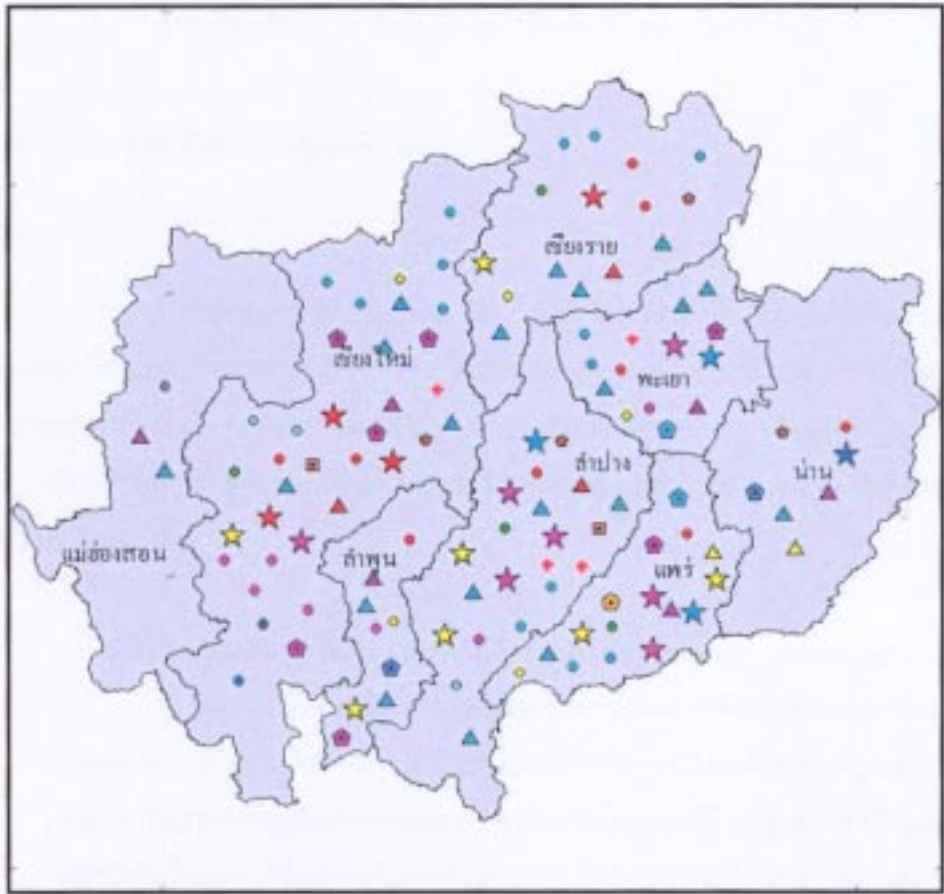
จากสภาพบริบทของพื้นที่ศึกษาเขต 5 ทั้งด้านกายภาพ ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของประชากร สถานการณ์การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง เมื่อนำมาบูรณาการในเชิงสังเคราะห์เข้ากับนโยบายแห่งรัฐและเกณฑ์การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวแล้วในบทที่ 8 ก็ทำให้สามารถกำหนดจุดที่ตั้งและรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 5 ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (National Research University)

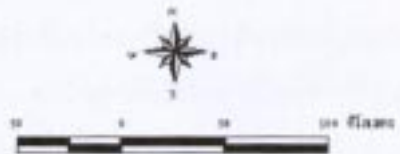
มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (National Research University) ดำเนินการสอนระดับปริญญาตรีขึ้นไป จนถึงระดับปริญญาเอก โดยมีคณาจารย์ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนที่สูงระหว่างวุฒิปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และมีขอบเขตการให้บริการศึกษาทั้งประเทศ โดยอาจเป็นได้ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย แต่ในการศึกษาดังนี้ คณะผู้ศึกษาขอเน้นเพียงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเท่านั้น

มหาวิทยาลัยที่น่าจะมีศักยภาพดังกล่าวข้างต้น ในเขตศึกษาที่ 5 นี้ น่าจะ

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 5

★ มหาวิทยาลัย	● มหาวิทยาลัยเอกชน	■ วิทยาลัย
★ วิทยาลัยเทคโนโลยี	● วิทยาลัยเทคโนโลยี	◆ วิทยาลัยเกษตรกรรม
★ วิทยาลัยการเกษตร	● วิทยาลัยเทคนิค	● วิทยาลัยอาชีวศึกษา
★ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	● วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัยการอาชีพ
★ ศูนย์จัดการศึกษา	● สถาบันพระบรมราชชนก	● วิทยาลัย
▲ สถาบันราชภัฏ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ วิทยาลัยราชภัฏ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ ศูนย์ฝึกอบรม	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย

ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้

● มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะผู้ศึกษาเสนอให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสถาบันหลักที่มุ่งเน้นการวิจัย ด้วยเหตุผลหลายประการคือ ความเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งมาเกือบ 40 ปี มีความพร้อมทั้งด้านอาคาร สถานที่ บุคลากรที่มีคุณวุฒิในสัดส่วนสูงระหว่างปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี และตำแหน่งทางวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน และประสบการณ์ของการสั่งสมทางวิชาการที่เปิดสอนมาแล้วหลายสาขาวิชา และความเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensiveness) โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ควรปรับบทบาทเพิ่มดังนี้

สาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต้องทำการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสมคือ สาขาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เชี่ยวชาญอยู่แล้ว แต่ควรพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยเน้นสาขาที่การพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม และการพัฒนาภูมิภาคเป็นการเฉพาะ สาขาวิชาดังกล่าว ได้แก่

- 1.1) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้แก่
 - เทคโนโลยีทางการเกษตร
 - อุตสาหกรรมการเกษตรและการแปรรูป
 - การปศุสัตว์และประมงชุมชน
 - วิศวะอุตสาหกรรม
 - วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
 - วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์
 - วิศวกรรมเซรามิกส์
- 1.2) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่
 - แพทยศาสตร์
 - สหเวชศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์
 - พยาบาลศาสตร์
 - การส่งเสริมสุขภาพบนพื้นที่สูงและในสถานประกอบการอุตสาหกรรม
 - อาชีวเวชศาสตร์
 - อนามัยครอบครัวและชุมชน
 - การบริหารความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรม

- 1.3) กลุ่ม/สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่
- ศึกษาศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเดิมอยู่แล้ว
 - การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
 - การบริหารจัดการองค์กร
 - การบริหารธุรกิจและการบัญชี
 - ภาษาสำหรับธุรกิจและการจัดการระหว่างประเทศ
 - การสื่อสารระหว่างประเทศและการคอมพิวเตอร์
 - การพาณิชย์ระหว่างประเทศ
 - ภูมิปัญญาและลานนาไทยศาสตร์

● มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะผู้ศึกษาเสนอให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มุ่งเน้นการวิจัยบนพื้นฐานของความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรและเทคโนโลยีระดับสูง มีบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านวิชาชีพระดับสูงดังกล่าว มีความพร้อมทั้งด้านอาคาร สถานที่ และสื่อการสอน ทั้งนี้ควรทำการค้นคว้าวิจัยเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ในสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้มีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว และตอบสนองความต้องการของประเทศและพัฒนาภูมิภาคเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาที่ควรเน้นเป็นพิเศษ คือ

- อุตสาหกรรมการเกษตรและการแปรรูป
- เกษตรศาสตร์ เน้นพืชไร่ พืชสวน กล้วยไม้ ปศุสัตว์ การประมงน้ำจืด และฟาร์มขนาดเล็กสำหรับพื้นราบและพื้นที่สูง
- วิศวกรรมกรรมการเกษตร
- วิทยาการจัดการเกษตรเชิงพาณิชย์และการพึ่งพาตนเอง
- การบริหารธุรกิจการเกษตร

2) มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University or Regional University)

เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จนถึงปริญญาโทตามสาขาที่ตลาดแรงงานและสภาพทางสังคมต้องการ จัดให้บริการทางวิชาการและทำการวิจัยที่สอดคล้องกับภูมิภาคและชุมชนท้องถิ่น สัดส่วนของคณาจารย์ของคณาจารย์อาจจะมีวุฒิปริญญาโทจำนวนมาก ปริญญาเอกรองลงมา

และปริญญาตรีมีจำนวนน้อย มีเขตให้บริการอยู่ในระดับภูมิภาค

สถาบันประเภทนี้ในเขตศึกษาที่ 5 ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงใหม่ ลำปาง และเชียงราย สถาบันราชภัฏ ที่มีศักยภาพในระดับนี้ เช่น สถาบันราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง หรือวิทยาเขตลำปาง มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตพะเยา และ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายแห่ง รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน 3 แห่ง ในเขตศึกษาที่ 5 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้ศึกษามีได้มีเจตนาเสนอให้ยกเลิกชื่อสถาบัน- การศึกษาใดๆ แต่เพื่อความเหมาะสมจึงขอใช้ชื่อตามจังหวัด ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยเชียงราย จังหวัดเชียงราย
- 2) มหาวิทยาลัยลำปาง จังหวัดลำปาง
- 3) มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา

ทั้งนี้ให้ทั้ง 3 มหาวิทยาลัยเปิดทำการสอนแบบหลากหลาย (Comprehensive University) โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งใหม่แบบเต็มรูปแบบ แต่ใช้วิธีหลอมรวม (Amalgamate) สถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้วในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน หรือจังหวัดข้างเคียง แล้วทำการยกฐานะ (Upgrading) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเดี่ยว ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

2.1 ในกรณีจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาที่ทำการสอนถึงระดับปริญญาตรีถึง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สถาบันราชภัฏเชียงรายและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงราย ก็อาจทำการหลอมรวมทั้ง 3 สถาบันเป็น 1 มหาวิทยาลัย แต่อาจมี 3 วิทยาเขต โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนภาคเหนือตอนบน ในส่วนของจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียงที่สัมพันธ์กับโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (ไทย ลาว พม่า และจีนตอนใต้) การกระจายอุตสาหกรรมไปสู่พื้นที่และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ การรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงและเมือง

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเชียงราย ควรเน้นสาขาวิชาดังนี้

- 1) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่
 - ศิลปอุตสาหกรรม

- การบัญชีและบริการธุรกิจ
- เศรษฐศาสตร์
- การโรงแรมและการท่องเที่ยว
- ภาษาอินโดจีน
- ศึกษาศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาครู อาจารย์ ตามความเชี่ยวชาญของความเป็นสถาบันราชภัฏ แต่ปรับปรุงให้ทันต่อการเป็นโลกาภิวัตน์

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การพัฒนาชุมชน

2) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่

- วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์
- วิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคณิตศาสตร์)
- เทคโนโลยีการอาหาร
- เทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร
- เทคโนโลยีอุตสาหกรรมส่งออก (การพิมพ์ การขนส่ง บรรจุภัณฑ์)
- เทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม
- การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- เทคโนโลยีเซรามิกส์ เส้นใยสิ่งทอและกระดาษ
- เทคโนโลยีชีวภาพ
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.2 ในกรณีของจังหวัดลำปางและจังหวัดแพร่ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขตลำปาง (หรือศูนย์ลำปาง) สถาบันราชภัฏลำปาง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตลำปาง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเขลางค์นคร และในขณะเดียวกันก็มีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตน่าน ก็อาจทำการหลอมรวมทั้ง 7 สถาบันให้เป็น 1 มหาวิทยาลัย แต่มีเขตรับผิดชอบบริการถึงแพร่และน่าน และควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาศักยภาพและฝีมือแรงงานระดับสูงของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมด้านเหมืองแร่ การผลิตพลังงาน การเกษตรในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ได้แก่
 - วิศวกรรมเครื่องกล

- วิศวกรรมไฟฟ้า
 - วิศวกรรมอุตสาหการ
 - วิศวกรรมเหมืองแร่และโยธา
- 2) กลุ่มสาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม
- เซรามิค
 - ออกแบบผลิตภัณฑ์
 - ออกแบบตกแต่งภายใน
 - สิ่งทอ
- 3) กลุ่มสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร
- วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร
 - เทคโนโลยีชีวภาพ
 - พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและบรรจุภัณฑ์
- 4) กลุ่มสาขาวิชาบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว
- 5) สาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล

2.3 กรณีจังหวัดพะเยา มี 2 สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย

นเรศวร วิทยาเขตพะเยา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพะเยาและในขณะเดียวกัน มีห้องเรียนสาขาของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสถาบันราชภัฏเชียงราย เข้ามาดำเนินการเรียนการสอนในพื้นที่จังหวัดพะเยา คณะผู้ศึกษาได้เสนอให้หลอมรวมสถาบันและห้องเรียนสาขาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ 1 มหาวิทยาลัย (Amalgamated University) โดยควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ พื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผลิตและการบริการของอุตสาหกรรมอาหารการเกษตรและการท่องเที่ยว และการบริการสาธารณสุข โดยควรเน้นสาขาวิชาต่างๆ ดังนี้

- 1) สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร
- 2) สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและบัญชี
- 3) สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ
- 4) สาขาวิชาการคอมพิวเตอร์
- 5) สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (รวมภาษาศาสตร์และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

- 6) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - เทคโนโลยีสารสนเทศ
 - เทคโนโลยีการอาหาร
 - เทคโนโลยีและออกแบบอัตโนมัติ
 - เทคโนโลยีชีวภาพและการประมง
- 7) สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล
- 8) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

โดยนัยของวิทยาลัยชุมชนในที่นี้ มีแนวความคิดที่คล้ายกับวิทยาลัยชุมชนที่กำลังจัดตั้งโดยกระทรวงศึกษาธิการ แต่วิทยาลัยชุมชนในการศึกษาคั้งนี้ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นจัดการเรียนการสอนต่ำกว่าปริญญาตรี และการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพที่ดีกว่าเดิม โดยมีคณาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีมาก และปริญญาโท รองลงมา และอาจจะอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจารย์พิเศษ ผู้มีประสบการณ์ และความรู้พิเศษมาช่วยสอนเน้นให้บริการการศึกษาในระดับจังหวัด

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนสามารถทำได้ด้วยการหลอมรวมเอาสถาบันการศึกษาประเภทใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาลัยต่างๆ ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรกรรม และเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก และวิทยาลัยพลศึกษา โดยที่วิทยาลัยเหล่านี้มิได้รวมกับสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน วิทยาลัยชุมชนควรเปิดสอนสาขาวิชาต่างๆ ตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป และควรมีการจัดตั้งดังนี้คือ วิทยาลัยชุมชนเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนในแต่ละจังหวัดควรเน้นการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาต่อไปนี้

- 1) วิทยาลัยชุมชนเชียงใหม่
- 2) วิทยาลัยชุมชนลำพูน
- 3) วิทยาลัยชุมชนเชียงราย

ทั้ง 3 สถาบันนี้ ควรเน้นสาขาวิชา

- การจัดการพืชสวน/พืชไร่
- แปรรูปอาหาร
- ปศุสัตว์
- การประมง
- ช่างกลการเกษตร
- ช่างไฟฟ้า
- การจัดการทั่วไป การตลาด และบัญชี
- โรงแรมและการท่องเที่ยว
- ภาษาต่างประเทศ

4) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน แพร่ และน่าน

ทั้ง 3 สถาบันนี้ควรเน้นสาขาวิชา

- การแปรรูปอาหาร
- ปศุสัตว์
- ช่างกลการเกษตร
- ช่างไฟฟ้า
- บัญชี-บริหารธุรกิจ
- การท่องเที่ยว
- พืชสวน/พืชไร่

5) วิทยาลัยชุมชนลำปางและพะเยา

ควรเน้นสาขาวิชา

- ช่างกลโรงงาน
- ช่างไฟฟ้า
- ช่างเครื่องยนต์เล็ก
- ช่างออกแบบผลิตภัณฑ์อัญมณี และเซรามิกส์
- การตลาด บัญชี และบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว
- แปรรูปอาหาร
- คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร

แล้วให้วิทยาลัยชุมชนในเขตการศึกษาที่ 5 นี้ รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายทางวิชาการเพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาหลักสูตร วิธีจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และสื่อการเรียนการสอน

ตารางที่ 9.5 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 5

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>1. มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ดำเนินการในลักษณะมหาวิทยาลัยวิจัย - หลอมรวมเอาห้องเรียนสาขาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ที่ลำพูนเข้าในคณะสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการเชียงใหม่ เข้าในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - หลอมรวมเอาสถาบันราชภัฏวชิรเวศน์วิทยาเขตเชียงใหม่เข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แล้วจัดตั้งเป็นคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ - ผลิตบุคลากรในระดับปริญญาโท/เอก และบุคลากรปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลน - แสวงหาคณะความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ 	<p>1. กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีทางการเกษตร - อุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูป - การปลูกสัตว์และประมงชุมชน - วิศวกรรมเกษตร - วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม - วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ - วิศวกรรมเซรามิกส์ <p>2. กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - แพทยศาสตร์ - สหเวชศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์ - พยาบาลศาสตร์ - การส่งเสริมสุขภาพบนพื้นที่สูงและในสถานประกอบการอุตสาหกรรม

ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			<ul style="list-style-type: none"> - อาชีวเวชศาสตร์ - อนามัยครอบครัวและชุมชน - การบริหารความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรม <p>3. กลุ่ม/สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเดิมอยู่แล้ว - การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม - การบริหารจัดการองค์กร - การบริหารธุรกิจและการบัญชี - ภาษาสำหรับธุรกิจและการจัดการระหว่างประเทศ - การสื่อสารระหว่างประเทศและการคอมพิวเตอร์ - การพาณิชย์ระหว่างประเทศ - ภูมิปัญญาและลานนาไทยศาสตร์

ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ดำเนินการในลักษณะมหาวิทยาลัยวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ - ผลิตบุคลากรในระดับปริญญาเอก/โท และปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลน - แสวงหาคณะความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - อุตสาหกรรมการเกษตรและการแปรรูป - เกษตรศาสตร์ เน้นพืชไร่/พืชสวนกล้วยไม้ ปศุสัตว์ การประมงน้ำจืด และฟาร์มขนาดเล็กสำหรับพื้นที่ราบและพื้นที่สูง) - วิศวกรรมการเกษตร - วิทยาการจัดการเกษตรเชิงพาณิชย์และการพึ่งพาตนเอง - การบริหารธุรกิจการเกษตร
<p>2. มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สถาบันราชภัฏเชียงราย และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงราย - ยกฐานะ (Upgrading) ให้เป็นมหาวิทยาลัยแบบ Comprehensive University 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการในระยะแรก - พัฒนาเป็นสถาบันในกำกับในระยะต่อไป - ผลิตบุคลากรระดับปริญญาโท/ตรี - เน้นการวิจัยประกอบการเรียนและงานวิจัยที่มีประโยชน์ภูมิภาค 	<p>1. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศิลปอุตสาหกรรม - การบัญชีและบริการธุรกิจ - เศรษฐศาสตร์ - การโรงแรมและการท่องเที่ยว - ภาษาอังกฤษ - ศึกษาศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาครู อาจารย์ ตามความ

ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			<p>เชี่ยวชาญของความเป็นสถาบัน ราชภัฏ แต่ปรับปรุงให้ทันต่อ การเป็นโลกาภิวัตน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - การพัฒนาชุมชน <p>2. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ - วิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคณิตศาสตร์) - เทคโนโลยีการอาหาร - เทคโนโลยีการพัฒนา ผลิตภัณฑ์เกษตร - เทคโนโลยีอุตสาหกรรมการ ส่งออก (การพิมพ์ การขนส่ง บรรจุภัณฑ์) - เทคโนโลยีการพลังงานและ สิ่งแวดล้อม - การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยพะเยา 			<ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีเซรามิกส์ เส้นใย ลิ่งทอและกระดาษ - เทคโนโลยีชีวภาพ - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตพะเยา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา และห้องเรียนสาขาของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และเชียงรายในพะเยา 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการในระยะแรก - พัฒนาเป็นสถาบันในกำกับในระยะต่อไป - ผลิตกบคลากรระดับปริญญาโท/ตรี เน้นการวิจัยประกอบการเรียน และงานวิจัยที่มีประโยชน์ ภูมิภาค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร 2. สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและบัญชี 3. สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ 4. สาขาวิชาการคอมพิวเตอร์ 5. สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (รวมภาษาศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น) 6. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี <ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีสารสนเทศ - เทคโนโลยีการอาหาร - เทคโนโลยีและออกแบบอัญมณี - เทคโนโลยีชีวภาพและการประมง

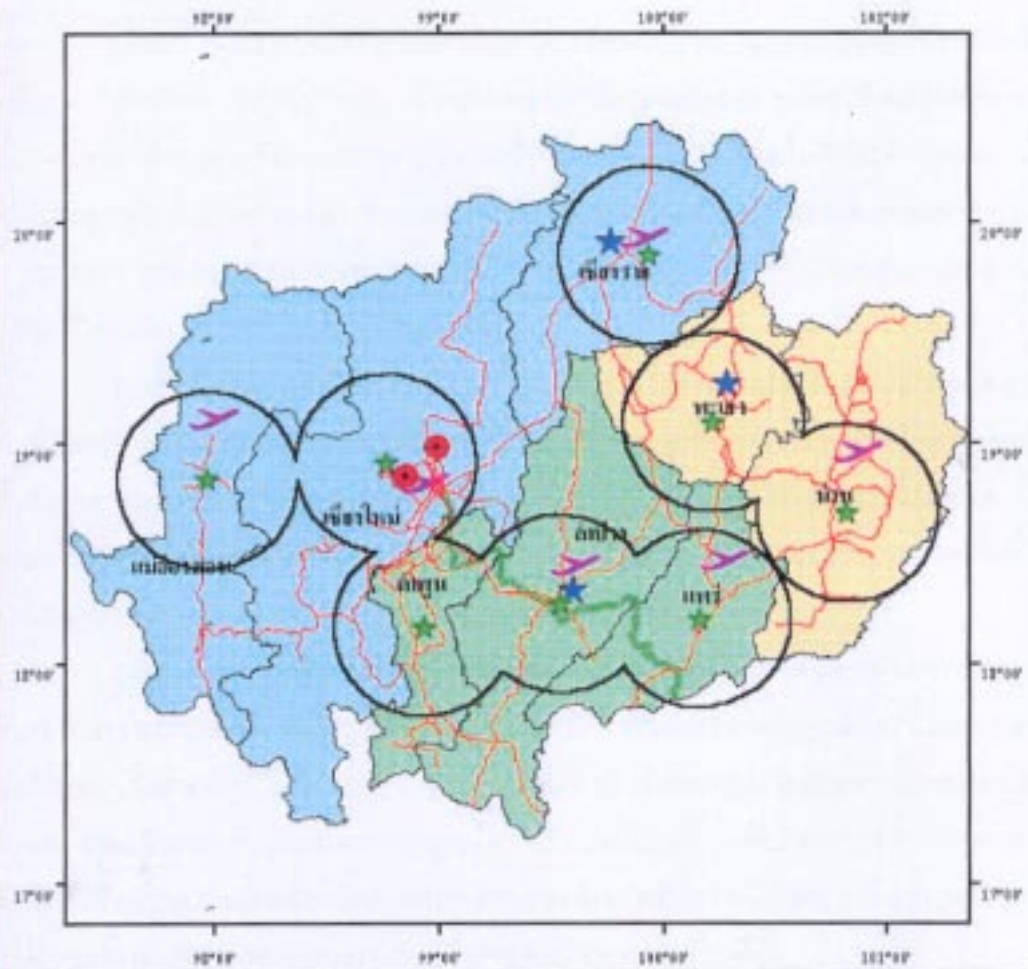
ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยลำปาง (หรือมหาวิทยาลัยทิพย์ช้าง ตามข้อเสนอของที่ประชุมสัมมนา จังหวัดลำปาง 	<p>- หลอมรวม (Amalgamation) สถาบัน อุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขต ลำปาง สถาบันราชภัฏลำปาง สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตลำปาง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสำปาง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขลางค์นคร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่ และสถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล วิทยาเขตน่านและห้องเรียน สาขาของสถาบันราชภัฏต่างๆ ใน จังหวัดน่าน (Comprehensive University)</p>	<p>- เหมือนกับของมหาวิทยาลัยลำปาง</p>	<p>7. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ และการพยาบาล 8. สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม</p>
<p>3. วิทยาลัยชุมชน (Community college)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนเชียงใหม่ ● วิทยาลัยชุมชนลำพูน ● วิทยาลัยชุมชนเชียงราย 	<p>การเชื่อมรวม (Unification) ระหว่าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยสารพัดช่าง - วิทยาลัยการอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการโดยภาครัฐ (สนับสนุน เอกชนจัดการศึกษาเพื่อให้เพียงพอ) - เปิดสอนในระดับ ปวช./ปส. - ฝึกอบรมหลักสูตรอาชีพระยะสั้น สามารถสะสมหน่วยกิตเพื่อเรียนต่อ ในระดับสูงขึ้นได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการพืชสวน/พืชไร่ - แปรรูปอาหาร - ปศุสัตว์ - การประมง

ตารางที่ 9.5 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
	<ul style="list-style-type: none"> - พลศึกษา (เชียงใหม่, ลำปาง) - วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้ท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลการเกษตร - ช่างไฟฟ้า - การจัดการทั่วไป การตลาด บัญชี - โรงแรมและการท่องเที่ยว - ภาษาดังประเทศ
<ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน • วิทยาลัยชุมชนแพร่ • วิทยาลัยชุมชนน่าน 			<ul style="list-style-type: none"> - การแปรรูปอาหาร - ปศุสัตว์ - ช่างกลการเกษตร - ช่างไฟฟ้า - บัญชี-บริหารธุรกิจ - การท่องเที่ยว พืชสวน/พืชไร่
<ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนลำปาง • วิทยาลัยชุมชนพะเยา 			<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลโรงงาน - ช่างไฟฟ้า - ช่างเครื่องยนต์เล็ก - ช่างออกแบบผลิตภัณฑ์อัญมณีและเซรามิกส์ - การตลาด บัญชี และบริหารธุรกิจ - การท่องเที่ยว - แปรรูปอาหาร - คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 5

ที่ตั้งและพื้นที่ให้บริการ

	มหาวิทยาลัยวิจัย		สนามบิน
	มหาวิทยาลัยที่สังกัด ราชบัณฑิตยสถาน		ถนน
	วิทยาลัยชุมชน		ทางรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

เขตศึกษาที่ 6

● ลักษณะทางกายภาพ

บริเวณพื้นที่ของเขตศึกษาที่ 6 หรือภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยพื้นที่ของ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี และเพชรบูรณ์ รวม 9 จังหวัด ลักษณะภูมิประเทศของภูมิภาคนี้ประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบลูกฟูก (Rolling Plains) ที่ราบเหล่านี้เกิดจากการทับถมพอกพูนของตะกอนจากแม่น้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำสาขาต่างๆ บริเวณพื้นที่ราบเหล่านี้เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะการทำนาและการปลูกพืชไร่

ทางด้านตะวันตกเป็นแนวเทือกเขาสูงต่อโยงไปทางตอนบนโดยเฉพาะ จังหวัดตาก มีแนวเทือกเขาถนนธงชัยทอดยาวไปเชื่อมต่อกับแนวเทือกเขาตะนาวศรี ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี แนวเทือกเขาสูงเหล่านี้ขวางกั้นความชุ่มชื้นที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาจากทะเลอันดามัน และมหาสมุทรอินเดียทำให้มีปริมาณฝนน้อย โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังภูเขา ทำให้หลายพื้นที่ในเขตจังหวัดตาก สุโขทัย และบางส่วนของพิษณุโลก มีปริมาณฝนประจำปีน้อย

ภูมิประเทศทางด้านตะวันออกของเขตนี้เป็นแนวเทือกเขาที่ต่อโยงมาจาก เทือกเขาหลวงพระบาง แนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ 1 และเพชรบูรณ์ 2 ของจังหวัด เพชรบูรณ์ บริเวณตอนกลางของเทือกเขาทั้งสองทิวนี้ มีที่ราบแคบๆ บริเวณลุ่มน้ำ ป่าสักตอนบน โดยเฉพาะในเขตอำเภอหล่มเก่า หล่มสัก และอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ส่วนด้านใต้เป็นที่ราบเชื่อมต่อกับที่ราบภาคกลางบริเวณพื้นที่ภูเขาสูงในเขตจังหวัดตาก บางส่วนของจังหวัดอุทัยธานี พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ มีชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่หลาย ชนเผ่า ส่วนพื้นราบจะเป็นชาวไทยพื้นเมือง

จังหวัดตาก มีเนื้อที่มากที่สุดประมาณ 16,406 ตารางกิโลเมตร รองลงไป ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และนครสวรรค์ ตามลำดับ ส่วนจังหวัดสุโขทัย และพิจิตร มีเนื้อที่น้อยที่สุดของเขตนี้

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่าง หรือเขตศึกษาที่ 6

อาจจำแนกเป็นทรัพยากรดิน ป่าไม้ น้ำ และแร่ธาตุต่างๆ ที่พอจะกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1) ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

บริเวณพื้นที่ของเขต 6 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลงมาเป็นนาข้าว โดยมีมากที่จังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร และนครสวรรค์ และพื้นที่ปลูกพืชไร่ ไม้ผลที่เด่นในภาคเหนือตอนล่างบริเวณจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ ทุเรียน ลำไย ลำสาดี จังหวัดเพชรบูรณ์มีมะขามหวานและมะม่วง เป็นต้น

ส่วนพื้นที่ที่เหลือยังไม่ได้จำแนก โดยทั่วไปจะเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ผ่านการทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา และชาวไทยพื้นเมือง บางส่วนเป็นที่ลุ่มต้ำน้ำขัง โดยเฉพาะในบริเวณจังหวัดพิจิตรและจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีบึงบรเพ็ด เป็นต้น

1.2) ทรัพยากรป่าไม้ของภาคเหนือ

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอกกล่าวถึงทรัพยากรป่าไม้ของเขตศึกษาที่ 5 และ 6 รวมกัน ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ป่าไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของภาคเหนือถูกทำลายลงไปมาก รวมทั้งป่าไม้ที่ปกคลุมแหล่งต้นน้ำลำธารบนภูเขา และพื้นที่สูง บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ถูกประชากรชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ รวมทั้งชาวไทยพื้นราบบุกรุกโค่นถางป่าเผาป่าใช้พื้นที่ทำการเกษตร เพื่อยังชีพและในอดีตมีการปลูกฝิ่นอย่างกว้างขวางมีการทำลายป่ามากมาย ประกอบกับในช่วงที่มีการสู้รบของประเทศเพื่อนบ้านทั้งในลาว พม่า มีประชากรชาวเขาหลายกลุ่มอพยพหนีภัยสู้รบเข้ามาอาศัยบริเวณพื้นที่สูงในภาคเหนือ ยิ่งทำให้ป่าไม้ถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตศึกษาที่ 5 ตั้งแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน ส่วนในเขตศึกษาที่ 6 ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เป็นต้น เป็นผลให้พื้นที่ป่าไม้ของภาคเหนือถึงปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 46.1 ล้านไร่ หรือร้อยละ 43.5 ของพื้นที่ทั้งภูมิภาค

การกระจายของพื้นที่ป่าในภาคเหนือมีมากน้อยทุกจังหวัด ในเขตศึกษาที่ 6 จังหวัดอุทัยธานีมีป่าไม้เหลือมากที่สุด ส่วนหลายจังหวัดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำของภาคเหนือ ตอนล่าง เช่น จังหวัดสุโขทัย พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์ เหลือป่าไม้อยู่่น้อยมาก อย่างไรก็ตาม ผลจากการที่ประชากรเพิ่ม

มากขึ้นก่อให้เกิดแรงกดดันเรื่องขาดแคลนที่ดินทำกิน ทำให้คนบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อต้องการที่ดินเพาะปลูกมากขึ้น บางแห่งมีการปลูกพืชเศรษฐกิจบางชนิด เช่น อ้อย มันสำปะหลัง หรือพืชไร่อื่นๆ เช่น ข้าวโพด ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อต้องการพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น

1.3) ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ

ทรัพยากรน้ำในภาคเหนือในเขตศึกษาที่ 6 ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากพื้นที่ เขตศึกษาที่ 5 ทั้งนี้เพราะทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำที่ไหลลงไปจากภาคเหนือตอนบนใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค การเกษตร การชลประทาน การคมนาคมขนส่ง การผลิตกระแสไฟฟ้า การอุตสาหกรรม การใช้น้ำจืดด้านน้ำเค็ม รวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

บริเวณพื้นที่ของภาคเหนือทั้ง 2 เขต ร้อยละ 67 ของพื้นที่ทั้งหมด 169,644.29 ตารางกิโลเมตรหรือ 106.2 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ของลุ่มน้ำสำคัญ 4 ลุ่มน้ำคือ ปิง วัง ยม และน่าน รวมทั้งสาขาย่อยๆ ของลุ่มน้ำใหญ่เหล่านี้ซึ่งไหลลงสู่ภาคกลางรวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดนครสวรรค์ และอีกร้อยละ 19 เป็นระบบแม่น้ำลำธารที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา ส่วนอีกร้อยละ 14 เป็นระบบแม่น้ำลำธารที่ไหลลงสู่แม่น้ำสาละวินเข้าสู่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าทางด้านตะวันตกของภูมิภาค จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำของภาคเหนือประมาณ 3/4 ไหลลงสู่ภาคกลางอันเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ ลุ่มน้ำสำคัญๆ ของภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย

(1) ลุ่มน้ำปิง เป็นลุ่มน้ำขนาดใหญ่ครอบคลุมเนื้อที่ถึง 29,422 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำปิงไหลผ่านที่ราบของจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ผ่านจังหวัดตาก กำแพงเพชร ลงรวมกับแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา สาขาย่อยของแม่น้ำปิง ได้แก่ น้ำแม่แตง น้ำแม่จืด น้ำแม่ทา แม่น้ำแม่ขาน น้ำแม่กลาง น้ำแม่แจ่ม น้ำแม่กวง น้ำแม่ลี และน้ำแม่วัง มีการสร้างเขื่อนภูมิพล กั้นแม่น้ำปิง ที่จังหวัดตาก จัดเป็นเขื่อนอนกประสงค์ที่สามารถเก็บกักน้ำได้มากถึง 13,462 ล้านลูกบาศก์เมตร จัดเป็นเขื่อนแรกที่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ นอกจากนี้ยังเก็บกักน้ำเพื่อการชลประทาน บรรเทาอุทกภัย การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

(2) ลุ่มน้ำวัง เป็นลุ่มน้ำที่ไหลผ่านที่ราบของจังหวัดลำปาง มีแม่น้ำลำธารสาขาย่อยๆ ได้แก่ น้ำแม่จาง น้ำแม่ไถ และน้ำแม่ตุ๋ย แม่น้ำวัง

ไหลรวมกับแม่น้ำปิงในเขตจังหวัดตาก อย่างไรก็ตาม ลุ่มน้ำวังมีเขื่อนกักน้ำ ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำได้ 112 ล้านลูกบาศก์เมตร

(3) ลุ่มน้ำยม มีแม่น้ำยมและสาขา ได้แก่ น้ำแม่สาว น้ำฝากระดาน และลำธารสายย่อยๆ แม่น้ำยมไหลผ่านที่ราบของจังหวัดแพร่ สุโขทัย พิจิตร ไหลรวมกับแม่น้ำน่าน ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ การพัฒนาลุ่มน้ำยมน้อย ปัจจุบันรัฐบาลกำลังเตรียมการจัดสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ซึ่งการไหลป่าของลุ่มน้ำนี้ ยังคงเป็นปัญหาเกิดอุทกภัยประจำทุกๆ ปี บริเวณที่ราบของจังหวัดแพร่ สุโขทัย และพิจิตร หากมีการพัฒนา และการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อการชลประทาน จะช่วยเพิ่มการผลิตทางการเกษตรแก่บริเวณพื้นที่ดังกล่าวได้มากขึ้น

(4) ลุ่มน้ำน่าน มีแม่น้ำน่าน และสาขา ได้แก่ น้ำว่า น้ำยาว น้ำแห้ง น้ำปาด และแม่น้ำวังทอง ซึ่งลุ่มน้ำนี้มีเนื้อที่ 12,375 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำน่านไหลผ่านที่ราบของจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร ลงรวมกับแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์ อย่างไรก็ตาม ที่ลุ่มแม่น้ำน่านนี้ได้มีการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ในเขตอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถเก็บกักน้ำได้ 9,000 ล้านลูกบาศก์เมตร นับเป็นเขื่อนเอนกประสงค์ที่สำคัญแห่งที่สองของภาคเหนือ ทั้งสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ และช่วยระบบการชลประทานได้มาก

(5) ลุ่มน้ำป่าสัก เป็นลุ่มน้ำของแม่น้ำป่าสักและสาขาไหลผ่านที่ราบของจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้าสู่ที่ราบภาคกลาง รวมกับแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันลุ่มน้ำนี้มีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จัดเป็นเขื่อนเอนกประสงค์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง นอกจากใช้ประโยชน์ในการชลประทานแล้ว ยังช่วยบรรเทาอุทกภัย บริเวณที่ราบภาคกลางตอนล่างอีกด้วย

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- ประชากร เขตศึกษาที่ 6 มีประชากรรวมกันเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2544 จำนวน 6,319,787 คน ส่วนประชากรที่อายุระหว่าง 18-21 ปี ซึ่งเป็นวัยอุดมศึกษา มีจำนวน 416,201 คน หรือร้อยละ 6.59 ของประชากรทั้งหมดในเขตนี้ โดยภาพรวมทั้ง 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง มีอัตราการเกิดประมาธร้อยละ 1.44 ซึ่งกว่าร้อยละ 80.0 ของประชากรในแต่ละจังหวัดตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท และมีจังหวัดที่มีประชากรมากเกิน 1 ล้านคน จำนวน 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์และเพชรบูรณ์ โดยมีจังหวัดพิจิตรมีประชากรน้อยที่สุด

อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรของภาคเหนือตอนล่างมีรูปแบบเหมือนการเปลี่ยนแปลงประชากรของประเทศโดยภาพรวม กล่าวคือ ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ลดลง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากอัตราการเพิ่มของประชากรที่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ เพราะการวางแผนครอบครัว

- **อาชีพและรายได้** ร้อยละ 80.0 ของประชากรในเขต 6 นี้ มีรายได้หลักมาจากภาคการเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา และสวนผลไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตรและกำแพงเพชร มีการทำเหมืองแร่และย่อยหินมากในจังหวัดตาก เมื่อพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเขตศึกษานี้ พบว่า ประชาชนมีรายได้ 97,898 บาท โดยจังหวัดอุตรดิตถ์มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีน้อยที่สุด คือ 7,838 บาทต่อปี และจังหวัดเพชรบูรณ์ มีประชากรมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด คือ 236,938 บาทต่อปี (www.mis.moe.go.th)

- **การบริการ** โครงสร้างพื้นฐานของภาคเหนือตอนล่าง ทั้งด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในทุกจังหวัดของพื้นที่ศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือสามารถติดต่อมีเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดเชื่อมโยงติดต่อถึงกันทุกจังหวัด และ ยังมีเส้นทางสายย่อยเชื่อมโยงกันทุกอำเภอหลายจังหวัดสามารถติดต่อโดยทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพฯ ขึ้นมายังจังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เด่นชัย (แพร่) ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่จากสถานที่เหล่านี้มีเส้นทางถนนเชื่อมต่อไปได้ทุกจังหวัดของภาคเหนือ พอสรุปให้เห็นภาพรวม ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข 12 เชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มจากจังหวัดตากไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ เชื่อมกับจังหวัดขอนแก่น และไปถึงจังหวัดมุกดาหาร

- ทางหลวงหมายเลข 101 เชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนล่างไปยังภาคเหนือตอนบน ผ่านจังหวัดกำแพงเพชรไปยังจังหวัดน่าน

นอกจากเส้นทางหลวงสายหลักดังกล่าว แล้วยังมีถนนสายเอเชียเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านมีอยู่ 3 เส้นทาง คือ

- สาย A1 เชื่อมระหว่างจังหวัดตากไปยังประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

- สาย A2 เชื่อมโยงระหว่างภาคใต้-กรุงเทพฯ-เชียงราย-เชียงใหม่-เมืองมณฑล

- สาย A14 เป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและผ่านไปถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากเส้นทางหลักดังกล่าวแล้วยังมีเส้นทางหลวงจังหวัด เชื่อมโยงจังหวัดต่างๆ รวมทั้งเส้นทางสายรองเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดไปยังอำเภอต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก ทั้งการขนส่งผู้โดยสาร สินค้า และบริการต่างๆ ได้รวดเร็วมากขึ้น การมีเส้นทางถนน เชื่อมโยง พื้นที่ต่างๆ ซึ่งเคยเป็นดินแดนทุรกันดารในอดีต ปัจจุบันนับว่ารัฐบาลได้พัฒนาก่อสร้างเส้นทางเพิ่มโครงข่ายในการติดต่อการค้าคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น

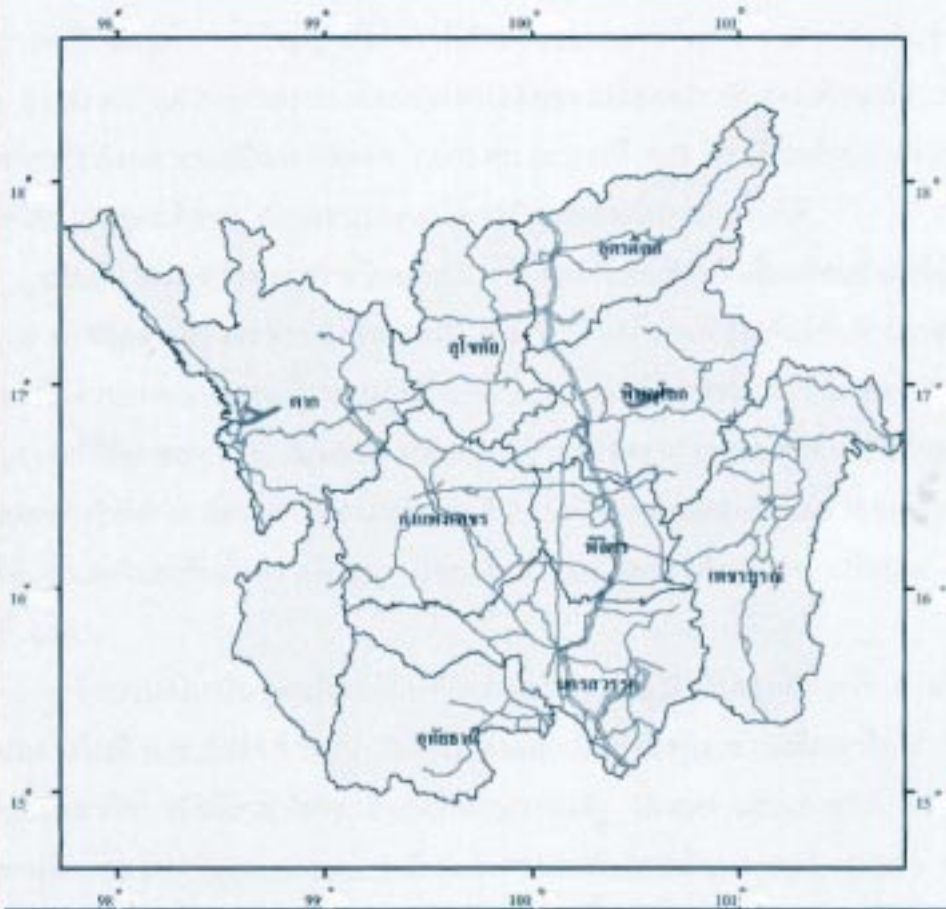
- ทางรถไฟ ภาคเหนือตอนล่างและตอนบนมีเส้นทางรถไฟ เชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่างๆ ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ แคนชัย (แพร่) ลำปาง ลำพูน ถึงเชียงใหม่ เส้นทางรถไฟดังกล่าวช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งทั้งผู้โดยสาร และสินค้าจากจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือลงสู่กรุงเทพฯ ในขณะเดียวกัน การขนส่งสินค้าจากต่างประเทศผ่านกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดต่างๆ ได้รวดเร็ว โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม เครื่องจักรกล วัสดุใช้ในการก่อสร้าง และน้ำมันเชื้อเพลิง ปัจจุบันสินค้าด้านการเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตได้ภายในภาคเหนือสามารถส่งไปยังท่าเรือน้ำลึกภาคตะวันออก โดยไม่ผ่านกรุงเทพฯ ได้สะดวกขึ้น

- ทางน้ำ ภาคเหนือตอนล่างมีแม่น้ำสายสำคัญ ๆ หลายสาย ได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน และแม่น้ำภายในประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคม คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ถึงจังหวัดนครสวรรค์ ถัดขึ้นมาเป็นแม่น้ำน่าน ปัจจุบันการสร้างท่าเทียบเรือ 2 แห่ง คือ ที่จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดพิจิตร ใช้สำหรับการขนส่งผลิตผลทางการเกษตรไปยังกรุงเทพฯ และขนส่งผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง เหล็ก ซีเมนต์ รวมทั้งน้ำมันเชื้อเพลิงมาทางเรือ ให้แก่จังหวัดต่างๆ ที่ตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำ

นอกจากการคมนาคมขนส่งทางบกแล้ว ยังมีเส้นทางการบินภายในประเทศ 5 แห่ง คือ สนามบินจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย ลำปาง และแม่สอด และตาก (ยกเลิกการใช้ชั่วคราว เพราะภาวะขาดทุน) เป็นสนามบินภายในประเทศ

สำหรับบริการสาธารณูปโภคอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การไปรษณีย์โทรเลข และบริการขนส่งสาธารณะในเขตเมือง และระดับอำเภอของทุกจังหวัดมีบริการต่างๆ ครบครัน และบางพื้นที่กำลังขยายการให้บริการพร้อมเพิ่มประสิทธิภาพให้สูงขึ้น

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 6

- สนามบิน
- ถนน
- ทหารรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

- การท่องเที่ยว ในเขตศึกษาที่ 6 นี้ มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ อุทัยธานี สุโขทัย กำแพงเพชร พิษณุโลก และตาก นอกจากนี้ยังมีแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และประเภทการท่องเที่ยวใหม่ๆ เกิดขึ้น

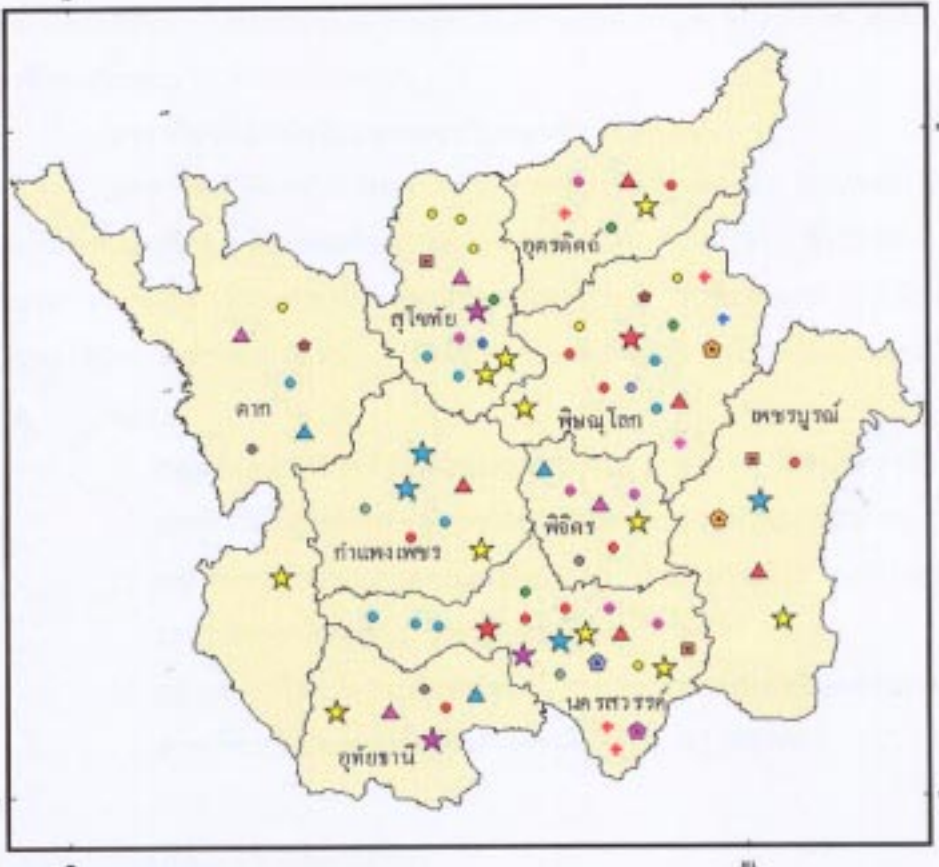
● สถานการณ์อุดมศึกษาของเขตศึกษาที่ 6

สถิติประชากรและจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับในปี พ.ศ. 2544 ของเขตศึกษาที่ 6 เปรียบเทียบให้เห็นสัดส่วนว่า อายุ 18 - 21 ปี ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตนี้ให้บริการการศึกษาแก่ประชากรวัยดังกล่าวถึง 83,000 คน ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนต่ำกว่าปริญญาตรีด้วย มีสัดส่วนของสถานศึกษา 1 แห่ง ต่อประชากรวัยเดียวกัน 9,000 คน แต่โดยภาพรวม สัดส่วนโดยเฉลี่ยของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 2 สังกัดต่อประชากรวัยดังกล่าวจะเป็น 1 แห่งต่อ 7,000 คน (ตารางที่ 6.5) ซึ่งนับว่าต่ำกว่าสัดส่วนของศักยภาพที่สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งดำเนินการได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมากในเขตนี้ (แผนภูมิที่ 6.6) กล่าวคือ อัตราส่วนการศึกษาต่อในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีร้อยละ 41.10 ในขณะที่ระดับปริญญาตรีมีอัตราการเรียนต่อต่ำกว่าเพียงร้อยละ 26.20 แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการเรียนต่อในเขตศึกษานี้ยังสูงกว่าอัตราเรียนต่อ โดยเฉลี่ยของทั้งประเทศที่เรียนต่อในระดับต่ำกว่าปริญญา (ร้อยละ 47.30) และระดับปริญญา (ร้อยละ 33.80) (ตารางที่ 6.8)

- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับในเขตศึกษาที่ 6 หรือภาคเหนือตอนล่างในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 75 แห่ง ซึ่งแยกเป็นสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 48 แห่ง สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 13 แห่ง และเอกชนมี 3 แห่ง และเฉพาะทางอีก 10 แห่ง (www.moe.go.th) เมื่อแบ่งตามระดับการเรียนการสอน พบว่า สถาบันดังกล่าวเปิดสอนระดับปริญญาตรี 16 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 1 แห่งที่เปิดสอนระดับปริญญาโทขึ้นไป คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก แต่ในกรณีของมหาวิทยาลัยนเรศวรนี้ได้เปิดศูนย์วิทยบริการ หรือ

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 6

★ มหาวิทยาลัย	★ มหาวิทยาลัยราชภัฏ	★ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี	★ ศูนย์บริการการศึกษา	▲ สถาบันวิจัย	▲ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	▲ ศูนย์บริการการศึกษา	★ มหาวิทยาลัยราชภัฏ	★ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี	★ ศูนย์บริการการศึกษา	▲ สถาบันวิจัย	▲ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	▲ ศูนย์บริการการศึกษา	★ มหาวิทยาลัยราชภัฏ	★ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี	★ ศูนย์บริการการศึกษา	▲ สถาบันวิจัย	▲ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	▲ ศูนย์บริการการศึกษา
---------------	---------------------	------------------------	-----------------------	---------------	----------------------	-----------------------	---------------------	------------------------	-----------------------	---------------	----------------------	-----------------------	---------------------	------------------------	-----------------------	---------------	----------------------	-----------------------

0 10 20 กิโลเมตร

ห้องเรียนสาขา โดยนัยแห่งการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 6 แห่ง คือที่ กำแพงเพชร ตาก เพชรบูรณ์ สุโขทัย นครสวรรค์ และแพร่ โดยเปิดสอนระดับปริญญาโท

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 2 ระดับ สถิติการรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2543 ทุกสังกัดสามารถรับได้ 28,777 คน มีกรณีของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน อีก 18 แห่ง สามารถรับได้โดยเฉลี่ยสถาบันละ 400 คน จึงทำให้จำนวนรวมของ สถาบันเอกชนรับผู้เรียนได้ทั้งสิ้น จำนวน 7,200 คน เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ในเขตศึกษาที่ 6 สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดสามารถรับนักศึกษาได้รวม 35,977 คน แต่เมื่อนำตัวเลขดังกล่าวมาเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีถึง 45,021 คน จำแนกเป็นจบสายสามัญ 30,936 คน และสายอาชีพ 14,115 คน ในปีการศึกษา 2544 นั้น ทำให้เห็นว่ายังมีนักเรียนที่สถาบันอุดมศึกษาในเขตนี้ ไม่สามารถรับได้ อีก 9,044 คน ในปีการศึกษาดังกล่าว

- สาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

สาขาวิชาที่เปิดสอนทั้งหมด 1,730 สาขาวิชาทั่วประเทศ ทั้ง 10 เขตนั้น มีการเปิดสอนในเขตศึกษาที่ 6 หรือภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 96 สาขาวิชา ซึ่งเป็นอันดับสองรองจากเขต 10 ที่มีถึง 838 สาขาวิชา และน้อยกว่าเขตศึกษาที่ 5 ที่เปิดสอน 175 วิชา ในปีการศึกษา 2543 (ตารางที่ 6.10 หน้า 119) ในเขตศึกษา ที่ 6 แยกสาขาวิชาที่ได้เปิดสอนเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มี 51 สาขาวิชา โดยมีอัตราส่วน ต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 สาขาวิชาต่อประชากรประมาณ 8,000 คน
- 2) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มี 32 สาขาวิชา โดยมี อัตราส่วนระหว่างสาขาวิชาต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 ต่อ 13,000 คน
- 3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มี 13 สาขาวิชา และมีอัตราส่วน ระหว่างสาขาวิชากับประชากรวัยดังกล่าวข้างต้น 1 ต่อ 32,000 คน

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

จากสภาพบริบทของพื้นที่ศึกษาเขต 6 ทั้งด้านกายภาพ ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของประชากร สถานการณ์การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและแนวโน้ม ของการเปลี่ยนแปลง เมื่อนำมาบูรณาการในเชิงสังเคราะห์เข้ากับนโยบายแห่งรัฐและ เกณฑ์การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวแล้วในบทที่ 8 ก็ทำให้สามารถ

กำหนดจุดที่ตั้งและรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 6 ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (National Research University)

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (National Research University) ดำเนินการสอนระดับปริญญาตรีขึ้นไป จนถึงระดับปริญญาเอก โดยมีคณาจารย์ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนที่สูงระหว่างวุฒิปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และมีขอบเขตการให้บริการศึกษาทั้งประเทศ โดยอาจเป็นได้ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย แต่ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาขอเน้นเพียงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเท่านั้น

มหาวิทยาลัยที่น่าจะมีศักยภาพดังกล่าวข้างต้น ในเขตศึกษาที่ 6 นี้ น่าจะ ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวรที่คณะผู้ศึกษาเสนอให้เป็นสถาบันหลักที่มุ่งเน้นการวิจัย ด้วยเหตุผลหลายประการคือ ความเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งมานานจากการเป็นวิทยาเขตของประสานมิตร แล้วยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร มีความพร้อมทั้งด้านอาคาร สถานที่ บุคลากรที่มีคุณวุฒิในสัดส่วนสูงระหว่างปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี และตำแหน่งทางวิชาการ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และประสบการณ์ เปิดสอนหลากหลายสาขาวิชา และมีความเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ และมีวิทยาเขตอยู่ ณ จังหวัดพะเยาและกำแพงเพชรกับศูนย์วิทยบริการหรือห้องเรียนสาขาในจังหวัดเชียงใหม่ แพร่ ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ และกรุงเทพมหานคร โดยมหาวิทยาลัยนเรศวรควรปรับบทบาทเพิ่มในการทำให้เกิดองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสมคือ สาขาต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยนเรศวร เชี่ยวชาญอยู่แล้ว แต่ควรพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยเน้นสาขาที่การพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมและการพัฒนาภูมิภาคเป็นการเฉพาะสาขาริชาดังกล่าวได้แก่

- 1.1) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้แก่
 - เทคโนโลยีทางการเกษตร
 - อุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูป
 - การปศุสัตว์และประมง
 - วิศวกรรมอุตสาหการ
 - วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
 - วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์
- 1.2) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่
 - แพทยศาสตร์

- สหเวชศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์
 - พยาบาลศาสตร์
 - อาชีวเวชศาสตร์
 - อณามัยครอบครัวและชุมชน
 - การบริหารความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรม
- 1.3) กลุ่ม/สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่
- ศึกษาศาสตร์ในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะครุเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
 - การจัดการสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
 - การบริหารจัดการองค์กร
 - การบริหารธุรกิจและการบัญชี
 - ภาษาสำหรับธุรกิจและการจัดการระหว่างประเทศ
 - การโรงแรมและการท่องเที่ยว

ส่วนสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกที่ควรพิจารณาหลอมรวม (Amalgamation) เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยวิจัยคือ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ คือ สถาบันราชภัฏพิษณุโลก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร

2) มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University or Regional University)

เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน 2 แห่ง ในเขตศึกษาที่ 6 ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้คณะผู้ศึกษามีได้มีเจตนาเสนอให้ยกเลิกชื่อสถาบันการศึกษาใดๆ แต่เพื่อความเหมาะสมจึงขอใช้ชื่อตามจังหวัด ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- 3) สถาบันเทคโนโลยีขั้นสูง (Advanced Technology Institute) จังหวัด

กำแพงเพชร

ทั้งนี้ให้ทั้ง 3 สถาบัน เปิดทำการสอนแบบหลากหลาย (Comprehensive University) โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งใหม่แบบเต็มรูปแบบ แต่ใช้วิธีหลอมรวม

(Amalgamate) สถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้วในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน หรือจังหวัดข้างเคียง แล้วทำการยกฐานะ (Upgrading) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเดี่ยว ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

2.1 ในกรณีจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาที่ทำการสอนถึงระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ ก็ควรทำการยกฐานะสถาบันนี้เป็นมหาวิทยาลัย โดยเน้นการพัฒนาคนเพื่อการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่พื้นที่ และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงและเมือง

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ ควรเน้นสาขาวิชาดังนี้

- 1) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่
 - การบัญชีและบริหารธุรกิจ
 - การโรงแรมและการท่องเที่ยว
 - ภาษาศาสตร์
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - การพัฒนาชุมชน
- 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่
 - คอมพิวเตอร์
 - วิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคณิตศาสตร์)
 - เทคโนโลยีการอาหาร
 - เทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร
 - เทคโนโลยีอุตสาหกรรมการส่งออก (การพิมพ์ การขนส่งบรรจุภัณฑ์)
 - เทคโนโลยีการพลังงานและสิ่งแวดล้อม
 - เทคโนโลยีชีวภาพ
 - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.2 ในกรณีของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีของรัฐ 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ และวิทยาลัยศึกษานครสวรรค์ ก็อาจทำการหลอมรวมทั้ง 3 สถาบันให้เป็น 1 มหาวิทยาลัย แต่มีเขตรับผิดชอบบริการถึงจังหวัดอุทัยธานี และเขตจังหวัดอื่นในภาคกลาง และควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนา

ศักยภาพและฝีมือแรงงานระดับสูงของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม การผลิตพลังงาน การเกษตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่
 - วิศวกรรมเครื่องกล
 - วิศวกรรมไฟฟ้า
 - วิศวกรรมอุตสาหกรรม
 - วิศวกรรมเหมืองแร่และโยธา
 - เทคโนโลยีการอาหาร
 - เทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร
 - เทคโนโลยีปิโตรเลียมจากชีวภาพ
 - เทคโนโลยีชีวภาพและการประมง
- 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่
 - สาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล
 - วิทยาศาสตร์การแพทย์
- 3) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 - วิชาบริหารธุรกิจ
 - การท่องเที่ยวและการโรงแรม
 - ภาษาต่างประเทศ

2.3 กรณีจังหวัดกำแพงเพชร มีสถาบันอุดมศึกษาที่น่าจะเกี่ยวข้องด้วย จาก 2 จังหวัด คือ ตาก และกำแพงเพชร ให้จังหวัดกำแพงเพชรมีมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ วิทยาเขตกำแพงเพชร และสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร ส่วนจังหวัดตาก มีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตาก คณะผู้ศึกษาได้เสนอให้หลอมรวมสถาบันเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของ 1 มหาวิทยาลัย (Amalgamated University) แต่มีชื่อเป็นสถาบันเทคโนโลยี โดยควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของ ชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม พื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ คุณภาพสิ่งแวดล้อม การผลิตและการบริการของอุตสาหกรรมอาหารการเกษตรและการท่องเที่ยว และการบริการสาธารณสุข โดยควรเน้นสาขาวิชาต่างๆ ดังนี้

- 1) สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร
- 2) สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและบัญชี
- 3) สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

- 4) สาขาวิชาการคอมพิวเตอร์
- 5) สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (รวมภาษาศาสตร์และ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น)
- 6) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - เทคโนโลยีสารสนเทศ
 - เทคโนโลยีการอาหาร
 - เทคโนโลยีและออกแบบอัญมณี
 - เทคโนโลยีปิโตรเลียมจากชีวภาพ
- 7) สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล
- 8) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนสามารถทำได้ด้วยการหลอมรวมเอาสถาบันการศึกษาประเภทใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาลัยต่างๆ ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก และวิทยาลัยพลศึกษา โดยที่วิทยาลัยเหล่านี้มีได้ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน วิทยาลัยชุมชนควรเปิดสอนสาขาวิชาต่างๆ ตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป และควรมีการจัดตั้งดังนี้คือ วิทยาลัยชุมชนตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนในแต่ละจังหวัดควรเน้นการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาต่อไปนี้

- 1) วิทยาลัยชุมชนตาก
- 2) วิทยาลัยชุมชนกำแพงเพชร
- 3) วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย
- 4) วิทยาลัยชุมชนพิษณุโลก
- 4 สถาบันนี้ ควรเน้นสาขาวิชา
 - การจัดการพืชสวน/พืชไร่
 - แปรรูปอาหาร
 - ปศุสัตว์
 - ช่างกลการเกษตร

- ช่างไฟฟ้า
 - การจัดการทั่วไป การตลาด และบัญชี
 - การท่องเที่ยวและการโรงแรม
 - ภาษาต่างประเทศ
 - การเหมืองแร่และโยธา
 - การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า
 - การออกแบบอัญมณี
- 5) วิทยาลัยชุมชนเพชรบูรณ์ พิจิตร และอุตรดิตถ์
- 3 สถาบันนี้ควรเน้นสาขาวิชา
- การแปรรูปอาหาร
 - ปศุสัตว์และการประมง
 - ช่างกลการเกษตร
 - ช่างไฟฟ้า
 - การจัดการทั่วไป การตลาด และการบัญชี
 - การท่องเที่ยวและการโรงแรม
 - การจัดการพืชสวน/พืชไร่
 - การบรรจุผลิตภัณฑ์และการส่งออก
- 6) วิทยาลัยชุมชนนครสวรรค์และอุทัยธานี
ควรเน้นสาขาวิชา
- ช่างกลโรงงาน
 - ช่างไฟฟ้า
 - ช่างเครื่องยนต์เล็ก
 - ช่างยนต์
 - การตลาด บัญชี และบริหารธุรกิจ
 - การแปรรูปอาหาร
 - การประมง
 - คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร

แล้วให้วิทยาลัยชุมชนในเขตการศึกษาที่ 6 นี้ รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายทางวิชาการเพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาหลักสูตร วิธีจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และสื่อการเรียนการสอน

ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			3. กลุ่ม/สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาศาสตร์ในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะครุเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา - การจัดการสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ - การบริหารจัดการองค์กร - การบริหารธุรกิจและการบัญชี - ภาษาสำหรับธุรกิจและการจัดการระหว่างประเทศ - การโรงแรมและการท่องเที่ยว
2. มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University) <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ และวิทยาลัยพลศึกษานครสวรรค์ - ยกฐานะ (Upgrading) ให้เป็นมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการในระยะแรก - พัฒนาเป็นสถาบันในกำกับในระยะต่อไป - ผลิตบุคลากรระดับปริญญาโท/ตรี - เน้นการวิจัยประกอบการเรียนและงานวิจัยที่มีประโยชน์ภูมิภาค 	1) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - วิศวกรรมเครื่องกล - วิศวกรรมไฟฟ้า - วิศวกรรมอุตสาหการ - วิศวกรรมเหมืองแร่และโยธา - เทคโนโลยีการอาหาร - เทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร

ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			<ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีปิโตรเลียมจากชีวภาพ - เทคโนโลยีชีวภาพและการประมง 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - สาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล - วิทยาศาสตร์การแพทย์ 3) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> - วิชาบริหารธุรกิจ - การท่องเที่ยวและการโรงแรม - ภาษาต่างประเทศ
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา ได้แก่ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ และวิทยาลัยพลศึกษาเพชรบูรณ์ - ยกฐานะ (Upgrading) เป็นมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการในระยะแรก - พัฒนาเป็นสถาบันในกำกับในระยะต่อไป - ผลิตบุคลากรระดับปริญญาโท/ตรี - เน้นการวิจัยประกอบการเรียนและงานวิจัยที่มีประโยชน์ภูมิภาค 	<ul style="list-style-type: none"> 1) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - การบัญชีและบริหารธุรกิจ - การโรงแรมและการท่องเที่ยว - ภาษาศาสตร์ - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - การพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			2) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - คอมพิวเตอร์ - วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคณิตศาสตร์) - เทคโนโลยีการอาหาร - เทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร - เทคโนโลยีอุตสาหกรรมการส่งออก (การพิมพ์) การขนส่งบรรจุภัณฑ์) - เทคโนโลยีการพลังงานและสิ่งแวดล้อม - เทคโนโลยีชีวภาพ - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
<ul style="list-style-type: none"> ● สถาบันเทคโนโลยีขั้นสูงจังหวัดกำแพงเพชร (Advanced Technology Institute) 	<ul style="list-style-type: none"> - หลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตกำแพงเพชร 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนกับของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ แต่เน้นการใช้ระบบ Information Technology มาเชื่อมระบบการบริหารจัดการ 	1) สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร 2) สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและบัญชี 3) สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
	<p>สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก และศูนย์วิทยบริการของมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดตาก ให้เป็น</p> <p>1 สถาบันเทคโนโลยีชั้นสูง มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยประเภท Teaching University เฉพาะทาง</p>	<p>ระหว่างสถาบันย่อยและจังหวัด</p> <p>- เมื่อมีการพัฒนาถึงระดับเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัย หรือกระทรวงศึกษาธิการ ในอนาคตก็ให้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยประเภท Teaching University เน้นเฉพาะทาง</p>	<p>4) สาขาวิชาการคอมพิวเตอร์</p> <p>5) สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (รวมภาษาศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น)</p> <p>6) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีสารสนเทศ - เทคโนโลยีการอาหาร - เทคโนโลยีและออกแบบอัญมณี - เทคโนโลยีปิโตรเลียมจากชีวภาพ <p>7) สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และการพยาบาล</p> <p>8) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม</p>

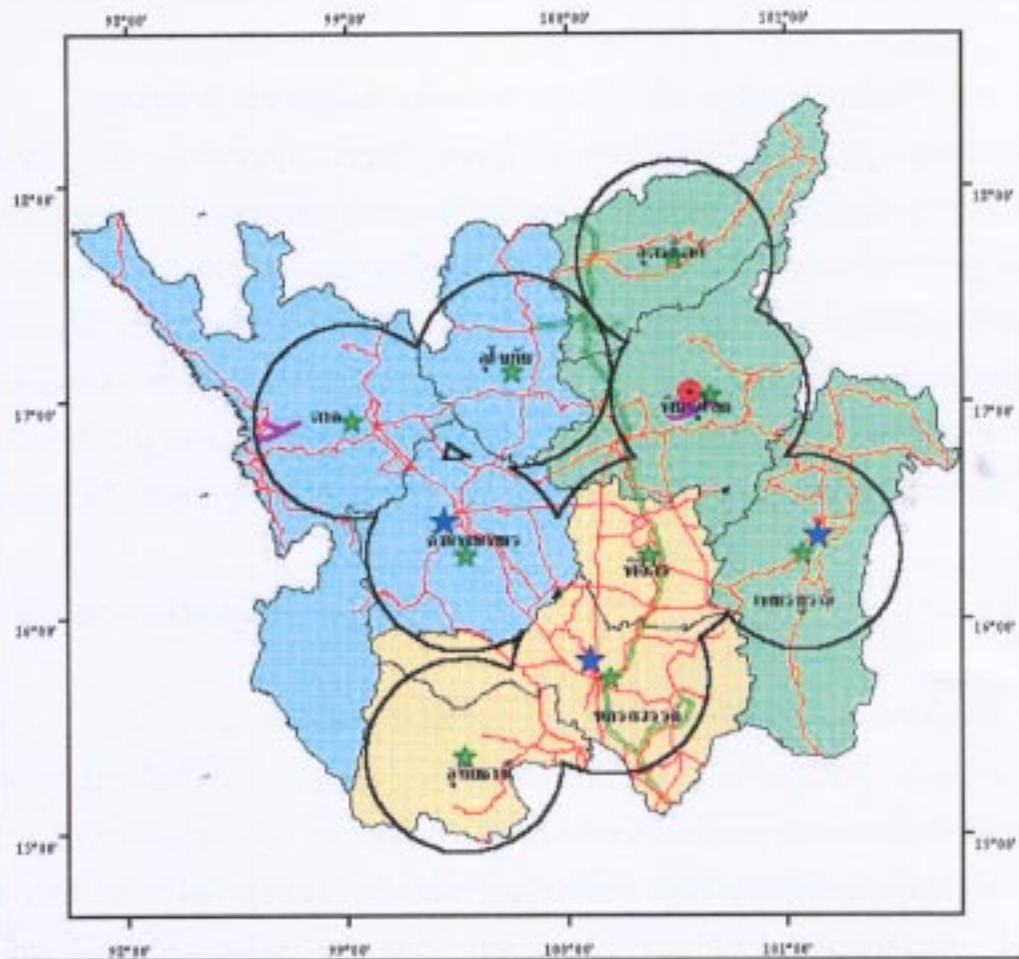
ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>3. วิทยาลัยชุมชน (Community College)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนตาก ● วิทยาลัยชุมชนกำแพงเพชร ● วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย ● วิทยาลัยชุมชนพิษณุโลก 	<p>การเชื่อมรวม (Unification) ระหว่าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยสารพัดช่าง - วิทยาลัยการอาชีพ - วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (ตาก สุโขทัย และกำแพงเพชร) 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการโดยภาครัฐ (สนับสนุนเอกชนจัดการศึกษาเพื่อให้เพียงพอ) - เปิดสอนในระดับ ปวช./ปวส. - ฝึกอบรมหลักสูตรอาชีพระยะสั้น สามารถสะสมหน่วยกิตเพื่อเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ - จัดการเรียนการสอนวิชาชีพนอกระบบโรงเรียนแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมการพึ่งตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง - ส่งเสริมให้ท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการพืชสวน/พืชไร่ - แปรรูปอาหาร - ปศุสัตว์ - ช่างกลการเกษตร - ช่างไฟฟ้า - การจัดการทั่วไป การตลาดและบัญชี - การท่องเที่ยวและการโรงแรม - ภาษาต่างประเทศ - การเหมืองแร่และโยธา - การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า - การออกแบบอัญมณี
<ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนเพชรบูรณ์ ● วิทยาลัยชุมชนพิจิตร ● วิทยาลัยชุมชนอุตรดิตถ์ 			<ul style="list-style-type: none"> - การแปรรูปอาหาร - ปศุสัตว์และการประมง - ช่างกลการเกษตร - ช่างไฟฟ้า

ตารางที่ 9.6 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
			<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการทั่วไป การตลาด และการบัญชี - การท่องเที่ยวและการโรงแรม - การจัดการพืชสวน/พืชไร่ - การบรรจุผลิตภัณฑ์และการส่งออก
<ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนนครสวรรค์ • วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี 			<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลโรงงาน - ช่างไฟฟ้า - ช่างเครื่องยนต์เล็ก - ช่างยนต์ - การตลาด บัญชี และบริหารธุรกิจ - การแปรรูปอาหาร - การประมง - คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 6

ที่สัญลักษณ์ต่อไปนี้

- มหาวิทยาลัยนครสวรรค์(มหาวิทยาลัยวิจัย)
- ★ มหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งโดยทหารอเมริกัน
- ★ วิทยาลัยชุมชน

- สนามบิน
- ถนน
- ทางรถไฟ

0 40 80 120 Kilometers

เขตศึกษาที่ 7

● ลักษณะทางกายภาพ

เขตศึกษาที่ 7 ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ บริเวณด้านตะวันตกของประเทศ จำนวน 8 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของเขตนี้คือ มีภูเขาสูงทางด้านตะวันตกของเขต 2 ทิววางตัวในแนวเหนือ-ใต้ คือ ทิวเขาถนนธงชัยตอนบนและทิวเขาตะนาวศรีทางตอนใต้ ทางด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นที่ลาดเอียงมาจากภูเขาด้านตะวันตก ลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวทำให้บริเวณด้านตะวันตกของเขตนี้ไม่สามารถใช้พื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ อีกทั้งการตั้งถิ่นฐานของประชากรก็มิอย่างเบาบาง เฉพาะที่ราบด้านตะวันออกที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของบริเวณนี้ นอกเหนือจากข้าว คือ อ้อย ลับปะรด และผลไม้

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- **ประชากร** สถิติประชากรเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2544 แสดงให้ทราบว่า เขตการศึกษาที่ 7 มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 4,816,589 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรที่อยู่ในวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) จำนวน 344,385 คน อัตราการเพิ่มของประชากรโดยภาพรวมของเขตนี้เฉลี่ยร้อยละ 1.5 ต่อปี ร้อยละ 88.0 ของประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท ทั้งนี้จังหวัดที่มีสัดส่วนของประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทสูงสุดคือ สุพรรณบุรี (ร้อยละ 95.0 ของประชากรทั้งหมดของเขต) โดยจังหวัดสมุทรสาคร มีสัดส่วนประชากรตั้งถิ่นฐานในชนบทต่ำสุดคือ ร้อยละ 79.0

- **อาชีพและรายได้** ประชากรกว่าร้อยละ 80.0 ของเขตศึกษานี้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ยกเว้นประชากรในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปอุตสาหกรรมเป็นหลัก นอกเหนือจากการทำนาและการทำไร่แล้ว ประชากรอีกส่วนหนึ่งของเขตศึกษานี้ยังมีรายได้สำคัญมาจากการทำสวนผลไม้และการประมงด้วย กรณีของรายได้ พบว่า ประชากรในเขตศึกษา

ที่ 7 มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 101,940 บาท โดยประชากรในจังหวัดสมุทรสาคร มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุด 248,216 บาท ส่วนจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัด ที่มีประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำสุด คือ 41,223 บาท

- **การบริการ** ภายในเขตศึกษานี้มีเส้นทางรถยนต์ที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ ทุกจังหวัด ด้วยทางหลวงสายประธานหมายเลข 4 และทางหลวงหมายเลข 321 322 323 และ 324 ถึงแม้เส้นทางจะกระจายไม่ทั่วถึงภายในพื้นที่ทั้งหมด ด้วยความเป็นภูเขาและที่สูงทางด้านตะวันตก นอกเหนือจากนี้ การเดินทางติดต่อ ทางรถไฟยังสามารถทำได้จากกรุงเทพมหานครผ่านนครปฐม แล้วแยกออกเป็น 3 เส้นทางคือ ทางเหนือไปสิ้นสุดที่สุพรรณบุรี ทางตะวันตกไปสิ้นสุดที่กาญจนบุรี และทางใต้ผ่านจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ไปจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ นอกเหนือจากนี้ยังมีสนามบินพาณิชย์ 1 แห่ง ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- **การท่องเที่ยว** ในพื้นที่ 8 จังหวัดของเขตศึกษาที่ 7 จัดว่าเป็นพื้นที่ ที่มีแหล่งและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทความ สวยงามตามธรรมชาติของป่าเขา ชายหาด และเกาะแก่ง แหล่งท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์และโบราณคดีในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและเพชรบุรี เป็นต้น แหล่งและทรัพยากรการท่องเที่ยวหลายแห่งในเขตการศึกษานี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นปราสาทเมืองสิงห์ สะพานข้าม แม่น้ำแคว หรือชายหาดหัวหิน เหล่านี้เป็นต้น

● สถานการณ์อุดมศึกษา

- สถานการณ์อุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 7

โดยภาพรวมสถานการณ์อุดมศึกษาในเขตนี้จัดอยู่ในสถานะค่อนข้างดี เนื่องจากมีสถาบันอุดมศึกษาค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรซึ่งมี ค่อนข้างน้อย แม้สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ทางด้านตะวันออก ของเขต ซึ่งเป็นที่ราบในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรีก็ตาม ความได้เปรียบอีกประการหนึ่งของประชากรในเขตนี้ที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา คือ ความใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งรวมสถาบันอุดมศึกษาว่า ร้อยละ 44.0 ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของสถาบัน อุดมศึกษาที่มีในเขตศึกษา เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของเขตเป็น 1 สถาบันต่อประชากร 63,000 คน และเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษา

จะเป็น 1 สถาบันต่อประชากร 5,000 คน สิ่งที่น่าสังเกตเป็นพิเศษสำหรับสถานการณ์อุดมศึกษาในเขตนี้คือ อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ซึ่งมีค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับเขตศึกษาอื่น กล่าวคือ มีอัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 42.9 และในระดับปริญญา ร้อยละ 18.8 ซึ่งน้อยมากเป็นอันดับ 2 รองจากเขตศึกษา ที่ 8 ซึ่งมีอัตราการเรียนต่อในระดับปริญญาตรี เพียงร้อยละ 14.2

- จำนวนสถาบันอุดมศึกษากับศักยภาพในการรองรับ

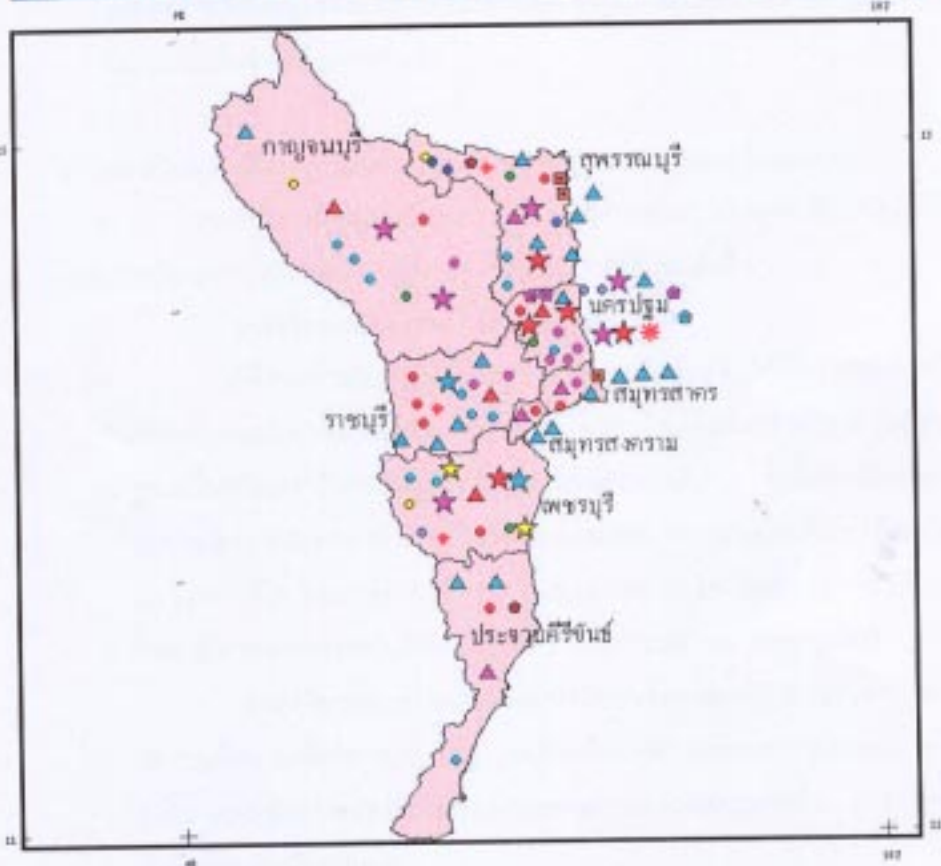
แม้สถิติจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่รวบรวมไว้โดยศูนย์สถิติการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจะระบุว่า เขตศึกษานี้มีสถาบันอุดมศึกษารวมกันทั้งสิ้น 76 สถาบันก็ตาม แต่สำหรับการศึกษานี้ได้สำรวจรายชื่อจริงของสถาบันอุดมศึกษาในเขต ทราบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 62 สถาบัน แบ่งตามสถานภาพจำนวนสถาบันทั้งหมด เป็นสถาบันของรัฐ จำนวน 40 สถาบัน และเป็นของเอกชน จำนวน 22 สถาบัน พิจารณาตามระดับที่เปิดสอนสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดในเขตนี้ เปิดสอนระดับอนุปริญญา จำนวน 42 สถาบัน และเปิดสอนในระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 23 สถาบัน

พิจารณาศักยภาพในการรองรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภายในเขตทั้งหมด เมื่อปีการศึกษา 2544 ที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสามารถรับได้ทั้งสิ้นประมาณ 24,900 คน และสถาบันเอกชนรับได้ จำนวน 8,800 คน รวมทั้งสิ้น 33,700 คน จำนวนนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาในเขตสามารถรับได้ดังกล่าว เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพในปีเดียวกัน ซึ่งมีจำนวน 40,499 คน ทำให้ทราบว่า มีจำนวนนักเรียนที่สถาบันไม่สามารถรับได้จำนวนประมาณ 6,800 คน

- สาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

การสำรวจคณะ/สาขาวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นรายเขต (ตารางที่ 6.6) ทำให้ทราบว่า เขตศึกษาที่ 7 มีสาขาวิชาที่เปิดสอนทั้งสิ้น 59 สาขาวิชา แยกเป็นสาขาวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 35 สาขาวิชา ซึ่งมีอัตราส่วนต่อประชากรในวัยอุดมศึกษาเท่ากับ 1 ต่อ 10,000 คน กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จำนวน 23 สาขาวิชา ซึ่งมีอัตราส่วนต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 ต่อ 15,000 คน และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ 1 สาขาวิชา มีอัตราส่วนต่อประชากรวัยอุดมศึกษา 1 ต่อ 344,000 คน

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 7

★ มหาวิทยาลัย	● วิทยาลัยเทคนิค	● วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
★ วิทยาลัยเทคโนโลยี	● วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัยการศึกษานอกโรงเรียน
★ วิทยาลัยการเกษตร	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
★ ศูนย์บริการศึกษา	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
▲ ศูนย์บริการการศึกษา	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● มหาวิทยาลัย	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● วิทยาลัยเทคโนโลยี	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● วิทยาลัยการเกษตร	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● วิทยาลัยการอาชีพ	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● วิทยาลัยการศึกษานอกโรงเรียน	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย
● วิทยาลัย	● วิทยาลัย	● วิทยาลัย

● การกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสำหรัการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ทำให้สามารถนำเสนอการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในเขตศึกษาที่ 7 ได้ ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research University)

การศึกษานี้ไม่เสนอให้มีสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัยในเขตศึกษา เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งถูกกำหนดให้มีสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มนี้เป็นจำนวนมากอยู่แล้ว

2) สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอน (Teaching University)

การศึกษานี้เสนอให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนภายในเขตศึกษา จำนวน 3 สถาบัน ดังนี้

- มหาวิทยาลัยอุทง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการกำหนดจุดที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอุทง ใช้วิธีการหลอมรวม (Amalgamation) สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในจังหวัดเข้าด้วยกันแล้วยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยภูมิภาค (Regional University) ทั้งนี้อาจให้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นแกนในการหลอมรวม สถาบันอุดมศึกษาที่ควรจะหลอมรวมคือ วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์

สาขาวิชาที่ควรเปิดสอนในมหาวิทยาลัยอุทงคือ สาขาวิชาที่แต่ละสถาบันมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว แต่ต้องมีการสร้างเสริมมาตรฐานคุณภาพให้สูงขึ้น และให้ตอบสนองความต้องการของตลาดและสังคมมากขึ้น สาขาวิชาที่สำคัญที่ควรสนับสนุนคือ

- วิศวกรรมศิลป์ (เน้นนาฏศิลป์และช่างศิลป์)
- วิทยาศาสตร์การกีฬา
- พยาบาลศาสตร์
- เกษตรศาสตร์
- วิทยาการจัดการ (เน้นบริหารธุรกิจและคอมพิวเตอร์ธุรกิจ)

- มหาวิทยาลัยนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วิธีการกำหนดจุดที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนครปฐม ใช้วิธีเดียวกันกับ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การหลอมรวม ทั้งนี้โดยให้วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นแกนกลาง แล้วนำวิทยาเขตกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตมหิดล ศาลายา สถาบันราชภัฏนครปฐม และวิทยาลัยอาชีวศึกษาเข้ามาหลอมรวม

สาขาวิชาที่เสนอแนะให้เปิดทำการเรียนการสอนและทำวิจัยประกอบการเรียนการสอน คือ

- อุตสาหกรรมเกษตร
- วิทยาศาสตร์สุขภาพ (แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ ทันตแพทยศาสตร์ และสหเวชศาสตร์)
- วิศวกรรมศิลป์
- เกษตรศาสตร์ (เน้นพืชสวน และการประมง)
- เทคโนโลยีสารสนเทศ
- สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- วิทยาการจัดการ (เน้นบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว)

- มหาวิทยาลัยเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ทำนองเดียวกัน การกำหนดจุดที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเพชรบุรี ใช้วิธีการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดหรือพื้นที่ข้างเคียงเข้าด้วยกัน คล้าย 2 มหาวิทยาลัยแรกในเขตที่กล่าวแล้วข้างต้น ทั้งนี้ให้สถาบันราชภัฏเพชรบุรี เป็นแกนกลาง แล้วหลอมรวมเอาวิทยาเขตเพชรบุรีของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี วิทยาลัยอาชีวศึกษา สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดราชบุรี เข้าด้วยกัน ก่อนยกฐานะขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยระดับภูมิภาค

สาขาวิชาที่เสนอแนะให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เปิดทำการเรียนการสอน ประกอบด้วย

- ศึกษาศาสตร์
- วิศวกรรมศาสตร์ (เน้นวิศวกรรมเกษตรและวิศวกรรม อุตสาหกรรม)
- อุตสาหกรรมเกษตร
- วิทยาการจัดการ (เน้นบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ และ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว)

- เกษตรศาสตร์ (เน้นพืชสวน พืชไร่ ปศุสัตว์ และการประมง)

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College)

การศึกษานี้เสนอแนะให้มีวิทยาลัยชุมชน 7 แห่ง ใน 7 จังหวัด โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามลักษณะทางกายภาพ สังคมเศรษฐกิจ และทรัพยากรภายในแต่ละจังหวัดเป็นสำคัญ

กลุ่มที่ 1

- วิทยาลัยชุมชนกาญจนบุรี
- วิทยาลัยชุมชนสุพรรณบุรี
- วิทยาลัยชุมชนราชบุรี
- มุ่งเน้นการสอนในวิชาดังนี้
- ช่างกลการเกษตร
- เทคโนโลยีการเกษตร
- ปศุสัตว์และพืชไร่

กลุ่มที่ 2

- วิทยาลัยชุมชนสมุทรสงคราม
- วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร
- มุ่งเน้นการสอนในวิชา ดังนี้
- ช่างกลโรงงาน
- ช่างยนต์
- เทคโนโลยีการอาหาร
- พืชสวน

กลุ่มที่ 3

- วิทยาลัยชุมชนเพชรบุรี
- วิทยาลัยชุมชนประจวบคีรีขันธ์
- มุ่งเน้นการสอนในวิชาดังนี้
- การจัดการการท่องเที่ยว
- การประมง
- เทคโนโลยีการอาหาร
- ช่างกลการเกษตร

ตารางที่ 9.7 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 7

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<p>1. มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)</p> <p>2. มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> ● การหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าด้วยกัน (Amalgamation) โดยให้สถาบันราชมนคล หรือวิทยาเขต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สุพรรณบุรีเป็นแกน แล้วรวมเอาสถาบันต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยพยาบาล - วิทยาลัยพลศึกษา - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี - วิทยาลัยนาฏศิลป์ - วิทยาลัยช่างศิลป์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะเป็น Comprehensive University - ใช้บุคลากรและทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน (Pooled Resources) - รัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณระยะแรก แล้วพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิศวกรรมศิลป์ - วิทยาศาสตร์การกีฬา - พยาบาลศาสตร์ - เกษตรศาสตร์ - วิทยาการจัดการ

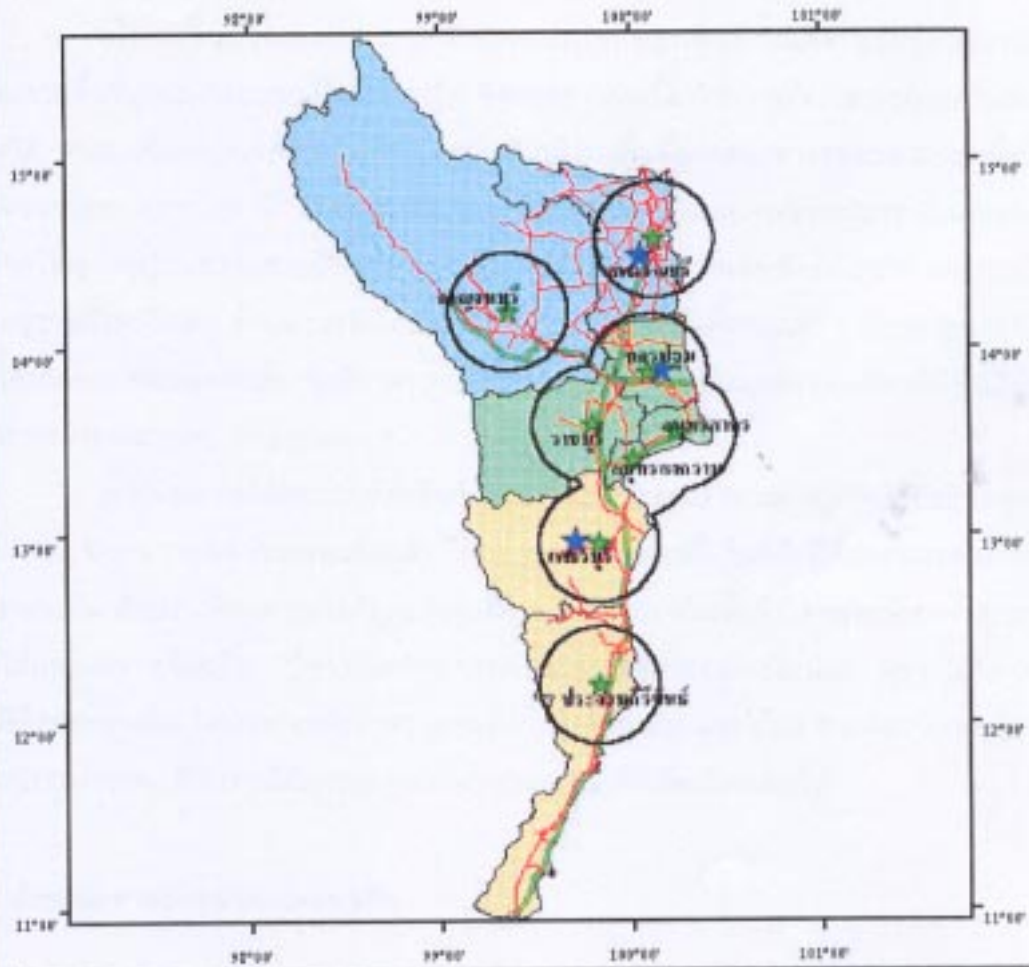
ตารางที่ 9.7 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยนครปฐม จังหวัดนครปฐม 	<ul style="list-style-type: none"> ● การหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เข้าด้วยกัน ● ให้วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นแกน ● รวมสถาบันต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาเขตกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - วิทยาเขตมหิดล ศาลายา - สถาบันราชภัฏนครปฐม - วิทยาลัยอาชีวศึกษา 	<p style="text-align: center;">เหมือนกับมหาวิทยาลัยอุทง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อุตสาหกรรมการเกษตร - วิทยาศาสตร์สุขภาพ - วิศวกรรมศิลป์ - เกษตรศาสตร์ - เทคโนโลยีสารสนเทศ - สังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์ - วิทยาการจัดการ
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยเพชรบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> ● หลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เข้าด้วยกัน ● ให้สถาบันราชภัฏเพชรบุรีเป็นแกนกลาง ● รวมสถาบันต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาเขตเพชรบุรี มหาวิทยาลัยศิลปากร - วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี - วิทยาลัยอาชีวศึกษา 	<p style="text-align: center;">เหมือนกับมหาวิทยาลัยอุทง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาศาสตร์ - วิศวกรรมศาสตร์ (เน้นการเกษตรและอุตสาหกรรม) - อุตสาหกรรมการเกษตร - วิทยาการจัดการ - เกษตรศาสตร์ (เน้นพืชสวน พืชไร่ ปศุสัตว์ และการประมง)

ตารางที่ 9.7 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย
	<ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี (ราชบุรี) - สถาบันราชภัฏราชบุรี 		
<p>3. วิทยาลัยชุมชน (Community University)</p> <p>□□□□□□</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนกาญจนบุรี ● วิทยาลัยชุมชนสุพรรณบุรี ● วิทยาลัยชุมชนราชบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้วิธีการบูรรวม (Unification) สถาบันอุดมศึกษาที่ได้หลอมรวมหรือยกฐานะเป็นสถาบันในกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็น Community College 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการโดยภาครัฐ - สนับสนุนเอกชนที่มีความพร้อม - สอนในระดับ ปวช./ปวส. ในวิชาชีพที่ท้องถิ่นต้องการ - ให้การฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นกับชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลเกษตร - เทคโนโลยีการเกษตร - ปศุสัตว์ และพืชไร่
<p>□□□□□□</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนสมุทรสงคราม ● วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร 	<ul style="list-style-type: none"> ● สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวคือ <ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยสารพัดช่าง - วิทยาลัยการอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่างกลโรงงาน - ช่างยนต์ - เทคโนโลยีการอาหาร - พืชสวน
<p>□□□□□□</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิทยาลัยชุมชนเพชรบุรี ● วิทยาลัยชุมชนประจวบคีรีขันธ์ 			<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการการท่องเที่ยว - การประมง - เทคโนโลยีการอาหาร - ช่างกลเกษตร

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 7

ที่ตั้งและที่ตั้งที่ให้บริการ

- ★ มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอน
- ★ วิทยาลัยชุมชน

- ถนน
- ทางรถไฟ

0 60 120 180 Kilometers

เขตศึกษาที่ 8

● ลักษณะทางกายภาพ

บริเวณพื้นที่ของเขต 8 ภาคใต้ตอนบนครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป เนื่องจากพื้นที่ถูกแบ่งโดยแนวเทือกเขาภูเก็ต ซึ่งทอดยาวต่อเนื่องไปจากเทือกเขาตะนาวศรีลงไปทางใต้ จุดแนวเทือกเขานครศรีธรรมราช กลายเป็นบริเวณพื้นที่สูงตอนกลางของเขต 8 แบ่งพื้นที่ด้านชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มี 3 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบชายฝั่งทะเล ส่วนอีก 4 จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต และกระบี่ ตั้งอยู่ชายฝั่งตะวันตก ด้านทะเลอันดามัน ทั้ง 4 จังหวัด มีพื้นที่ราบแคบๆ เนื่องจากชายฝั่งทะเลเกิดจากการทรุดจมตัว จึงมีหาดทรายน้อย แต่หลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทั้งหาดทรายและภูเขา เกาะแก่งต่างๆ

โดยที่เขตภาคใต้ตอนบนที่ตั้งติดกับชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน และอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม นอกจากภูมิอากาศร้อนชื้นแล้ว มีฝนตกชุกเกือบตลอดปี ในอดีตมีพืชพรรณธรรมชาติขึ้นหนาแน่น ทั้งแนวเทือกเขาภูเก็ตก็อุดมด้วยแร่ดีบุก วุลแฟรม เป็นพื้นที่ที่เคยอุดมด้วยทรัพยากร ป่าไม้และแร่ธาตุในอดีต ปัจจุบันทรัพยากรดังกล่าวลดลงไปมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีพืชผลอย่างอื่น โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล รวมทั้งการท่องเที่ยวและประมงทะเลที่ทำรายได้มาทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงไป

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ประชากร เขต 8 ภาคใต้ตอนบนทั้ง 7 จังหวัด มีประชากรสิ้นปี พ.ศ. 2544 รวมทั้งหมด 3,893,434 คน จังหวัดที่มีประชากรมาก 3 จังหวัด บริเวณฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ นครศรีธรรมราช มีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สุราษฎร์ธานี และชุมพร ส่วน 4 จังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน มีประชากรน้อย และอัตราการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ย ร้อยละ 2 และประชากรเกือบร้อยละ 90 ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตชนบท

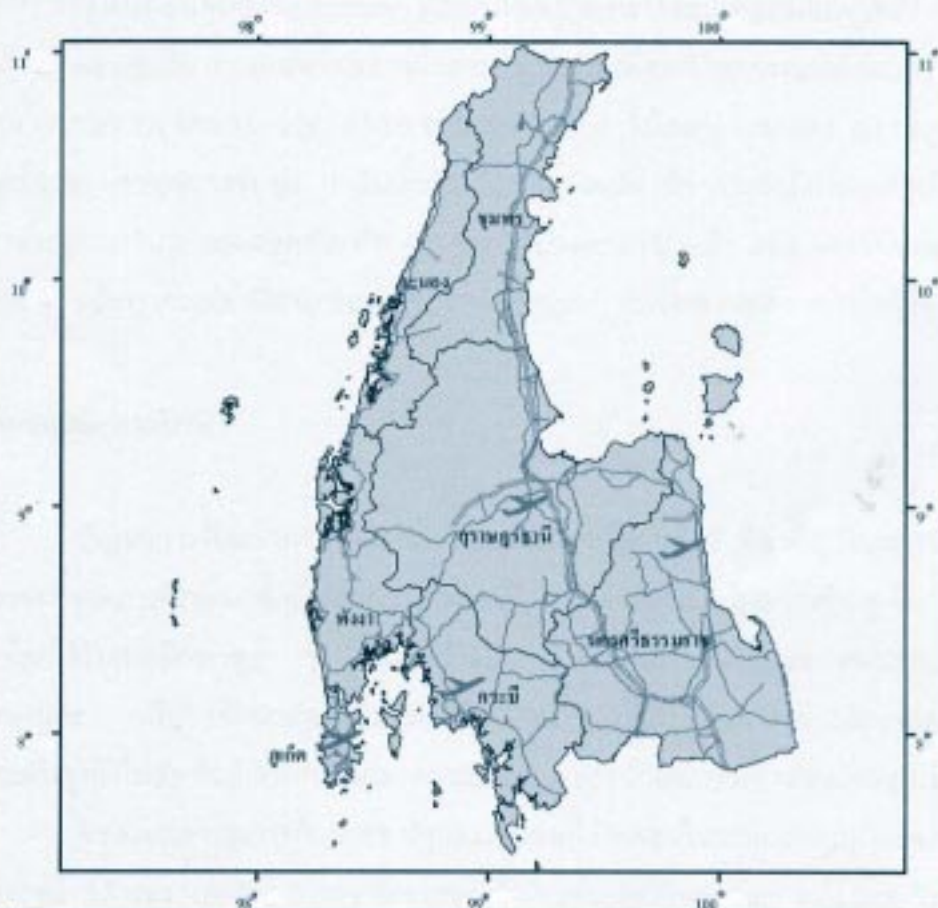
- **อาชีพและรายได้** เกือบร้อยละ 80 ของประชากรในเขตนี้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา ปลูกปาล์ม กาแฟ และปลูกข้าว มะพร้าว ไม้ผลที่สำคัญทางจังหวัดชุมพร และสุราษฎร์ธานี ส่วนจังหวัดระนอง เน้นหนักไปด้านการประมงทะเล ภูเก็ตด้านบริการและการท่องเที่ยว สำหรับประชากรของภูเก็ตเองมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 50,000 บาท/คน/ปี ส่วนจังหวัดระนอง รายได้เฉลี่ยต่ำสุด 13,136 บาท/คน/ปี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากอาชีพและรายได้โดยทั่วไป พบว่า ประชากรในเขตนี้มีฐานะและความเป็นอยู่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบค่าเฉลี่ยของประเทศ

โดยทั่วไปพื้นที่ทางภาคใต้จะมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมช้า ถึงแม้จะมีวัตถุดิบมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ไม้ผลต่างๆ รวมทั้งสัตว์น้ำจากการประมงทะเล ส่วนใหญ่ผลผลิตดังกล่าวจะส่งในรูปแบบวัตถุดิบไปยังภูมิภาคอื่นหรือส่งออกต่างประเทศ ยังมีการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ด้านอุตสาหกรรมน้อย อาจเป็นเพราะขาดการลงทุน การส่งเสริมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงาน ระบบการศึกษาขี้น้อย สถาบันการศึกษาระดับสูงไม่เพียงพอ ประชาชนที่มีฐานะดีนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในเขตกรุงเทพมหานครและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะมาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นต้น

- **บริการด้านคมนาคม** และสาธารณูปโภค ในอดีตที่ผ่านมา ภาคใต้มีเส้นทางคมนาคมเฉพาะเส้นทางรถไฟที่สามารถติดต่อทางจังหวัดต่างๆ ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ส่วนจังหวัดชายฝั่งทะเลด้านอันดามันติดต่อได้ยาก มีเส้นทางถนนสายเพชรเกษม แต่ไม่สะดวกในระยะเวลามากี่ปีเพิ่งมีการพัฒนาปรับปรุงเส้นทางถนนเชื่อมโยงกับจังหวัดชายฝั่งอ่าวไทยได้สะดวกขึ้น และมีการพัฒนาการขนส่งทางอากาศ มีสนามบินทั้งภูเก็ตและกระบี่ให้บริการ ส่วนด้านตะวันออกมีสนามบินสุราษฎร์ธานี อำเภอกะสมุย ชุมพร และนครศรีธรรมราช ช่วยให้การติดต่อคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น ในเรื่องของโทรคมนาคม การสื่อสาร มีโทรศัพท์ทั้งของรัฐและเอกชนให้บริการทุกจังหวัด รวมแล้วนับแสนเลขหมาย จังหวัดนครศรีธรรมราชมีมากถึง 66,675 เลขหมาย รองลงมา ได้แก่ สุราษฎร์ธานี 33,879 เลขหมาย และกระบี่มีโทรศัพท์น้อยที่สุด เพียง 14,102 เลขหมาย

อย่างไรก็ตาม จากการมีสนามบินนานาชาติที่ภูเก็ต ทำให้พื้นที่ข้างเคียงได้รับประโยชน์จากกิจการท่องเที่ยวที่นำรายได้สู่ภูมิภาคนี้เป็นอันมาก

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 8

- สนามบิน
- ถนน
- ทางรถไฟ

0 40 80 120 Kilometers

● ศักยภาพในการพัฒนา

บริเวณพื้นที่เขตภาคใต้ตอนบนและฝั่งทะเลอันดามัน มีทรัพยากรทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมนิยมต่างๆ ทั้งป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เกาะแก่ง หาดทราย น้ำตก เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่อันค้ำชูของประเทศ ทั้งยังมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ทั้งฝั่งอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน การคมนาคมทางน้ำสามารถออกสู่เพื่อนบ้านทางทะเลได้สะดวก มีผลผลิตทางการเกษตรมากมาย เช่น ยางพารา ทุกจังหวัด ไม้ผลทางชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กาแฟทางชุมพร ปาล์ม น้ำมันเกือบทุกจังหวัด ปัจจุบันยังมีการแปรรูปไม้จากต้นยางพารารอบนอกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากไม้ยางพาราอบแห้ง เช่น เฟอร์นิเจอร์ ของเล่นต่างๆ ทรัพยากรเหล่านี้สามารถพัฒนาผ่านกระบวนการผลิตด้านอุตสาหกรรมได้อีกมาก

● สถานการณ์อุดมศึกษา

ปัญหาการพัฒนาภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นเขต 8 หรือเขต 9 ที่สำคัญปัญหาหนึ่ง เรื่องของประชากรที่ขาดการศึกษา ทั้งนี้เพราะการพัฒนาด้านอุดมศึกษาเป็นไปอย่างช้าๆ โอกาสของประชากรที่จะได้รับการศึกษาสูงๆ ขึ้นไปมีน้อย ต้องเดินทางไปทางออกนอกเขตพื้นที่ไปกรุงเทพมหานคร หรือไปศึกษาต่อในประเทศเพื่อนบ้าน แม้ปัจจุบันการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงยังไม่สัมพันธ์กับจำนวนและความต้องการของนักเรียนที่มีจำนวนเพิ่มทุกๆ ปี

- จำนวนสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และสูงกว่าของรัฐมี 17 แห่ง เอกชน 3 แห่ง เฉพาะของรัฐมีระดับมหาวิทยาลัย 1 แห่ง (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ยังมีสาขาวิชาน้อย เพราะเพิ่มเปิดดำเนินการมาไม่กี่ปีที่ผ่านมา สถาบันราชภัฏ 3 แห่ง นอกจากนี้มีสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เช่น เทคนิค พยาบาล พลศึกษา ฯลฯ สำหรับ เอกชนมีวิทยาลัย 3 แห่ง สำหรับสถาบันต่ำกว่าปริญญาตรีของรัฐมี 22 แห่ง เอกชนมี 25 แห่ง กระจายอยู่ในจังหวัดใหญ่ เช่น นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ส่วนจังหวัดที่มีประชากรน้อยจะมีสถาบันศึกษาน้อยด้วย

- จำนวนนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2544 ดังนี้
ระดับปริญญาตรี ทั้งสถาบันของรัฐ/เอกชน 20 สถาบัน
รับนักศึกษาเข้าเรียนได้ 5,845 คน

ระดับอนุปริญญา และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันของรัฐ/เอกชน

จำนวน 47 สถาบัน

รับนักศึกษาเข้าเรียนได้ 17,200 คน

จำนวนที่รับได้ทั้งหมดทุกระดับ 23,045 คน

- ในพื้นที่จำนวนประชากรอายุระหว่าง 18 - 21 ปี จำนวน 275,932 คน
ดังนั้นโอกาสที่นักเรียนเข้าศึกษาในพื้นที่ได้เพียงร้อยละ 8 จากกลุ่มประชากร
อายุ 18-21 ปี ซึ่งนับว่าน้อยมาก ส่วนที่เหลือบางส่วนไปศึกษาต่อในสถาบัน
อุดมศึกษานอกเขต และในภูมิภาคอื่น รวมทั้งมหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ ได้แก่
มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ตัวเลขของประชากรอายุ 18-21 ปี อาจทำให้มองภาพกว้างไป
อาจพิจารณาจากข้อมูลของนักเรียนที่จบชั้น ม.6 และ ปวช. ในเขต 8 ภาคใต้ตอนบน
จำนวน 7 จังหวัด ดังนี้

จำนวนนักเรียน จบ ม. 6 ปี 2544 เท่ากับ 20,835 คน

จำนวนนักเรียน จบ ปวช. ปี 2544 เท่ากับ 15,339 คน

รวมทั้งหมด 36,174 คน

ในจำนวนนี้สอบเข้าเรียนต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษาได้ทั้งหมด 23,045 คน
คิดเป็นร้อยละ 60 ที่เหลือร้อยละ 40 เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ 2 แห่ง
ดังกล่าวแล้ว

- กลุ่มสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาตามการแบ่งสาขาวิชา
ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 6 ซึ่งมีการจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1) สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์
- 2) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) วิทยาศาสตร์สุขภาพ

จากกลุ่มสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาในเขต 8 เปิดสอนเมื่อเทียบกับเขต
อื่นๆ สถาบันการศึกษาของเขต 8 เปิดสอนในกลุ่มสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์
เพียง 18 สาขาวิชา เมื่อเทียบเขต 9 มีมากถึง 91 สาขาวิชา ส่วนกลุ่มที่ 2 มี 16
สาขาวิชา กลุ่มที่ 3 วิทยาศาสตร์สุขภาพมีเพียง 4 สาขาวิชา ซึ่งนับว่าน้อยมาก

จากกลุ่มสาขาวิชาเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรอายุ 18-21 ปี พบว่า
กลุ่มที่ 1 มีสัดส่วน 1 : 15,000 กลุ่มที่ 2 สัดส่วน 1 : 17,000 และกลุ่มที่ 3
สัดส่วน 1 : 69,000 แสดงให้เห็นถึงสาขาวิชาเทียบจำนวนประชากรอยู่ในสัดส่วน
ของประชากรสูงอยู่

อย่างไรก็ตาม จากตาราง 6.8 ในบทที่ 6 เปรียบเทียบอัตราการเรียนต่อของนักเรียนในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของเขต 8 พบว่า อัตราการเรียนต่อในระดับต่ำกว่าปริญญา ร้อยละ 53 และปริญญา ร้อยละ 14 ซึ่งนับว่าต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเขตอื่นๆ เหตุผลที่นำมาอธิบายได้กล่าวคือ การขาดสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่างๆ ที่หลากหลาย และกระจายในพื้นที่ต่างๆ สามารถให้บริการแก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้มากขึ้น

- กลุ่มสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นและของนักเรียน จากการสำรวจพบว่า สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กล่าวคือ สาขาวิชาที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม การประมง รวมทั้งการบริการ การท่องเที่ยว ภาษาศาสตร์ เน้นการสื่อสาร ติดต่อกับค้าขาย และบริการด้านอื่นๆ ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ญี่ปุ่น และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

โดยสรุป สถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในเขต 8 ปัจจุบัน

กลุ่มที่ 1 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (Research university) ในเขตนี้ทั้งของรัฐและเอกชน ยังไม่มี

กลุ่มที่ 2 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University หรือ Regional University) ได้แก่

- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จ.นครศรีธรรมราช
- วิทยาเขตของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง (ชุมพร สุราษฎร์ธานี กระบี่ ภูเก็ต)
- สถาบันราชภัฏ 3 แห่ง (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภูเก็ต)
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- วิทยาลัยพยาบาล
- วิทยาลัยเอกชน

กลุ่มที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College)

ประกอบด้วยสถาบันต่างๆ ที่สอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

- วิทยาลัยเทคนิค
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
- วิทยาลัยอาชีวศึกษา

- วิทยาลัยการอาชีพ
- วิทยาลัยพณิชยการ

การเสนอรูปแบบของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเขต 8 จะนำเสนอในภาพรวม โดยจะแบ่งพื้นที่ภาคใต้ใหม่ ใช้แนวเทือกเขาภูเก็ต เทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาสันกาลาคีรี แบ่งออกเป็น 2 เขต คือ

เขตที่ 1 บริเวณจังหวัด และพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันทั้งหมด จากจังหวัดระนองลงไปถึงจังหวัดสตูล มี 6 จังหวัด

เขตที่ 2 บริเวณจังหวัด และพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดนราธิวาส มี 8 จังหวัด (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมท้ายเขตศึกษาที่ 9)

ตารางที่ 9.8 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 8

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
1. มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา เน้นการวิจัย (National or Research University)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ประเทศ
2. มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่ เน้นการเรียนการสอน (Teaching or Regional University) ก. มหาวิทยาลัยอันดามัน อาจให้กระบี่หรือภูเก็ตเป็น ศูนย์กลางการบริหาร	ภูมิภาคอันดามัน แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 เขต ให้กระบี่หรือภูเก็ตเป็นแกนกลาง ใช้การรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ใน 3 จังหวัด กระบี่ พังงาน ภูเก็ต ประกอบด้วย - วิทยาเขตกระบี่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - วิทยาเขตภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ - สถาบันราชภัฏภูเก็ต - วิทยาลัยอื่น ในระดับอุดมศึกษา ใช้วิธีการทั้ง Amalgamation และ Unification)	- เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ตามความต้องการ ของสังคมและนักเรียน - บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น - วิจัยที่สอดคล้องกับภูมิภาค และชุมชน - มีการบริหารจากหน่วยงานกลาง - แยกการบริหารตามคณะวิชา ขึ้นตรงต่อหน่วยงานกลางของ มหาวิทยาลัย	เปิดสอนใน 2 กลุ่มคณะวิชา ก) กลุ่มสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ (กฎหมาย บัญชีบริหาร ธุรกิจ นิเทศ ศาสตร์ ภาษาศาสตร์ อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ข) กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้านวิทยาการการเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร ประมง เทคโนโลยีอาหาร วิทยาศาสตร์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา เคมีจากยางพารา วิทยาการ คอมพิวเตอร์ วิศวกรรม ฯลฯ	ภูมิภาค

ตารางที่ 9.8 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
<p>ข) มหาวิทยาลัยอันดามัน วิทยาเขตตรัง จังหวัดตรัง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้วิทยาเขตตรัง ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นแกนจัดตั้งรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่ - วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี - วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร - วิทยาลัยพลศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารตามคณะ/สาขาวิชา และขึ้นตรงต่อองค์การบริหารศูนย์ใหญ่ที่จังหวัดกระบี่/ภูเก็ต - ระยะแรกอาจร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลประจำจังหวัดตรัง 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดสอนในคณะวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพ มี แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ ฯลฯ 	ภูมิภาค
<p>ค) สถาบันอุดมศึกษาเน้นเฉพาะด้าน</p> <p>1) วิทยาลัยการประมง (อาจขยายเปิดที่จังหวัดระนอง กระบี่ หรือตรัง)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับสถาบันวิจัยประมงระนอง/วิทยาลัยเกษตร ตามจังหวัดที่กล่าวแล้ว ขยายการเรียนการสอนถึงปริญญาตรี (Upgrading) เน้นการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายการสอนในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท เฉพาะด้านการประมงน้ำจืด น้ำเค็ม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ - วิจัยให้บริการแก่ชุมชนและท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การประมง ทั้งน้ำจืด น้ำเค็ม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 	ภูมิภาค

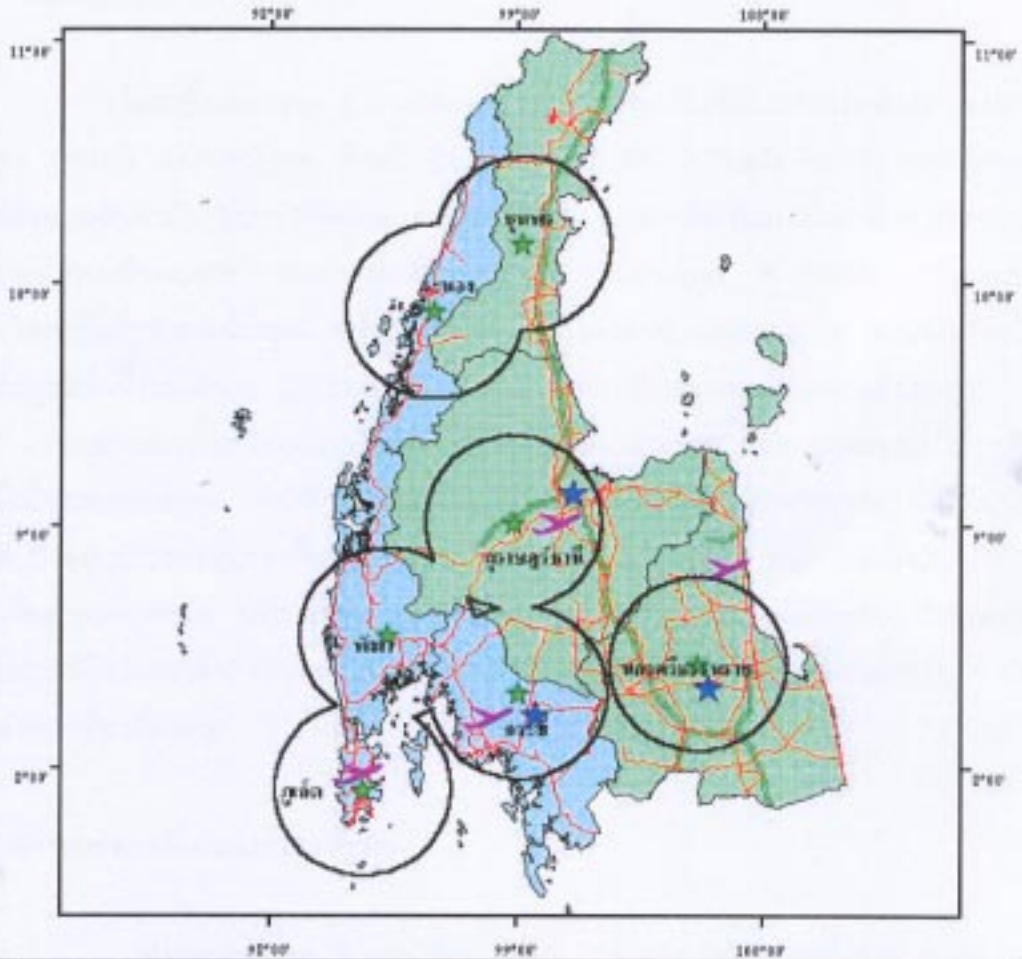
ตารางที่ 9.8 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
2) วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (ผลิตภัณฑ์ยางพารา)	- เปิดวิทยาเขตโดยขยายจากวิทยาลัยเทคนิค เพิ่มเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ยกระดับสถาบันการศึกษาบางแห่ง	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท - บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น - วิจัยให้สอดคล้องกับภูมิภาค และชุมชน - บริหารเป็นเอกเทศ - ร่วมกับท้องถิ่นในการจัดการ/ การบริหารด้านต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดสอนในสาขาวิชาเทคโนโลยี การผลิต/การผลิตทาง อุตสาหกรรม - ผลิตภัณฑ์น้ำยางจากยางพารา โดยแปรรูปในกระบวนการ ทางเคมี อุตสาหกรรม - ผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา อบแห้ง (ของเด็กเล่น เฟอร์นิเจอร์ เครื่องตกแต่ง ภายในบ้าน ที่ทำงาน) 	ภูมิภาค
3) วิทยาลัยนานาชาติภูเก็ต	- ขยายจากสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว สอนในระดับอุดมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการบริหารเอกเทศ - เปิดสอนถึงปริญญาตรี ปริญญาโท ในระดับนานาชาติ ครอบคลุมประเทศเพื่อนบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดสอนด้านภาษาศาสตร์ (จีน ญี่ปุ่น อังกฤษ ฯลฯ) - บริหารธุรกิจ - การท่องเที่ยว <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>	ท้องถิ่น และ จังหวัด

ตารางที่ 9.8 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
3. วิทยาลัยชุมชน (Community College) - วิทยาลัยเทคนิค - วิทยาลัยอาชีวศึกษา - วิทยาลัยเกษตร และ เทคโนโลยี - วิทยาลัยการอาชีพ/ฝีมือแรงงาน ช่างต่างๆ	- ใช้สถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว ตามจังหวัดต่างๆ และชุมชนใหญ่ โดยขยายสาขาที่เป็นความต้องการ ของท้องถิ่นให้มากขึ้น	- เปิดสอนในระดับต่ำกว่า ปริญญา (ปวช./ปวส.) - สอนเสริม - ฝึกอบรมวิชาชีพตามความ ต้องการของท้องถิ่น - ปรับรูปแบบการจัดการและ การบริหารใหม่ให้ท้องถิ่นและ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย - เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ขยาย เสริมสร้าง ปรับเปลี่ยน ภูมิปัญญาออกเป็นตัวสินค้า/ บริการ	- เปิดสอนในสาขาวิชาชีพที่ สอดคล้องกับทรัพยากร ภูมิปัญญา และความต้องการ ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ - เน้นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่อาชีพ เช่น สมุนไพร งานฝีมือ ประดิษฐ์ ฯลฯ - การประยุกต์ความรู้ เทคโนโลยี ใหม่ๆ เข้ากับอาชีพของ ประชาชน เช่น การเกษตร แนวใหม่ การเพาะเลี้ยง ลัตว์น้ำด้วยวิธีใหม่ๆ - การฝึกอบรมฝีมือแรงงาน ให้แก่แรงงานไร้ฝีมือทั้งหลาย	ท้องถิ่น และ จังหวัด

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 8

- ที่ตั้งและพื้นที่ให้บริการ
- ★ มหาวิทยาลัยที่ติดชายแดนระหว่างประเทศ
 - ★ วิทยาลัยชุมชน
 - ภูมิภาค ท่ออาแลค มัน
 - ภูมิภาค ท่ออาเว ไทย
 - ✈ สนามบิน
 - ⚡ ถนน
 - ⚡ ทางรถไฟ

0 50 100 150 Kilometers

เขตศึกษาที่ 9

● ลักษณะทางกายภาพ

บริเวณพื้นที่ของเขต 9 ภาคใต้ตอนล่าง ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดพัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ด้านฝั่งทะเลอ่าวไทย กับอีก 2 จังหวัด คือ ตรัง และสตูลทางชายฝั่งทะเลอันดามัน รวม 7 จังหวัด เช่นเดียวกับเขต 8 กล่าวคือ มีแนวสันเขากาลาศีร์ต่อจากเทือกเขานครศรีธรรมราช แบ่งเขตพื้นที่ของเขต 9 ด้านอ่าวไทย 5 จังหวัด ภูมิภาคส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลทอดยาวไปจนถึงแนวเขตแดนประเทศมาเลเซีย ส่วนจังหวัดตรังและสตูลมีพื้นที่ราบแคบๆ ภูมิภาคส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีเกาะแก่งบริเวณชายฝั่งทะเล

ลักษณะภูมิอากาศเช่นเดียวกับเขต 8 คือ ภูมิอากาศร้อน ฝนตกชุกตลอดปี เพราะได้รับอิทธิพลของลมมรสุม ทำให้ป่าไม้ขึ้นหนาแน่นบนที่สูงและภูเขา เป็นทรัพยากรป่าไม้ที่มีค่าในอดีต ปัจจุบันประชาชนบุกรุกพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน และไม้ผลเมืองร้อนหลายชนิด บริเวณชายฝั่งทะเลหลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะชายทะเลจังหวัดสงขลา ทะเลสาบสงขลา ทางด้านตะวันตกมีเกาะตะรุเตา และเกาะอื่นๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

● ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

- **ประชากร** เขต 9 ภาคใต้ตอนล่างทั้ง 7 จังหวัด มีประชากรทั้งหมด 4,324,212 คน จังหวัดสงขลา มีประชากรมากที่สุด 1,232,600 คน รองลงมาได้แก่นราธิวาส ปัตตานี และตรัง อัตราการเพิ่มของประชากรประมาณ ร้อยละ 2.5-3 โดยเฉพาะจังหวัดที่มีประชากรเป็นมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม อัตราการเพิ่มร้อยละ 3 นับว่าสูงมากเขตหนึ่งของประเทศ และประชากรร้อยละ 90 อาศัยในเขตชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยทำสวนยางพารา และทำนา ทำสวนไม้ผล สวนปาล์ม และปลูกกาแฟ รายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 40,000 บาท ซึ่งนับว่าสูงมากเขตหนึ่งของประเทศ

- **อาชีพและรายได้** ตามที่กล่าวมาแล้วเรื่องของที่ตั้งของแต่ละจังหวัด ส่วนใหญ่ติดชายฝั่งทะเล นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ประชาชน บางส่วนมีอาชีพเป็นชาวประมง จับสัตว์น้ำขายส่งทั้งในรูปของสัตว์น้ำทั้งสดและแห้ง ไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศ ทั้งห้องเย็นและแปปลา มีหลายแห่งในจังหวัดสงขลา ปัตตานี นราธิวาส และตรัง

อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลจากการเกษตร ประมง และไม้ยางพารา ยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะส่งออกในรูปของวัตถุดิบ จากปัญหาคล้ายๆ เขต 8 คือ ขาดสถาบันการศึกษาที่ให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถในการประกอบกิจกรรม อุตสาหกรรม ประกอบกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศาสนาที่เคร่งครัด ความรู้ ที่ได้จากการศึกษามีน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ในกลุ่มนับถือศาสนาอิสลาม นิยมให้ บุตรหลานเรียนหนักไปทางศาสนา เป็นเรื่องที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้วยระบบการศึกษาให้มากขึ้น

- **บริการด้านคมนาคมและสาธารณูปโภค** เช่นเดียวกับเขต 8 พื้นที่ของ เขต 9 แต่เดิมมีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟเป็นหลัก เส้นทางถนนมีน้อย ส่วน จังหวัดตรังมีรถไฟแยกจากชุมทางทุ่งสงไปยังจังหวัดตรัง สำหรับเส้นทางหลวง แผ่นดินเดิมมีเฉพาะอำเภอ จากสถานีรถไฟออกไป ปัจจุบันมีเส้นทางถนนประเภท ต่างๆ เชื่อมทั้งจังหวัด อำเภอ หมู่บ้านอย่างทั่วถึง ทำให้การเดินทางสะดวก มากขึ้น ทั้งยังมีการขยายสนามบินในจังหวัดต่างๆ ทั้งสงขลา นราธิวาส ตรัง โดยเฉพาะสนามบินหาดใหญ่เป็นสนามบินนานาชาติด้วย

ในด้านสื่อสาร โทรศัพท์ ปรากฏว่า เขต 9 ทุกจังหวัดมีโทรศัพท์ให้ ประชาชนใช้บริการ รวม 179,505 เลขหมาย จังหวัดสงขลามีมากที่สุดถึง 98,992 เลขหมาย โดยเฉพาะอำเภอหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของเขตนี้ ส่วน จังหวัดที่มีการใช้โทรศัพท์น้อย ได้แก่ สตูล และพัทลุง มีคู่สายใช้ 5,959 และ 8,431 เลขหมายตามลำดับนับว่าน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ ในเขตเดียวกัน

● ศักยภาพในการพัฒนา

บริเวณพื้นที่เขต 9 ภาคใต้ตอนล่างมีศักยภาพในการพัฒนามาก เพราะมี ทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตร ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ไม้ผล กาแฟ มีความหลากหลายทั้งป่าไม้ ป่าชายเลน แหล่งประมงทะเล และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งสามารถเพิ่มศักยภาพทั้งนักท่องเที่ยวภายในและ

ต่างประเทศ โดยเฉพาะอำเภอหาดใหญ่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และสิงคโปร์มาก ความได้เปรียบเรื่องของทำเลที่ตั้งสามารถเชื่อมโยงทางการค้า การส่งออก และการคมนาคมขนส่งทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่น ประเทศเพื่อนบ้าน และต่างประเทศได้มาก

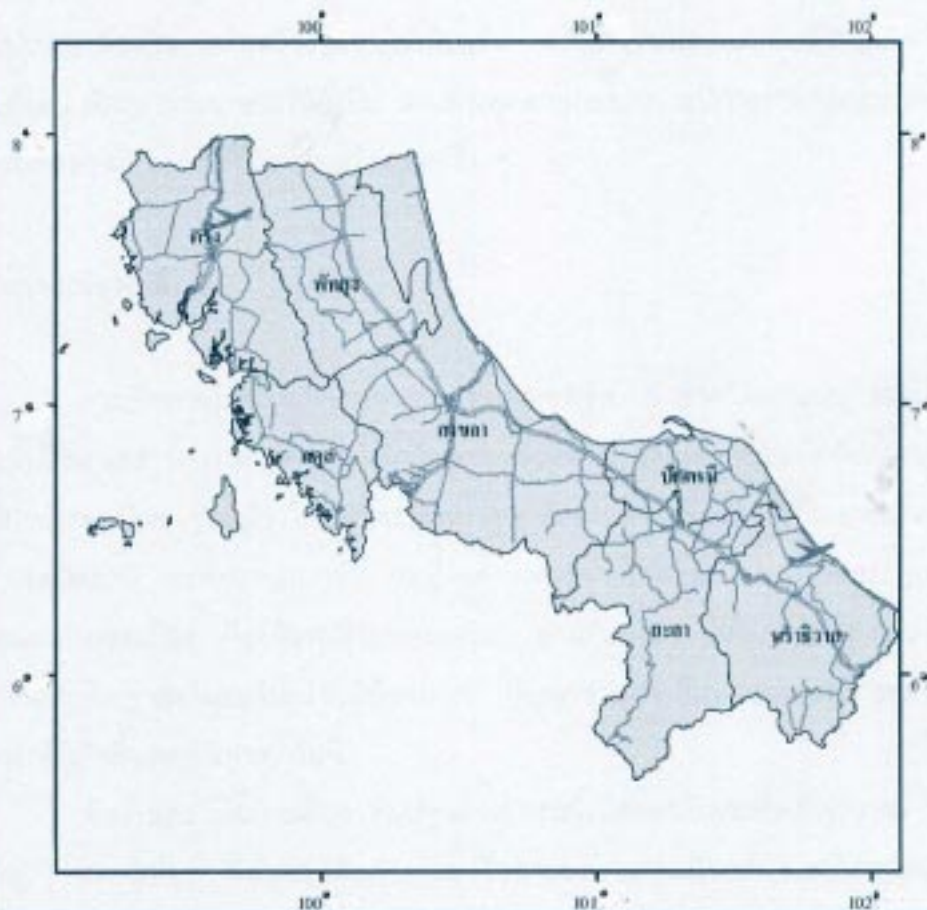
อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการพัฒนา เป็นผลจากความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม การขยายตัวของชุมชน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างเมืองกับชนบทยังมีอยู่มาก ขาดแคลน แรงงานที่มีฝีมือ แรงงานทั่วๆ ไปทำงานในสวนยางพาราและการประมง สิ่งเหล่านี้ อาจปรับแก้ด้านการพัฒนารากฐานการศึกษา การวิจัยให้เข้มแข็งต่อเนื่อง ปรับ เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเรียนการสอน ควบคู่กับการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคม พัฒนาการเกษตรให้ยั่งยืน ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรครบวงจร โดยเฉพาะการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์มุสลิม และอื่นๆ

● สถานการณ์อุดมศึกษา

ตามที่กล่าวมาแล้วถึงปัญหาการพัฒนาของเขต 8 ภาคใต้ตอนบน เช่นเดียวกับปัญหาในพื้นที่ของเขต 9 ภาคใต้ตอนล่างที่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ ใน 4 จังหวัดของกลุ่มมุสลิมที่มีการศึกษาน้อย ถึงแม้ว่าในเขตนี้จะมีมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ทั้งวิทยาเขตหาดใหญ่และวิทยาเขตปัตตานี จะตั้งมานานกว่า 30 ปี แต่การกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงยังมีเฉพาะกลุ่มคนในเขตเมือง หรือบริเวณที่มีความเจริญ สำหรับประชาชนในชนบทมากกว่าร้อยละ 80 โอกาส การศึกษาต่อในระดับสูงยังมีน้อยมาก ปัญหาขาดการศึกษาของประชาชนยังคง เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตราบเท่าทุกวันนี้

- จำนวนสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และสูงกว่ามีอยู่ 17 แห่ง ที่สำคัญได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (ปรับเปลี่ยนสถานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา) สถาบัน ราชภัฏ 2 แห่ง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 2 แห่ง วิทยาลัยพยาบาล 6 แห่ง วิทยาเขตของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง และวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง จำนวนสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐและเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รวม 43 แห่ง จังหวัดสงขลา มีสถาบันการศึกษาเอกชนมากที่สุด

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 9

- สนามบิน
- ถนน
- ทางรถไฟ

0 30 60 90 Kilometers

- จำนวนนักศึกษาที่สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐ/เอกชนรับเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี 17 แห่งได้ถึง 14,393 คน

- จำนวนนักศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน 43 แห่ง รับนักศึกษาได้ทั้งหมดในปีการศึกษา 2544 จำนวน 33,313 คน แต่จำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี ทั้งหมด 314,597 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของกลุ่มอายุดังกล่าวที่สามารถเข้าศึกษาต่อได้

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนจบ ม. 6 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 27,416 คน และนักเรียนจบ ปวช. จำนวน 13,958 คน รวมทั้ง 2 กลุ่ม (ม. 6 และ ปวช.) จำนวน 41,374 คน เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ศึกษาต่อได้ คิดเป็นร้อยละ 80 ของทั้งหมด แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่จบ ม. 6 จำนวน 27,416 คน เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาได้ 14,393 คน คิดเป็นร้อยละ 52 แต่จำนวนนี้มีได้หมายความว่า เฉพาะผู้ที่จบ ม. 6 ในสถาบันเขต 9 เท่านั้น เพราะระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน ม. 6 ทั่วประเทศ

จากตารางที่ 6.8 เปรียบเทียบอัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของเขต 9 คิดเป็นร้อยละ 26.8 เท่านั้น ส่วนในระดับต่ำกว่าปริญญา คิดเป็นร้อยละ 64.8 นับว่าสูงอยู่

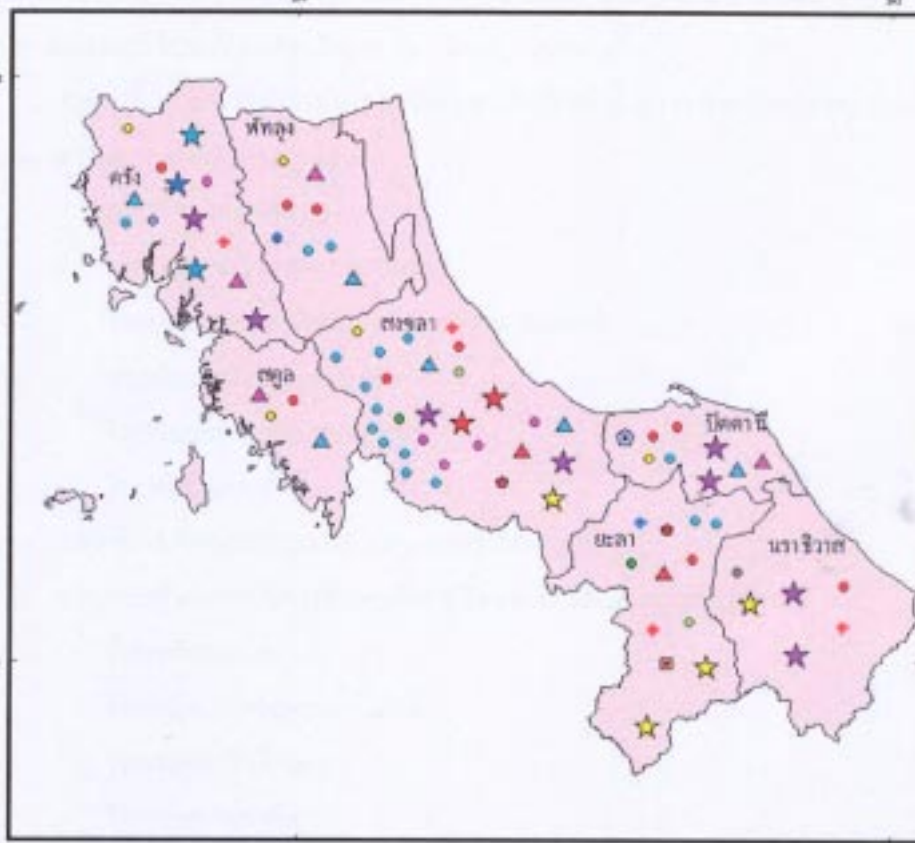
จากสัดส่วนของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับจำนวนที่สามารถสอบเข้าศึกษาได้เพียงร้อยละ 26.8 จำนวนที่เหลืออาจไปศึกษาต่อในเขตอื่น รวมทั้งกรุงเทพมหานคร หรือศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดรับอีก 2 สถาบัน เป็นต้น

- กลุ่มสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ตามการแบ่งกลุ่มสาขาวิชาในบทที่ 6 ที่กล่าวมาแล้ว มีการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1) สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของเขต 9 มีอยู่ 91 สาขาวิชา
- 2) วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีอยู่ 54 สาขาวิชา
- 3) วิทยาศาสตร์สุขภาพ มีอยู่ 9 สาขาวิชา

จากกลุ่มสาขาวิชาเมื่อเทียบกับสัดส่วนต่อประชากรวัย 18-21 ปี ปรากฏว่า ในสาขาวิชาของกลุ่มที่ 1 มีสัดส่วน 1 : 3,000 กลุ่มที่ 2 1 : 6,000 และกลุ่มที่ 3 1 : 35,000 นับว่าสูงมากในกลุ่มหลัง เมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรอายุ 18-21 ปี ดังกล่าว

แผนที่แสดงจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละจังหวัด พ.ศ.2545 เขต 9

★ มหาวิทยาลัย	● วิทยาลัยสงฆ์	● สถาบันเทคโนโลยี
★ วิทยาลัยเทคโนโลยี	● สถาบันวิจัย	● มหาวิทยาลัย
★ วิทยาลัยเกษตรศาสตร์	● วิทยาลัยอาชีวศึกษา	● มหาวิทยาลัยราชภัฏ
★ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	● วิทยาลัยพยาบาล	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
★ ศูนย์วิจัยการศึกษาศาสตร์	● มหาวิทยาลัยราชภัฏ	● วิทยาลัยเกษตร
▲ สถาบันราชภัฏ	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	
▲ วิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	
▲ ศูนย์วิจัยการศึกษาศาสตร์	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	
⊙ ศูนย์การศึกษาพิเศษ	● มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	

- กลุ่มสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ในรูปของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน รวมทั้งการแปรรูปจากผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ การวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ วิชาการด้านธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว ภาษาศาสตร์ โดยเน้นการติดต่อสื่อสารการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

ดังนั้นรูปแบบสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในเขต 9 ปัจจุบัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (Research University or National University) ในเขตนี้มีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีการเปิดสอนในสาขาวิชาต่างๆ มากมาย สอนและวิจัยทั้งในระดับปริญญาโท ปริญญาเอกมากขึ้น

กลุ่มที่ 2 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University or Regional university) ได้แก่

- มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สถาบันราชภัฏสงขลา และยะลา
- วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยที่นราธิวาส และตรัง
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
- วิทยาลัยเอกชน

กลุ่มที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College)

ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่สอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

- วิทยาลัยเทคนิค
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
- วิทยาลัยอาชีวศึกษา
- วิทยาลัยการอาชีพ
- เทคโนโลยีและพาณิชย์การ

การเสนอรูปแบบของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำเนินการเช่นเดียวกับเขต 8 โดยเสนอภาพรวมของภาคใต้ ตามแนวทางการพัฒนาของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยการแบ่งภาคใต้ออกเป็น 2 เขต ดังกล่าวแล้ว

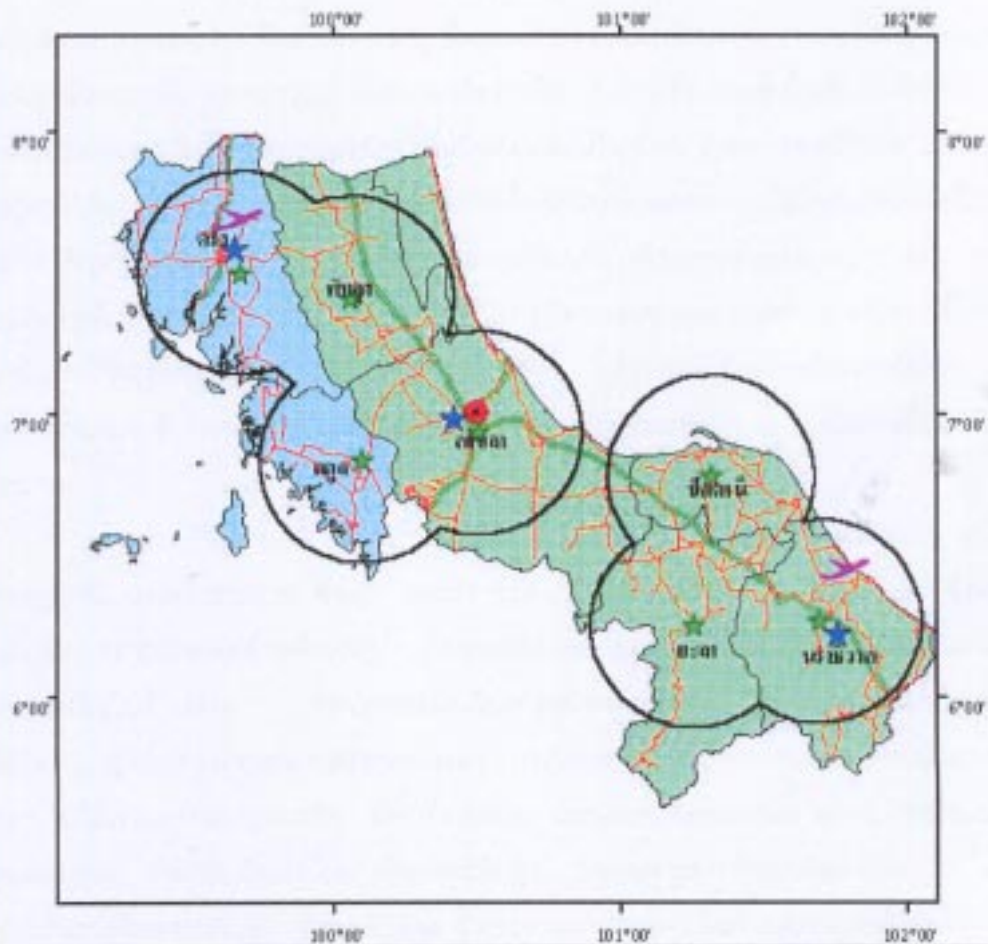
ตารางที่ 9.9 ข้อเสนอแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษา เขต 9

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
<p>1. กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย (National or Research University)</p> <ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 	<p>- มหาวิทยาลัยที่เป็นทั้ง 3 กลุ่มคณะวิชา มีประสบการณ์ในการเรียนการสอนมานาน อยู่ในเงื่อนไขเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สอนในระดับปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี ในสาขาที่ขาดแคลน วิจัยและสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี 	<p>เปิดสอนครบทั้ง 3 กลุ่มคณะสาขาวิชา</p> <ul style="list-style-type: none"> กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ 	ประเทศ
<p>2. มหาวิทยาลัยเน้นการเรียนการสอน (Teaching or Regional University)</p> <p>2.1 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช</p> <p>2.2 มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา</p> <p>2.3 สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช</p> <p>2.4 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล</p> <p>2.5 สถาบันราชภัฏสงขลา</p> <ul style="list-style-type: none"> วิทยาเขตพัทลุง มหาวิทยาลัยทักษิณ 	<p>2.1 อาจารย์ร่วมกับวิทยาลัยพยาบาล พยาบาล ขยายสาขาด้าน วิทยาศาสตร์สุขภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> ร่วมกับสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ขยายสาขาทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ <p>2.2 มหาวิทยาลัยทักษิณ รวมกลุ่มกับสถาบันราชภัฏสงขลาและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล</p>	<p>2.1 และ 2.2 เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล</p> <ul style="list-style-type: none"> สอนในระดับปริญญาโท และปริญญาตรี วิจัยที่สอดคล้องกับชุมชน บริหารแยกคณะสาขาวิชา 	<p>2.1 สอบคณะวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และควรขยายสอนเพิ่มด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และขยายด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้หลากหลายสาขามากขึ้น</p>	ภูมิภาค

ตารางที่ 9.9 (ต่อ)

กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา	วิธีการจัดตั้ง	ลักษณะการดำเนินการ	สาขาวิชาที่เปิดสอน/ทำวิจัย	เขตบริการ
2.6 วิทยาเขตจังหวัดชุมพร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ลาดกระบัง	- รวมกลุ่มกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ขยายเป็นมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน การศึกษาพิเศษ	- เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทในสาขาวิชา ที่ขาดแคลน - วิจัยที่สอดคล้องกับชุมชน	2.6 ขยายสาขาวิชาการที่สัมพันธ์ กับทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่ การประมง ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ฯลฯ การท่องเที่ยว	
2.7 วิทยาเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2.8 สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี 2.9 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี	- อาจใช้วิธี Amalgamation และ Unification ขยายตั้งเป็นมหาวิทยาลัย เน้นการเรียนการสอนและการวิจัย สอดคล้องกับชุมชนและภูมิปัญญา ท้องถิ่น	- เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท - เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ - บริหารแยกตามคณะวิชาหรือ กลุ่มคณะวิชา	2.7-2.9 ขยายสาขาวิชาทั้ง 3 กลุ่ม - คณะวิชาสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ - คณะวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพ - สาขาเทคโนโลยี เน้นการ ประมงเคมีอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมยางพารา และไม้ยางพาราอบแห้ง	ภูมิภาค
2.10 วิทยาเขตจังหวัดนครราชสีมา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2.11 สถาบันราชภัฏยะลา 2.12 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี	- รวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ และจังหวัดข้างเคียง ขยายเป็น มหาวิทยาลัย.....เน้นการเรียนการสอน	- เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ - บริหารแยกตามกลุ่มคณะวิชา - เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและสาขาที่ขาดแคลน - วิจัยสอดคล้องกับชุมชน	2.10-2.12 ขยายกลุ่มคณะวิชา - วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี - คณะวิชาสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ - เน้นด้านอิสลามศึกษา	ภูมิภาค

แผนที่แสดงจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา เขต 9

ที่วัดและที่ตั้งให้บริการ

	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (มหาวิทยาลัยวิจัย)		สนามบิน
	มหาวิทยาลัยทักษิณ ๒ เชียงแตงระลอก		ถนน
	วิทยาลัยชุมชน		ทางรถไฟ
	ภูมิภาคอันดามัน		
	ภูมิภาคอาวไทย		

0 40 80 120 Kilometers

ข้อเสนอแบบจำลอง (Proposed Model) ของสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคใต้

โดยนัยของพื้นที่ภาคใต้ที่มีลักษณะเป็นแหลมยาว ขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้าน บริเวณตอนกลางของภาค มีแนวเทือกเขาภูเก็ตและเทือกเขาานครศรีธรรมราช รวมทั้งบางส่วนของเทือกเขาสันกาลาศีรี ทอดยาวแบ่งพื้นที่ภาคใต้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นพื้นที่จังหวัดต่างๆ ชายฝั่งทะเลอันดามัน จากระนองจังหวัดเหนือสุด ลงไปเป็นพังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล ซึ่งอยู่ทางใต้สุด รวม 6 จังหวัด โดยที่สภาพพื้นที่ภูมิประเทศต่างๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และที่สำคัญประการหนึ่งคือ สภาพล้าหลังในการพัฒนาการศึกษาในระดับสูงของภูมิภาคนี้ ขาดสถาบันการศึกษาระดับสูง หรือมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนหลากหลายสาขาวิชา มีเพียงสถาบันราชภัฏภูเก็ตแห่งเดียวที่ให้บริการ อย่างไรก็ดี ภูมิภาคนี้มีศักยภาพในการพัฒนา มีทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตด้านการเกษตรหลากหลาย ทรัพยากรทางทะเล และสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย

สำหรับบริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย นับจากด้านเหนือสุด จังหวัดชุมพร ลงไปสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ใต้สุด รวม 8 จังหวัด พื้นที่ภูมิภาคชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย มีความได้เปรียบในการพัฒนามากกว่าภูมิภาคอันดามัน มีความเจริญในด้านต่างๆ ทั้งความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง มีเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงจังหวัดต่างๆ และกรุงเทพมหานครมานานแล้ว การเดินทางสะดวก การแพร่กระจายนวัตกรรมต่างๆ ไปได้มากกว่าหลายจังหวัด มีพื้นที่ราบมาก และประชากรหนาแน่น ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ที่สำคัญมีสถาบันการศึกษาระดับสูง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมากถึง 3 แห่ง มีสถาบันการศึกษาระดับสูง วิทยาลัยต่างๆ กระจายมากมาย ในการพัฒนาระดับอุดมศึกษา น่าจะแตกต่างจากภูมิภาคอันดามัน

ก. ภูมิภาคอันดามัน

แบบจำลองของสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคอันดามันทั้ง 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล มีประชากรปี พ.ศ. 2543 ประมาณ 1,866,314 คน และประชากรในช่วงอายุ 18-21 ปี จำนวน 128,716 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมดที่คาดว่าจะอยู่ในวัยการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ส่วนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม. 6 ในปี 2544 จำนวน 10,696 คน และจบชั้น ปวช. จำนวน 7,489 คน รวมทั้ง 2 กลุ่ม 18,185 คน ลักษณะพิเศษของภูมิภาคนี้กล่าวคือ ไม่มีสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ที่สอนหลากหลายสาขาวิชา มีเพียงสถาบันราชภัฏภูเก็ต และวิทยาเขตของ มหาวิทยาลัยอีก 3 แห่ง คือ ที่ภูเก็ต กระบี่ และตรัง ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการมา 1-2 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้เป็นสถาบันการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาและสถาบัน การศึกษาเอกชนที่ให้บริการ

จำนวนนักศึกษาที่สถาบันการศึกษารับเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2544 ดังนี้ นักเรียนชั้น ม. 6 จำนวน 10,696 คน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รับเข้าศึกษาได้เพียง 2,300 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.5

นักเรียนระดับ ปวช. จำนวน 7,489 คน เข้าศึกษาต่อในระดับ ปวส. ได้ ประมาณ 5,500 คน คิดเป็นร้อยละ 73

อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบกับกลุ่มประชากรอายุระหว่าง 18-21 ปี จำนวน 128,716 คน สามารถเข้าศึกษาต่อได้ 7,800 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ของกลุ่ม ประชากรดังกล่าว ซึ่งนับว่าน้อยมาก ดังนั้นการเพิ่มสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็น การรวมกลุ่ม ปรับเปลี่ยนหรือยกฐานะใดๆ ก็ตาม จะช่วยให้การขยายโอกาส ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้กว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น

สาขาวิชาที่เป็นความต้องการของนักเรียนและของท้องถิ่นในเขตภูมิภาค อันดามัน จากการสำรวจความต้องการพอสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สาขาทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ประกอบด้วย วิชาการ ด้านสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ กฎหมาย บัญชี บริหารธุรกิจ นิเทศศาสตร์ วิจารณ์ศิลป์ ภาษาศาสตร์ (ภาษาจีน ญี่ปุ่น อังกฤษ ฯลฯ) ศึกษาศาสตร์

กลุ่มที่ 2 สาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ได้แก่ สาขาวิทยาการด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร โภชนศาสตร์ การประมง เทคโนโลยีอาหาร วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์เคมีอุตสาหกรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม วิทยาการคอมพิวเตอร์

กลุ่มที่ 3 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย วิชาด้านแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ เภสัชศาสตร์ ทันตแพทย์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ กายภาพบำบัด อาชีวอนามัย ในกลุ่มนี้เขตภูมิภาคอันดามันยังขาดสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะ

● สถาบันอุดมศึกษา

การจัดการกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคอันดามัน อาจจัดตามรูปแบบที่ได้นำเสนอรายละเอียดไว้แล้วข้างต้น โดยกำหนดให้

กลุ่มที่ 1 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาระดับชาติที่เน้นการวิจัย (National or Research University) ในเขตภูมิภาคอันดามันยังไม่สามารถจัดตั้งได้

กลุ่มที่ 2 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching or Regional University) จากศักยภาพของภูมิภาคอันดามัน ควรมีมหาวิทยาลัยในกลุ่มนี้ เนื่องจากทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการอยู่แล้ว อาจใช้วิธีการรวมกลุ่ม ปรับขยาย รวมทั้งการยกระดับสถาบันการศึกษาที่มีการเรียน การสอน สาขาวิชา และบุคลากรใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพและโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ได้มากขึ้น ในการปรับขยาย การรวมกลุ่มสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1) มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา

กลุ่มย่อยที่ 1 อาจให้วิทยาเขตกระบี่ หรือสถาบันราชภัฏ เป็นแกนกลาง อาจตั้งอยู่ในเขตจังหวัดกระบี่ ให้บริการในกลุ่มกระบี่ พังงา ภูเก็ต ใช้ชื่อมหาวิทยาลัยเป็นชื่อกลางๆ เช่น มหาวิทยาลัยอันดามัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรมองค์กร สถาบันอุดมศึกษา ในกลุ่มนี้เน้นการเรียนการสอนใน 2 กลุ่มสาขาวิชา คือ กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กับกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการและเป็นฐานการศึกษาได้เป็นอย่างดี สถาบันเหล่านั้นประกอบด้วย

- วิทยาเขตกระบี่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สถาบันราชภัฏภูเก็ต
- คณะวิทยาการจัดการ/อุตสาหกรรมบริการ วิทยาเขตภูเก็ต มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์
- วิทยาลัยอื่นๆ ที่เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

ในการรวมกลุ่มดังกล่าว อาจใช้วิธีแยกบริหารตามคณะหรือสาขาวิชา แต่มีระบบบริหารจากสถาบันกลาง คือ มหาวิทยาลัยอันดามัน สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการอาจต้องตกลงร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มาร่วมกัน ต้องมีการกำหนดร่วมในหลักการกันก่อน

กลุ่มย่อยที่ 2 อาจจัดตั้งในจังหวัดตรัง เป็นวิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัย

อันดามัน ในส่วนนี้อาจเปิดสอนในคณะ/สาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย สาขาแพทยศาสตร์ กายภาพบำบัด อาชีวอนามัย สาธารณสุขศาสตร์ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ว่า จังหวัดตรังเป็นจังหวัดใหญ่ มีประชากรมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาคอันดามันที่สำคัญคือ มีสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในสาขานี้ อยู่บางส่วนแล้ว ทั้งมีวิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มาขยายบริการ อยู่แล้ว ทำเลที่ตั้ง ระบบการคมนาคมขนส่ง สะดวก ในระยะเริ่มต้นควรได้รับการ สนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งยังมี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร เป็นฐานอยู่แล้ว

จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยอันดามัน มี 2 วิทยาเขตที่กระเป๋ และตรัง ให้บริการพื้นที่ข้างเคียงได้ทั่วถึง

2) สถาบันอุดมศึกษา/วิทยาลัยที่มุ่งเน้นการผลิตบุคลากรเฉพาะด้านเป็น พิเศษ (Specialized) อาจยกระดับสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้วบางแห่งให้สูงขึ้น ขยายการเรียนการสอนไปถึงระดับปริญญาตรี ปริญญาโท เน้นการค้นคว้า การ ทดลอง การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เสริมสร้างขยายภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ดัดแปลง ปรับปรุงทรัพยากรที่มีอยู่โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ แปรรูปในกระบวนการ อุตสาหกรรม เป็นต้น วิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวประกอบด้วย

2.1) สถาบันวิจัย/วิทยาลัยการประมง เน้นการศึกษาวิจัยทั้งการ ประมงน้ำจืด น้ำเค็ม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้แพร่หลาย อาจขยายจากวิทยาลัย เกษตรและเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วบางแห่ง เช่น จังหวัดระนอง มีความเหมาะสม และมีความพร้อม เพราะมีสถานีวิจัยประมง ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อยู่แล้ว อาจขยายเปิดวิทยาลัยที่กระเป๋ หรือตรังเพิ่มเติมก็ได้ สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะด้าน ดังกล่าวนี้อาจช่วยสร้างนักวิชาการ นักวิจัย และเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง

2.2) สถาบันเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน อื่นๆ) ดำเนินการโดยการปรับขยาย ยกระดับวิทยาลัยเทคนิค หรือสถาบันการศึกษา บางแห่งที่มีอยู่แล้ว ขยายการเรียนการสอนเฉพาะด้าน เน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในกระบวนการอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มโอกาสและศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ให้ เกิดประโยชน์มากขึ้น

2.3) สถาบันอุดมศึกษา/วิทยาลัยนานาชาติ ขยายการเรียนการสอนใน สาขาที่ขาดแคลน เช่น ภาษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว ในจังหวัดภูเก็ตก็ได้

กลุ่มที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College)

เป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนในระดับต่ำกว่าปริญญา เช่น สถาบัน/วิทยาลัยที่มีอยู่แล้วปัจจุบัน ทำการสอนด้านวิชาชีพต่างๆ การสอนเสริม ฝึกอบรมวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งวิทยาลัยชุมชนยังคงใช้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนอยู่ในปัจจุบัน เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีการต่อเรือ วิทยาลัยการอาชีพต่างๆ เป็นต้น สถาบันการศึกษาเหล่านี้ต่างก็กระจายอยู่ในพื้นที่ชุมชนต่างๆ อยู่แล้ว ซึ่งเป็นการให้บริการด้านการศึกษาเฉพาะท้องถิ่น หรือในเขตจังหวัด เขตอำเภอขนาดใหญ่ที่มีประชากรมาก วิทยาลัยชุมชนเคยมีการจัดทำมาแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจต้องพิจารณาปรับแก้การบริหาร การจัดการที่เหมาะสม หลายแห่งไม่ประสบความสำเร็จในช่วงที่ผ่านมา จำเป็นต้องศึกษาข้อบกพร่องต่างๆ ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเพื่อการจัดการให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากที่สุดต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในการรวมสถาบัน การปรับเปลี่ยน ยกระดับสถาบัน การศึกษาที่มีอยู่แล้วนั้น อาจมีปัญหากับคนหลายกลุ่ม หลายสถาบัน หลายกรม กอง กระทรวงต่างๆ ปัญหาในการบริหารจัดการ ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรและอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะต้องจัดทำเป็นแผนการศึกษาระดับชาติ ปรับแก้ที่นโยบายของรัฐ จะจริงจังกี่ไหน เพื่อประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ประเด็นปัญหาในการดำเนินการพอสรุปได้ดังนี้

**ตารางที่ 9.10 เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และมาตรการในการรวมกลุ่มสถาบัน
อุดมศึกษา**

ข้อดี	ข้อเสีย	แนวทาง/มาตรการ
1) ประหยัดงบประมาณ ไม่ต้องลงทุนด้านกายภาพ อาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีพร้อมแล้ว 2) บุคลากรสามารถเฉลี่ย ช่วยเหลือกันในกลุ่มสาขา เดียวกัน เช่น ภาษาอังกฤษ 3) เครื่องมืออุปกรณ์ใช้ร่วมกัน ได้ 4) กระจายโอกาสด้านการ ศึกษาได้ทั่วไปถึงไปยัง ท้องถิ่นต่าง ๆ 5) ร่วมมือกับท้องถิ่นใช้ ทรัพยากร ภูมิปัญญา และอื่น ๆ ได้ 6) จัดการเรียนการสอน ตรงตามความต้องการของ ท้องถิ่น รวมทั้งการบริการ วิชาการแก่ชุมชนได้ ถูกต้องด้วย 7) เปิดโอกาสให้บุคลากรใน บางสาขาได้เพิ่มพูน ความรู้ประสบการณ์สูงขึ้น	1) ปัญหาด้านวัฒนธรรม องค์กร 2) ปัญหาด้านการบริหาร องค์กร ซึ่งมีขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้น 3) ปัญหาการจัดสรร งบประมาณค่าใช้จ่าย สนับสนุนการเรียนการสอน ในสาขาที่ไม่เป็นที่นิยม ของนักเรียน 4) สถาบันการศึกษาต่างสังกัด 5) หลักสูตรบางสาขาอาชีพ ขึ้นลงเร็วตามกระแส เศรษฐกิจโลก 6) การแทรกแซงด้านการเมือง มีมากเกินไป 7) ยังมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ต่อเนื่องเรื่อย ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ● ต้องหารือและความตกลง ร่วมกัน ● ต้องกระจายความ รับผิดชอบงานลงไปสู่ คณะวิชาให้มากขึ้น ● สาขาวิชาที่มีความสำคัญ น้อย อาจได้รับการ สนับสนุนทางการเงินน้อย ด้วย นโยบายต้องชัดเจน ● ไม่ควรมุ่งเน้นผลตอบแทน เชิงธุรกิจมากเกินไป ● แก้ปัญหาด้านการเมือง และกฎหมาย ● ไม่ควรเน้นผลผลิตในเชิง ตัวเงินมากเกินไป ● จำเป็นต้องจัดทำแผน แม่บทอุดมศึกษาแห่งชาติ ระยะยาวเพื่อเป็นกรอบ การพัฒนา ● ใช้วิธีการบีบด้าน งบประมาณ คือ ตัดงบประมาณลงเรื่อย ๆ จนถึงที่สุด

ข. ภูมิภาคฝั่งทะเลอ่าวไทย

แบบจำลองของสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคฝั่งทะเลอ่าวไทย มีความ
ได้เปรียบกว่าภูมิภาคอันดามัน ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพ
การพัฒนา ความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง ทั้งยังมีสถาบันอุดมศึกษาระดับสูง
โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมากถึง 3 แห่ง รวมทั้งวิทยาลัยอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้น

การสร้างแบบจำลองสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคนี้จึงไม่เป็นปัญหามากนัก

จังหวัดภูมิภาคฝั่งอ่าวไทยรวมแล้วมี 8 จังหวัด ประกอบด้วยชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีประชากรมากถึง 6,351 332 คน และประชากรอายุระหว่าง 18-21 ปี จำนวน 461,813 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ของประชากรทั้งหมด

จำนวนนักเรียนที่จบ ม. 6 ในปี 2544 รวม 37,555 คน และชั้น ปวช. จำนวน 21,808 คน รวมทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 59,363 คน ในขณะที่สถาบัน การศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถรับเข้าศึกษาได้ 18,068 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนที่เหลืออาจเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ 2 แห่ง และสถาบันเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

การเสนอแบบจำลองของสถาบันอุดมศึกษาของภูมิภาคฝั่งทะเลอ่าวไทย แบ่งกลุ่มตามที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาระดับชาติที่เน้นการวิจัย (National or Research University) ในเขตนี้มีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้งวิทยาเขตหาดใหญ่ และวิทยาเขตปัตตานี มีประสบการณ์ในการจัดการเรียน การสอน ทั้ง 3 กลุ่มสาขาวิชา ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก บางสาขา มีการสนับสนุนการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี ในเขตนี้จึงมี เพียงมหาวิทยาลัยเดียวที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 นี้ได้

กลุ่มที่ 2 มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching or Regional University) ในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ทั้งมีการ วิจัยที่สอดคล้องกับภูมิภาคและชุมชน มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอนใน กลุ่มนี้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เน้นการเรียน การสอนในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2) สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี สถาบัน ราชภัฏสงขลา และสถาบันราชภัฏยะลา เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการสอนในกลุ่ม สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป

3) มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา เน้นการเรียนการสอนในกลุ่ม สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ รวมทั้งวิทยาศาสตร์บางส่วน

นอกจากมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาที่กล่าวแล้ว ปัจจุบัน

ได้มีการขยายโอกาสทางการศึกษา มีโครงการขยายวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยไปยังจังหวัดต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ได้แก่

1) วิทยาเขตจังหวัดชุมพร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ลาดกระบัง เน้นการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์

2) วิทยาเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เน้นการเรียนการสอนในกลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์

3) วิทยาเขตจังหวัดนครราชสีมา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เน้นการเรียนการสอนในกลุ่มสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปศาสตร์

อย่างไรก็ตาม การขยายวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยต่างๆ ปัจจุบันประสบปัญหาด้านงบประมาณ ที่รับการสนับสนุนจากรัฐลดน้อยลงมาก ทั้งนี้เพราะเกิดภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐบาลจำกัดงบประมาณในการขยายวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละแห่งเน้นการลงทุนทางด้านกายภาพ การก่อสร้างอาคารอุปโภค อาคารเรียน แต่ละแห่งต้องใช้งบประมาณมหาศาล ซึ่งแต่ละวิทยาเขตอย่างน้อยต้องการงบประมาณในการลงทุนขั้นต้น ไม่น้อยกว่า 2-3 พันล้านบาท กลายเป็นภาระหนักของรัฐบาล ทำให้โครงการเหล่านี้หยุดชะงัก การขยายโอกาสทางการศึกษาไปส่วนภูมิภาคประสบปัญหา และที่สำคัญ ปัญหาบุคลากรใน แต่ละสาขาวิชาขาดแคลนอย่างมาก การแก้ปัญหาขั้นต้น หากสามารถรวมกลุ่มสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีทั้งทรัพยากร อาคาร สถานที่ และบุคลากรบางส่วน ในการขยายโอกาสทางการศึกษาก็มีช่องทางเป็นไปได้มาก

นอกจากนี้ ในกลุ่มที่สอง ยังมีสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะด้าน ที่มีทั้งการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท รวมทั้งงานวิจัยเฉพาะด้าน อาจจะปรับขยาย รวมสถาบันการศึกษาที่มีอยู่แล้ว เปิดขยายการเรียนการสอนเฉพาะด้าน คือ

1) สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร จังหวัดชุมพร อาจปรับเปลี่ยนจากวิทยาเกษตรและเทคโนโลยี หรือจากวิทยาเขตชุมพร ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการเรียนการสอนของสถาบันดังกล่าว อาจเป็นทางด้านไม้ผล พืชสวน เช่น กาแฟ ปาล์ม น้ำมัน ยางพารา เน้นการศึกษาวิจัยทั้งระดับปริญญาตรี และปริญญาโท

2) สถาบันวิจัย/วิทยาลัยการประมง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอาจขยายปรับจากวิทยาลัยเกษตร เทคโนโลยีมาดำเนินการด้านการประมงน้ำจืด การประมงน้ำเค็ม และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถาบันดังกล่าวอาจขยายเปิด

ในจังหวัดสงขลา และปัตตานีอีกก็ได้

3) สถาบันเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เน้นการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์ อาจปรับขยาย ยกระดับของวิทยาลัยเทคนิคในบางจังหวัด เช่น สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา โดยอาศัยทรัพยากร เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ยางพารา เพื่อการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 วิทยาลัยชุมชน (Community College)

สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนในระดับต่ำกว่าปริญญาทำการสอนด้านวิชาชีพ สอนเสริม การฝึกอบรมวิชาชีพ ตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งวิทยาลัยชุมชน ยังคงใช้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนอยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพต่างๆ สถาบันการศึกษาเหล่านี้กระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ และอำเภอขนาดใหญ่ที่มีประชากรมากอยู่แล้ว

ประเด็นปัญหาสำคัญในการปรับขยาย รวมกลุ่มของสถาบันการศึกษาแต่ละพื้นที่/จังหวัด เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการขยายโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา ได้ศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น การมีสถาบันอุดมศึกษากระจายในพื้นที่ที่มีความหลากหลายในสาขาวิชา โดยเน้นความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับที่ได้เสนอในภูมิภาคอันดามันไว้แล้ว เห็นสมควรที่อาจนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาในภูมิภาคนี้ต่อไป

เขตศึกษาที่ 10

ในเขตศึกษาที่ 10 ที่มีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศนั้น มีสถาบันอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ก่อตั้งมาในกลุ่มเริ่มแรกของระบบอุดมศึกษาของประเทศจนถึงปัจจุบันนั้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางในสังกัดอื่นๆ อีก นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยประเภทไม่จำกัดรับ ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เมื่อนำแนวคิดของการกำหนดรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตาม 3 กลุ่ม คือ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ หรือมหาวิทยาลัยวิจัย (National University or Research University) มหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอน (Teaching University) และวิทยาลัยชุมชน (Community College) ดังได้นำเสนอไว้แล้วนั้น คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ดำเนินการดังนี้

1) มหาวิทยาลัยระบบจำกัดรับของรัฐทั้งหมด ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ทำหน้าที่เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ดังนี้

1.1) เน้นการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทขึ้นไปในสาขาที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีความเชี่ยวชาญ แต่จัดสอนปริญญาตรีเฉพาะสาขาวิชาที่ขาดแคลน และจำเป็นต้องให้มหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้ดำเนินการอยู่

1.2) ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในสาขาวิชาที่ประเทศชาติจำเป็นต้องใช้ เพื่อการพัฒนาประเทศ เช่น บางมหาวิทยาลัยอาจดำเนินการเองหรือร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรสาขาเทคโนโลยีการพลังงาน เทคโนโลยียานยนต์ และการผลิตเทคโนโลยีไฟฟ้ากำลังเทคโนโลยีการสื่อสารดาวเทียม เทคโนโลยีเลเซอร์ โลหะระบบการนำร่อง เทคโนโลยีด้านนิวเคลียร์ และชีปนาวุธ เป็นต้น ทั้งนี้ให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับวงการอุตสาหกรรม (University-Industry Linkage)

1.3) จัดรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบัน ทั้งภายในกรุงเทพมหานคร

ระหว่างกลุ่มสาขาวิชาข้ามสถาบัน และระหว่างสถาบันภายในกรุงเทพมหานคร กับต่างจังหวัด เพื่อการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบและวิธีการสอน การวิจัย การประเมินผล และการแลกเปลี่ยนสื่อการสอน ตลอดจนการพัฒนาและดำเนิน ด้านการเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งคณะผู้วิจัยเสนอให้ใช้วิธีการจัดตั้งระบบความร่วมมือและดำเนินการทางวิชาการ (Academic Consortium System ; ACS) ที่ดำเนินการอย่างจริงจังและเห็นผลภายในระยะเวลาที่กำหนดดังนี้

1.3.1) จัดตั้งระบบความร่วมมือ และดำเนินการทางวิชาการ (ACS) ให้เสร็จภายใน 3 ปี ที่รัฐบาลเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะผู้วิจัย โดยดำเนินการ ACS เฉพาะกลุ่ม สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐก่อน โดยให้โครงสร้าง คณะกรรมการการศึกษาอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่หลอมรวมกับ ทบวงมหาวิทยาลัยรับผิดชอบ

1.3.2) ในระหว่าง 3 ปีดังกล่าว ให้จัดระบบการเทียบโอนผลการเรียน ของผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชา กระบวนวิชาตลอดจนกลุ่มสาขาวิชา (วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์) ให้ผู้เรียนสามารถโอนย้ายสถานที่เรียนได้ตามความเหมาะสม และสามารถเลือก สถาบันเรียนได้ตามกระบวนวิชาที่เหมาะสม แล้วให้นำผลการเรียนต่างสถาบัน อุดมศึกษามาคิดรวมในระบบการจบการศึกษาตาม หลักสูตรที่ผู้เรียนสมัครสอบเข้า เรียนในสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของสถาบันแห่งนั้น ระบบการเทียบโอนผลการเรียนดังกล่าวควรดำเนินการให้แล้วเสร็จ และสามารถปฏิบัติได้ภายใน 2 ปีแรกของห้วงเวลาดังกล่าว

1.3.3) จัดระบบการสอน โดยให้ผู้สอนต่างสถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้กระบวนวิชาการเป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอนข้ามสถาบัน อุดมศึกษาได้

1.3.4) จัดทำเครือข่ายข่าวสารข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงระบบ ห้องสมุด ระบบข่าวสารข้อมูลของแต่ละมหาวิทยาลัยเข้าสู่การยืมหนังสือระบบ ห้องสมุด ระหว่างสถาบัน (Inter-library loan system)

1.3.5) การจัดระบบเชื่อมโยงทั้งห้องสมุด ข่าวสารข้อมูล การเรียน การสอน การเทียบโอน และการวิจัยนั้น อาจดำเนินการผ่าน เครือข่ายในกรุงเทพฯ เชื่อมโยงกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยวิจัยในแต่ละภูมิภาค ที่จะทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย สนับสนุนการเชื่อมโยงและการบริการทางวิชาการร่วมกับมหาวิทยาลัย ที่เน้น

การสอนในแต่ละภูมิภาค

2) มหาวิทยาลัยประเภทไม่จำกัดรับ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรจัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอนให้แก่มหาวิทยาลัย ที่เน้นการสอน และวิทยาลัยชุมชนในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ผ่านระบบการศึกษา ทางไกลแบบใช้สื่อผสม

แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม เขต 10 กรุงเทพมหานคร

- สนามบิน
- ถนน
- ทาวเวอร์ไฟ

0 20 40 60 Kilometers

9.2 สรุปสถาบันอุดมศึกษาตามข้อเสนอ

ตารางที่ 9.11 สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย จำแนกเป็นรายเขต

เขต	สถาบัน/มหาวิทยาลัย	ที่ตั้ง/จังหวัด	หมายเหตุ
1	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	รังสิต ปทุมธานี	
2	มหาวิทยาลัยบูรพา	ชลบุรี	
3	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	นครราชสีมา	
4	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ขอนแก่น	
5	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้	เชียงใหม่ เชียงใหม่	- เน้นเฉพาะทาง
6	มหาวิทยาลัยนเรศวร	พิษณุโลก	
7	-	-	
8	-	-	
9	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สงขลา	- (ภูมิภาคอ่าวไทย)
10	- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) - สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า - มหาวิทยาลัยมหิดล - มหาวิทยาลัยศิลปากร	กรุงเทพมหานคร	- ให้แต่ละมหาวิทยาลัยเน้น ความเชี่ยวชาญเฉพาะ - สอนระดับ ป.โท/เอก - เชื่อมโยงเครือข่ายกับ Teaching University - ดำเนินการในลักษณะ Consortium/University Network

ตารางที่ 9.12 สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการสอน จำแนกเป็นรายเขต

เขต	สถาบัน/มหาวิทยาลัย	ที่ตั้ง/จังหวัด	หมายเหตุ
1	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยปทุมธานี 	ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี	- Comprehensive University - Comprehensive University - Specialization University
2	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยปราจีนบุรี มหาวิทยาลัยพระปกเกล้า 	ปราจีนบุรี จันทบุรี	- Comprehensive University - Comprehensive University
3	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยนครราชสีมา มหาวิทยาลัยสุรินทร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 	นครราชสีมา สุรินทร์ อุบลราชธานี	- Comprehensive University - Comprehensive University - Comprehensive University
4	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยอุดรธานี มหาวิทยาลัยภูพาน วิทยาลัยสุวรรณภูมิ 	มหาสารคาม อุดรธานี สกลนคร ร้อยเอ็ด	- Comprehensive University - Comprehensive University - Comprehensive University - เน้นการสอนด้านเกษตร
5	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยหิรัญผิข่าง 	เชียงราย พะเยา ลำปาง	
6	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร 	นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร	
7	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยอุทัย มหาวิทยาลัยนครปฐม มหาวิทยาลัยเพชรบุรี 	สุพรรณบุรี นครปฐม เพชรบุรี	
8	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยอันดามัน 	กระบี่ ตรัง	- (ฝั่งอันดามัน) - วิทยาเขตมหาวิทยาลัยอันดามัน
9	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยนราธิวาส 	สงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี นราธิวาส	- (ฝั่งอ่าวไทย)
10	-	-	-

ตารางที่ 9.13 สรุปสถาบันอุดมศึกษากลุ่มวิทยาลัยชุมชน จำแนกเป็นรายเขต

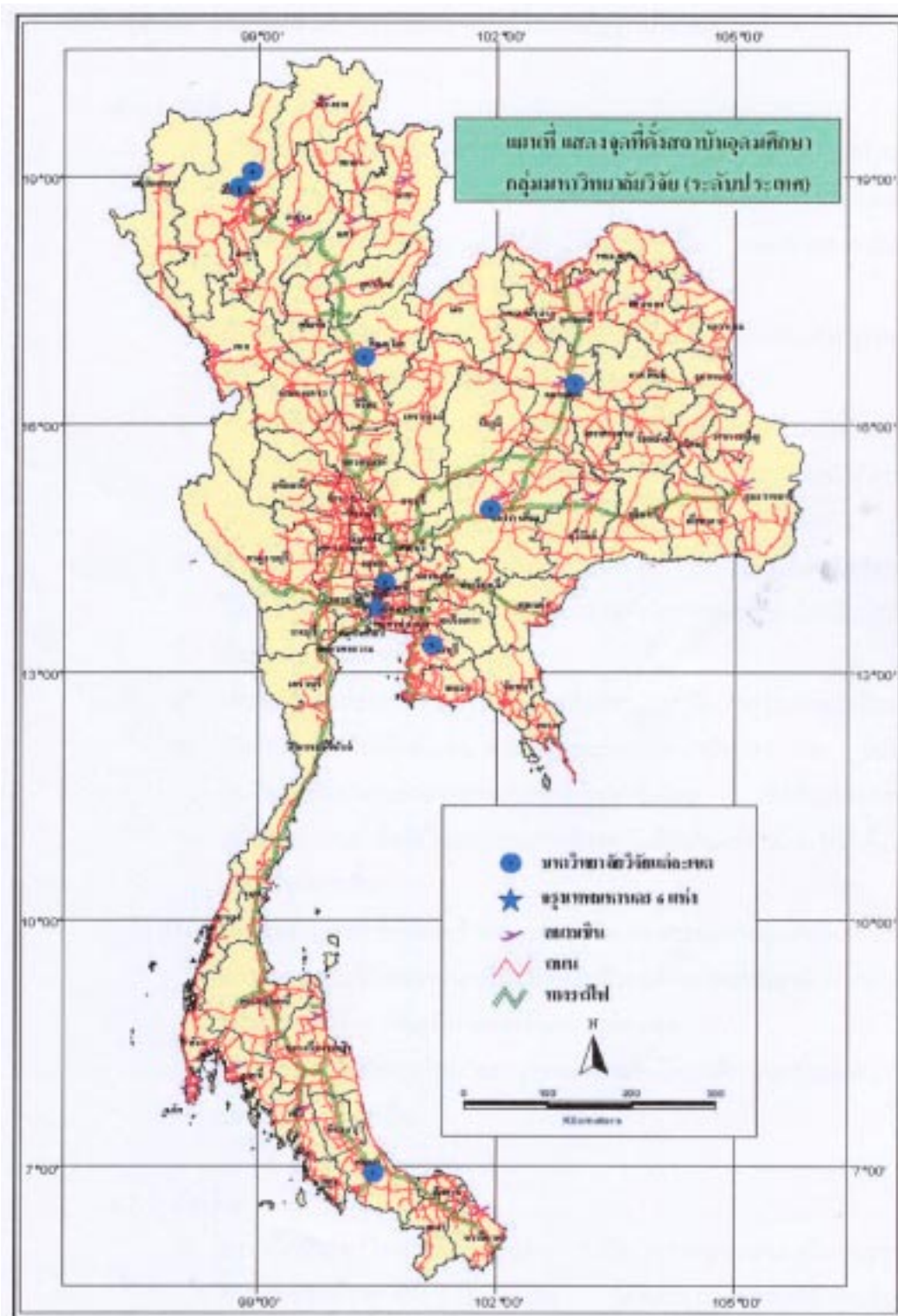
เขต	สถาบัน/มหาวิทยาลัย	ที่ตั้ง/จังหวัด	หมายเหตุ
1	<ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยชุมชนปทุมธานี วิทยาลัยชุมชนสิงห์บุรี วิทยาลัยชุมชนอ่างทอง วิทยาลัยชุมชนลพบุรี วิทยาลัยชุมชนสระบุรี วิทยาลัยชุมชนชัยนาท วิทยาลัยชุมชนพระนครศรีอยุธยา 	<p>ปทุมธานี สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี สระบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา</p>	สาขาที่สอนควรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น
2	<ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยชุมชนปราจีนบุรี วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว วิทยาลัยชุมชนนครนายก วิทยาลัยชุมชนฉะเชิงเทรา วิทยาลัยชุมชนสมุทรปราการ วิทยาลัยชุมชนชลบุรี วิทยาลัยชุมชนระยอง วิทยาลัยชุมชนจันทบุรี วิทยาลัยชุมชนตราด 	<p>ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด</p>	สาขาที่สอนควรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น
3	<ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยชุมชนชัยภูมิ วิทยาลัยชุมชนนครราชสีมา วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ วิทยาลัยชุมชนสุรินทร์ วิทยาลัยชุมชนศรีสะเกษ วิทยาลัยชุมชนอุบลราชธานี วิทยาลัยชุมชนอำนาจเจริญ วิทยาลัยชุมชนยโสธร 	<p>ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร</p>	สาขาที่สอนควรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น

ตารางที่ 9.13 (ต่อ)

เขต	สถาบัน/มหาวิทยาลัย	ที่ตั้ง/จังหวัด	หมายเหตุ	
4	<ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนเลย • วิทยาลัยชุมชนอุดรธานี • วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู • วิทยาลัยชุมชนหนองคาย • วิทยาลัยชุมชนสกลนคร • วิทยาลัยชุมชนนครพนม • วิทยาลัยชุมชนขอนแก่น • วิทยาลัยชุมชนกาฬสินธุ์ • วิทยาลัยชุมชนร้อยเอ็ด • วิทยาลัยชุมชนมหาสารคาม • วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร 	เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร นครพนม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม มุกดาหาร	สาขาที่สอนควรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น	
5	<ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน • วิทยาลัยชุมชนเชียงใหม่ • วิทยาลัยชุมชนเชียงราย • วิทยาลัยชุมชนพะเยา • วิทยาลัยชุมชนลำพูน • วิทยาลัยชุมชนลำปาง • วิทยาลัยชุมชนแพร่ • วิทยาลัยชุมชนน่าน 	แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน		สาขาที่สอนควรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น
6	<ul style="list-style-type: none"> วิทยาลัยชุมชนตาก วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย วิทยาลัยชุมชนอุดรดิตถ์ วิทยาลัยชุมชนพิษณุโลก วิทยาลัยชุมชนกำแพงเพชร วิทยาลัยชุมชนพิจิตร วิทยาลัยชุมชนเพชรบูรณ์ วิทยาลัยชุมชนนครสวรรค์ วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี 	ตาก สุโขทัย อุดรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี		

ตารางที่ 9.13 (ต่อ)

เขต	สถาบัน/มหาวิทยาลัย	ที่ตั้ง/จังหวัด	หมายเหตุ
7	วิทยาลัยชุมชนกาญจนบุรี วิทยาลัยชุมชนประจวบคีรีขันธ์ วิทยาลัยชุมชนเพชรบุรี วิทยาลัยชุมชนราชบุรี วิทยาลัยชุมชนสุพรรณบุรี วิทยาลัยชุมชนสมุทรสงคราม วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร	กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร	สาขาที่สอนควรสอดคล้อง กับบริบทและความต้องการ ของท้องถิ่น
8	วิทยาลัยชุมชนชุมพร วิทยาลัยชุมชนระนอง วิทยาลัยชุมชนพังงา วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต วิทยาลัยชุมชนกระบี่ วิทยาลัยชุมชนนครศรีธรรมราช	ชุมพร ระนอง พังงา สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช	
9	วิทยาลัยชุมชนสงขลา วิทยาลัยชุมชนพัทลุง วิทยาลัยชุมชนตรัง วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยชุมชนยะลา วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส	สงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส	

9.3 ข้อดี ข้อเสีย ของข้อเสนอการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

9.3.1 ข้อดี

- 1) เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ทั่วถึง และ เป็นธรรมแก่ประชาชนมากขึ้น ประชาชนผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายมีสิทธิเลือกเรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ใกล้ภูมิลำเนามากขึ้น และมีโอกาสเลือกคณะ/สาขาวิชาที่ตนเองถนัดหรือชอบมากขึ้น
- 2) เป็นการใช้ทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เดิมให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร
- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษา รูปแบบใหม่จะทำให้สถาบันซึ่งมีคณะ/สาขาวิชาเพิ่มขึ้น มีศักยภาพในการรับนักศึกษาได้มากขึ้น
- 4) ผู้จบการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษารูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม มีความรู้ความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติได้มากขึ้น
- 5) ประหยัดงบประมาณของรัฐในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเต็มรูปแบบแห่งใหม่
- 6) เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งทรัพยากรภูมิปัญญา และสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาในท้องถิ่นจะถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น
- 7) ช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าส่วนกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพื่อแสวงหาสถานที่เรียนของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อมีสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาครองรับอย่างเพียงพอ
- 8) เปิดโอกาสให้บุคลากรในบางสาขาสามารถหรือมีการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์มากขึ้น

9.3.2 ข้อเสีย

- 1) อาจเกิดปัญหาในการจัดวางบุคลากรเมื่อมีการหลอมรวมหรือยุบรวมสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะบุคลากรที่มีตำแหน่งบริหาร ซึ่งในประเด็นนี้ควรจะได้มีการศึกษาเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

2) การปรับระดับมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา อาจจำเป็นต้องใช้เวลา เนื่องจากแต่ละสถาบันอุดมศึกษามีมาตรฐานคุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอน และบุคลากรที่แตกต่างกัน

3) ต้นสังกัด (กรม/กระทรวง) ของสถาบันอุดมศึกษาเดิมอาจไม่ยินยอมให้มีการหลอมรวมหรือยุบรวม เพราะเกรงเสียอำนาจและอาณาจักรทางวิชาการ

4) อาจเกิดความยากลำบากในการติดต่อสื่อสาร และการประสานงานในระยะเริ่มแรก เนื่องจากแต่ละสถาบันอาจมีที่ตั้งอยู่ห่างไกลกัน

5) อาจมีปัญหาในการบริหารองค์กรซึ่งมีขนาดใหญ่ขึ้น

6) ปัญหาในการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายสนับสนุนการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ไม่เป็นที่นิยมของนักเรียน

7) หลักสูตรบางสาขาอาชีพ อาจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสเศรษฐกิจโลก บางสาขาวิชาเปิดหรือพัฒนาไม่ทันสถานการณ์ แต่บางสาขาวิชาอาจหมดความสำคัญและไม่มีผู้เรียน

8) ปัญหาการแทรกแซงทางด้านการเมือง

9) อาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดในหมู่บุคลากรทั้งภายในสถาบัน และระหว่างสถาบันในเรื่องของการกำหนดจุดที่ตั้ง

9.4 มาตรการ/แนวทางในการกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา

1) ต้องมีการประชุมหารือร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากร สังกัดสถาบันที่จะหลอมรวม ยุบรวม และสถาบันที่จะเป็นแกนในการกำหนดจุดที่ตั้ง ทั้งนี้รวมถึงความตกลงยินยอมของกระทรวง และ/หรือกรมต้นสังกัดด้วย

2) การบริหารจัดการด้านงบประมาณและการเรียนการสอน ควรกระจายความรับผิดชอบลงไปสู่คณะวิชาให้มากขึ้น

3) เพื่อความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ สาขาวิชาที่มีผู้เรียนน้อย ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย ในทางตรงกันข้าม สาขาวิชาที่มีผู้เรียนมาก ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณมากตามไปด้วย

4) การบริหารและการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ไม่ควรมุ่งเน้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากเกินไป แต่ควรคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนที่สามารถสร้างงานเองได้

5) ควรจะได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้มีความทันสมัยและตรงตามเหตุการณ์มากขึ้น อีกทั้งป้องกันมิให้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในทางที่มีขอบ

6) ควรมีแผนแม่บทอุดมศึกษาแห่งชาติระยะยาว เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนา

7) มาตรการด้านงบประมาณอาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบีบบังคับ หรือ สนับสนุนการดำเนินการด้านอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

8) สถาบันอุดมศึกษาที่ได้หลอมรวม ยุบรวม หรือยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยตามข้อเสนอของการศึกษานี้ ให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปตามปกติ หรือตามพระราชบัญญัติของสถาบันที่จะตราขึ้นใหม่

9.5 ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและความคุ้มค่า

ประเด็นปัญหาประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ โครงการจัดระบบและการหลอมรวมสถาบันการศึกษา ตลอดจนการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ 3 ระดับที่เสนอไปแล้วนั้นมีความถูกต้องหรือความยอมรับได้ในเชิงเศรษฐกิจหรือไม่ เรามีหลักเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเพื่อการตัดสินใจ อยู่ 2 หลักเกณฑ์ คือ

- 1) ความเป็นไปได้เชิงเศรษฐกิจ (Economic feasibility) และ
- 2) ความคุ้มค่าของการดำเนินงาน (Cost effectiveness)

9.5.1 ความเป็นไปได้เชิงเศรษฐกิจ

เป็นหลักเกณฑ์เพื่อใช้เปรียบเทียบและตัดสินใจว่า โครงการที่เสนอขึ้นมา นั้น ก่อให้เกิดผลประโยชน์ (Benefits) และค่าใช้จ่ายหรือต้นทุน (Costs) อะไรบ้าง เป็นมูลค่าเท่าไร และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น นั้นคุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปหรือไม่ รายการผลประโยชน์และรายการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้น ต้องรวมทั้งผลประโยชน์ (และค่าใช้จ่าย) ที่เป็นรูปธรรม (Tangible benefits, Tangible costs) คือส่วนที่สามารถประเมินค่าได้ด้วยการซื้อขายกันในตลาด ผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายอีกส่วนหนึ่งเป็นประเภทที่ไม่เป็นรูปธรรม (Intangibles) คือไม่สามารถประเมินค่าได้ด้วยราคาในตลาดได้ เพราะเป็นประโยชน์

หรือความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม คือ ผู้ที่ได้ประโยชน์และผู้ que เสียประโยชน์ กระจัดกระจายกันอยู่ และผลประโยชน์หรือส่วนสูญเสียนี้มิใช่เป็นสินค้าหรือ บริการที่ซื้อขายกันในตลาด คือ อยู่นอกระบบตลาด (Non-market benefits and costs) นอกจากนี้ทั้งผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายที่เป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม ยังจำแนกต่อไปได้ว่าเกิดขึ้นกับตัวบุคคล (Private benefits/Private costs) และ ที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม (Social benefits/Social costs)

เมื่อพิจารณาทั้งระบบแล้ว รายการผลประโยชน์และรายการค่าใช้จ่าย ที่จะเกิดขึ้นมีดังนี้

ตารางที่ 9.14 รายการผลประโยชน์จากการจัดระบบและการกำหนดที่ตั้งของ มหาวิทยาลัย

ผลประโยชน์รูปธรรม		ผลประโยชน์ต่อสังคม	
ผลประโยชน์ ส่วนตัว	ผลประโยชน์ต่อ สังคม	ผลประโยชน์ ส่วนตัว	ผลประโยชน์ต่อสังคม
- ประหยัด ค่าใช้จ่ายของ นักศึกษา	- ใช้อาคารสถานที่ และเครื่องอุปกรณ ของมหาวิทยาลัย อย่างเต็มที่ยิ่งขึ้น	- นักศึกษามี โอกาสและมี ทางเลือก มากขึ้น	- ก่อให้เกิดโอกาสการประกอบ อาชีพ การจ้างงาน และธุรกิจ บริการในบริเวณสถาบัน การศึกษา - เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของท้องถิ่น - เกิดชุมชนของผู้มีการศึกษา - เกิดกิจกรรมทางศิลป วัฒนธรรม และการกีฬา - ก่อให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่ตรง กับความต้องการของท้องถิ่น

ตารางที่ 9.15 รายการค่าใช้จ่ายและต้นทุนของการจัดระบบและกำหนดที่ตั้งของมหาวิทยาลัย

ผลประโยชน์รูปธรรม		ผลประโยชน์ต่อสังคม	
ผลประโยชน์ส่วนตัว	ผลประโยชน์ต่อสังคม	ผลประโยชน์ส่วนตัว	ผลประโยชน์ต่อสังคม
- นักศึกษามีโอกาสและมีทางเลือก	- ค่าใช้จ่ายเชิงสุขภาพขององค์กรส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	-	- อาจก่อให้เกิดความแออัดในบางพื้นที่และบางเวลา

เมื่อเปรียบเทียบรายการและมูลค่าที่น่าจะเป็น ระหว่างด้านผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วอาจสรุปได้ว่า ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นนั้นมีมากกว่าและตกทอดแก่บุคคลจำนวนมากทางด้านความสูญเสีย ที่อาจจะเห็นได้ชัดเจนก็คือ ผลประโยชน์ด้านส่วนตัวที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษา คือ การประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางย้ายภูมิลำเนา ค่าเช่าที่พัก และอุปกรณ์การเรียน น่าจะเกิดขึ้นเป็นมูลค่าที่ไม่น้อย เมื่อพิจารณาประกอบกับผลที่จะเกิดขึ้นทางการขยายโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าเรียนเป็นจำนวนมากขึ้น สามารถเลือกสถาบันและสาขาการศึกษาที่ตรงกับความต้องการได้มากขึ้น ผลประโยชน์ส่วนนี้น่าจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวที่มีมูลค่ามาก ผลประโยชน์เชิงรูปธรรมที่สังคมได้รับ คือ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน และอาคารสถานที่ของสถาบันบางแห่งจะถูกใช้งานอย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น สำหรับประโยชน์นามธรรมที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวมมีหลายรายการเช่นกัน นับตั้งแต่การก่อให้เกิดโอกาสการจ้างงาน การประกอบอาชีพ และการเติบโตของเศรษฐกิจของชุมชนในบริเวณใกล้เคียง จนถึงการมีทรัพยากรมนุษย์และองค์ความรู้ที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างบรรยากาศของชุมชนที่ประกอบด้วยผู้มีการศึกษา มีกิจกรรมทางศิลปวิทยาเกิดขึ้น ผลประโยชน์ประเภทนี้บางครั้งเรียกกันว่า ผลประโยชน์ข้างเคียงในทางบวก (Positive externalities)

สำหรับรายการทางด้านต้นทุนที่ควรได้รับความสนใจก็คือ รายการต้นทุนประเภทรูปธรรมที่เกิดขึ้นต่อบุคคลและสถาบัน ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

9.5.2 ความคุ้มทุนของกิจกรรม

ความเป็นไปได้เชิงเศรษฐกิจเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินโดยภาพรวมว่า โครงการนั้นควรกระทำหรือไม่ แต่ในขั้นต่อไปก็คือ เมื่อดำเนินการแล้วและในระดับองค์กร ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้นจะได้รับการชำระ (Financing) อย่างไร

รายจ่ายที่จะเกิดขึ้นเพิ่มขึ้นในที่นี้ก็คือ ค่าหน่วยกิตของนักศึกษาอาจต้องได้รับการพิจารณาใหม่ให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนจริง (Real cost) ของการให้การศึกษาต่อนักศึกษา ต้นทุนเช่นนี้รวมค่าใช้จ่ายสำหรับบุคลากรผู้สอนและค่าเสื่อมมูลค่า ค่าบำรุงรักษาอาคารสถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายทางด้านบริการสนับสนุน ตลอดจนรายจ่ายสุขาภิบาลในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลจ่ายอุดหนุน (Subsidize) ให้จนครอบคลุมเกือบทุกรายการที่มีผลทำให้ค่าหน่วยกิตที่นักศึกษาต้องจ่ายมีระดับต่ำมาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล ค่าใช้จ่ายในการให้การศึกษาจะต้องตกทอดมาสู่ศึกษามากขึ้น แต่จะตกทอดมาบางส่วนเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นจะทำให้นักศึกษาจากครอบครัวที่ยากจนสูญเสียโอกาสได้รับการศึกษา และค่าใช้จ่ายอีกส่วนหนึ่งต้องมาจากแหล่งอื่น คือ ธุรกิจภาคเอกชน ชุมชน และรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งจะขอเสนอสำหรับสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ดังนี้

1) สถาบันระดับมหาวิทยาลัยแห่งชาติ หรือมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) นอกเหนือจากเงินงบประมาณที่รัฐและส่วนกลางจัดให้จำนวนหนึ่งแล้ว มหาวิทยาลัยระดับนี้อาจแสวงหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนดังนี้

ก) ค่าหน่วยกิตจากนักศึกษาที่อาจเก็บเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับบัณฑิตศึกษา

ข) ดำเนินงานวิจัยร่วมกับธุรกิจภาคเอกชนในประเด็นปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาได้รับค่าตอบแทนส่วนหนึ่ง

ค) ดำเนินงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานในภาครัฐบาลในลักษณะเดียวกันกับที่กระทำกับภาคเอกชน

2) สถาบันระดับมหาวิทยาลัยที่มุ่งการสอน (Teaching University) แหล่งเงินรายได้ที่จะแสวงหามาสมทบกับงบประมาณรัฐบาลอาจมีดังนี้

ก) ค่าหน่วยกิตจากนักศึกษาในลักษณะเดียวกันกับกรณีมหาวิทยาลัยวิจัย

ข) จัดหลักสูตรที่มีใบปริญญา (Non-degree programmes) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของภูมิภาคหรือชุมชน หรือตามความร่วมมือกับ

ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแสวงหารายได้

ค) เงินบริจาคจากภาคเอกชนสำหรับโครงการก่อสร้างอาคาร สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ โดยให้เงินบริจาคเป็นรายจ่ายที่สามารถหักออกได้จากรายได้ที่ต้องแจ้งเพื่อเสียภาษี

3) วิทยาลัยชุมชน (Community College) เนื่องด้วยสถาบันระดับนี้มุ่งหมายตอบสนองการผลิตบุคลากรวิชาชีพ ซึ่งมักจะมาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ค่าหน่วยกิตจึงควรรักษาไว้ในระดับต่ำ เพื่อให้โอกาสต่อบุคคลกลุ่มนี้ แหล่งรายได้ที่อาจแสวงหาได้ก็คือ

ก) จัดหลักสูตรอบรมวิชาชีพที่เพิ่มทักษะของผู้ประกอบอาชีพในสาขาต่างๆ

ข) เงินภาษีที่เก็บได้ในท้องถิ่น เช่น ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และโรงเรือน และส่วนหนึ่งของภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ซึ่งตามปกติจะส่งให้กรมสรรพากร การได้รับส่วนแบ่งจากเงินภาษีที่จัดเก็บได้ในท้องถิ่นเช่นนี้มีเหตุผลทางด้านความเสมอภาคทางเศรษฐกิจด้วย เนื่องจากการมีสถาบันการศึกษาทำให้เกิดการเติบโตทางธุรกิจ รายได้ และการจ้างงาน ดังนั้นสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นผู้ชักนำให้เกิดรายได้ขึ้นเช่นนี้ ก็น่าจะมีส่วนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนด้วย

9.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในอนาคต

เพื่อให้การบริหารจัดการการอุดมศึกษาของประเทศดำเนินการไปได้ตามเป้าหมายหลักของวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา ที่สำคัญคือ มุ่งลดการสูญเปล่าทางการศึกษา เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการมากขึ้น มุ่งกระจายโอกาสให้ทั่วถึง ความมีเอกภาพเชิงนโยบาย รวมทั้งทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในอนาคต การศึกษาคั้งนี้เสนอแนะว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรให้ความสนใจและพิจารณาอย่างจริงจังในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) เพื่อเป็นการกระจายโอกาสและความเป็นธรรมด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รัฐไม่จำเป็นต้องจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่เต็มรูปแบบ อันจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งนี้รวมถึงการขยายวิทยาเขตของสถาบันหรือมหาวิทยาลัยหลักในอนาคตด้วย สถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้วกว่า 850 แห่ง

มีศักยภาพที่จะรองรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพได้อย่างดี เพียงปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ ดังที่ได้นำเสนอไว้แล้วในการศึกษานี้

ตัวอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นการกระจายโอกาสสู่ภูมิภาคได้อย่างดี คือ การจัดการเรียนการสอนระบบทางไกล INTERNET และ/หรือ ETV ในวิทยาเขตหรือศูนย์วิทยบริการที่มีอยู่แล้ว โดยจัดเวลาการเรียนการสอนให้ตรงกันทั่วประเทศ อาจารย์ผู้สอนคนเดียวกัน สามารถสอนวิชาเดียวกันให้ผู้เรียนทุกภูมิภาคได้เรียนพร้อมกัน

2) การกระจายโอกาสทางการศึกษาอีกวิธีหนึ่งที่สามารถให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาลงสู่ระดับรากหญ้า (Grass root) ได้คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น สถาบันอุดมศึกษาหลักไปใช้อาคารสถานที่ของหน่วยราชการหรือที่ทำการของเอกชนเป็นศูนย์วิทยบริการเพื่อทำการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นการประหยัดงบประมาณได้เป็นจำนวนมาก

3) ภารกิจการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันมิได้ให้บริการเฉพาะภาครัฐหรือส่วนราชการดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา การจัดการอุดมศึกษาในอนาคตต้องทำให้ผู้ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมลงทุนด้วย ทั้งนี้สามารถดำเนินการได้โดย

- สนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นที่มีความพร้อม เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดและ/หรือหอการค้าร่วมกันลงทุนด้านการศึกษา การจัดตั้งสถาบันทั้งในด้านงบประมาณและทรัพยากรด้านอื่น ๆ เพื่อดำเนินการการศึกษาที่จะตอบสนองความต้องการการพัฒนาท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศต่อไป

- เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน องค์กร/มูลนิธิ และ/หรือสถานประกอบการเข้ามาร่วมรับภาระในการจัดอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่สังคมและตลาดยังมีความต้องการ โดยรัฐมีมาตรการสนับสนุนด้านภาษี เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของคณาจารย์และของนักศึกษา เป็นต้น

- ให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษามากขึ้น โดยรัฐมีมาตรการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสโดยการให้ทุนการศึกษา เงินกู้ยืม หรือจัดสรรโควตาพิเศษต่างๆ เป็นต้น

4) ประสบการณ์ที่ผ่านมาของการเปิดวิทยาเขตในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ของสถาบันหลักพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จ ด้วยปัจจัยสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ

คือ (1) อยู่ห่างไกลจากสถาบันหลัก ทำให้ไม่สามารถจัดสรรบุคลากรไปทำการสอนได้ (2) ใช้งบประมาณการลงทุนค่อนข้างสูงมาก และ (3) พื้นที่ที่จัดตั้งวิทยาเขตอาจมีอุปสงค์ด้านการศึกษาต่ำ ดังนั้นรัฐควรมองรูปแบบของการรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในรูปของการหลอมรวม ยุบรวม ยกฐานะ หรือเครือข่ายความร่วมมือ แล้วแต่กรณี โดยรัฐส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือใช้มาตรการด้านงบประมาณเพื่อให้รูปแบบของการรวมกลุ่มสถาบันดังกล่าวเกิดขึ้นได้

5) รัฐต้องสร้างความเป็นเอกภาพด้านอุดมศึกษา โดยกำหนดเป็นนโยบายหรือมาตรการที่ชัดเจนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ที่ต้องมีความร่วมมือเชื่อมโยงกัน

- มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) ต้องมุ่งเน้นทำการวิจัยและเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท/เอก เท่านั้น (ยกเว้นปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลน) สามารถรับช่วงต่อจากมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนได้

- มหาวิทยาลัยที่เน้นการสอน (Teaching University) ต้องมุ่งเน้นการสอนระดับปริญญาตรี/โท เป็นหลัก และต้องไม่ซ้ำซ้อนกับมหาวิทยาลัยวิจัย ทั้งนี้ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนหนึ่งจากกลุ่มนี้สามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยวิจัยได้

- วิทยาลัยชุมชน (Community College) มุ่งเน้นการสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีที่เป็นวิชาชีพที่ท้องถิ่นต้องการ นอกจากทำการสอนดังกล่าวแล้ว การอบรมวิชาชีพระยะสั้นต้องเป็นอีกภารกิจหนึ่งของสถาบันในกลุ่มนี้ ผู้สำเร็จจากวิทยาลัยชุมชนสามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนได้ ด้วยความตกลงร่วมกัน

6) สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีขึ้นไปส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็น Comprehensive University คือ สอนในหลากหลายสาขาวิชา รัฐต้องมีมาตรการให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความเด่นเฉพาะมากขึ้น เช่น แทนที่ 3-4 สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเดียวกันจะเปิดสอนทั้ง 3 กลุ่มสาขาวิชาคือ อาจกำหนดให้สถาบันหลักมีได้ทั้ง 3 กลุ่มสาขาวิชา แต่สถาบันที่เหลือแยกกลุ่มสาขาวิชากันรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและการแย่งนักศึกษาเข้าเรียน

7) การกระจายโอกาสอุดมศึกษาให้เป็นธรรมมากขึ้นอีกวิธีหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคสามารถกำหนดโควตาพิเศษการรับเข้าศึกษาต่ออย่างอิสระ แทนที่จะเป็น 50 : 50 สำหรับสัดส่วนโควตาภูมิภาค

ในพื้นที่บริการต่อไควต๋าส่วนกลาง อาจปรับเปลี่ยนเป็น 60 : 40 หรือ 70 : 30 หรืออาจเป็น 90 : 10 ก็ได้แล้วแต่กรณี

อนึ่ง การกำหนดไควต๋าพิเศษอาจเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค จัดการได้อย่างอิสระ ซึ่งอาจกำหนดได้ทั้งไควต๋าเรียนดี ไควต๋าพิเศษด้านการกีฬา ดนตรี หรือโครงการกลับคืนสู่ภูมิภาคแล้วจบการศึกษา เป็นต้น

8) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก ดังนี้

- วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง พันธกิจ และภารกิจของสถาบันที่จะจัดตั้ง (มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยเน้นการสอน หรือวิทยาลัยชุมชน)

- บริบทของสถานที่ตั้ง เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น

- มีการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) เพื่อดูศักยภาพและความพร้อม

- มีการจัดทำแผนการพัฒนาศาสนาทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการทั่วไป ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

- สาขาวิชาที่เปิดสอนต้องสอดคล้องกับจุดเน้นประเภท และลักษณะของสถาบัน และความต้องการกำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศ

9) การอนุมัติให้เปิดสอนสาขาวิชาในกลุ่มใดก็ตาม ต้องมุ่งเน้นความต้องการของสังคมและตลาดเป็นสำคัญ สำหรับสาขาวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ ซึ่งเปิดทำการสอนอยู่มากแล้วในเกือบทุกสถาบัน ควรสนับสนุนให้ผลิตบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะมากขึ้น เช่น การบัญชี การท่องเที่ยว ครู/อาจารย์เฉพาะทาง เป็นต้น

10) ต้องมีการจัดทำแผนแม่บทอุดมศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

11) รัฐต้องมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาให้สูงขึ้นในด้านการเรียนการสอน การวิจัย เพื่อให้สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้มากกว่าการเน้นขยายในเชิงปริมาณเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

บรรณานุกรม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.**

กรุงเทพมหานคร : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. **สถิติจัดหางาน.** กรมการจัดหางาน

กระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
 رأไทยเพรส จำกัด, 2544.

เกษม วัฒนชัย. **การอุดมศึกษาในคริสต์วรรษที่ 21.** เอกสารโรเนียวนำเสนอต่อ

คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาแห่งชาติ พฤษภาคม 2542.

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. **บนเส้นทางอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สำนัก

พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ฉันทนา จันทร์บรรจง. **การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น.** สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ที.พี. พรินท์
 จำกัด, 2542.

ชูเวช ชาญสง่าเวช. **รายงานการวิจัยเรื่อง “การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศ**

สหรัฐอเมริกา”. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพ
มหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2543.

ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. **รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียน**

รู้ในระดับบัณฑิตศึกษา”. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณ
 การพิมพ์, 2543.

วินัย วีระพัฒนานนท์. **รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง “หลักเกณฑ์และรูปแบบ**

การพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับบัณฑิตศึกษา”. กรุงเทพมหานคร
 : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543.

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **รายงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการ**

**ปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา : รูปแบบการจัดกลุ่ม
 อุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการ
 วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เสริมศรี ไชยศรี และคณะ. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง “หลักเกณฑ์และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การบริหารงบประมาณแบบเน้นผลงานในระดับอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศฟินแลนด์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

— — — — — **คุณภาพและการประกันคุณภาพในวิถีทรรศน์การปฏิรูปอุดมศึกษา.** รายงานชุด “แนวทางปฏิรูปอุดมศึกษาไทย”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

— — — — — **แนวคิดและทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21.** เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 มกราคม 2540. ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร.

— — — — — **แนวทางการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

— — — — — **แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา.** รายงานชุด “แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

— — — — — รายงานวิจัยแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยโทรสนเทศของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

— — — — — **รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา.** รายงานชุด “แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

— — — — — **สภาพการกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและแนวทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร : สกศ, 2545

— — — — — **อุดมศึกษาสู่ปวงชน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.

— — — — — **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549)**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.

— — — — — **สรุปการสัมมนาเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานด้านประชากรระดับพื้นที่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)”** สิงหาคม 2544 ณ ห้องปรีณซ์บอลรูม 3 โรงแรมปรีณซ์พาลาส กรุงเทพมหานคร.

สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา. **การศึกษาตัวแปรเพื่อกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

— — — — — **รายงานความก้าวหน้าโครงการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2539**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา, 2540.

สุธรรม อารีกุล. **อุดมศึกษาสู่ปวงชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

สรวิชัย วงศ์ชะอุ่ม. “ผลจากการระดมความคิดประชาชนทุกระดับ” นำเสนอในการสัมมนาระดับชาติ ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2543 ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ฉบับพิเศษ ประจำปี 2543 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543.

ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารนครธนจำกัด (มหาชน). **รวมบทความวิเคราะห์ข้อตกลง GATT ผลกระทบและการรับขีดความสามารถของไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารนครธนจำกัด (มหาชน), 2538.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, มนัส สุวรรณ, ประหยัด ปานดี และคณะ. **รายงานการศึกษาจัดทำแผนหลักทางการศึกษาในโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ร่วมกับ บริษัทสถาปนิกหนึ่งร้อยสิบ จำกัด มกราคม 2543.

Asian Development Bank. Framework and Criteria or the Appraisal and Socioeconomic Justification of Education Projects : A Reference Guide for Bank stall, Consultants and Executing Agencies. Manila : ADB, 1994.

OECD. OECD Proceeding : Asia and the Global Crisis. Paris : OECD, 1999.

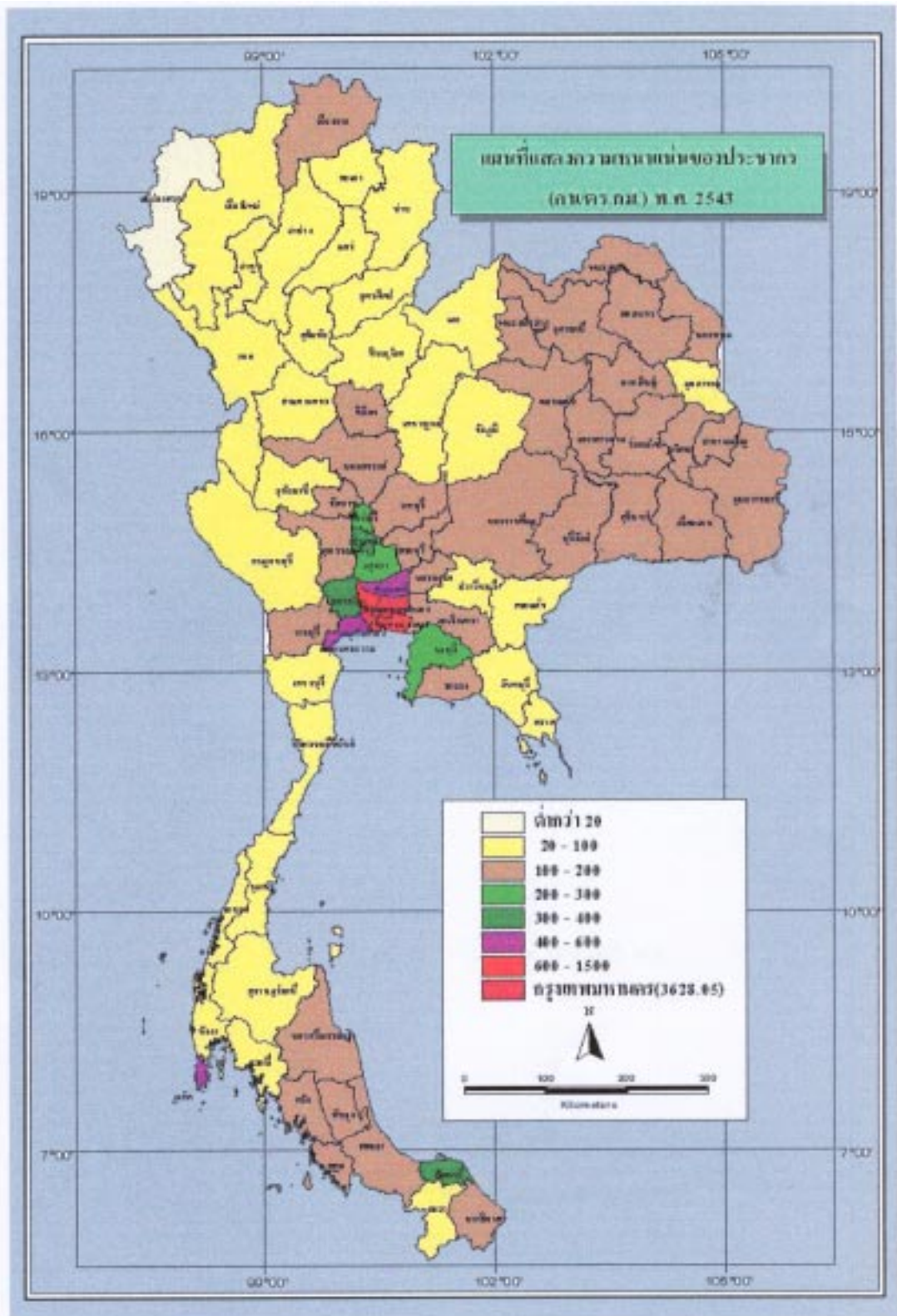
World Wide Web

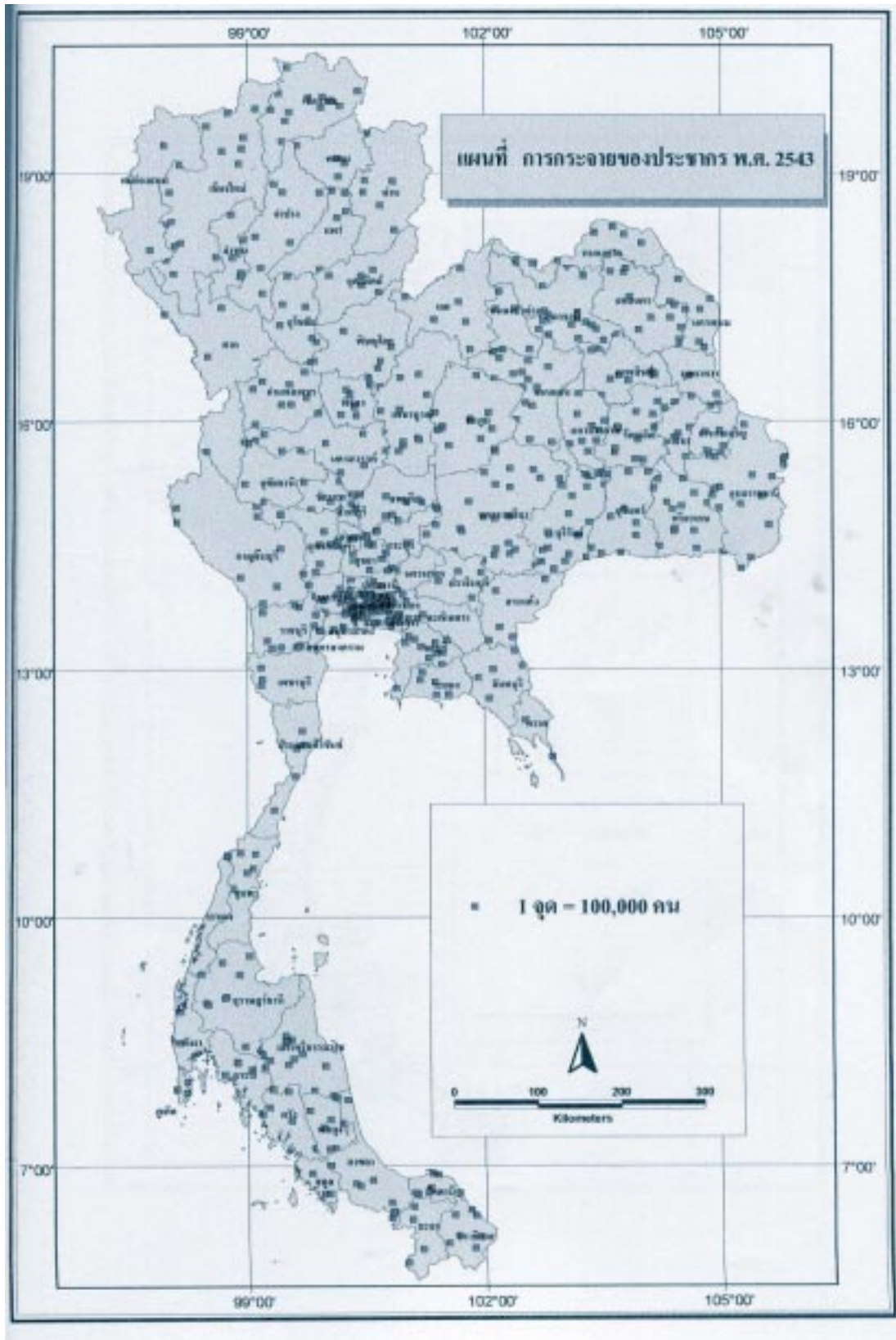
<http://www.moe.go.th>

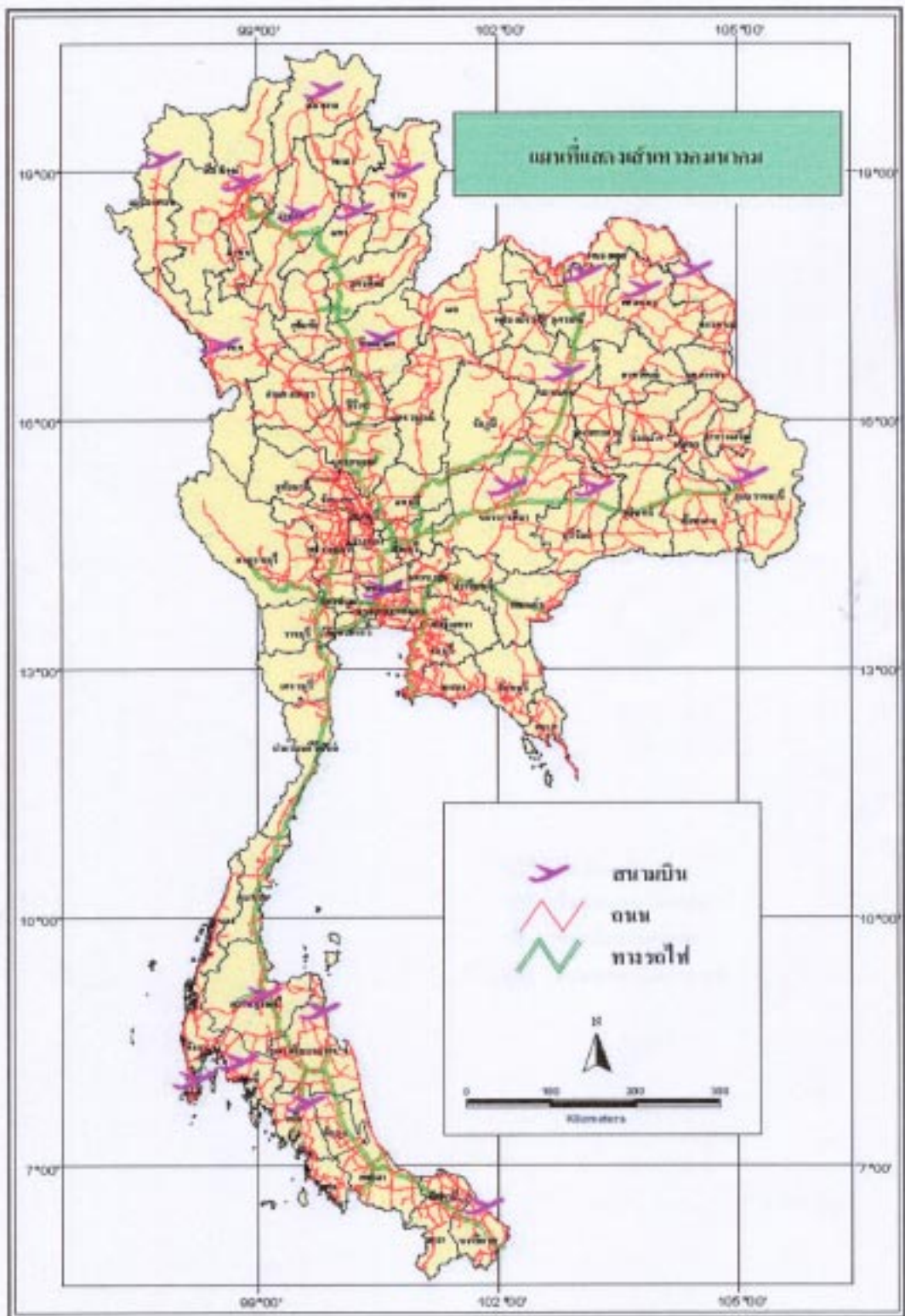
<http://www.mua.go.th>

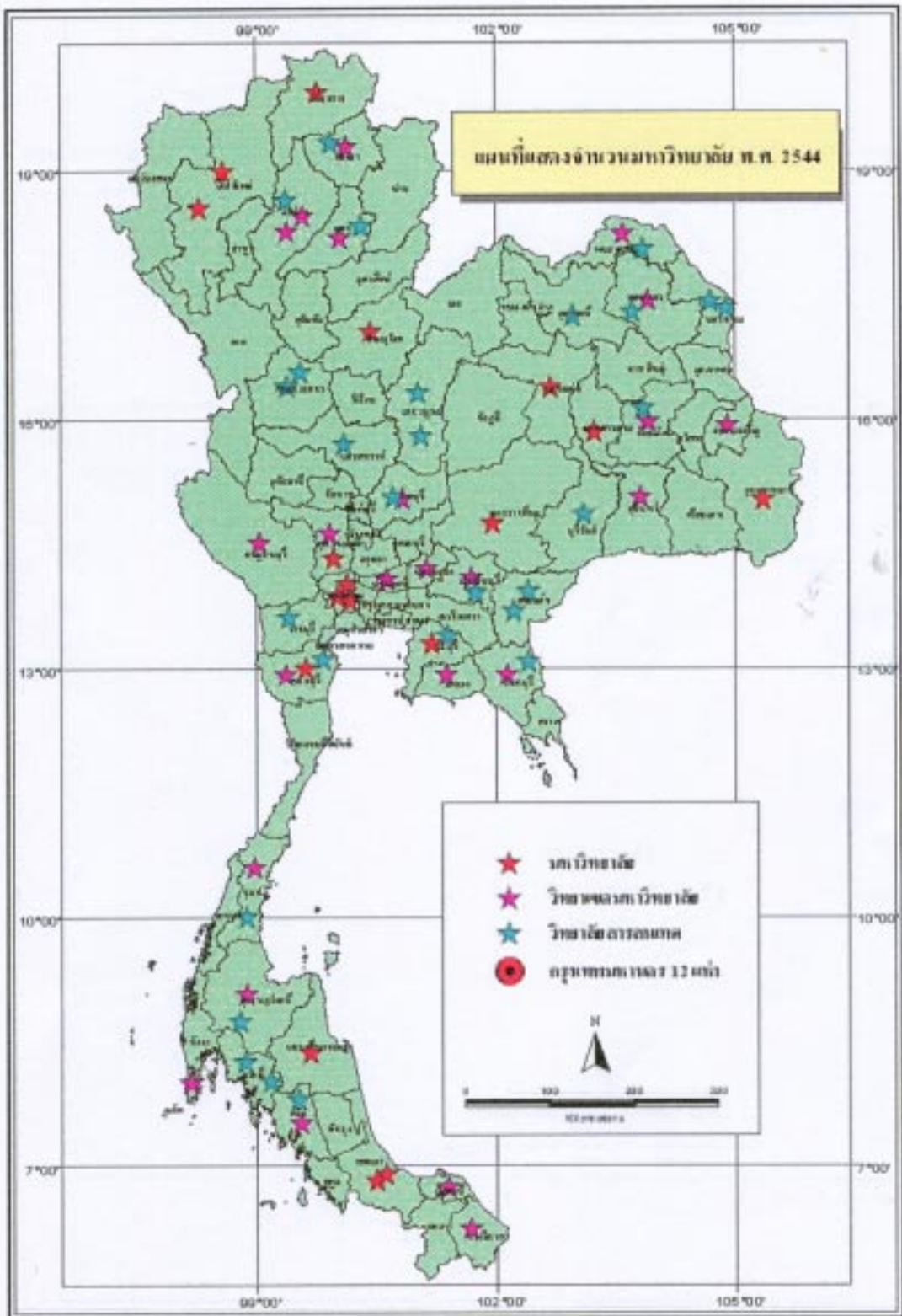
<http://dovenent.moe.th>

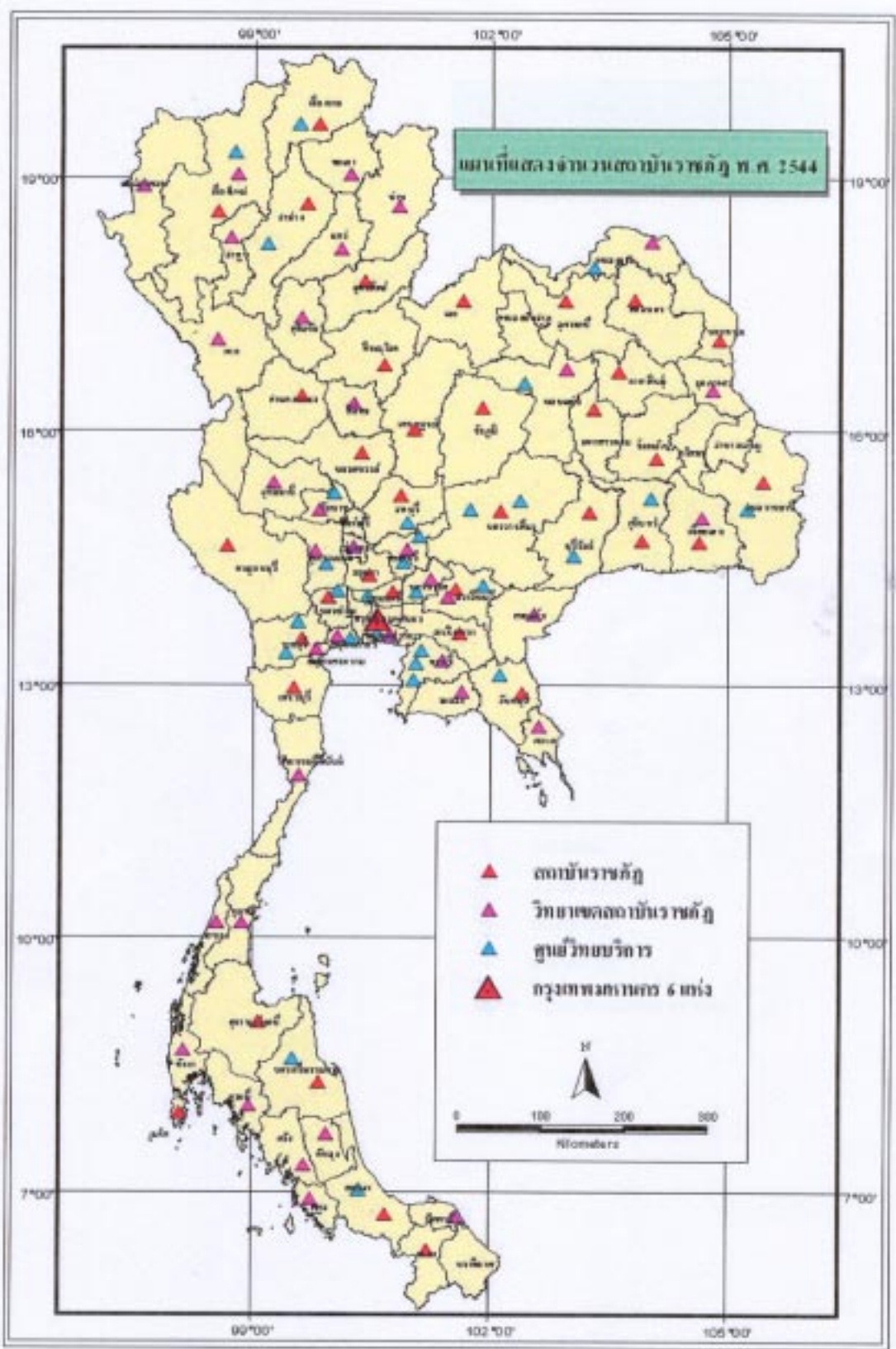
<http://rajabhat.ac.th>

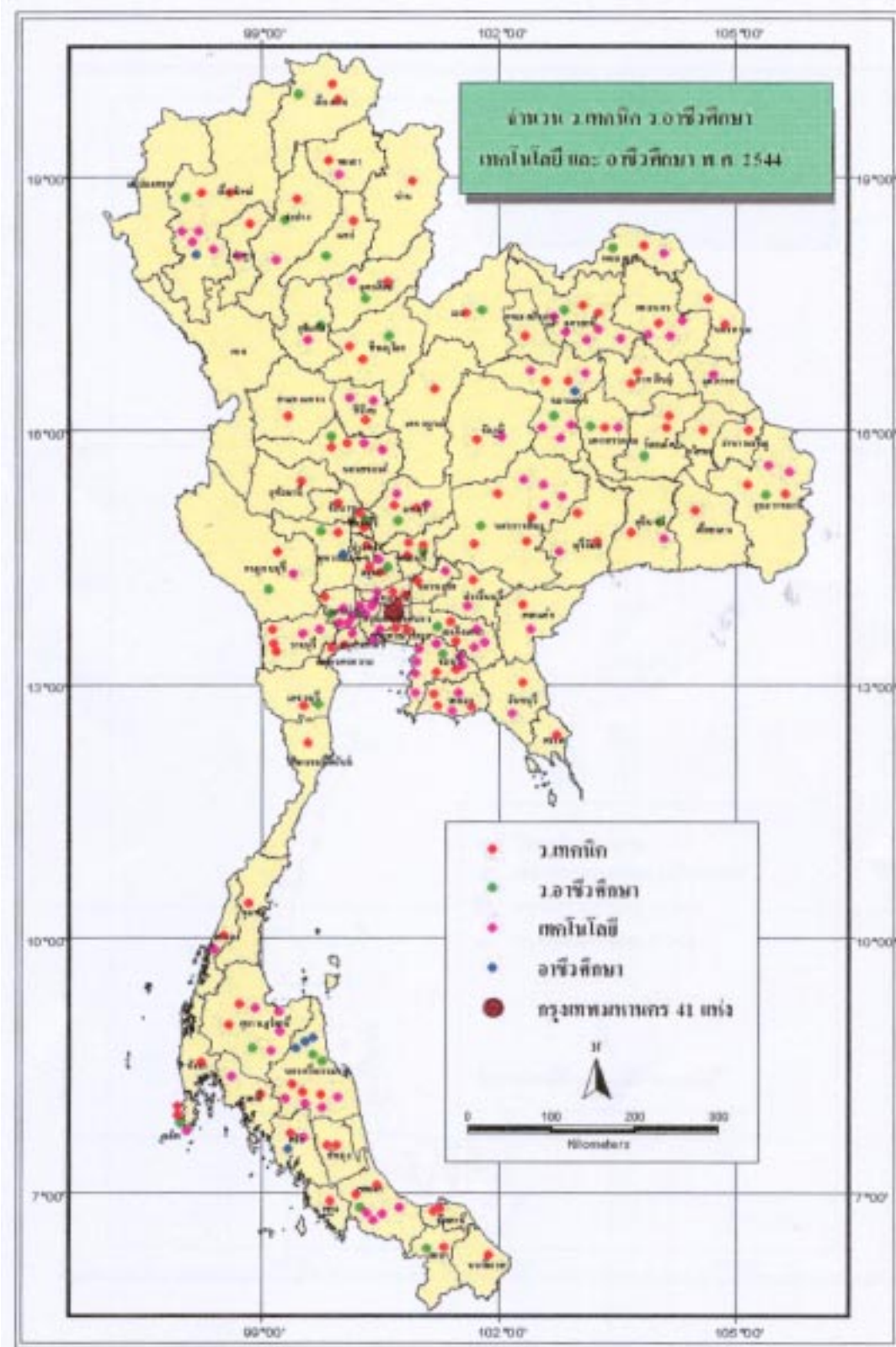

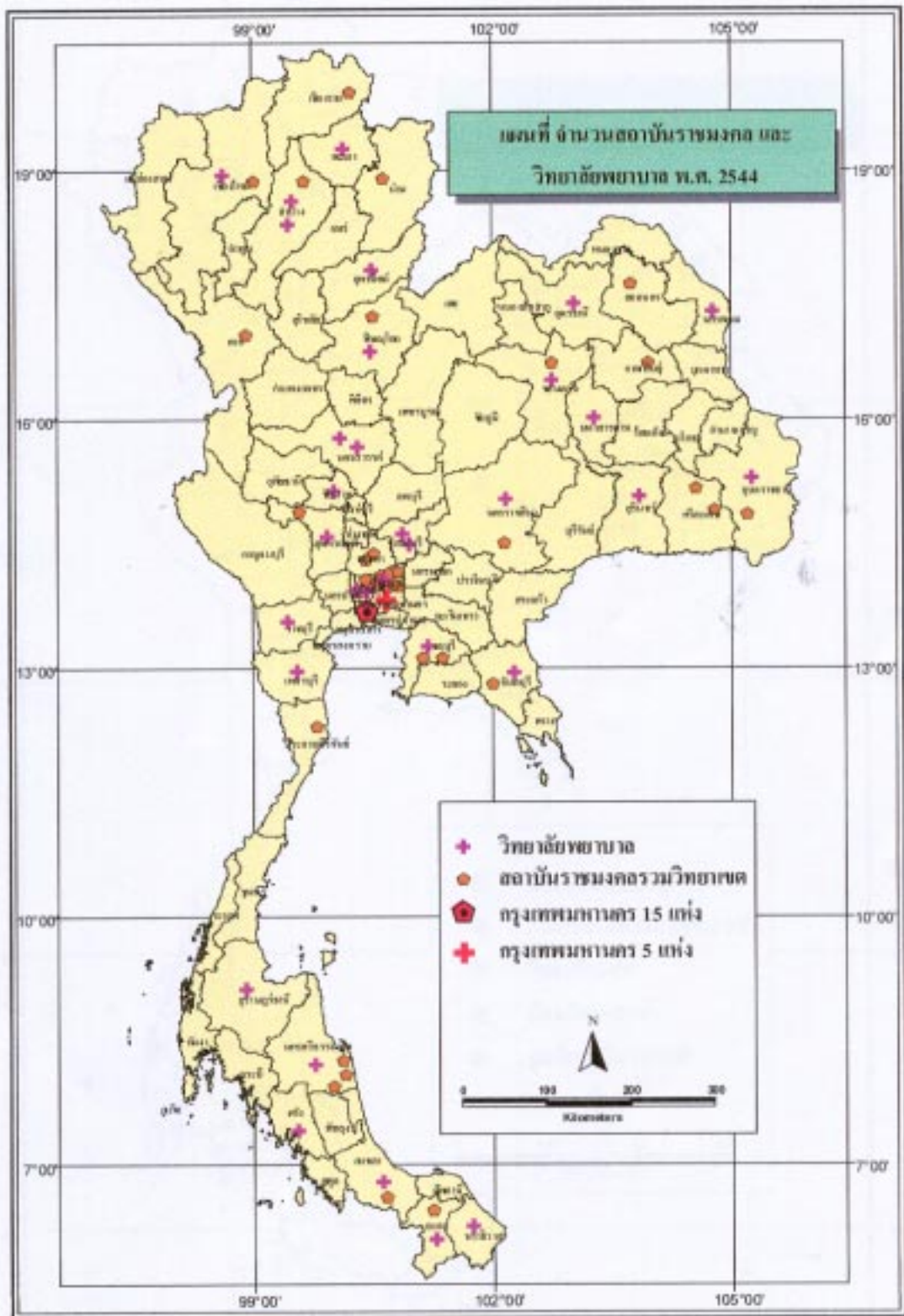

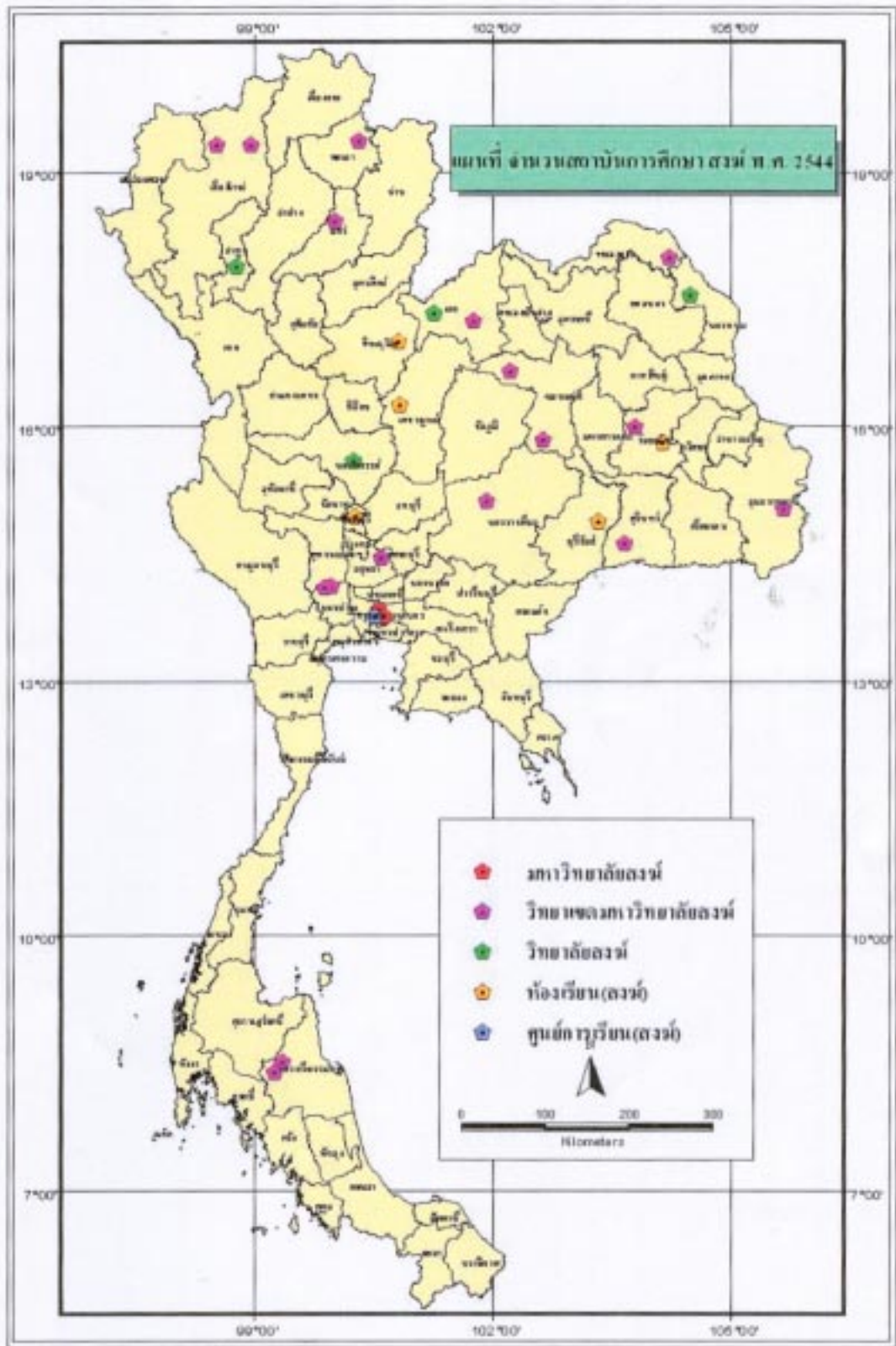

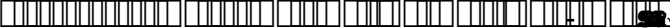
ตารางที่ 1 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ต้น จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน
ปีการศึกษา 2544-2559

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนรายชั้น				ประชากร อายุ 12-14 ปี (พันคน)	อัตราส่วน นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนรัฐและเอกชน			ผู้เข้าใหม่ ม.1			ผู้สำเร็จ ม.3		
	รวม	ม.1	ม.2	ม.3			รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน
2544	2,319,956	802,197	752,456	765,303	2,845	81.55	2,319,956	2,203,958	115,998	810,300	769,785	40,515	726,228	689,917	36,311
2545	2,337,446	817,847	782,945	736,654	2,881	81.13	2,337,446	2,220,574	116,872	826,108	784,803	41,305	697,511	662,635	34,876
2546	2,418,612	853,891	798,219	766,503	2,914	83.00	2,418,612	2,297,682	120,931	862,516	819,390	43,123	727,431	691,059	36,372
2547	2,468,604	853,750	833,397	781,456	2,931	84.22	2,468,604	2,345,174	123,430	862,374	819,255	43,119	742,420	705,299	37,121
2548	2,399,557	750,401	833,260	815,896	2,930	81.90	2,399,557	2,279,579	119,978	757,981	720,082	37,899	776,943	738,096	38,847
2549	2,297,412	749,259	732,391	815,762	2,915	78.81	2,297,412	2,182,542	114,871	756,828	718,986	37,841	776,809	737,968	38,840
2550	2,205,185	756,897	731,277	717,011	2,895	76.17	2,205,185	2,094,925	110,259	764,542	726,315	38,227	677,820	643,929	33,891
2551	2,219,856	765,205	738,731	715,920	2,881	77.05	2,219,856	2,108,863	110,993	772,934	734,287	38,647	676,727	642,890	33,836
2552	2,253,992	783,934	746,840	723,218	2,885	78.16	2,253,992	2,141,292	112,700	791,853	752,260	39,593	684,042	649,840	34,202
2553	2,295,479	799,221	765,120	731,156	2,898	79.21	2,295,497	2,180,722	114,775	807,294	766,929	40,365	691,999	657,399	34,600
2554	2,357,861	828,769	780,040	749,053	2,953	79.85	2,357,861	2,239,968	117,893	837,140	795,283	41,857	709,939	674,442	35,497
2555	2,396,629	824,092	808,879	763,659	2,980	80.42	2,396,629	2,276,798	119,831	832,416	790,795	41,621	724,580	688,351	36,229
2556	2,419,461	823,255	804,314	791,892	2,984	81.11	2,419,461	2,298,488	120,973	831,571	789,992	41,579	752,881	715,237	37,644
2557	2,399,647	808,727	803,497	787,423	2,929	81.93	2,399,647	2,279,665	119,982	816,896	776,052	40,845	748,402	710,981	37,420
2558	2,382,784	806,842	789,318	786,623	2,877	82.82	2,382,784	2,263,645	119,139	814,992	774,243	40,750	747,600	710,220	37,380
2559	2,360,900	800,679	787,478	772,742	2,826	83.54	2,360,900	2,242,855	118,045	808,767	768,328	40,438	733,685	697,001	36,684

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) กรุงเทพฯ : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 2 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ปลาย (รวมสามัญและอาชีพ) จำแนกตาม ชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนระดับ ม.ปลาย			จำนวนนักเรียนรายชั้น			ประชากร อายุ 15-17 ปี (พันคน)	อัตราส่วน นักเรียน ต่อ ประชากร	จำนวนนักเรียนรัฐและเอกชน			ผู้เข้าใหม่ ม.4			ผู้สำเร็จ ม.6		
	รวม	สามัญ	อาชีพ	ม.4/ ปวช. 1	ม.5/ ปวช. 2	ม.6/ ปวช. 3			รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน
2544	1,667,677	944,268	723,409	629,072	550,126	488,479	2,906	57.39	1,588,895	1,346,123	321,554	570,118	473,856	96,262	475,896	389,889	86,007
2545	1,699,664	953,928	745,736	632,390	557,590	509,684	2,842	59.81	1,567,307	1,349,556	350,108	571,308	477,738	93,570	501,772	402,880	98,892
2546	1,704,641	958,145	746,496	623,808	563,796	517,037	2,822	60.41	1,567,035	1,346,605	358,037	554,548	466,946	87,603	509,364	404,283	105,082
2547	1,737,510	983,024	754,486	657,061	556,900	523,549	2,841	61.16	1,535,458	1,371,311	366,199	586,254	494,847	91,407	516,360	401,256	115,104
2548	1,786,575	1,023,274	763,301	680,656	588,552	517,366	2,878	62.08	1,557,378	1,419,829	366,746	590,958	500,362	90,596	511,060	402,971	108,090
2549	1,880,887	1,084,978	795,909	717,604	612,448	550,835	2,910	64.64	1,583,510	1,497,527	383,360	610,518	518,887	91,630	546,339	430,826	115,513
2550	1,947,122	1,132,345	814,776	730,614	646,298	570,210	2,927	66.52	1,663,826	1,557,432	389,690	611,551	521,399	90,152	566,612	447,901	118,710
2551	1,930,138	1,144,044	786,094	669,641	658,542	601,955	2,927	65.94	1,699,457	1,559,683	370,455	620,688	531,546	89,141	600,073	475,807	124,266
2552	1,899,805	1,147,101	752,703	680,502	605,320	613,983	2,912	65.24	1,672,644	1,553,893	345,911	624,147	536,012	88,134	613,148	490,155	122,994
2553	1,879,024	1,155,614	723,411	699,658	614,628	564,738	2,892	64.97	1,620,754	1,556,108	322,916	638,369	550,123	88,246	563,064	459,591	103,473
2554	1,924,870	1,197,334	727,536	720,959	632,229	571,682	2,878	66.88	1,585,943	1,606,493	318,377	643,213	556,131	87,082	570,727	469,506	101,221
2555	1,992,348	1,253,155	739,192	752,692	651,493	588,163	2,881	69.15	1,601,360	1,674,723	317,625	655,527	569,177	86,350	588,326	487,513	100,813
2556	2,067,930	1,315,734	752,196	782,202	697,569	606,159	2,896	71.41	1,638,787	1,750,304	317,626	664,147	578,537	85,611	607,600	507,375	10,026
2557	2,169,638	1,397,087	772,551	831,231	706,416	631,990	2,949	73.57	1,678,494	1,848,220	321,417	672,745	589,544	83,201	635,187	533,934	101,253
2558	2,250,124	1,466,133	783,991	842,460	750,961	656,703	2,977	75.58	1,739,771	1,930,799	319,325	675,423	593,843	81,580	661,527	560,166	101,361
2559	2,316,160	1,526,164	789,996	857,043	761,244	697,874	2,982	77.67	1,778,238	2,002,899	313,261	687,115	605,809	81,305	705,344	601,021	104,323

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543). แหล่ง : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 3 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ปลาย สายสามัญ จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนรายชั้น				ประชากร อายุ 15-17 ปี (พันคน)	อัตราส่วน นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนรัฐและเอกชน			ผู้เข้าใหม่ ม.4			ผู้สำเร็จ ม.6		
	รวม	ม.4	ม.5	ม.6			รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน
2544	944,268	339,347	318,453	286,468	2,906	32.49	944,268	897,055	47,213	340,652	323,619	17,033	288,548	274,120	14,427
2545	953,928	340,054	318,986	294,888	2,842	33.57	953,928	906,232	47,696	341,154	324,097	17,058	297,786	282,897	14,889
2546	958,145	342,794	319,651	295,700	2,822	33.95	958,145	910,238	47,907	344,013	326,812	17,201	298,678	283,744	14,934
2547	983,024	364,162	322,226	296,636	2,841	34.60	983,024	933,873	49,151	365,478	347,204	18,274	299,705	284,720	14,985
2548	1,023,274	381,614	342,312	299,348	2,878	35.56	1,023,274	972,111	51,164	383,072	363,918	19,154	302,680	287,546	15,134
2549	1,084,978	404,830	358,717	321,431	2,910	37.28	1,084,978	1,030,729	54,249	406,434	386,112	20,322	326,911	310,565	16,346
2550	1,132,345	417,840	380,540	333,966	2,927	38.69	1,132,345	1,075,728	56,617	419,538	398,561	20,977	340,665	323,631	17,033
2551	1,144,044	396,611	392,769	354,663	2,927	39.09	1,144,044	1,086,841	57,202	398,162	378,254	19,908	363,375	345,206	18,169
2552	1,147,101	407,833	372,814	366,454	2,912	39.39	1,147,101	1,089,746	57,355	409,461	388,988	20,473	376,312	357,497	18,816
2553	1,155,614	424,042	383,363	348,209	2,892	39.96	1,155,614	1,097,833	57,781	425,780	404,491	21,289	356,293	338,478	17,815
2554	1,197,334	442,207	389,600	356,527	2,878	41.60	1,197,334	1,137,467	59,867	444,068	421,865	22,203	365,420	347,149	18,271
2555	1,253,155	466,783	415,674	370,698	2,881	43.50	1,253,155	1,190,497	62,658	468,812	445,371	23,441	380,969	361,920	19,048
2556	1,315,734	490,381	438,776	386,577	2,896	45.43	1,315,734	1,249,947	65,787	492,570	467,941	24,628	398,392	378,473	19,920
2557	1,379,087	528,067	460,958	408,062	2,949	47.37	1,379,087	1,327,232	69,854	530,511	503,986	26,526	421,967	400,868	21,098
2558	1,466,133	541,059	496,383	428,691	2,977	49.25	1,466,133	1,392,826	73,307	543,592	516,412	27,180	444,602	422,372	22,230
2559	1,526,164	555,933	508,596	461,636	2,982	51.18	1,526,164	1,444,856	76,308	558,567	530,638	27,928	480,751	456,713	24,038

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543). การประมาณการจำนวนนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2542-2559. กรุงเทพฯ : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 4 การประมาณการจำนวนนักเรียน ผู้เข้าใหม่ และผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ปลาย สายอาชีพ จำแนกตามชั้นเรียน และรัฐ/เอกชน ปีการศึกษา 2544-2559

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนรายชั้น				ประชากร อายุ 15-17 ปี (พันคน)	อัตราส่วน นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนรัฐและเอกชน			ผู้เข้าใหม่ ปวช. 1			ผู้สำเร็จ ปวช. 3		
	รวม	ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3			รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน	รวม	รัฐ	เอกชน
2544	723,409	289,726	231,673	202,011	2,906	24.89	723,409	449,068	247,341	287,556	173,179	114,377	187,349	115,769	71,579
2545	745,736	292,336	238,603	214,797	2,842	26.24	745,736	443,324	302,412	290,491	166,933	123,559	203,986	119,983	87,003
2546	746,496	281,014	244,145	221,337	2,822	26.45	746,496	436,367	310,129	279,004	164,356	114,648	210,687	120,539	90,148
2547	754,486	292,899	234,674	226,912	2,841	26.56	754,486	437,438	317,048	290,972	171,838	119,135	16,655	116,653	100,119
2548	763,301	299,042	246,240	218,018	2,878	26.52	763,301	447,719	315,582	296,968	177,909	119,059	208,380	115,424	92,956
2549	795,909	312,774	253,731	229,404	2,910	27.35	795,909	466,798	329,111	310,777	187,034	123,743	219,429	120,261	99,167
2550	814,776	312,774	265,758	236,244	2,927	27.84	814,776	481,703	333,073	310,723	190,139	120,584	225,947	124,270	101,677
2551	786,094	273,030	265,773	247,291	2,927	26.86	786,094	472,841	313,253	271,128	172,378	98,750	236,698	130,601	106,097
2552	752,703	272,669	232,505	247,529	2,912	25.85	752,703	464,147	288,556	270,691	175,440	95,251	236,836	132,658	104,178
2553	723,411	75,616	231,266	216,529	2,892	25.01	723,411	458,275	265,135	273,617	180,442	93,175	206,772	121,113	85,658
2554	727,536	278,752	233,629	215,155	2,878	25.28	727,536	469,025	258,511	276,800	185,986	90,814	205,306	122,357	82,950
2555	739,192	285,909	235,819	217,465	2,811	25.65	739,192	484,225	254,967	283,975	193,690	90,285	270,357	125,593	81,764
2556	752,196	291,821	240,793	219,582	2,896	25.97	752,196	500,356	251,839	289,832	201,050	88,782	209,208	128,902	80,306
2557	772,551	303,164	245,458	223,928	2,949	26.20	772,551	520,988	251,563	301,152	211,428	89,724	213,220	133,066	80,155
2558	783,991	301,401	254,578	228,013	2,977	26.33	783,991	537,973	46,019	299,361	215,338	84,022	216,926	137,795	79,131
2559	789,996	301,110	252,648	236,238	2,982	26.49	789,996	553,043	236,953	299,040	220,266	78,774	224,593	144,307	80,268

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543). การประมาณการจำนวนนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2542-2559. กรุงเทพฯ : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 5 การคาดประมาณประชากรอายุ 18 ปี และจำนวนผู้จะสำเร็จการศึกษาชั้น ม.6 ปี พ.ศ. 2544-2559

ปี พ.ศ.	ประชากรอายุ 18 ปี			จำนวนนักเรียนรัฐและเอกชน			อัตราส่วนผู้สำเร็จ ม.6 ต่อประชากรอายุ 18 ปี
	ชาย	หญิง	รวม	รวม	รัฐ	เอกชน	
2544	529,668	510,872	1,040,540	475,896	389,889	86,007	45.74
2545	508,986	490,018	999,004	501,772	402,880	98,892	50.23
2546	491,045	471,906	962,951	509,364	404,283	105,082	52.90
2547	479,688	460,243	939,931	516,360	401,256	115,104	54.94
2548	477,657	457,696	935,353	511,060	402,971	108,090	54.64
2549	482,478	461,861	944,339	546,339	430,826	115,513	57.85
2550	489,985	468,633	958,618	566,612	447,901	118,710	59.11
2551	496,496	474,479	970,975	600,073	475,807	124,266	61.80
2552	499,868	477,304	977,172	613,148	490,155	122,994	62.75
2553	499,625	476,636	973,261	563,064	459,591	103,473	57.68
2554	496,850	473,523	970,373	570,727	469,506	101,221	58.82
2555	492,996	469,441	962,437	588,326	487,513	100,813	61.13
2556	490,142	466,331	956,473	607,600	507,375	100,226	63.53
2557	490,297	466,145	956,442	635,187	533,934	101,253	66.41
2558	495,365	470,739	966,104	661,527	560,166	101,361	68.47
2559	495,100	475,248	970,348	705,344	601,021	104,323	72.69

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543). การประมาณการจำนวนนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2542-2559. กรุงเทพฯ : ศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 6 จำนวนนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ปีการศึกษา 2544

เขต	รายชื่อจังหวัด	ม. 6 (สามัญ)	ปวช. (อาชีพ)
1	1. นนทบุรี	4,445	2,307
	2. ปทุมธานี	3,538	1,914
	3. สิงห์บุรี	1,393	1,021
	4. อ่างทอง	1,483	1,282
	5. ลพบุรี	3,954	3,441
	6. อยุธยา	2,951	2,987
	7. สระบุรี	2,702	2,145
	8. ชัยนาท	1,393	1,021
รวมเขต 1		21,859	16,118
2.	1. สมุทรปราการ	4,445	2,307
	2. ฉะเชิงเทรา	2,606	2,203
	3. ปราจีนบุรี	2,332	1,349
	4. นครนายก	3,132	776
	5. สระแก้ว	2,594	718
	6. ชลบุรี	5,252	6,246
	7. ระยอง	3,077	1,632
	8. จันทบุรี	2,860	1,015
	9. ตราด	1,202	468
รวมเขต 2		27,500	16,714
3	1. ชัยภูมิ	6,347	1,675
	2. นครราชสีมา	15,381	5,600
	3. บุรีรัมย์	9,663	2,054
	4. สุรินทร์	4,162	456
	5. ศรีสะเกษ	8,987	2,844
	6. อุบลราชธานี	9,338	3,145
	7. อำนาจเจริญ	2,249	373
	8. ยโสธร	3,315	1,216
รวมเขต 3		59,442	17,363

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เขต	รายชื่อจังหวัด	ม. 6 (สามัญ)	ปวช. (อาชีพ)
4	1. เลย	3,792	1,046
	2. อุดรธานี	3,237	3,696
	3. หนองบัวลำภู	499	475
	4. หนองคาย	4,814	1,857
	5. สกลนคร	6,676	2,097
	6. นครพนม	4,038	1,369
	7. ขอนแก่น	12,530	6,071
	8. กาฬสินธุ์	7,170	1,617
	9. ร้อยเอ็ด	8,567	2,344
	10. มหาสารคาม	6,758	1,768
	11. มุกดาหาร	2,716	507
รวมเขต 4		60,797	22,847
5	1. แม่ฮ่องสอน	1,020	250
	2. เชียงใหม่	8,048	5,835
	3. เชียงราย	6,365	2,901
	4. พะเยา	3,423	1,496
	5. ลำพูน	2,758	1,337
	6. ลำปาง	4,448	4,298
	7. แพร่	3,050	1,959
	8. น่าน	3,919	1,124
รวมเขต 5		33,031	19,200
6	1. ตาก	2,154	615
	2. สุโขทัย	3,033	1,792
	3. อุดรดิตถ์	2,417	1,817
	4. พิษณุโลก	4,663	2,266
	5. กำแพงเพชร	3,130	1,161
	6. พิจิตร	2,796	1,298
	7. เพชรบูรณ์	5,495	1,542
	8. นครสวรรค์	5,153	2,876
	9. อุทัยธานี	2,095	748
รวมเขต 6		30,936	14,115

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เขต	รายชื่อจังหวัด	ม. 6 (สามัญ)	ปวช. (อาชีพ)
7	1. กาญจนบุรี	4,010	1,951
	2. ประจวบคีรีขันธ์	2,043	1,401
	3. เพชรบุรี	3,001	1,565
	4. ราชบุรี	4,378	3,023
	5. นครปฐม	5,106	2,873
	6. สุพรรณบุรี	4,248	2,463
	7. สมุทรสงคราม	992	842
	8. สมุทรสาคร	1,337	1,266
รวมเขต 7		25,115	15,384
8	1. ชุมพร	2,100	1,592
	2. ระนอง	657	668
	3. พังงา	912	811
	4. สุราษฎร์ธานี	4,788	2,678
	5. ภูเก็ต	1,133	1,391
	6. กระบี่	1,914	1,402
	7. นครศรีธรรมราช	9,331	6,797
รวมเขต 8		20,835	15,339
9	1. สงขลา	6,870	5,261
	2. พัทลุง	3,038	2,341
	3. ตรัง	4,078	2,472
	4. สตูล	2,002	745
	5. ยะลา	3,433	1,140
	6. ปัตตานี	4,207	1,142
	7. นราธิวาส	3,788	857
รวมเขต 9		27,416	13,958
10	1. กรุงเทพมหานคร	-	-

ที่มา : www.moe.go.th

ตารางที่ 7 จำนวนนิสิต/นักศึกษาใหม่ จำแนกตามประเภทของสถาบัน และระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543

ประเภทสถาบัน/รายสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
นิสิต/นักศึกษาใหม่ (รวม)	346,675	11,193	34,763	1,564	28,280	875
1. นิสิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (รวม)	276,251	11,193	238,256	1,564	24,380	858
1.1 มหาวิทยาลัย/สถาบันจำกัดรับ	82,942	11,193	238,256	1,392	21,854	800
1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	7,572	-	4,285	224	2,841	222
2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	8,694	-	6,322	-	2,255	95
3) มหาวิทยาลัยขอนแก่น	4,775	-	3,759	95	846	75
4) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	6,487	59	4,589	83	1,685	71
5) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	8,081	-	5,618	373	2,054	36
6) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	5,968	-	3,267	45	2,633	23
7) มหาวิทยาลัยบูรพา	3,343	-	2,400	1	935	7
8) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	4,147	-	3,677	5	465	-
9) มหาวิทยาลัยมหิดล	5,843	809	2,609	485	1,782	158
10) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	4,504	14	3,233	34	1,170	53
11) มหาวิทยาลัยศิลปากร	2,489	-	1,855	-	630	4
12) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	4,546	-	3,734	-	630	38
13) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	1,114	-	1,114	-	-	-
14) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	4,808	-	3,830	-	969	9
15) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	5,049	629	3,982	-	429	9
16) มหาวิทยาลัยแม่โจ้	2,111	-	1,953	-	158	-
17) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	1,914	-	-	17	1,897	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทสถาบัน/รายสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
18) มหาวิทยาลัยทักษิณ	1,497	-	1,158	-	339	-
1.2 มหาวิทยาลัย/สถาบันไม่จำกัดรับ	187,923	9,682	176,518	31	1,692	-
19) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	93,403	9,682	83,361	-	360	-
20) มหาวิทยาลัยรามคำแหง	94,520	-	93,157	31	1,332	-
1.2 มหาวิทยาลัยในกำกับ	5,386	-	4,353	141	834	58
21) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	3,062	-	2,172	141	720	29
22) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	1,337	-	1,230	-	78	29
23) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	803	-	767	-	36	-
24) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	184	-	184	-	-	-
2. นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน	70,424	-	66,507	-	3,900	17
1) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	8,986	-	8,650	-	336	-
2) มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	3,195	-	3,104	-	91	-
3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	2,406	-	2,231	-	169	6
4) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	5,750	-	5,546	-	204	-
5) มหาวิทยาลัยพายัพ	2,662	-	2,552	-	110	-
6) มหาวิทยาลัยรังสิต	2,886	-	2,727	-	159	-
7) มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	1,564	-	1,518	-	46	-
8) มหาวิทยาลัยศรีปทุม	5,379	-	5,102	-	277	-
9) มหาวิทยาลัยสยาม	4,306	-	4,052	-	254	-
10) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	6,919	-	6,474	-	445	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทสถาบัน/รายสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
11) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	2,177	-	2,106	-	71	-
12) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	4,019	-	3,109	-	899	-
13) มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	1,803	-	1,718	-	85	11
14) มหาวิทยาลัยเกริก	1,100	-	968	-	132	-
15) มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	1,001	-	916	-	85	-
16) มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	668	-	628	-	40	-
17) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย	649	-	461	-	188	-
18) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,499	-	2,469	-	30	-
19) มหาวิทยาลัยถิ่นวัฒนา	- na -	-		-		-
20) มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งเอเชีย	91	-	48	-	43	-
21) มหาวิทยาลัยเว็บเตอร์(ประเทศไทย)	117	-	63	-	54	-
22) มหาวิทยาลัยชินวัตร		ยังไม่เปิดรับนักศึกษา				
23) มหาวิทยาลัยคริสเตียน	448	-	412	-	36	-
24) วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	609	-	576	-	33	-
25) วิทยาลัยเซนต์หลุยส์	121	-	121	-	-	-
26) วิทยาลัยภาคกลาง	610	-	610	-	-	-
27) วิทยาลัยมิชชัน	119	-	119	-	-	-
28) วิทยาลัยโยนิก	702	-	610	-	92	-
29) วิทยาลัยศรีโสภณ	513	-	513	-	-	-
30) วิทยาลัยแสงธรรม	79	-	79	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทสถาบัน/รายสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
31) วิทยาลัยทองสุข	411	-	411	-	-	-
32) วิทยาลัยดุสิตธานี	247	-	247	-	-	-
33) วิทยาลัยนานาชาติซิลเลอร์-แอสตมฟอร์ด	317	-	296	-	21	-
34) วิทยาลัยวีรชต์ภาคย์	72	-	72	-	-	-
35) วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่	1,187	-	1,187	-	-	-
36) วิทยาลัยลุ่มน้ำปิง	163	-	163	-	-	-
37) วิทยาลัยรัตนบัณฑิต	3,450	-	3,450	-	-	-
38) วิทยาลัยเทคโนโลยีธนูบุรี	542	-	542	-	-	-
39) วิทยาลัยสันตพล	367	-	367	-	-	-
40) วิทยาลัยอิสลามยะลา	177	-	177	-	-	-
41) วิทยาลัยเทคโนโลยีราชธานีอุดร	228	-	228	-	-	-
42) สถาบันเทคโนโลยีรัตนโกสินทร์	งดรับนักศึกษา					
43) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย	ยังไม่เปิดรับนักศึกษา					
44) วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	341	-	341	-	-	-
45) วิทยาลัยตาปี	200	-	200	-	-	-
46) วิทยาลัยเซาท์อีสท์บางกอก	312	-	312	-	-	-
47) วิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่	166	-	166	-	-	-
48) วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้	ยังไม่เปิดรับนักศึกษา					
49) วิทยาลัยปทุมธานี	375	-	375	-	-	-
50) วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น	491	-	491	-	-	-

ที่มา : www.mua.go.th

ตารางที่ 8 จำนวนนิสิต/นักศึกษาใหม่ จำแนกตามประเภทของสถาบัน และระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2543

ประเภทสถาบัน/รายสถาบัน	ระดับการศึกษา					
	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.บัณฑิต	ป.โท	ป.เอก
จำนวนรวม (Grand Total)	346,675	11,193	304,763	1,564	28,280	875
1. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	276,251	11,193	238,256	1,564	24,380	858
1.1 จำกัตรี	82,942	1,511	57,385	1,392	21,854	800
1.2 ไม่จำกัตรี	187,923	9,682	176,518	141	1,692	-
1.3 ในกำกับ	5,386	-	4,353	141	834	58
2. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน *	70,424	-	66,507	-	3,900	17
3. สัดส่วนนักศึกษา รัฐ : เอกชน	80:20:00	100:00:00	78:22:00	100:00:00	86:14:00	98:02:00

ที่มา : [www.mua/go/th](http://www.mua.go/th)

ตารางที่ 9 จำนวนผู้สมัคร แพนรับ และจำนวนนักศึกษาที่รับจริงของสถาบันราชภัฏ ในปีการศึกษา 2540-2543

สถาบันราชภัฏ	ปีการศึกษา 2540			ปีการศึกษา 2541			ปีการศึกษา 2542			ปีการศึกษา 2543		
	ผู้สมัคร	แพนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แพนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แพนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แพนรับ	รับจริง
เชียงใหม่	3,228	775	1,552	3,693	1,150	1,184	3,913	905	1,950	4,857	1,010	3,562
เชียงใหม่	6,534	1,380	1,801	8,722	1,440	1,694	9,249	1,290	1,429	8,235	1,285	1,906
ลำปาง	1,747	1,060	2,076	3,395	1,150	1,713	3,654	2,255	2,104	2,792	2,145	1,944
อุตรดิตถ์	2,446	905	1,475	3,734	930	999	4,279	960	956	4,368	960	1,118
รวม	13,955	4,120	6,904	19,544	4,670	5,590	21,095	5,410	6,439	20,252	5,400	8,530
กำแพงเพชร	1,184	805	1,188	1,575	975	1,199	1,409	950	999	1,327	1,030	1,256
นครสวรรค์	2,801	850	1,430	3,639	955	1,206	4,286	1,300	1,552	4,345	1,270	1,438
พิจิตรสงคราม	2,431	860	1,539	3,866	935	875	3,416	780	810	2,239	883	952
เพชรบูรณ์	2,089	860	1,261	2,288	1,200	1,317	2,756	1,000	1,464	2,270	1,000	1,313
รวม	8,505	3,375	5,418	11,368	4,065	4,597	11,867	4,030	4,825	10,181	4,183	4,959
มหาสารคาม	5,842	1,380	2,738	6,535	1,465	1,939	5,891	1,510	1,828	6,133	1,500	2,097
เลย	1,112	650	1,506	1,514	1,620	1,544	1,671	1,440	1,484	2,382	1,085	1,565
สกลนคร	2,979	665	758	3,385	1,230	1,333	3,161	1,360	2,042	2,975	1,305	1,589
อุดรธานี	4,455	1,090	2,144	5,791	1,085	1,297	5,510	1,520	1,755	6,298	1,340	2,910
รวม	14,388	3,785	7,146	17,225	5,400	6,113	16,233	5,830	7,109	17,788	5,230	8,161
นครราชสีมา	6,603	1,200	2,244	7,616	1,110	1,152	6,316	1,640	1,405	6,118	1,413	2,117
บุรีรัมย์	3,546	1,025	1,791	4,194	1,005	914	4,473	1,350	1,303	4,583	970	1,448
สุรินทร์	2,965	870	1,570	4,191	1,550	1,485	4,458	1,480	2,466	4,159	1,440	4,948
อุบลราชธานี	6,021	1,165	1,523	7,471	1,400	1,787	7,298	1,515	1,572	7,381	1,700	1,484
รวม	19,135	4,260	7,128	23,472	5,065	5,338	22,545	5,985	6,746	22,241	5,523	9,997

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สถาบันราชภัฏ	ปีการศึกษา 2540			ปีการศึกษา 2541			ปีการศึกษา 2542			ปีการศึกษา 2543		
	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง
ราชนครินทร์	2,999	1,090	1,669	3,067	920	1,817	2,483	930	1,680	2,032	1,180	1,701
เทพสตรี	2,126	1,090	1,567	2,241	945	1,171	2,085	1,145	1,213	1,788	1,100	1,037
พระนครศรีอยุธยา	1,600	1,345	1,286	2,198	1,330	1,150	1,916	1,020	1,246	1,996	1,100	1,249
เพชรบุรีวิทยาลัยการณ	2,320	1,265	2,040	3,015	1,470	1,599	3,037	1,710	1,809	3,128	1,650	1,985
รำไพพรรณี	1,743	630	1,290	2,075	760	1,215	1,834	1,020	1,431	1,884	870	1,413
รวม	10,788	5,420	7,852	12,596	5,425	6,952	11,355	5,825	7,379	10,828	5,900	7,385
กาญจนบุรี	1,143	750	1,092	1,592	800	1,101	1,780	705	1,068	1,598	790	1,359
นครปฐม	2,919	1,020	1,403	3,002	1,130	1,134	3,176	1,280	1,148	3,414	1,410	1,487
เพชรบุรี	2,334	1,275	1,636	2,808	1,370	1,560	2,833	1,360	1,734	2,978	1,510	1,464
หมู่บ้านจอมบึง	893	780	1,023	1,201	870	1,151	1,193	810	1,205	1,021	1,050	1,195
รวม	7,289	3,825	5,451	8,603	4,170	4,946	8,982	4,155	5,155	9,011	4,760	5,505
นครศรีธรรมราช	2,799	1,000	1,513	4,429	1,025	1,124	3,640	980	1,234	3,797	965	913
ภูเก็ต	2,352	1,250	1,211	3,129	755	1,201	3,549	1,250	1,157	3,562	1,150	1,003
ยะลา	4,646	645	2,686	5,853	1,000	963	5,717	990	885	5,530	785	690
สงขลา	5,888	1,025	2,119	7,785	1,155	1,369	7,365	1,540	1,632	7,366	1,415	1,339
สุราษฎร์ธานี	1,600	895	1,473	1,856	885	1,094	1,916	820	888	2,289	885	962
รวม	17,285	4,815	9,002	23,052	4,820	5,751	22,187	5,580	5,796	22,544	5,200	4,907
จันทร์เกษม	7,941	1,240	2,545	9,383	1,425	2,003	9,151	1,850	3,936	10,480	2,090	2,663
ธนบุรี	1,958	1,140	969	4,147	900	980	4,764	1,250	1,184	3,687	1,340	1,206
บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา	5,342	1,245	1,759	4,870	1,315	1,573	4,121	1,460	1,722	4,727	1,470	1,430

ตารางที่ 9 (ต่อ)

สถาบันราชภัฏ	ปีการศึกษา 2540			ปีการศึกษา 2541			ปีการศึกษา 2542			ปีการศึกษา 2543		
	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง	ผู้สมัคร	แผนรับ	รับจริง
พระนคร	6,754	1,160	2,440	10,645	1,495	1,648	9,829	2,160	2,592	10,105	24,445	2,988
สวนดุสิต	8,211	900	3,081	10,522	1,200	4,097	11,130	4,160	6,686	13,325	4,220	7,263
สวนสุนันทา	9,566	1,730	2,979	11,343	1,030	1,727	11,544	2,200	2,080	12,768	2,325	2,763
รวม	39,772	7,415	13,773	50,910	7,365	12,028	50,539	13,080	18,200	55,092	13,890	18,313
รวมทั้งสิ้น	131,117	37,015	62,377	166,770	40,980	51,315	164,803	49,895	61,649	167,937	50,086	67,757

ตารางที่ 10 จำนวนผู้สมัคร และรับไว้ในระดับต่ำกว่าปริญญาของสถาบันสังกัดกรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2543

เขตการศึกษา	เพศ	ปวส.			ปทส.			เขตการศึกษา	เพศ	ปวส.			ปทส.		
		สมัคร	รับไว้	ร้อยละ	สมัคร	รับไว้	ร้อยละ			สมัคร	รับไว้	ร้อยละ	สมัคร	รับไว้	ร้อยละ
เขตการศึกษาที่ 1	ชาย	3,303	2,273	68.82	0	0	0.00	เขตการศึกษาที่ 7	ชาย	7050	5332	75.63	0	0	0.00
	หญิง	1,606	1,148	71.48	0	0	0.00		หญิง	5677	4002	70.49	0	0	0.00
	รวม	4,909	3,421	69.69	0	0	0.00		รวม	12727	9334	73.34	0	0	0.00
เขตการศึกษาที่ 2	ชาย	3,307	2,579	77.99	12	12	100.00	เขตการศึกษาที่ 8	ชาย	8944	5672	63.42	12	12	100.00
	หญิง	2,859	2,106	73.66	0	0	0.00		หญิง	5780	3419	59.15	7	7	100.00
	รวม	6,166	4,685	75.98	12	12	100.00		รวม	14724	9091	61.74	19	19	100.00
เขตการศึกษาที่ 3	ชาย	9,548	5,505	57.66	44	37	84.09	เขตการศึกษาที่ 9	ชาย	7762	5251	67.65	35	35	100.00
	หญิง	7,436	4,185	56.28	12	11	91.67		หญิง	5160	3560	68.99	0	0	0.00
	รวม	16,984	9,690	57.05	56	48	85.71		รวม	12922	8811	68.19	35	35	100.00
เขตการศึกษาที่ 4	ชาย	3,334	3,109	93.25	0	0	0.00	เขตการศึกษาที่ 10	ชาย	8983	6286	69.98	39	39	100.00
	หญิง	2,850	2,446	85.82	0	0	0.00		หญิง	5786	3936	68.03	14	14	100.00
	รวม	6,184	5,555	89.83	0	0	0.00		รวม	14769	10222	69.21	53	53	100.00
เขตการศึกษาที่ 5	ชาย	4,958	4,239	85.50	8	0	0.00	เขตการศึกษาที่ 11	ชาย	9108	5782	63.48	0	0	0.00
	หญิง	3,612	2,862	79.24	0	0	0.00		หญิง	6900	4109	59.55	0	0	0.00
	รวม	8,570	7,101	82.86	8	0	0.00		รวม	16008	9891	61.79	0	0	0.00
เขตการศึกษาที่ 6	ชาย	6,790	5,664	83.42	15	13	86.67	เขตการศึกษาที่ 12	ชาย	6427	5302	82.50	6	6	100.00
	หญิง	3,979	3,135	78.79	2	2	100.00		หญิง	4223	3222	76.30	0	0	0.00
	รวม	10,769	8,799	81.71	17	15	88.24		รวม	10650	8524	80.04	6	6	100.00
กรุงเทพมหานคร	ชาย	5,128	3,395	66.21	34	32	94.12								
	หญิง	6,392	4,282	66.99	7	6	85.71								
	รวม	11,520	7,677	66.64	41	38	92.68								

ตารางที่ 11 จำนวนนักศึกษาที่มาสมัครและรับไว้ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำแนกตามสถานศึกษา และหลักสูตร
ปีการศึกษา 2543

สถานศึกษา	ปวส.		ป.ตรี		ป.บัณฑิต		รวม	
	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้
คณะ			25,358	6,517	102	68	25,460	6,585
1. เกษตรศาสตร์นครศรีธรรมราช			601	369			601	369
2. เกษตรศาสตร์บางพระ			968	554			968	554
3. คหกรรมศาสตร์			639	366			639	366
4. ครุศาสตร์อุตสาหกรรม			1,773	365			1,773	365
5. นาฏศิลป์และดุริยางค์			205	98			205	98
6. บริหารธุรกิจ			8,190	1,880	71	45	8,261	1,925
7. วิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร			877	487			877	487
8. วิศวกรรมศาสตร์			8,389	1,239	31	23	8,420	1,262
9. วิทยาศาสตร์				61				61
10. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง			399	371			399	371
11. ศิลปกรรม			1,392	419			1,392	419
12. ศิลปศาสตร์			884	106			884	106
13. ศึกษาศาสตร์			739	86			739	86
14. สถาปัตยกรรมศาสตร์			302	116			302	116
วิทยาเขต	51,835	21,630	32,230	11,308			84,065	32,938
1. เทคนิคกรุงเทพ	4,724	1,278	2,688	1,451			8,412	2,729
2. ภาคใต้	6,247	1,400	2,082	464			8,329	1,864

ตารางที่ 11 (ต่อ)

สถานศึกษา	ปวส.		ป.ตรี		ป.บัณฑิต		รวม	
	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6,514	1,701	3,245	538			9,759	2,239
4. ภาคพายัพ	5,409	1,751	4,976	968			10,385	2,719
5. ขอนแก่น	2,977	1,154	1,638	298			4,615	1,452
6. ตาก	1,304	976	282	157			1,586	1,133
7. พระนครเหนือ	2,595	994	1,209	363			3,804	1,357
8. อุเทนถวาย	790	291	71	27			861	318
9. นนทบุรี	1,505	748	625	350			2,130	1,098
10. เทเวศร์			365	180			365	180
11. ชุมพรเขตอุดมศักดิ์	198	193	129	117			327	310
12. เชียงราย	600	364	96	38			696	402
13. ศรีวิชัย	28	63					28	63
14. ศาลาया	475	251					475	251
15. สกลนคร	710	445	103	53			813	498
16. สุพรรณบุรี	987	574	191	93			1,178	667
17. กาฬสินธุ์	613	396	500	380			1,113	776
18. จันทบุรี	546	427	345	283			891	710
19. นครศรีธรรมราช	1,326	664	420	248			1,746	912
20. น่าน	908	627	191	152			1,099	779
21. ปทุมธานี	971	447	391	266			1,362	713

ตารางที่ 11 (ต่อ)

สถานศึกษา	ปวส.		ป.ตรี		ป.บัณฑิต		รวม	
	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้	สมัคร	รับไว้
22. พระนครศรีอยุธยา หันตรา	1,612	419	1,424	467			3,036	886
23. พิษณุโลก	779	482	488	351			1,267	833
24. ลำปาง	58	398	365	218			923	616
25. สุรินทร์	926	523	448	373			1,374	896
26. จักรพงษ์ภูวนารถ	999	548	1,280	354			2,279	902
27. บพิตรพิมุข จักรวรรดิ	827	565	803	373			1,630	938
28. บพิตรพิมุข มหาเมฆ	740	482	789	391			1,529	873
29. พณิชยการพระนคร	1,978	949	2,348	693			4,326	1,642
30. พระนครศรีอยุธยา	1,419	883	2,291	737			3,710	1,620
31. วังไกลกังวล	1,035	592	562	247			1,597	866
32. โชติเวช	96	157	300	191			396	348
33. พระนครใต้	133	198	380	307			513	505
34. เพาะช่าง	1,306	690	205	153			1,511	843
รวมทั้งสิ้น	51,835	21,630	57,588	17,825			109,525	39,523

ที่มา : งานสถิติและข้อมูล ฝ่ายสถิติวิจัยและประเมินผล. สถิติกับการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2543. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ.

ตารางที่ 12 จำนวนนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) จำแนกตามสังกัด หลักสูตร และชั้น ปีการศึกษา 2542

สังกัด/หลักสูตร/ชั้น	ปีการศึกษา 2542						
	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5/ตกค้าง	ปีที่ 6/ตกค้าง
กรมพลศึกษา	4,320	834	551	1,501	1,434	-	-
ปริญญาตรีหลักสูตร 2 ปี	2,793	-	-	1,423	1,370	-	-
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา	2,417	-	-	1,234	1,183	-	-
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	376	-	-	189	187	-	-
ปริญญาตรีหลักสูตร 2 ปี	1,527	834	551	78	64	-	-
สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	411	163	203	22	23	-	-
สาขานิเทศศาสตร์	210	66	63	40	41	-	-
สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา	906	605	285	16	-	-	-
กรมศิลปากร							
สาขาวิชานาฏดุริยางค์คีตศิลป์ศึกษา : ป.ตรี หลักสูตร 2 ปี	189	-	-	-	189	-	-
	189	-	-	-	189	-	-
กรมศิลปากร	1,315	360	293	256	183	167	-
ศูนย์ฝึกพณิชยน์หาวี	1,053	247	200	256	183	167	-
สถาบันการbinพลเรือน	262	113	93	-	-	-	-

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สังกัด/หลักสูตร/ชั้น	ปีการศึกษา 2542						
	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5/ตกค้าง	ปีที่ 6/ตกค้าง
กระทรวงสาธารณสุข	15,850	1,738	3,766	5,306	5,040	-	-
หลักสูตรพื้นฐานทางการพยาบาล ปริญญาตรี 2 ปี	13,059	1,738	3,766	3,759	3,796	-	-
หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง 2 ปี	2,791	-	-	1,547	1,244	-	-
กระทรวงกลาโหม	2,352	536	477	483	432	424	-
ร.ร. นายเรือ	755	157	139	132	168	159	-
ร.ร. นายเรืออากาศ	634	138	132	140	95	129	-
ร.ร. นายร้อยพระจุลจอมเกล้า	745	201	146	150	112	136	-
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ	218	40	60	61	57	-	-
สำนักนายกรัฐมนตรี	1,231	323	303	297	308	-	-
ร.ร. นายร้อยตำรวจ	1,231	323	303	297	308	-	-
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	333	98	46	62	127	-	-
วิทยาลัยชลประทาน	333	98	46	62	127	-	-

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. สถิติการศึกษาลบปีย่อ ปีการศึกษา 2542. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ

ตารางที่ 13 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อนุปริญญา) ประเภทสาขาวิชาอื่น จำแนกตามสังกัด หลักสูตรและชั้น
ปีการศึกษา 2542

สังกัด/หลักสูตร/ชั้น	ปีการศึกษา 2542							
	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ตกค้าง
กรมพลศึกษา	7030	3839	3191	-	-	-	-	-
สาขาพลศึกษา	6180	3462	2718	-	-	-	-	-
สาขาสุขศึกษา	850	377	473	-	-	-	-	-
กระทรวงสาธารณสุข	3904	1226	2678	-	-	-	-	-
หลักสูตรพื้นฐานทางการแพทย์	1525	314	1211	-	-	-	-	-
สาธารณสุข	1855	685	1170	-	-	-	-	-
เทคโนโลยีการแพทย์	524	227	297	-	-	-	-	-
กระทรวงคมนาคม	137	75	62	-	-	-	-	-
ร.ร. การไปรษณีย์และโทรคมนาคม (แผนกวิชาไปรษณีย์)*	-	-	-	-	-	-	-	-
ร.ร. อุดมวิทยามหาวิทยาลัย*	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันการบินพลเรือน	137	75	62	-	-	-	-	-
กระทรวงกลาโหม	3626	1426	1528	580	32	29	31	-
ร.ร. ชุมพลทหารเรือ	1270	711	559	-	-	-	-	-
ร.ร. ทหารนาวิกโยธิน	398	195	203	-	-	-	-	-

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สังกัด/หลักสูตร/ชั้น	ปีการศึกษา 2542							
	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ตกค้าง
ร.ร. สื่อสาร	394	202	192	-	-	-	-	-
ร.ร. การขนส่งทหารเรือ	99	-	99	-	-	-	-	-
ร.ร. พลอากาศ	77	-	77	-	-	-	-	-
ร.ร. คุรุรักษ์ทางเรือ	193	35	35	31	32	29	31	-
ร.ร. พยาบาล	162	79	83	-	-	-	-	-
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ (หลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับต้น)	72	24	48	-	-	-	-	-
ร.ร. ช่างกรรมอยู่	116	40	41	35	-	-	-	-
ร.ร. จำอากาศ	845	140	191	514	-	-	-	-
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ	805	120	171	514	-	-	-	-
หลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับต้น	40	20	20	-	-	-	-	-

* หมายเหตุ : ไม่มีการรับนักศึกษาในปี 2542

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2542. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

ตารางที่ 14 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อนุปริญญา) ประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามสังกัด ประเภทวิชาและชั้น
ปีการศึกษา 2542

สังกัด/ประเภท/ชั้น	รวม	ปวท			ปวส				
		รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
กรมศิลปากร	1484				1484	842	642	-	-
นาฏศิลป์ชั้นสูง	861				861	511	350	-	-
ศิลปศึกษาชั้นสูง	623				623	331	292	-	-
กรมพลศึกษา	11505	-	-	-	11505	5997	5508	-	-
การบริหารศูนย์สุขภาพ	1	-	-	-	1	1	-	-	-
คอมพิวเตอร์	3173	-	-	-	3173	1640	1533	-	-
การบริหารธุรกิจ	7270	-	-	-	7270	3798	3472	-	-
ธุรกิจท่องเที่ยวและการโรงแรม	784	-	-	-	784	426	358	-	-
วารสารและการประชาสัมพันธ์	32	-	-	-	32	19	13	-	-
ภาษาอังกฤษธุรกิจ	245	-	-	-	245	113	132	-	-
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กระทรวงกลาโหม	838	32	39	32	767	339	428	-	-
ร.ร. นายช่างฝีมือทหาร : ช่างอุตสาหกรรม	476	-	-	-	476	192	284	-	-
ร.ร. ไฟฟ้า	30	-	-	-	30	15	15	-	-

ตารางที่ 14 (ต่อ)

สังกัด/ประเภท/ชั้น	รวม	ปวท			ปวส				
		รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	รวม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4
ร.ร. อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์	261		-	-	261	132	129	-	-
ร.ร. แผนกที่ทหาร	71	71	39	32	-	-	-	-	-
กระทรวงคมนาคม	231	-	-	-	231	147	84	-	-
ร.ร. การรถไฟ									

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. สถิติการศึกษาฉบับย่อ ปีการศึกษา 2542. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

วิทยาเขตสารสนเทศนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะ/สาขาวิชา	ความต้องการของมหาวิทยาลัย		ความต้องการของท้องถิ่น (รัฐ/เอกชน)	ความต้องการของนักเรียน (ท้องถิ่น)	หมายเหตุ
	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	
คณะกรรมการบัญชีและการจัดการ					
- การจัดการ	✓				
- คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	✓		✓		
บริหารการศึกษา		✓			
เทคโนโลยีการศึกษา		✓			
วิทยาศาสตร์การศึกษา		✓			
วิจัยการศึกษา		✓			
ประถมศึกษา		✓			
การท่องเที่ยว			✓		
ภาษาศาสตร์			✓		
อินโดจีนศึกษา			✓		
อุตสาหกรรมเกษตร			✓		
เทคโนโลยีอาหาร			✓		
วิทยาศาสตร์สุขภาพ			✓		
วิชาช่างต่างๆ				✓	
นิติศาสตร์				✓	
วิทยาศาสตร์				✓	
บริหารธุรกิจ				✓	
เกษตรศาสตร์				✓	
วารสาร-สื่อสารมวลชน				✓	
วิศวกรรม				✓	
สังคม-มานุษยวิทยา				✓	
แพทยศาสตร์				✓	

ตารางที่ 16 การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ความสัมพันธ์กับรัฐ และรูปแบบการบริหารจัดการ

กลุ่มประเภทสถาบัน	ภารกิจและพันธกิจ (Function & Mission)	รูปแบบการบริหาร (management)	การสนับสนุนงบประมาณ	คณาจารย์ (Faculty)	การรับเข้า (admission)	เขตบริการ	หมายเหตุ
1. มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - สอนระดับ ป.เอก - ป.โท ป.ตรี สาขาที่ขาดแคลน - วิจัย สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี 	<ul style="list-style-type: none"> - ม. ในกำกับ - ม. เอกชน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐให้การสนับสนุนตามพันธกิจและภารกิจเป็น Unit Cost ตามสาขาวิชา - สนับสนุนตามนโยบายรัฐ - ส่วนนอกนั้น ม.หารายได้เอง/ร่วมโครงการกับสถานประกอบการ - ผู้เรียนร่วมรับภาระ 	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิ ป.เอก มีสัดส่วนสูง 	<ul style="list-style-type: none"> - สอบคัดเลือก ร่วม และ ม. รับตรง - โควต้าผู้มีความสามารถพิเศษ/สติปัญญาเลิศ 	ประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - ม.ของรัฐ สังกัดทบวง - ม.เอกชน (บางแห่ง)
2. มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการเรียนการสอน Teaching University or Regional University	<ul style="list-style-type: none"> - สอนรับ ป. โท และ ป.ตรี สาขาที่ Market/Social demand - บริการวิชาการ - วิจัยที่สอดคล้องกับภูมิภาค/ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ม. ในระบบราชการ - ม. ในกำกับ - ม. เอกชน - องค์กรท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุน ม.ในระบบราชการตามนโยบาย - นอกนั้น ม.หารายได้เอง - ให้ผู้เรียนร่วมรับภาระ - ระดมและร่วมลงทุน (matching fund) 	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิ ป.โท มาก และ - วุฒิ ป.ตรี น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - การสอบคัดเลือก และรับตรง - โควต้าภูมิภาค - โควต้า ร.ร.มัธยม - โควต้าพิเศษอื่นๆ 	ภูมิภาค	<ul style="list-style-type: none"> - ม./สถาบันเอกชน - สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล - สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ - สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
3. วิทยาลัยชุมชน Community College	<ul style="list-style-type: none"> - สอนต่ำกว่าปริญญา (ปี 1 และ 2) - สอนเสริม - ฝึกอบรมวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรท้องถิ่น/เขตพื้นที่ - สาขาของ ม. - มีระบบเทียบโอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ท้องถิ่นร่วมสนับสนุน - รัฐสนับสนุนตามนโยบาย - ผู้เรียนร่วมรับภาระ 	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิ ป.ตรี มาก และ - ป.โท - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - อาจารย์พิเศษ ผู้มีความรู้ และ ประสบการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - open accessible 	จังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> - วิทยาลัยชุมชน - สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ที่ 57/2544

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงวิจัยเพื่อกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา
(University Mapping)

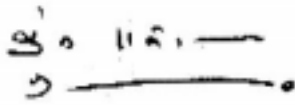
เพื่อให้การดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา (University Mapping) ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ราชการ จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา (University Mapping) ประกอบด้วย

1. นายพจน์ สะเพียรชัย	ที่ปรึกษา
2. นายทองอินทร์ วงศ์โสธร	ประธานกรรมการ
3. นายทศพร ศิริสัมพันธ์	กรรมการ
4. รศ.ดร. ประกอบ คุปรัตน์	กรรมการ
5. นายวิเชียร เกตุสิงห์	กรรมการ
6. นายสุเมธ แยมุ่น	กรรมการ
7. นางสาวพินิดา ลีวเฉลิมวงศ์	กรรมการ
8. นางสุวรรณี คำมั่น	กรรมการ
9. นายเดชา ดีผดุง	กรรมการ
10. นางสุทธศรี วงษ์สมาน	กรรมการและเลขานุการ
11. นางพรพิมล เมธีรานันท์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
12. เจ้าหน้าที่ สกศ.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการที่ปรึกษามีหน้าที่ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่คณะนักวิจัยในการดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา
2. กำกับ ติดตาม การดำเนินงานวิจัยเพื่อกำหนดจุดที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามข้อกำหนด
3. ดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่ วันที่ 12 กรกฎาคม 2544 เป็นต้นไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ผู้พิจารณารายงาน

ศ.ดร.พจน์ สະเพียรชัย

ดร.วิเชียร เกตุสิงห์

ดร.สุทธิศรี วงษ์สमान

ผู้วิจัย

รศ.ดร.มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ.ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ.ประหยัด ปานดี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ประสานงานโครงการ

นางพรพิมล เมธิรานนท์

นางสาวลิปิการ์ พุ่มเล่ง

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

กลุ่มงานปฏิรูปอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

UNIVERSITY MAPPING